

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว
กับการมีส่วนร่วมของประชาชน : การสืบทอดวัฒนธรรมการปั้นหม้อดินเผา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดย

นายประสารต์ สิทธิเลิศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ปี 2542

บทคัดย่อ

- หัวข้อการวิจัย : การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน : การสืบทอดวัฒนธรรมการปั้นหม้อดินเผา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ชื่อผู้วิจัย : นายประสาตร์ สิทธิเลิศ
- ผู้สนับสนุนการวิจัย : ส่วนวิจัยและพัฒนา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน : การสืบทอดวัฒนธรรมการปั้นหม้อดินเผา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาถึง

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว
- 2) เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับการค้นหามรดกทางวัฒนธรรมการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา
- 3) เพื่อศึกษาว่าปัจจัยใดมีผลมากที่สุดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา
- 4) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการค้นหา อนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลคลองสระบัว จะเปลี่ยนจากสังคมแบบชนบทมาสู่การเป็นสังคมเมือง ซึ่งประชาชนร้อยละ 90 มีอาชีพรับราชการ และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 10 จะประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขาย ทำเครื่องปั้นดินเผาเผาถ่าน ทำอิฐมอญ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เป็นต้น ประชาชนประมาณร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 1 นับถือศาสนาอิสลาม และช่วงเวลากลางวันของวันธรรมดาจะมีแต่ผู้สูงอายุอยู่เฝ้าบ้าน โดยคนพื้นเพดั้งเดิมตำบลคลองสระบัว จะมีอาชีพปั้นหม้อดินเผา บางคนก็หันไปทำอาชีพอื่น

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว จะให้ความสำคัญกับโครงการที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่า เนื่องจากความเคยชินที่ได้มีการปฏิบัติตามกันมา จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับอาชีพการปั้นหม้อดินเผามากนัก

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับการค้นหาสาเหตุของปัญหา เสนอความเห็น ร่วมกำหนดปัญหาและวางแผน ร่วมปฏิบัติกิจกรรมอนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผา และการติดตามผลการดำเนินงานอยู่ในระดับที่ไม่มีส่วนร่วมเลย เนื่องจากมีแต่ความคิดที่จะอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพดังกล่าว แต่ยังมีได้มีการดำเนินการแต่อย่างใดในปัจจุบัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ประกอบด้วยความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ความคาดหวังในผลประโยชน์ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการมีกิจกรรมร่วมกันในตำบล ซึ่งในตำบลคลองสระบัวมีสิ่งเหล่านี้ค่อนข้างน้อย จึงมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผาน้อยตามไปด้วย และปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา คือ ขาดบุคคลที่จะมารับการถ่ายทอด ประชาชนขาดความศรัทธา ความเชื่อถือและไว้วางใจในตัวผู้นำ และองค์การบริหารส่วนตำบล มองไม่เห็นความสำคัญของอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

Research Title : Klongsabua Sub-District Administrative Organization (SDAO)
Administration and Public Participation : Preservation and
Promotion of Traditional Pottery Making in Ayudthaya
Province

Abstract

The objectives of this study are as follows:

1. to study the lifestyle and occupations of people in the area under administration of Klongsabua Sub-District Administrative Organization;
2. to study the level of public participation in Klongsabua Sub-District Administrative Organization administration regarding the preservation and the promotion of pottery making;
3. to identify factors effecting public participation in klongsabua Sub-District Administrative Organization administration regarding the preservation and the promotion of pottery making; and
4. to identify problems regarding public participation and offer suggestions to increase public participation in Klongsabua Sub-District Administrative Organization administration concerning the preservation and the promotion of pottery making.

The study shows that people in the area under the administration of Klongsabua Sub-District Administrative Organization have changed their lifestyles from country living to an urban lifestyle. During the daytime, only the elderly are found at home.

About 90% of the population in the area work for the government and industries, leaving 10% for other occupations, i.e. merchants, pottery makers, clay brick makers, charcoal makers, fish farmers, and chicken farmers. Only a few local residents, who have lived there for generations, continue pottery making.

Based on religion, 99% of the people are Buddhists, and 1% are Muslims.

In the Klongsabua Sub-District Administrative Organization administration, infrastructure and water resource development have been a focus, following traditional practices. The occupation of pottery making has not received significant attention.

People in the area are interested in preserving and promoting the art of pottery making. However, there has not been any public participation in the administration of the administrative organization regarding the preservation and promotion of the pottery making, defining problems, planning problem solving strategies and activities promoting pottery making, or follow-up activities for the projects.

In respect to the fourth objective of the study, the following are factors effecting public participation in Klongsabua Sub-District Administrative Organization administration regarding the preservation and the promotion of pottery making:

1. their understanding of the people's roles and responsibilities;
2. their ability to draw a development plan for the sub-district;
3. their expectation of profit;
4. available information; and
5. their participation in activities in the sub-district

With regard to problems in public participation for the preservation and the promotion of pottery making, the study shows that there is a lack of interest among younger people in learning the skill, a lack of faith and trust in the village administrators and the administrative organization, and a lack of interest in pottery making.

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการจากคณะกรรมการติดตามและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ดร.สุมน อริยปิณฑิพันธ์ และคุณธรวาดี อัครลิขิต ทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และการวิจัยฉบับนี้จะไม่สามารถสำเร็จลงได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกจากพัฒนาการอำเภอ พัฒนาการ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คุณป้าอุทัย ชันชรบรรพ คุณป้าบุญช่วย สีอุ๋ คุณป้าเพ็ญม เจริญจำ อาจารย์สุกัญญา บ่อสุวรรณ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาทุกท่าน สภาวัฒนธรรมตำบล และประชาชนชาวตำบลคลองสระบัว เกี่ยวกับการให้ข้อมูลทั้งด้านเอกสารและการสัมภาษณ์ ซึ่งใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

ท้ายสุดนี้ ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และเพื่อนๆ ที่ได้ให้กำลังใจ กำลังปัญญา แก่ผู้วิจัยโดยตลอดมา กับทั้งขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์ น้อยแสงศรี อดีตคณบดี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ให้ความสนใจกับงานวิจัยฉบับนี้ด้วยดีมาตลอด สำหรับความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

ประสาตร์ สิทธิเลิศ

สิงหาคม 2544

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญแผนภูมิ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวคิดในการศึกษา	8
แนวคิดเรื่องการปกครองท้องถิ่น	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	10
ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	11
แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม	16
ผลงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
วิธีดำเนินการวิจัย	24
การวิเคราะห์ข้อมูล	25
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	25
กรอบความคิด	25
เค้าโครงการวิจัย	27

บทที่ 2	องค์การบริหารส่วนตำบล	28
	โครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล	29
	อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	31
	อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล	31
	งบประมาณ	31
	อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล	32
	การดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหาร	34
	ส่วนตำบลตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	40
	บทบาทความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล	49
บทที่ 3	สภาพการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหาร	49
	ส่วนตำบลคลองสระบัว	49
	ประวัติความเป็นมา	49
	ลักษณะทั่วไปในปัจจุบันของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	50
	สภาพภูมิประเทศ	57
	การคมนาคม	57
	ประชากร	59
	สภาพการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของประชาชน	59
	ลักษณะการถือครองที่ดิน	59
	การปกครองและการบริหาร	61
	สภาพของเศรษฐกิจ	63
	สังคม การศึกษา และสถาบันศาสนา	66
บทที่ 4	การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว	70
	โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว	70
	การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว	73

บทที่ 5	ผลการศึกษา	83
	ปัจจัยที่มีผลมากน้อยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานของ อบต. ในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา	83
	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล	89
	เกี่ยวกับการค้นหามรดกทางวัฒนธรรมสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา	
	ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา	93
บทที่ 6	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	96
	สรุปผลการวิจัย	96
	อภิปรายผล	99
	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	102
บรรณานุกรม		106
ภาคผนวก ก.		
	แบบสอบถามสำหรับสัมภาษณ์	112
ภาคผนวก ข.		
	พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ถึง พ.ศ. 2542)	120
	ประวัติความเป็นมาของชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	148
	คนอยุธยา	161
	แหล่งอุตสาหกรรมในอดีตของกรุงศรีอยุธยา	167
ภาคผนวก ค.		
	รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	171
	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว เลือกตั้งเมื่อ 23 มิถุนายน 2544	173
	รายชื่อประชาคมหมู่บ้าน ตำบล	174
ภาคผนวก ง.		
	ภาพถ่ายกิจกรรมการปั้นหม้อดินเผา	
ประวัติผู้วิจัย		

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนองค์กรการปกครองของจังหวัด	54
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากร	55

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิที่ 1	โครงสร้างสภาตำบล ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2499	28
แผนภูมิที่ 2	โครงการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล	30
แผนภูมิที่ 3	โครงสร้างองค์กรขององค์กรของบริหารส่วนตำบล ชั้น 1	44
แผนภูมิที่ 4	โครงสร้างองค์กรขององค์กรของบริหารส่วนตำบล ชั้น 2	45
แผนภูมิที่ 5	โครงสร้างองค์กรขององค์กรของบริหารส่วนตำบล ชั้น 3	46
แผนภูมิที่ 6	โครงสร้างองค์กรขององค์กรของบริหารส่วนตำบล ชั้น 4	47
แผนภูมิที่ 7	โครงสร้างองค์กรขององค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 5	48
แผนภูมิที่ 8	โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว	72

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นของตน การบริหารงานท้องถิ่นมีการจัดองค์การ มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้ มีความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีต่างๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐบาลไม่ได้ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น (อ้างจากพิรุณ เสงสานนท์, 2539 : 26)

จากแนวความคิดในการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองและบริหารกันเองนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวความคิด ในการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) และหลักการกระจายอำนาจการปกครองนี้ มีเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้โดยมีความเป็นอิสระปลอดจากการชี้นำจากรัฐบาล มีความสามารถที่จะสนองความต้องการของพลเมืองในท้องถิ่นได้ (ชวงค์ ฉายะบุตร , 2539:15)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลใช้บังคับโดยสมบูรณ์ตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญฉบับนี้นับเป็นฉบับที่ 16 ของประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เองโดยองค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหลาย มีความอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลังและมีอำนาจหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น ในการนี้ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ให้ใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ และการกำกับดูแลองค์กรปกครองท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็น ตามที่กฎหมายบัญญัติเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม (คณิน บุญสุวรรณ, 2540: 328-331)

รัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย มีนโยบายที่จะพัฒนาและส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งมีนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นในระดับพื้นฐานนั้นก็คือ “ตำบล” เพื่อเป็นการสร้างรากฐานของระบบประชาธิปไตยให้มั่นคง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานระดับตำบล และปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารในระดับตำบลให้เกิดความคล่องตัว รวมทั้งสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีทรัพยากรเพื่อการบริหารอย่างเพียงพอที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาต่อ

ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง รัฐบาลจึงปรับปรุงฐานะของสภาตำบลเสียใหม่ ให้เป็นนิติบุคคล เพื่อให้สามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนได้มากยิ่งขึ้น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งเริ่มใช้บังคับในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2538 โดยยกฐานะสภาตำบล ซึ่งมีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ในกรณี การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในครั้งแรก เมื่อปี 2538 จำนวน 617 แห่ง และครั้งที่ 2 ได้ยกฐานะสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล อีกเมื่อปี 2539 จำนวน 2,143 แห่ง และในปัจจุบันมี อบต. ทั้งหมด 6,397 แห่ง

นับแต่มีพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 องค์การบริหารส่วนตำบลถือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นในระดับตำบลที่จะเป็นกลไกในการทำหน้าที่บริหารงานพัฒนาตำบลที่มีโครงสร้างและองค์ประกอบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้ส่งเสริมคนในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารจัดการในองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น การสมัครเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เข้าไปมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจในการบริหารงานของตำบลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ สมัครเป็นพนักงานส่วนตำบล และมีส่วนร่วมในองค์การบริหารส่วนตำบลที่จะเป็นผู้ตรวจสอบกำกับ ดูแล การทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งมีความคิดริเริ่มอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรม และจิตสำนึกร่วมที่จะรับผิดชอบพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่ตนเองอาศัยอยู่ ในกรณี ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตามมาตรา 66 และภายใต้บังคับแห่งกฎหมายมาตรา 67 องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

1. จัดให้มี และบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
2. รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล
3. ป้องกันโรค และระงับโรคติดต่อ
4. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
6. ส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
7. คุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

เมื่อครั้งที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น เป็นเมืองที่มีความเจริญในด้านการช่างหลายแขนง จากบันทึกของชาวต่างชาติที่เข้ามา ทำให้ทราบว่า ปราสาท วัด วัง ในราชธานีแห่งนี้งามสง่าและวิจิตรอลังการเป็นที่ประทับใจเขากล่านั้นเป็นอย่างมาก ศิลปะสกุลช่างอยุธยา ไม่ว่าจะเป็นด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม หรือประติมากรรมนั้น ถือได้ว่าเป็นยุคทองของศิลปกรรมไทย

ดังจะเห็นได้จากของมีค่า เช่น ข้าวของเครื่องใช้เครื่องประดับของเจ้านาย จากฝีมือช่างในราชสำนักที่พบในกรุวัดมหาธาตุ และวัดราชบูรณะ

งานศิลปหัตถกรรมระดับชาวบ้าน ชาวเมืองก็มีมากมาย ภายในเกาะเมืองและบริเวณโดยรอบ มีแหล่งผลิตและจำหน่ายข้าวของเครื่องใช้ เช่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเหล็ก เครื่องเงิน เครื่องทองเหลือง ตะลุ่มพาน เครื่องอัฐบริวาร ผ้าชนิดต่างๆ ฯลฯ อยู่มากมายหลายแหล่งด้วยกัน แม้แต่เครื่องมือปรุงเรือนก็มีพร้อม ครั้นเมื่อกรุงศรีอยุธยาแตก ผู้คนต่างต้องหลีกหนีภัยสงคราม ช่างในราชสำนักบ้างก็ถูกกวาดต้อนไปเมืองพม่า บ้างก็ไปตั้งรกรากสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมในกรุงรัตนโกสินทร์ ตัวเมืองเดิมเหลือเพียงเศษซากโบราณวัตถุสถานที่คนรุ่นหลังนำมาเป็นแบบอย่างในการสร้างงานศิลปกรรม จนกระทั่งสงครามสงบ ชาวบ้านชาวเมืองก็กลับมาตั้งถิ่นฐานกันใหม่อีกครั้งหนึ่ง แม้จะไม่คึกคักเหมือนเดิมก็ตาม

ในระยะแรกๆ คงผลิตกันแต่สิ่งของเครื่องใช้เท่าที่จำเป็นในการดำรงชีวิต หากในปัจจุบันงานศิลปหัตถกรรมของอยุธยาได้มีการพัฒนาขึ้นมาอีกมากมายหลายอย่างเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่ยังใช้สอยกันอย่างแพร่หลาย ของปาก ของที่ระลึกที่มีขายล้นแต่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของชาวอยุธยาได้เป็นอย่างดี (สารคดีเพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน, 2538:189)

อาชีพปั้นหม้อของชุมชนสองฝั่งคลองสระบัว เป็นงานหัตถกรรมเก่าแก่โบราณที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในครั้งนั้น คลองสระบัวมีชื่อเรียกว่า “คลองหม้อ” เพราะเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นหม้อดินเผาที่สำคัญ ในปัจจุบันคลองสระบัว ได้จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อปี 2540 มีพื้นที่ 12.1 ตารางกิโลเมตร โดยมีประชากร 3,252 คน มีจำนวนหมู่บ้าน 6 หมู่บ้าน มีรายได้ 370,827 บาท ซึ่งเป็นรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน (กองราชการส่วนตำบล, 2540: 120) ในปัจจุบันชุมชนสองฝั่งคลองสระบัว เหลือผู้ปั้นหม้ออยู่เพียงสิบกว่าหลังคาเรือน จากเดิมที่เคยทำกันทุกบ้านตลอดลำคลองและหม้อที่ยังคงปั้นกันมีอยู่ 5 อย่างด้วยกันคือ หม้อดิน หม้อกลาง หม้อจอก หม้อหู และหม้อกา สามอย่างแรกเป็นหม้อรูปร่างกลมก้นมนมีฝาปิดแบบหม้อต้มยาโดยทั่วไป เรียกชื่อต่างกันตามขนาดเล็กใหญ่ จากหม้อดิน ซึ่งมีขนาดใหญ่สุดแล้วลดหลั่นลงมา ส่วนหม้อหู คือ หม้อแกงมีหูสองข้าง และร้านอาหารในปัจจุบันนิยมนำมาใช้ใส่แกงเลียง แกงต้มข่า ฯลฯ หม้อกา ก็คือ กาดัมน้ำนั่นเอง โดยหม้อที่ชาวบ้านนิยมนำมาใช้ส่วนใหญ่เป็นหม้อกลาง และหม้อจอก เพราะมีขนาดไม่ใหญ่เกินไป พอเหมาะสำหรับใช้หุงต้ม ทั้งนี้หม้อหูและหม้อกาก็ทำยากกว่า มีคนทำได้น้อยคน ในการนี้การผลิตหม้อของชาวคลองสระบัวในปัจจุบัน ยังคงใช้กรรมวิธีดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เริ่มขึ้นรูปก็ใช้แป้นหมุนดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ด้วยมือก่อน จากนั้นช่างปั้นจะนำหม้อที่ขึ้นรูปไว้คร่าวๆมาตี โดยจะใช้มือข้างหนึ่งถือก้อนหินกลมขวามนหมุนภายใน ส่วนมืออีกข้างหนึ่งจับไม้พายแบนๆ ตีนอกหม้อบริเวณที่ตรงกับก้อนหิน ค่อยๆ ตีไล่ดินขยายตัวหม้อออกไปจนได้รูปทรงสัดส่วนและความหนาตามที่ต้องการ ก่อนที่จะทาดินเหลือง ดินขุขี้ปูนทั่วเพื่อให้เกิดสีแดงสวยเวลาเผา

ออกมาแล้ว จากนั้นจึงนำหม้อไปฝังลมให้แห้ง ชัดด้วยหินหน้าเกลี้ยงให้ผิวหม้อมันทั้งใบ สำหรับหม้อหู และหม้อกานั้น เมื่อตีเสร็จแล้วจึงจะนำส่วนประกอบ เช่น หู พวยกามาติด แล้วจึงค่อยหาดินเหลือง และขัดตามลำดับ บรรดาหม้อที่ปั้นเสร็จแล้วจะนำไปเผาในเตา ใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง จนได้ที่เนื้อดินแกร่งดีแล้ว ก็เป็นอันจบสิ้นกระบวนการผลิต ในปัจจุบันหม้อดิน หม้อกลาง หม้อออก ขายส่งร้อยละ 800 บาท ถ้าขายปลีกคิดลูกละ 9 บาท 8 บาท และ 7 บาท ตามลำดับ ส่วนหม้อหู คิดราคาลูกละ 15 บาท หม้อการาราคาลูกละ 25 บาท หม้อหูจัดว่าเป็นหม้อที่มีผู้นิยมซื้อหากมากกว่าอย่างอื่น ด้วยราคาที่แสนถูกเมื่อเทียบกับแรงที่ต้องลงไป คนรุ่นใหม่จึงไม่ค่อยสนใจจะสืบทอดอาชีพปั้นหม้อ ผู้ที่มีฝีมือการปั้นหม้อนับวันจะมีน้อยลงทุกที และงานปั้นหม้อที่คลองสระบัวนี้ อาจจะเป็นบทสุดท้ายของตำนานคลองหม้อ เมืองเก่าก็ได้ (สารคดีเพื่อเข้าใจในแผ่นดิน 2538 : 191)

จากสภาพดังกล่าว จึงน่าจะนำปัญหานี้ขึ้นมาทำการศึกษาวิจัยถึงการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวจาก 6 หมู่บ้าน ในการที่จะอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพปั้นหม้อไว้มิให้สูญหายไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำรงชีวิตในด้านการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว
2. เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับการค้นหามรดกทางวัฒนธรรมการสืบทอดอาชีพปั้นหม้อดินเผา
3. เพื่อศึกษาว่าปัจจัยใดมีผลมากน้อยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพ
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการค้นหา อนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพปั้นหม้อดินเผา

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมการปั้นหม้อดินเผา

2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการอนุรักษ์ และสืบทอดอาชีพปิ่นหม้อดินเผา
3. ทำให้ทราบถึงวิธีการผลิตหม้อของชาวคลองสระบัวในปัจจุบัน
4. จะเป็นแนวทางในการสนับสนุนให้ประชาชน เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ พัฒนา อนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมอาชีพปิ่นหม้อดินเผาให้คงมีอยู่คู่อยุธยาต่อไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน: การสืบทอดวัฒนธรรมการปิ่นหม้อดินเผา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ประการหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 มาตรา 67

ทั้งนี้โดยทำการศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้าน 6 หมู่บ้าน กับกลุ่มเป้าหมายทั้งที่เป็นผู้นำที่เป็นทางการ เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำที่ไม่ใช่ทางการ และกลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ดังหมู่บ้านต่อไปนี้

หมู่ที่ 1	บ้านวัดพร้าว
หมู่ที่ 2	บ้านวัดป่าแดง
หมู่ที่ 3	บ้านวัดกลาง
หมู่ที่ 4	บ้านคลองสระบัว
หมู่ที่ 5	วัดครุฑธาราม
หมู่ที่ 6	บ้านวัดรางแค

1.5 นิยามศัพท์

การบริหาร หมายถึง กระบวนการจัดการ โดยนำทรัพยากรการบริหารจากปัจจัย 5M อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) เครื่องจักร (Machine) วัสดุสิ่งของ (Material) และความรู้ จักทำ (Method) โดยใช้ทั้งศิลปะและศาสตร์ในการดำเนิน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาท หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติงานและหน้าที่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล ตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในด้าน

1. พัฒนาเศรษฐกิจ
2. พัฒนาสังคม
3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
4. พัฒนาแหล่งน้ำ
5. พัฒนาการเมืองและการบริหาร
6. พัฒนาสาธารณสุข
7. พัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
8. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. พัฒนาการสื่อสารและการท่องเที่ยว

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์กรหรือหน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด มีรายได้ มีทรัพย์สินของตนเอง ซึ่งมีคำย่อว่า “อบต.”

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลใดมี 1 หมู่บ้าน โดยบ้านให้มีสมาชิกได้ 6 คน กรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 2 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกจำนวนหมู่บ้านละ 3 คน และถ้าหากมีมากกว่า 2 หมู่บ้านขึ้นไปให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้านละ 2 คน

คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ตาม พ.ร.บ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการบริหารคนหนึ่งและกรรมการบริหารจำนวน 2 คน ซึ่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แล้วให้นายอำเภอแต่งตั้งและให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเลขานุการคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาโดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติการและร่วมติดตามประเมินผลในการแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชน ร่วมกับองค์การในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ประชาชน คือ ชาวบ้านในเขตท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงชนกลุ่มเล็กที่อยู่รวมกันเป็นปึกแผ่น ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจารีตประเพณีอันรักษาสืบทอดมาแต่โบราณกาล มีความเป็นอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ มีความเป็นกันเอง รู้จักกันอย่างทั่วถึงและพึ่งพาอาศัยกันทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม

การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านวัฒนธรรม หมายถึง การที่ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมในฐานะผู้มีคุณสมบัติที่สมัครเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และในฐานะผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตามที่กฎหมายกำหนดและอื่นๆ ที่จะร่วมกันในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหา โดยใช้ความรู้ ความสามารถและความชำนาญทางทักษะในการถ่ายทอดวัฒนธรรม หรืออนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ให้มีการสืบสานต่อไปในอนาคตอันเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความดี และความเจริญรุ่งเรืองของท้องถิ่น

การสืบทอด หมายถึง การสอนหรือให้ความรู้ในเชิงปฏิบัติหรือทักษะที่เป็นรูปธรรม จากบุคคลรุ่นหนึ่งไปสู่บุคคลอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อมิให้เกิดการสูญหายไป เช่น จากพ่อแม่ สู่ลูก เป็นต้น

เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากดิน และหิน โดยผ่านกรรมวิธีเผาทำ ให้มีความแข็งแรงคงทนโดยทั่วไปแบ่งเป็น 3 ชนิดตามลักษณะเนื้อดินและอุณหภูมิที่ใช้ในการเผา คือ

1. เอิร์ธเอนแวร์ (Earthen Ware) เป็นผลิตภัณฑ์ที่เผาในอุณหภูมิต่ำ ก่อนข้างหนา เนื้อหยาบ มีความพรุนตัวค่อนข้างมาก เวลาเคาะเสียงดังก๊อบ เนื้อดินที่ใช้มักเป็นดินแดง ดินขาว อาจเรียกเครื่องปั้นดินเผาชนิดนี้ว่า เนื้อดินธรรมดา

2. สโตนแวร์ (Stone Ware) หมายถึง ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจากเนื้อดินธรรมชาติที่เผาจนถึงจุดสุกตัวในอุณหภูมิสูง ที่เรียกว่า สโตนแวร์ เพราะมีเนื้อแน่นมีความแข็งแรงมาก น้ำและของเหลวไม่สามารถซึมผ่านได้ เวลาเคาะเสียงดังกังวาล อาจเรียกเครื่องปั้นดินเผาชนิดนี้ว่าเป็นประเภทเนื้อแกร่งก็ได้

3. ปอร์ซเลน (Porcelain) หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาที่มีส่วนผสมประกอบด้วย หิน ควอตซ์ หินฟันม้า ดินเคลลิน (Kaolin) ดินเหนียวขาว (Ball Clay) และวัตถุดิบอื่นๆอีก ตามสัดส่วนที่เหมาะสมเผาในอุณหภูมิสูง โปร่งแสงเนื้อละเอียด

เครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้ แต่ละประเภทอาจจะแบ่งออกเป็นแบบเคลือบ (Glazed) และไม่เคลือบ (Unglazed) ได้อีกด้วย

หม้อดิน หมายถึง หม้อที่ทำจากดินโดยใช้มือทำตามวิธีแบบดั้งเดิม เมื่อปั้นได้รูปทรงแล้วก็จะทาดินเหลืองหรือดินขุยปูนทั่วจากนั้นนำหม้อไปผึ่งลมให้แห้ง นำไปเผาจะทำให้เกิดสีแดงสวยงาม โดยขัดด้วยหินหน้าเกลี้ยง ให้ผิวหม้อมีเงาแวววาว เช่น หม้อดิน หม้อกลาง หม้อออกหม้อหู และหม้อกา

หัตถกรรม หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากฝีมือและภูมิปัญญาเพื่อใช้สอยให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต เช่น ภาชนะดินเผา เครื่องจักรสาน และผ้าทอ เป็นต้น

ศิลปหัตถกรรม หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ ที่แสดงออกซึ่งความชำนาญของผู้ผลิต และในขณะเดียวกันมนุษย์ก็ให้ความสำคัญในการพัฒนาความงามของงานหัตถกรรมไปด้วย ที่มีทั้งความสวยงามน่าใช้และมีคุณค่าทางสุนทรียภาพควบคู่ไปกับประโยชน์ใช้สอย

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบท ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้แล้ว ดังนี้

1.6.1 แนวคิดเรื่องการปกครองท้องถิ่น

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้สรุปความหมายและคำนิยามเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นไว้ ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกันจะต่างกันบ้างก็คือ ส่วนวนและรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งสามารถพิจารณาได้ ดังนี้ John. J. Clarke (1957:398) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นว่า หมายถึง หน่วยการปกครองที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดโดยเฉพาะและหน่วยการปกครองดังกล่าวนี้ จัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

William A. Robson (1953:574) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองส่วนหนึ่งของประเทศ ซึ่งมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร อำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของท้องถิ่น จะต้องไม่มากจนมีผลกระทบกระเทือนต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐ เพราะองค์กรปกครองท้องถิ่นมิใช่เป็นชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตย องค์กรปกครองท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมายและมีองค์กรที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นนั่นเอง

Daniel Wit (1958:4) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นว่า เป็นผลมาจากการกระจายอำนาจการปกครองของรัฐบาล ไปให้กับองค์กรหนึ่ง ซึ่งองค์กรนั้นต้องไม่เป็นองค์กรในสายการบังคับบัญชาของส่วนกลางและองค์กรนั้นต้องมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจและดำเนินการใดภายในท้องถิ่นของตนเท่านั้น

ประธาน คงฤทธิศึกษากร (2535:11) ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่นว่าเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลเนื่องมาจากการกระจายอำนาจการปกครอง ของรัฐและโดยนัยนี้ จะเกิดมีองค์กรทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่นนั้นๆ องค์กรนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ (2539:345) ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่นว่า เป็นการจัดระเบียบการปกครองตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง โดยรัฐหรือรัฐบาลกลาง มอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองตนเองและจัดทำบริการสาธารณะบางอย่าง เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีอิสระตามสมควรภายในขอบเขตของกฎหมาย การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นนี้ทำให้เกิดสภาพการปกครองตนเอง หรือการปกครองตนเองในท้องถิ่น

Haris G. Montagu (1948:1) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงการปกครองโดยวิธีการซึ่งหน่วยการปกครองในท้องถิ่น ได้มีการเลือกตั้งสำหรับผู้มีหน้าที่ปกครองโดยอิสระ และได้รับอำนาจอิสระตลอดจนความรับผิดชอบ ซึ่งคนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาค และส่วนกลาง แต่ทั้งนี้ ยังอยู่ภายใต้บทบังคับว่า ด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศอยู่ มิใช่ว่าได้กลายเป็นรัฐอธิปไตยไป

อุทัย หิรัญโต (2523:4) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นว่า การปกครองท้องถิ่นคือ การปกครองที่รัฐบาลมอบให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง และดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น การบริหารงานของท้องถิ่น มีองค์ประกอบของท้องถิ่นประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมโดยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐบาลไม่ได้ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

จากความหมายที่นักวิชาการต่างๆ ได้ให้ความหมายไว้ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ (ประทาน คงฤทธิศึกษากร 2535:11)

- 1) หน่วยการปกครองท้องถิ่น จะได้รับการจัดตั้งขึ้น โดยผลแห่งกฎหมายและหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ จะมีสภาพเป็นนิติบุคคล
- 2) หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น จะต้องไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยราชการ เพราะจะต้องเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจปกครองตนเอง
- 3) หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น ต้องมีองค์กรที่มาจาก การเลือกตั้ง โดยประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นสำคัญ เพื่อแสดงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองของประชาชน
- 4) หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ จะต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ โดยการอนุญาตจากรัฐเพื่อให้ท้องถิ่น มีรายได้นำมาทำนุบำรุงท้องถิ่น ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป
- 5) หน่วยการปกครองท้องถิ่น ควรมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและมีการควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตน ตามครรลองของการปกครอง ที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง
- 6) หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ควรมีอำนาจในการออกกฎข้อบังคับ เพื่อกำกับให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย หรือความต้องการแห่งท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้กฎข้อบังคับทั้งปวงย่อมไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือข้อบังคับอื่นใดของรัฐ
- 7) หน่วยการปกครองท้องถิ่น เมื่อได้รับจัดตั้งขึ้นแล้ว ยังคงอยู่ในความรับผิดชอบ และอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงแห่งรัฐ และประชาชนใน ส่วนรวม ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะเฉพาะอันสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ในรูปของการปกครองตนเอง

1.6.2 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

ศาสตราจารย์ชูป กาญจนประกร (อ้างจากไพบูลย์ ช่างเรียน, 2538:33) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคล (Group) ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

สมพงษ์ เกษมสิน (2516: 14) ได้กล่าวว่าการบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายที่เสนอไว้จะเห็นได้ว่าการบริหารมีลักษณะเด่นๆหลายประการ คือ

1. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ
2. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
3. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
4. การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล ฉะนั้นต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มเพื่อให้เกิดพลังร่วมของกลุ่ม ในอันที่จะให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์
5. การบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือกันดำเนินอย่างมีเหตุผล

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2527 : 6) ได้กล่าวว่า การบริหารคือ ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำเอาทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุ และคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ธงชัย สันติวงษ์ (2540 : 1) กล่าวว่า การบริหาร คือ งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องกระทำ เพื่อให้กลุ่มต่างๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่ร่วมกัน และร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผลโดยได้ประสิทธิภาพ หรือจะกล่าวอย่างง่ายๆ การบริหารก็คือ การทำให้งานเสร็จลงได้โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำให้เสร็จนั่นเอง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. (2538 : 8) กล่าวว่า การบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่ง 3 ประการได้แก่

1. จุดมุ่งหมาย (Goal) มีความจำเป็นเพราะว่ากิจกรรมต่างๆ ต้องมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางบางประการกล่าวกันว่า ที่ใดมีจุดมุ่งหมายที่นั่นมีการบริหาร แต่ถ้าที่ใดไม่มีการบริหาร ที่นั่นไม่จำเป็นต้องมีการบริหาร

2. ทรัพยากรที่มีจำกัด (Limited resources) นักบริหารจะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดสรรทรัพยากรอันจำกัดนี้ ซึ่งในการนี้ไม่เพียงแต่ต้องการนักบริหารที่มีประสิทธิผล คือสามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้เท่านั้น แต่ยังคงเป็นนักบริหารที่มีประสิทธิภาพด้วย นั่นคือ สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบรรลุวัตถุประสงค์

3. คน (Man) นับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากสำหรับการบริหาร เพราะการบริหารเป็นการดำเนินงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยอาศัยผู้อื่นเป็นผู้นำ ดังนั้น คนกับการบริหารจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันแยกจากกันไม่ได้

สมยศ นาวิกาน. (2538 : 18) การบริหาร คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

ฉายศิลป์ เชี่ยวชาญพิพัฒน์และคณะ (2527 : 5) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นส่วนประกอบทั้งที่เป็นศิลปะและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการบริหาร การบริหารที่ก้าวหน้าในปัจจุบันใช้วิธีการที่เป็นศาสตร์เมื่อใดก็ตามที่สามารถใช้ได้ แต่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถใช้มาตรการที่เป็นศาสตร์ได้ ผู้บริหารต้องอาศัยวิธีการที่เป็นศิลปะ

อุทัย หิรัญโต. (2525: 2-3) กล่าวว่า การบริหารมองได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. การบริหารในลักษณะที่เป็นวิชา โดยมองว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ โดยอธิบายว่าการบริหารเป็นวิชาที่ศึกษาค้นคว้าหาหลักการ กฎเกณฑ์ วิจัย ทดลอง แล้วตั้งเป็นทฤษฎีซึ่งเป็นที่พึ่ง เชื่อถือได้ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ในขณะที่เกี่ยวกับการบริหารก็เป็นศิลปะ เพราะการบริหารที่ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยความชำนาญและความรู้ ตลอดจนความสามารถเฉพาะตัวของคนประกอบด้วย ซึ่งยากที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ให้ตายตัวได้

2. การบริหารในลักษณะที่เป็นกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติการของบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหมายถึงการกระทำต่างๆของบุคคลหลายคนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ประสงค์ โดยที่บุคคลที่มาร่วมกันทำงานนั้นมีความสัมพันธ์ทางสัมคมต่อกันด้วย

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหาร จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการ โดยนำทรัพยากรการบริหารจากปัจจัย 5 M อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) เครื่องจักร (Machine) วัสดุสิ่งของ (Material) และความรู้จักทำ (Method) โดยใช้ทั้งศิลปะและศาสตร์ ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.6.3 ทฤษฎี และแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 6-7) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกันในเรื่องต่อไปนี้นำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

(1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงตลอดจนความต้องการของชุมชน

(2) ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

(3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน

(4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

(5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

(7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

(8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ปธาน สุวรรณมงคล. (2526 : 83) ได้กล่าวว่าชุมชนควรมีขอบเขตในการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 1-5) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกมาในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง อย่างเป็นตัวของตัวเอง

อดิน รพีพัฒน์ (2527: 320) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่างไม่ว่าเรากำหนดไปแล้วว่าให้ประชาชนเข้ามาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดขึ้นมา

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2522 : 19) ได้อธิบายเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า “การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ กล่าวคือ จะต้องเป็นความเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการณ์นั้นๆ เหตุผลเบื้องต้นแรกของการที่มีคนมารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือทำในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้น องค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

Cohen and Uphoff (1980, อ้างจากสุรัสวดี หุ่นพยนต์, 2528 : 17) ได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานขอความช่วยเหลือ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537:183) กล่าวว่า "การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุให้กระทำบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับถึงทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกลุ่มดังกล่าวด้วย

แสวง รัตนมงคลมาศ (2540:2) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง

1. กระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆของกิจกรรมของสังคม
2. ประชาชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของคนต่อกิจกรรมนั้นๆ ในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือดำเนินการดำเนินงานตามนโยบายในการร่วมกันกำหนดเป้าหมายและแผนงาน ดำเนินการในกระบวนการจัดการและร่วมหนุนช่วยทรัพยากรการบริหาร และการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีเหตุผล 3 ประการด้วยกัน คือ
  1. มีจุดร่วมในอุดมการณ์เดียวกัน
  2. มีจุดร่วมในผลประโยชน์
  3. ยึดติดกับตัวบุคคล

สุวิทย์ ชัยวัฒนศิริ (2542:71-72) ได้กว้างถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อาจจำแนกได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ซึ่งอาจแบ่งเป็น 2 บทบาทคือ บทบาทในฐานะผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และบทบาทในฐานะผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ประชาชนยังเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านการช่วยรณรงค์หาเสียง และช่วยประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งในตำบลได้อีกทางหนึ่ง

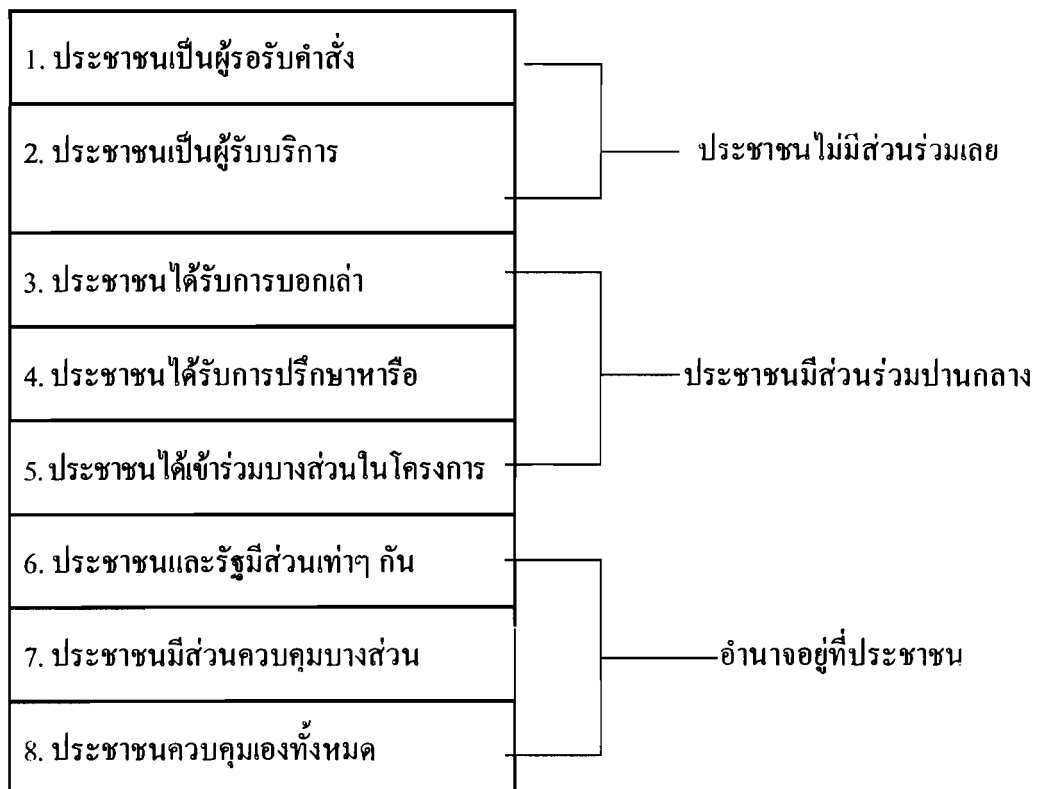
2. การเสนอปัญหาและความต้องการต่อองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประชาชน ในสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีตัวแทนของประชาชนคือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งรับเลือกตั้งหมู่บ้านละสองคน ในส่วนนี้ประชาชนสามารถเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านผ่านทางตัวแทน ที่ได้เลือกเข้าไปเพื่อพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาก็ได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

3. การเสนอแนะแนวทางในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องแสวงหาแนวความคิดในการพัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งประชาชนสามารถทำได้หลายวิธี เช่น เสนอความคิดเห็นผ่านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำข้อมูลเข้าประกอบการพิจารณาในการประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบล เข้าร่วมฟังการประชุมเพื่อแสดงการสนับสนุนหรือคัดค้าน ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากประชาชนนี้จะเป็นเสมือนแรงผลักดันให้การบริหารงานเกิดการพัฒนาและก้าวหน้าในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาความขัดแย้งระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนในท้องถิ่นเรื่องวิธีการกำจัดขยะภายในเขต อบต. หรือขยะของพื้นที่อื่น แต่จะนำมากำจัดภายในเขตของพื้นที่ อบต. เป็นต้น ซึ่งจะต้องเป็นปัญหาใหญ่ต่อไป ถ้าคณะกรรมการบริหารที่ดี หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่ดี จะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นผู้แทนจากการเลือกตั้งมาแล้ว มีมติตัดสินใจทำอะไรแล้วไม่ผิด ก็อาจพลาดได้ ถ้าประชาชนไม่ได้รับการปรึกษาหารือด้วยกันก่อนการตัดสินใจ หรือมีการกระทำประมาทพิจารณากันก่อน

4. การติดตามและตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของประชาชนที่จะติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานของตัวแทนที่ได้รับเลือกเข้าไปตามแผนงานหรือโครงการที่ได้วางไว้ การใช้ช่างบประมาณว่าถูกต้องและสอดคล้องกับแผนงานใช้จ่ายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ โดยเฉพาะในส่วนของการตรวจสอบโครงการต่างๆ ว่ามีประสิทธิภาพและใช้จ่ายงบประมาณได้ถูกต้องตามแผนงานโครงการที่กำหนดไว้

5. การเสียภาษีของประชาชนให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าก็คือ การมีงบประมาณอย่างเพียงพอในการใช้พัฒนาท้องถิ่น งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนหนึ่งได้มาจากการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาตต่างๆ ดังนั้น ประชาชนจะต้องมีส่วนในการเสียภาษีให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบล นำไปจัดทำเป็นงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาตามแผนงานโครงการกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพต่อไป

ระดับการมีส่วนร่วม ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ได้มีผู้จัดระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ 8 ระดับ ด้วยกันคือ (อ้างจาก สุนิตย์ มะลิวัลย์ ; 2541: 9-10)

จะเห็นว่าระดับสูงของการมีส่วนร่วม คือ ระดับ 8 ประชาชนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาตั้งแต่การค้นหาปัญหาตัดสินใจแก้ปัญหาพร้อมทั้งควบคุมดูแลให้เป็นไปตามที่ชุมชนตัดสินใจ ระดับของการมีส่วนร่วมจะลดต่ำลงมาเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงระดับ 1 คือประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการควบคุม หรือตัดสินใจเลย

1.6.4 แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

การที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศให้เจริญพัฒนาถาวรมาครบเท่าทุกวันนี้ เพราะว่าประเทศไทยมีเอกลักษณ์ของตนเองซึ่งเรียกว่า “วัฒนธรรม” จากการให้ความหมายคำว่า “วัฒนธรรม” ของกองวิจัยและวางแผน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (อ้างจาก บำรุง สุขพรรณ, 2534:1)

วัฒนธรรมโดยทั่วไป หมายถึง สิ่งที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคม สร้างขึ้นเพื่อความดี ความงาม ความเจริญ ความกลมเกลียว เป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่คณะและแก้ปัญหา รวมทั้งพัฒนาสังคมและวิถีทางการอยู่ร่วมกันให้เกิดสันติสุข สิ่งเหล่านี้เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วสังคมยอมรับ รักษา ส่งเสริมพัฒนา และปฏิบัติตามกันมาในสังคมใดสังคมหนึ่ง ตั้งแต่อดีตตกทอดมาถึงปัจจุบัน ดังนั้น วัฒนธรรมไทยจึงหมายถึง สิ่งที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างขึ้นมาเพื่อความดีงาม ความเจริญ ความสามัคคี ความกลมเกลียว ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ โดยเป็นแนวทางแก้ปัญหาสังคมไทย เป็นแนวทางพัฒนาสังคมไทย และเป็นวิถีทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนไทย ซึ่งคนไทยได้เรียนรู้ รักษาส่งเสริมและพัฒนาสืบทอดมาจนทุกวันนี้

อานนท์ อากาภิรม. (2525 : 91-92) ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมโดยแยกเป็นลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. แนวทางแห่งพฤติกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้ อธิบายได้ว่า วัฒนธรรม มีลักษณะเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรมที่มีการเรียนรู้กันได้ (learned way of behavior) มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน และลักษณะอันนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์ นั่นก็คือ พฤติกรรมส่วนใหญ่ของสัตว์ปราศจากการเรียนรู้มาก่อน ส่วนมนุษย์นั้นมีสมองอันทรงคุณภาพ จึงสามารถรู้จักคิด ถ่ายทอดและเรียนรู้ขบวนการดังกล่าว เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีการติดต่อกับบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ จึงเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรม

2. มรดกแห่งสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในขบวนการดังกล่าว คือ การสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ ได้แก่ การที่มนุษย์มีภาษาใช้ที่แน่นอน ซึ่งมีส่วนช่วยให้ การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อนมายังคนรุ่นหลังๆ ดำเนินการสืบทอดเนื่องกันมามีขาดสาย ฉะนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นมรดกแห่งสังคม

3. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็น Superorganic ได้มีการแบ่งปรากฏการณ์ธรรมชาติ เป็น 4 ประเภท คือ

3.1) อนินทรีย์ (Inorganic) ซึ่งค้นคว้าได้จากวิทยาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ทางกายภาพ ได้แก่ ความรู้ด้วยแร่ธาตุ เช่น อนินทรีย์เคมี

3.2) อินทรีย์ (Organic) ซึ่งค้นคว้าได้จากวิทยาศาสตร์ทางชีวภาพ

3.3) Superorganic ซึ่งค้นคว้าได้จากวิทยาการที่เกี่ยวกับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ แต่ Superorganic หมายถึง สิ่งที่เป็นปรากฏการณ์อย่างเดียวกันในแง่ของกายภาพหรือชีวภาพ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันในแง่ของวัฒนธรรม คือ ของสิ่งหนึ่งอาจมีความหมาย หรือเอามาใช้ต่างกันออกไปในแต่ละสังคม ทั้งๆ ที่คือสิ่งเดียวกัน เช่น “ถิ่น” เป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของทุกคนชาวริเบตนำมาใช้ในการแสดงออกซึ่งความเคารพนับถือด้วยการ “แลบถิ่น” ออกมา ส่วนชาวไทยกลับถือว่าไม่สุภาพ เป็นต้น

3.4) วิถีชีวิตของมนุษย์ (Way of life) หรือ แผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ผงจิดต์ อธิคมนันทะ. (2520 : 4) กล่าวว่า วัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งหมดเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ วิถีชีวิต ฯลฯ รวมทั้งผลผลิตของพฤติกรรมดังกล่าวด้วย สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และมีการถ่ายทอดต่อไปยังชนรุ่นหลัง นอกจากนี้วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สุพัตรา สุภาพ และคณะ (2535 : 25.30) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้นมิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรม และหรือความคิด ตลอดจนวิธีการ หรือระบบการทำงาน ฉะนั้น วัฒนธรรมก็คือระบบในสังคมมนุษย์ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ตามสัญชาตญาณ

ถ้าพิจารณาเกี่ยวกับวัฒนธรรมแบบวัตถุ อาจะอยู่ในรูปประติมากรรม และสถาปัตยกรรมหรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อมาตอบสนองความต้องการทางชีวภาพ เช่น ความหิว อาจวิวัฒนาการหาอาหารมาบริโภคโดยไม่ต้องเตรียมปรุงแต่ง มาเป็นการคิดค้นหาเครื่องมือเครื่องใช้ปรุงอาหาร เกิดการประดิษฐ์ หม้อ ไห งาน มีด และเครื่องใช้อื่นๆ

สนิท สมัครการ. (2538 :14-17) กล่าวว่า ลักษณะร่วมของวัฒนธรรมประกอบด้วย

1.) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ หมายความว่า วัฒนธรรมมิได้เกิดขึ้นมาเองโดยธรรมชาติ หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์มีอยู่โดยสัญชาตญาณ หรือโดยพันธุกรรม วัฒนธรรมเป็นผลรวมทางด้านความคิดของมนุษย์ในแต่ละสังคม ความคิดนี้อาจจะเริ่มที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อนก็ได้ แต่ต่อมาคนในสังคมได้ยอมรับเอาความคิดนั้นมาเป็นแนวปฏิบัติเอามาใช้เป็นกฎเกณฑ์ กำหนดพฤติกรรมทางสังคมของตน และของเพื่อนมนุษย์อื่นในสังคมเดียวกัน

2.) วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม หมายถึง เป็นมรดกทางความคิด ความรู้ และวิชาการต่างๆ รวมทั้งศีลธรรมจรรยา ที่คนในสังคมได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติสำหรับการดำรงชีพและการอยู่ร่วมกันในสังคมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ไม่มีวัฒนธรรมใดที่ไม่มีอายุนานกว่าหนึ่งช่วงอายุคน เพราะพฤติกรรมทางสังคมที่เพิ่งจะมีการเริ่มยอมรับปฏิบัติเพียงบางส่วน หรือเพิ่งจะมีการริเริ่มขึ้นมาใหม่ๆ ย่อมยังไม่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากจะมีการ

ยอมรับปฏิบัติกันทั่วไปภายในสังคม และกว่าจะถึงระดับนั้นก็ย่อมจะกินเวลาอย่างน้อยก็เกินกว่าหนึ่งชั่วอายุคนไปแล้ว

3.) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ วัฒนธรรมเกิดขึ้นมาเพื่อรับใช้มนุษย์ เปรียบประดุจเขี้ยวเล็บของสัตว์ที่ธรรมชาติสร้างขึ้นมเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาอาหาร ป้องกันตัวและต่อสู้เพื่อการดำรงพันธุ์ให้คงอยู่ได้ต่อไป วัฒนธรรมนั้นมนุษย์คิดสร้างขึ้นมาจากมิใช่สิ่งที่ธรรมชาติสร้างมาให้แบบเขี้ยวเล็บของสัตว์ทั้งหลาย โดยที่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดสร้างขึ้นมา วัฒนธรรมจึงอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามความเหมาะสมแก่สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้น วัฒนธรรมบางวัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว เชื่องช้า หรือเปลี่ยนแปลงไปในอัตราปานกลางก็ได้ ทั้งนี้ก็สุดแล้วแต่ลักษณะดั้งเดิมของวัฒนธรรมนั้น

4.) วัฒนธรรมอาจพบจุดจบ หรือ “ตาย” ได้ในที่สุด โดยเหตุที่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อให้เป็นผู้รับใช้มนุษย์ในสังคม วัฒนธรรมจะมีชีวิตอยู่ได้ก็ต่อเมื่อยังมีมนุษย์และมีสังคมอยู่เท่านั้น การที่วัฒนธรรมอาจพบจุดจบได้ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าบางครั้ง วัฒนธรรมก็อาจเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อมและมนุษย์ในสังคม ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ ผู้เปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมย่อมเป็นผู้รับผิดชอบ แม้ว่าแรกเริ่มเดิมทีวัฒนธรรมเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นผู้รับใช้มนุษย์ก็ตาม แต่พอวัฒนธรรมได้ถูกสร้างขึ้นจนมีอิทธิพล และมีพลังของตนเองแล้ว วัฒนธรรมในบางครั้งก็กลับกลายมาเป็นเครื่องผูกมัดเป็นพันธะหรือว่าเป็น “นาย” ของมนุษย์ไปเลยก็มี

จิตยา สุวรรณชะฎและคณะ (2523 : 61-62) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิธีดำเนินชีวิตทุกด้านของคนทั้งมวลในสังคม จึงหมายรวมถึง วิธีกระทำสิ่งต่างๆ ทุกอย่างทั้งหมดทั้งสิ้น นับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจร และขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกัน เป็นหมู่คณะ ตลอดจนแสวงหาความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิตทั้งเครื่องมือ เครื่องใช้ หรือวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่นำมาใช้เพื่อการเหล่านั้น ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมด้วย ไม่ว่าสิ่งของเหล่านั้นจะเป็นสิ่งของที่มาจากธรรมชาติหรือคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ก็ตาม เช่น วัฒนธรรมการบริโภค หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการกินอาหาร ได้แก่ วิธีแสวงหาอาหารหรือสิ่งของที่นำมาประกอบเป็นอาหาร เช่น การล่าสัตว์ป่า หรือหาของป่า วิธีการประกอบอาหาร เช่น ใช้ภาชนะหม้อดิน หรือว่าหม้อทองเหลือง เป็นต้น

บุญเทียน ทองประสาน. (2531 : 68) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ ระบบคุณค่าที่รวบรวมมาได้จากประวัติศาสตร์ เป็นคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และแนวคิดที่สัมพันธ์กันเป็นโครงสร้างมีผลต่อพฤติกรรมของคนในฐานะปัจเจกบุคคล และคนในหมู่บ้าน (สังคม) ในชีวิตจริงทั้งหมด

1.6.5 ผลงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สันทัต เสริมศรี. (2533:51) ศึกษาเรื่องการติดตามและโครงการศิลปหัตถกรรมไทย 2531-2532 เกี่ยวกับการศึกษาอุตสาหกรรมปั้นหม้อของครัวเรือนในจังหวัดขอนแก่น คือที่บ้านหม้อ ถนนเรียบเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าชาวบ้านหลายครัวเรือนมีอาชีพปั้นหม้อ การรู้จักปั้นหม้อก็เรียนรู้มาจากบรรพบุรุษและราชการได้เข้ามาแนะนำวิธีการผลิตที่รวดเร็วขึ้น ตลอดจนรูปแบบการผลิตซึ่งมีบางครัวเรือน ประยุกต์ความรู้ดังกล่าว ไปใช้ในการผลิต แต่ก็ยังมีชาวบ้านหลายครัวเรือนยังคงใช้วิธีการผลิตแบบเดิม คือ การตีหม้อ (ปั้นหม้อ) ด้วยมือ จากการสัมภาษณ์ก็ทราบว่า ผู้ที่มีอาชีพปั้นหม้อส่วนมากมักไม่มีที่นา แต่ก็มีครัวเรือนที่มีที่นา มีอาชีพปั้นหม้อด้วยเช่นกัน รายได้จากการปั้นหม้อก็พอกินพอใช้ ภายในครัวเรือน การหาวัสดุก็ยังไม่มีปัญหามากนัก จากการสังเกตการณ์ในหมู่บ้านที่ทำอุตสาหกรรมครัวเรือนประเภทการปั้นหม้อ ก็พบว่า การเสริมสร้างอาชีพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนสนับสนุนให้งานอาชีพปั้นหม้อสามารถดำรงอยู่ ตลอดจนมีกรรมวิธีการผลิตที่ทันสมัยสนองความต้องการของตลาด อย่างไรก็ตามระดับของความสำเร็จยังอยู่ในวงจำกัด เช่น ในจังหวัดเชียงใหม่มีการแนะนำ วิธีการตลาด เช่น การตั้งศูนย์แสดงสินค้า และชมรมหรือสหกรณ์ แต่ในจังหวัดอยุธยา และขอนแก่นเป็นการพัฒนาในด้านกรรมวิธี การผลิตเป็นสำคัญ นอกจากนี้ระดับของการประกอบอาชีพนี้ก็ขึ้นอยู่กับบางครัวเรือน (ไม่ทั้งหมดหมู่บ้าน)

สาวิตรี เจริญพงศ์. (2538 : 159-160) ศึกษาเรื่องวิวัฒนาการศิลปหัตถกรรมในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ : เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักรสาน ดอกไม้ประดิษฐ์ พบว่าในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1-3) นั้นถือว่าเป็นระยะที่มีการรื้อฟื้นความเป็นราชอาณาจักรอันยาวนานในสมัยอยุธยาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง งานทางศิลปหัตถกรรมก็เป็นภาพสะท้อนถึงบรรยากาศ ดังกล่าวนี้อย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 1 ได้พยายาม “เลียนแบบ” สมัยอยุธยาอย่างเห็นได้ชัด ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 2 และ 3 งานทางด้านศิลปหัตถกรรมได้มีการขยายตัวเจริญก้าวหน้า และมีลักษณะเฉพาะตัวมากขึ้น มิใช่การเลียนแบบสมัยอยุธยาอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากบ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย และเป็นปึกแผ่นมากขึ้นด้วย ความคิดสร้างสรรค์ จึงมีการพัฒนาตามมา ในด้านเครื่องปั้นดินเผานั้น ในสมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏว่ามีการสั่งทำเครื่องเบญจรงค์จากจีนตามแบบ และลวดลายที่ไทยต้องการตามที่เคยปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยอยุธยา สำหรับในท้องถิ่นต่างๆ นั้น ก็มีการสืบทอดเครื่องปั้นดินเผาของท้องถิ่นนั้นๆ ดังที่เคยทำกันมาในอดีต เช่น หม้อตาลเพชรบุรี เครื่องปั้นดินเผาของมอญที่นนทบุรี ไหมปลาร้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หม้อน้ำและน้ำดินในภาคเหนือ เป็นต้น

บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2528 : 1) ศึกษาเรื่องเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของสยาม พบว่า เครื่องปั้นดินเผาเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์มาตลอดเวลา ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างที่มนุษย์กำลังพัฒนาลักษณะเศรษฐกิจแบบแสวงหาอาหารตามธรรมชาติ ด้วยการเร่ร่อน

พเนจรไปตามหุบเขา ทุ่งราบและท้องน้ำ เพื่อก้าวเข้าสู่ลักษณะเศรษฐกิจแบบผลิตอาหารขึ้นเองนั้น เครื่องปั้นดินเผา จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับอย่างสำคัญทีเดียว

กระทั่งสังคมมีพัฒนาการขึ้นเป็นแวนแคว้น หรือนครรัฐ และจนกระทั่งแวนแคว้นและนครรัฐต่างๆ จะต้องจัดระบบเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดพัฒนาการทางสังคมที่ก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ เครื่องปั้นดินเผาต่างๆ ไป ก็พัฒนาตัวเองเป็นเครื่องเคลือบ ในที่สุดทั้งเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบก็กลายเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่อุดหนุนให้แวนแคว้นต่างๆ มั่งคั่งขึ้นกว่าเดิม

แต่ศิลปวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบมิได้มีความหมายเป็นเพียงสินค้าชนิดหนึ่ง ที่มีส่วนสร้างความมั่งคั่ง ให้กับแวนแคว้นหรือนครรัฐเท่านั้น เพราะแท้ที่จริงแล้วจะมีความหมายเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์เกือบทุกชั้นตอน โดยเฉพาะประเพณีเกี่ยวกับความตาย เครื่องปั้นดินเผา และเครื่องเคลือบ จะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคง และความมั่นใจในจิตใจของมนุษย์ การศึกษารูปแบบทางศิลปกรรมของเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบเป็นเรื่องสำคัญเพราะรูปแบบเครื่องปั้นดินเผา และเครื่องเคลือบจะไปสัมพันธ์กับบทบาทและหน้าที่ที่มีความหมายต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2532 : 159) ได้ศึกษาพบว่า เครื่องปั้นดินเผาเป็นศิลปหัตถกรรมเก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่เหลือหลักฐานให้สืบเสาะลึกลงไปสู่อดีตได้ยาวนานกว่าหัตถกรรมประเภทใดๆ กระนั้น ก็ไม่มีใครพบหลักฐานยืนยันตายตัวว่ามนุษย์ในดินแดนใดเป็นชาติแรกที่รู้จักทำภาชนะขึ้นใช้จากดินที่ทำให้แกร่ง และคงสภาพด้วยการนำไปเผา ต่อมาก็คิดค้นน้ำยาเคลือบและกรรมวิธีอันลึกล้ำมากมาย เครื่องปั้นดินเผาผ่านวิวัฒนาการมานับพันนับหมื่นปี แต่มนุษย์ยุคปัจจุบันก็ดูจะไปไม่พ้นกลิ่นดินเผาได้ง่ายๆ แม้จะคิดค้นวัสดุใหม่ๆ ในการทำภาชนะเครื่องใช้สอยได้อีกมากมายในปัจจุบัน

บำรุง สุขพรรณ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน พบว่า ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมยังประสบปัญหาในด้านต่างๆ หลายประการ ข้อจำกัดในเรื่องคน เรื่องงบประมาณ เรื่องเครื่องมือ เรื่องวัสดุอุปกรณ์ เรื่องการจัดการการบริหาร แต่ความร่วมมือในด้านการเผยแพร่ทางด้านวัฒนธรรมได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงาน และประชาชนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการสร้างแนวประสานระหว่างสื่อมวลชนนั้น งานส่งเสริมวัฒนธรรมจะต้องใช้สื่อมวลชนให้มากเพื่อการเผยแพร่สำหรับการสร้างความร่วมมือในการเสริมสร้างงานวัฒนธรรม

ชุลีพร วิมุกตานนท์ (2532 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องกลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท: กรณีศึกษาย่านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มท้องถิ่นบ้านห้วยเม็งมีบทบาทอย่างสำคัญ ทั้งในลักษณะที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนาของทางการ ดังนั้น

แนวทางการพัฒนาจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านภายใต้ภาวะแวดล้อมทั้งทางกายภาพและสังคมที่ขึ้นอยู่กับระบบวัฒนธรรมของชุมชนหมู่บ้านด้วย

แพทชา แก้วพวง (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาไม่พบว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีอายุมากจะมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีอายุน้อย แต่พบว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาสูงที่มาจากการเลือกตั้ง มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีมาตรฐานการดำรงชีพสูง เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานของกรรมการหมู่บ้านมาก จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีการศึกษาค่ำเป็นกรรมการ โดยตำแหน่งมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐน้อย มาตรฐานการดำรงชีพต่ำ เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมน้อย และมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านน้อย

กรรณิกา ชมดี (2524 : 105-110) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทิศทางเศรษฐกิจ:ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในแบบต่างๆ คือ การร่วมประชุม การร่วมออกแรง การร่วมออกเงิน การร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ การร่วมเป็นผู้นำ การร่วมเป็นคณะกรรมการ การร่วมเป็นผู้ชักชวน และการร่วมเป็นผู้ริเริ่ม ผู้ที่มีอิทธิพลในระดับท้องถิ่นที่ชักจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ กำนัน พัฒนาการ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำอื่นๆ สิ่งที่น่าสนใจที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ความต้องการที่จะได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ส่วนผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ และการใช้ความรู้เพิ่มขึ้นในการประกอบอาชีพ

ณัฐประวีณ ศรีทรัพย์ (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : ศึกษากรณีชุมชนมอญบ้านวัดเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในบริบทของสังคมไทยที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวมอญเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในด้านต่างๆ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในด้านสังคมและการปกครองตนเอง การปรับเปลี่ยนทางเศรษฐกิจในด้านการผลิตและการจำหน่ายจ่ายแจกเครื่องปั้นดินเผา การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาและการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ในหมู่ครอบครัวและเครือญาติ แต่ในขณะเดียวกันชาวมอญก็ยังคงไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญในสังคมไทย โดยสามารถดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนไว้ได้ ได้แก่ ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี

วิรัตน์ พงษ์ทอง (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อการค้ารายอยู่และการเสื่อมสลายของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทย : กรณีศึกษาหมู่บ้านไทยวน ตำบลคอนแร่ จังหวัดราชบุรี พบว่า

สาเหตุของการเสื่อมสลายของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเนื่องจาก

1. การพัฒนาจากส่วนกลาง ที่นำความทันสมัยไปสู่ชนบท
2. การเข้ามาแทนที่ของสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรม
3. ขาดแคลนวัตถุดิบที่มีอยู่ในธรรมชาติ
4. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากสังคมเกษตรไปสู่สังคมอุตสาหกรรม

สาเหตุของการดำรงอยู่ของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเนื่องจาก

1. การส่งเสริมให้ผลิตเป็นสินค้า โดยโครงการพัฒนาต่างๆจากส่วนกลาง
2. ค่านิยมของสังคมเมืองที่นิยมเก็บสะสมเป็นศิลปวัตถุที่มีค่าหาขาย
3. ผลิตเพื่อหารายได้เสริมให้กับครอบครัว

ชัยนุกร พรภาณุวิษณุ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าระดับการศึกษา อาชีพ ความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของจังหวัดแพร่ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อายุ เพศ รายได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ฉะนั้นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ควรพัฒนาบทบาทของตนเองให้มากขึ้นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ควรให้มีความรู้ ไขข้อข้องใจข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

จรรยา ขุนทรง (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความตระหนักของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองในจังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีความตระหนักในการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองในระดับปานกลาง โดยตัวแปรทัศนัย มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ความรู้มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 อาชีพและประสบการณ์ มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สำหรับตัวแปรระดับการศึกษา สถานศึกษาและการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความตระหนักในการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง อย่างไรก็ดี มีนัยสำคัญทางสถิติ ในการนี้ การศึกษาปัญหาและอุปสรรค พบว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับข่าวสารน้อยขาดประสบการณ์ และมีการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำลำคลองน้อย โดยเฉพาะการสัญจรทางน้ำ จึงทำให้บุคคลเหล่านี้ ไม่เห็นถึงความสำคัญของแม่น้ำลำคลอง

เรื่องยศ จันทรสมบัติ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตชนบท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการร่วมกันในการวางแผน มีการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ มีการร่วมลงทุนในการดำเนินงาน มีการจัดตั้งแหล่งทุนของกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการเสียดุลแรงงานด้านการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันของชุมชน ในการนี้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนใช้งบประมาณและสมาชิกในชุมชนสามารถตรวจสอบการดำเนินงาน ด้านความสามัคคี และการให้ความร่วมมือและด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนตามศักยภาพ

สุนิตย์ มะลิวัลย์ (2540:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านตามโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน : ศึกษาเปรียบเทียบจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดยะลา พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 93.2 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 40.9 มีกำลังแรงงานผู้ใหญ่บ้านร้อยละ 58.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 68.8 ได้รับการอบรมจากราชการ ร้อยละ 96.0 เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ร้อยละ 91.8 และได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนทางราชการนานๆ ครั้ง ร้อยละ 88.3

นิธิกรณ บุญบุญพนิช (2541:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสันตินิมิต : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ภาพรวมของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการสันตินิมิตในระดับสูง และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ คือ ความรู้ความเข้าใจในโครงการสันตินิมิตและการคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการฯ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการฯ คือ เพศ อายุ การศึกษาและรายได้

ศลิษา พึ่งแสงแก้ว (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยแก้ว อำเภอกันคำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ชาวบ้านก็พยายามปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการทรัพยากรของชุมชนอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ชาวบ้านสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ตลอดไป การพัฒนาการต่อสู้ของชาวบ้านเพื่อให้ได้ป่าชุมชนกลับคืนมา ซึ่งชาวบ้านจะใช้วิธีการหลายรูปแบบผสมผสานกันในแต่ละยุค นอกจากนี้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 4 ขั้นตอน ผลการศึกษาในเชิงปริมาณ ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมน้อย แต่การศึกษาเชิงคุณภาพยืนยันได้ว่าทั้ง 4 ขั้นตอน ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างมาก แต่เพราะชาวบ้านจะมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการเป็นส่วนมาก จึงทำให้ไม่สามารถวัดด้วยข้อมูลเชิงปริมาณได้

นรินทร์ กาญจนฤกษ์ (2542: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการอนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่อำเภออมก๋อย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมปานกลาง แตกต่างจากประชาชน ซึ่งมีความต้องการมีส่วนร่วม มาก โดยปัจจัยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ รายได้ การเป็นสมาชิก กลุ่มทางสังคม การฝึกอบรม และการรับรู้ข่าวสาร ส่วนปัจจัยตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลต่อการมี ส่วนร่วมของประชาชนในโครงการอนุรักษ์ฯ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ความคาดหวังผล ประโยชน์ตอบแทนและความคิดเห็นต่อกิจกรรมโครงการฯ

ผจงศักดิ์ วงษ์สง่า (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยเหตุของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนต่อการเลี้ยงปลาหน้าวัด: ศึกษากรณีแม่น้ำท่าจีน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมี ส่วนร่วม ได้แก่

1. การได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงปลาหน้าวัดของชุมชนในระดับปานกลาง
2. ความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ
3. ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับ
4. ความศรัทธาในผู้นำ
5. ความศรัทธาในศาสนา

ส่วนความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ในการเลี้ยงปลาในระดับต่ำ

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาวิจัยจากเอกสาร ตำรา (Documentary Study) ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ตำนาน พงศาวดาร ศาสนา ตลอดจนบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตการบริหารงานของ อบต. และการทำเครื่องปั้นดินเผา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Work) ในการศึกษาใช้วิธีการต่างๆ คือ

- 2.1 การสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ (Participant Observation) วิถีชีวิตของชาวบ้านการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและการทำเครื่องปั้นดินเผา

- 2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยการสัมภาษณ์ ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ในปัจจุบัน และผู้ที่เคยประกอบอาชีพการปั้นหม้อ ดินเผามาแล้วในอดีต นอกจากนี้ ก็จะสัมภาษณ์พูดคุยกับประธานสภาวัฒนธรรมตำบล กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำทางการปกครอง สมาชิกสภาองค์การ

บริหารส่วนตำบล เจ้าของร้านค้าในหมู่บ้าน ผู้อาวุโส ผู้เฒ่า ผู้แก่ในหมู่บ้าน และครูผู้สอน หนังสือให้แก่เด็ก ๆ

2.3 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) โดยการใช้แบบสอบถามด้านครอบครัว เครือญาติ ประวัติส่วนตัว เศรษฐกิจและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

1.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดจากเอกสารหลักฐานต่างๆ จากการวิจัยภาคสนาม และจากการสังเกตสถานะต่างๆ ในชุมชนแล้ว ก็นำมาจัดกลุ่มให้เป็นระบบระเบียบและวิเคราะห์อย่างละเอียด ตามแนวคิดในการวิจัย

1.9 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

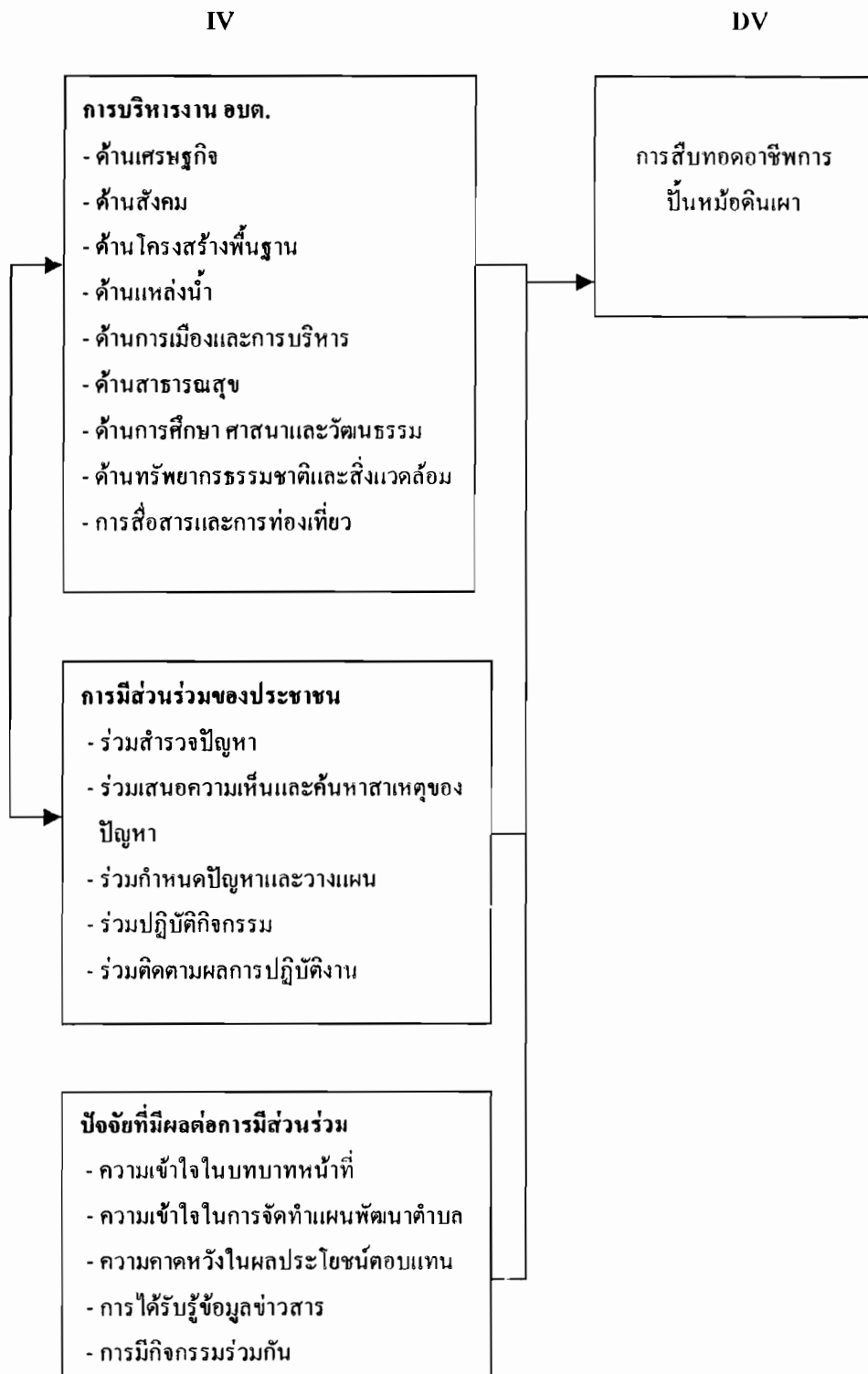
เนื่องจากการเก็บข้อมูลได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยการใช้แบบสอบถาม พร้อมทั้งใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูปประกอบด้วย

1.10 กรอบความคิด (Conceptual Framework)

ตำบลคลองสระบัว เป็นตำบลซึ่งได้รับการยกฐานะให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 เนื่องจากมีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 150,000 บาท และมีภาระการบริหารงานที่จะต้องทำสำคัญ ซึ่งสรุปได้ 9 ประการ คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ
2. ด้านสังคม
3. ด้านโครงการสร้างพื้นฐาน
4. ด้านแหล่งน้ำ
5. ด้านการเมืองและการบริหาร
6. ด้านสาธารณสุข
7. ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
8. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. การสื่อสารและการท่องเที่ยว

ในการนี้ ตำบลคลองสระบัว เดิมประชาชนจะมีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาเป็นอาชีพหลัก ซึ่งมีการทำสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน แต่ในปัจจุบันอาชีพดังกล่าวได้ลดน้อยลง ฉะนั้นประชาชนใน อบต. ดังกล่าวได้ เข้ามามีส่วนร่วมในระดับใดและมีปัจจัยใดที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา จึงได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานของ อบต. คลองสระบัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ซึ่งสามารถสรุปเขียนเป็นกรอบแนวคิดการศึกษาในรูปของแผนภาพได้ ดังนี้

1.11 เค้าโครงการวิจัย

ในบทที่ 1 จะเริ่มต้นด้วยบทนำ ที่จะให้ความสำคัญกับที่มาและความสำคัญของปัญหา โดยเน้นเรื่องการปกครองท้องถิ่นที่รัฐบาลมอบอำนาจให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองและบริหารกันเอง ได้โดยอิสระปลอดจากการชี้นำของรัฐบาล ความสนใจเรื่องการบริหารและการมีส่วนร่วมของประชาชน นับตั้งแต่การสำรวจ ค้นหาสาเหตุของปัญหา การกำหนดนโยบาย วางแผน ลงมือปฏิบัติและติดตามผลการปฏิบัติ

ในบทที่ 2 การรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่เป็นสภาตำบล ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย จนกระทั่งได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 ตลอดจนบรรยายโครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำนาจหน้าที่ บทบาทความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เป็นภาพด้านกว้างของ อบต. และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาหรือจะศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งในโอกาสต่อไป

ในบทที่ 3 เป็นการบรรยายสภาพการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลอดจนตำบลคลองสระบัว ซึ่งกล่าวถึงลักษณะการถือครองที่ดิน การปกครองและการบริหาร และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และศาสนา ของชาวตำบลคลองสระบัว

ในบทที่ 4 เป็นรายละเอียดของเนื้อหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว โครงสร้าง อบต. คลองสระบัว การดำเนินงานตามแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งการดำเนินการหรือพัฒนาของ อบต.คลองสระบัว จะมีประชาคมหมู่บ้าน ตำบลเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการเปิดเวทีแสดงความคิดเห็น ค้นหาปัญหา รวบรวมจัดทำแผน งานโครงการ ที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชน โดยจะดำเนินการบริหารและการเมืองเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในบทที่ 5 เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของ อบต. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของ อบต. ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของ อบต. ในการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

ท้ายสุดเป็นการสรุปและเสนอแนะแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. คลองสระบัว กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา เนื่องจากงานส่งเสริมเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นบทบาทหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นองค์กรท้องถิ่นที่ได้รับการกระจายอำนาจ จากส่วนกลางให้ปกครองดูแลตนเอง และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตน ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

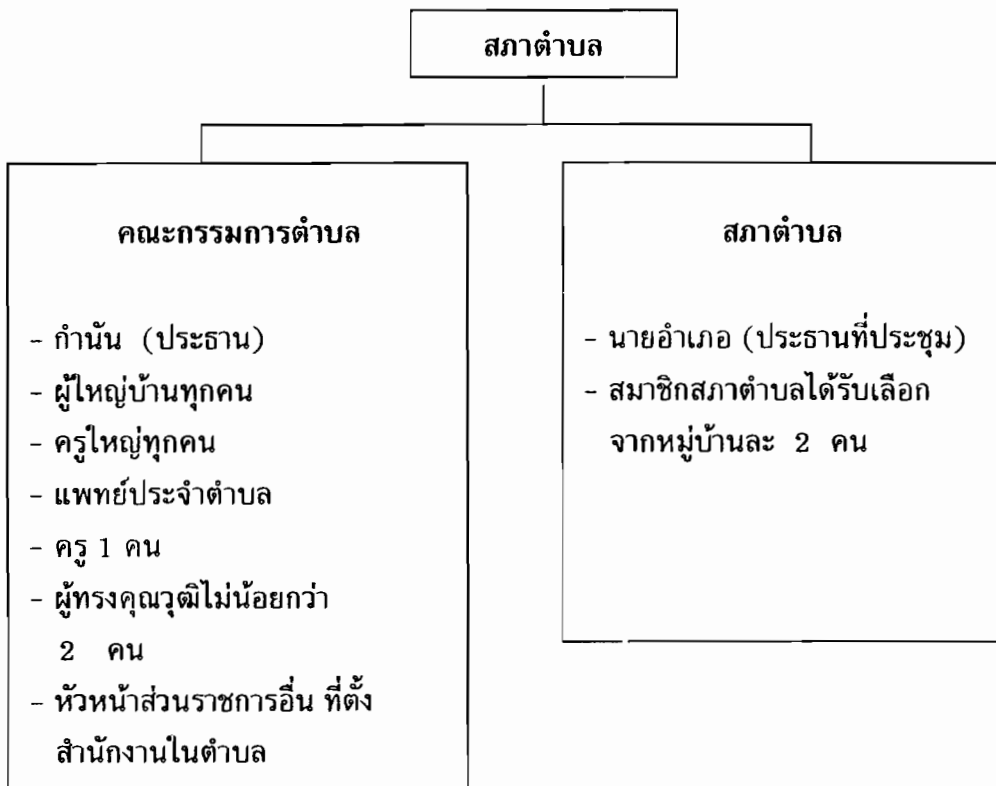
บทที่ 2

องค์การบริหารส่วนตำบล

เดิมสภาตำบลได้จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2499 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2499 เรื่อง ระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเปิดโอกาสให้ราษฎร ได้เข้ามาร่วมกันบริหารงานของตำบล และหมู่บ้านทุกอย่างเท่าที่จะเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น และราษฎรเป็นส่วนรวม อันจะเป็นทางนำราษฎรไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยด้วยวิธีจัดให้มีสภาตำบลและคณะกรรมการตำบลขึ้น

คณะกรรมการตำบลเป็นฝ่ายบริหาร โดยมีกำนันเป็นประธาน และผู้ใหญ่บ้านทุกคนเป็นกรรมการ นอกจากนี้ยังกำหนดให้ครูใหญ่ทุกคนในตำบลเป็นกรรมการตำบล และหัวหน้าส่วนราชการอื่นที่ตั้งสำนักงานในตำบล ร่วมเป็นกรรมการตำบล ส่วนสภาตำบลที่แยกการทำงานออกจากฝ่ายบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย เพราะสมาชิกสภาตำบลจะมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน หมู่บ้านละ 2 คน แต่กำหนดให้นายอำเภอเป็นประธานที่ประชุมสภาตำบล ย่อมทำให้สมาชิกสภาตำบลไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับนายอำเภอ ฉะนั้นการทำงานของสภาตำบลภายใต้โครงสร้างตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222/2499 จึงไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ (สัมพันธ์ เศษะอริกและคณะ, 2543 : 16)

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222/2499

วันที่ 1 มีนาคม 2509 กระทรวงมหาดไทย ได้ออกคำสั่งที่ 275/2509 เรื่อง ระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน (ฉบับที่ 2) ขึ้น โดยรวมคณะกรรมการตำบลและสภาตำบล เข้าเป็นองค์กรเดียวกัน เช่นเดียวกับแบบการปกครองของสุขาภิบาล ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาวการณ์ยิ่งขึ้น และให้สอดคล้องกับโครงการพัฒนาเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ลงมติรับหลักการ

เป็นที่สังเกตว่า คำสั่งของกระทรวงมหาดไทย ทั้ง 2 ฉบับ เป็นเพียงระเบียบปฏิบัติในท้องถิ่นบางแห่ง มิได้เป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน หรือประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ได้ระบุไว้

วันที่ 13 ธันวาคม 2515 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 แก้ไขปรับปรุงระเบียบบริหารของตำบล และให้ปรับปรุงตำบลให้เป็นสภาตำบล ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ภายใน 3 ปี เพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ในขณะนั้น และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน

อย่างไรก็ตาม ฐานะของสภาตำบล ยังไม่ได้เป็นนิติบุคคล แต่ถือเป็นหน่วยหนึ่งขององค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยย่อยขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ค่วนมาก ที่ มท.0309/ว438 ลงวันที่ 29 กันยายน 2509 ค่วนมาก ที่ มท.0309/ว99 ลงวันที่ 1 มีนาคม 2510 และหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0309/10898 ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2510

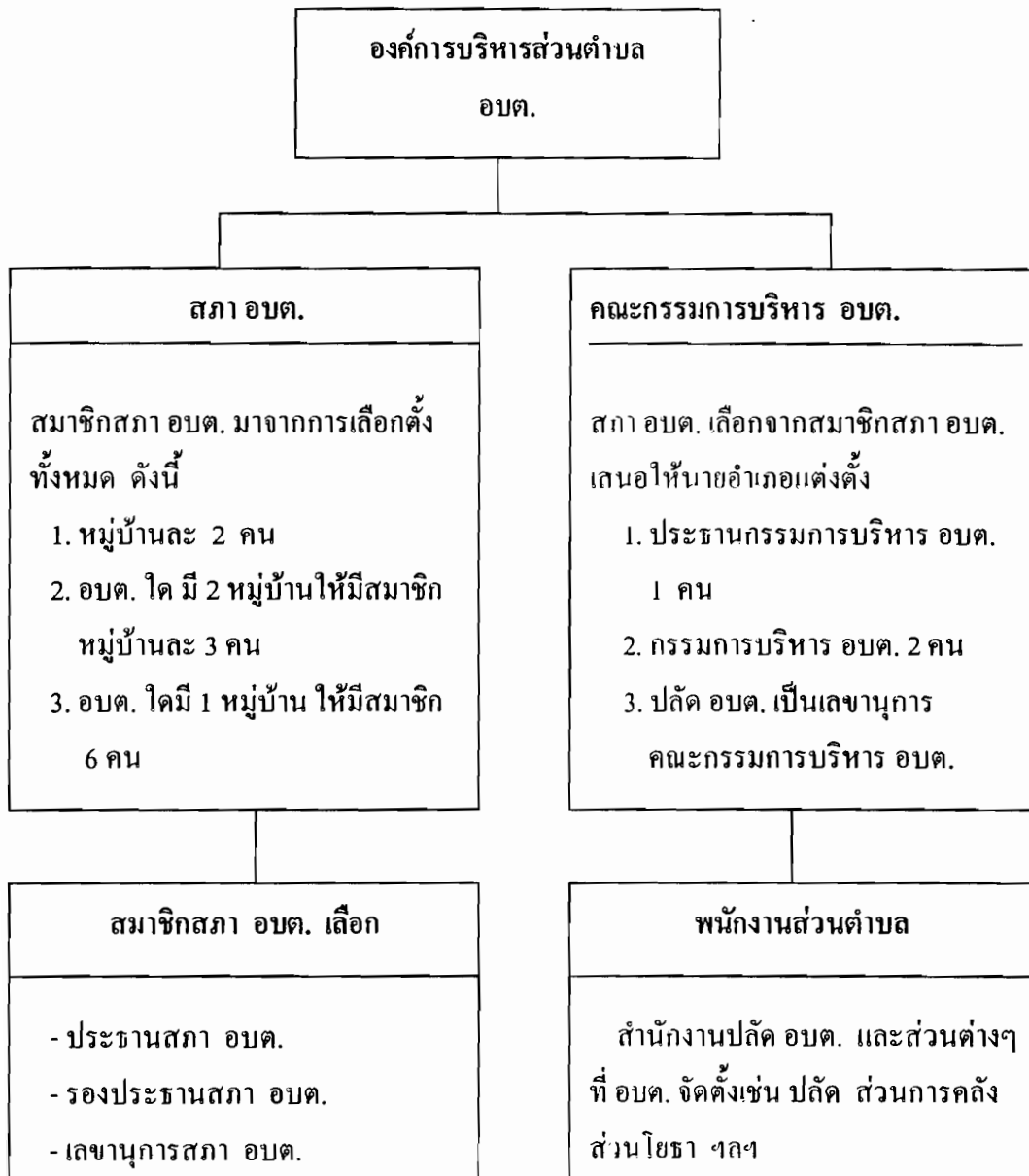
การที่สภาตำบลไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้การบริหารงานไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความคล่องตัวในการบริหาร รัฐบาลจึงปรับปรุงฐานะของสภาตำบลเสียใหม่ให้เป็นนิติบุคคล เพื่อให้สามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 มาตรา 6 และยกฐานะสภาตำบล ซึ่งมีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 40 และจะพ้นสภาพจากสภาตำบล นับตั้งแต่วันที่ได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา 41 เป็นต้นไป

2.1 โครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

1) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งหมด หมู่บ้านละ 2 คน แต่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมี 2 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกหมู่บ้านละ 3 คน และองค์การบริหารส่วนตำบลใดมี 1 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิก 6 คน

2) คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเลขานุการ คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

แผนภูมิที่ 2
แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล

ที่มา : วิจัยของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เรื่อง บทบาทที่เป็นจริง และ
บทบาทที่คาดหวังขององค์การบริหารส่วนตำบล ในทศวรรษของคณะกรรมการ
บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและพนักงานส่วนตำบล ในจังหวัดสมุทรปราการ
(2541) หน้า 159

2.2 อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

1. ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการของ อบต.
2. พิจารณาและให้ความเห็นชอบ
  - ร่างข้อบังคับตำบล
  - ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและรายจ่ายเพิ่มเติม
3. ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล และกฎหมายระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

2.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

1. บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามมติ ข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบล และรับผิดชอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
2. จัดทำแผนพัฒนาตำบล และงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาให้ความเห็นชอบ
3. รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
3. ปฏิบัติหน้าที่อย่างอื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

2.4 งบประมาณ

1. รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล มีรายได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542 ดังต่อไปนี้

  - 1) รายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรและค่าธรรมเนียม เช่น ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน ฯลฯ
  - 2) รายได้จากทรัพย์สินจากสาธารณูปโภค จากการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล
  - 3) รายได้จากเงินอุดหนุนรัฐบาล
  - 4) รายได้จากเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์ระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด
2. รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล

รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล จะเป็นรายจ่ายประจำที่จ่ายเป็นเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน พนักงานส่วนตำบลและรายจ่ายตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ เช่น

1. เงินเคื่อน
2. ค่าจ้าง
3. เงินค่าตอบแทน
4. ค่าใช้สอย
5. ค่าวัสดุ
6. ค่าครุภัณฑ์
7. ค่าสาธารณูปโภค
8. ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้างและทรัพย์สินอื่นๆ
9. เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่นๆ

การกำกับดูแล

1. นายอำเภอมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของทางราชการ และในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอตามวรรคหนึ่ง ให้นายอำเภอมีอำนาจเรียกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการบริหารพนักงานส่วนตำบล และลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลมาชี้แจง หรือสอบสวนตลอดจนเรียกรายงานและเอกสารใดๆ จากองค์การบริหารส่วนตำบลมาตรวจสอบได้

2. ผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และให้แสดงเหตุผลไว้ในคำสั่งด้วย เมื่อมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือถือว่ามี การยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นใหม่ภายใน 45 วัน

3. ผู้ว่าราชการจังหวัด อาจสั่งให้คณะกรรมการบริหารทั้งคณะ หรือกรรมการบริหารบางคนพ้นจากตำแหน่งได้ตามคำเสนอแนะของนายอำเภอ หากปรากฏว่าคณะกรรมการบริหารฯ กระทำการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการณ์ไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ในการนี้ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นเป็นกรรมการบริหารใหม่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่กรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่ง

2.5 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ ตามมาตรา 66 ที่ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

นอกจากนี้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย มาตรา 67 องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
2. รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ
3. ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
4. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
6. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
7. คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
9. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

มาตรา 71 องค์การบริหารส่วนตำบล อาจออกข้อบังคับตำบลเพื่อใช้บังคับในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในกรณีนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิได้กำหนดโทษปรับเกิน 500 บาท

เพื่อประโยชน์แก่กิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลอาจขอให้ข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราวได้ โดยไม่ขาดจากต้นสังกัดเดิม ทั้งนี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจอนุญาตได้ตามความจำเป็น และในกรณีที่เป็นการชั่วคราวซึ่งไม่อยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดให้กระทรวงมหาดไทยทำความตกลงกับหน่วยงานต้นสังกัดก่อนแต่งตั้ง

มาตรา 73 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจการนอกเขตขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือร่วมกับสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อกระทำการร่วมกันได้ ทั้งนี้ เมื่อได้รับความยินยอมจากสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และกิจการนั้นเป็นกิจการที่จำเป็นต้องทำและเป็นการเกี่ยวเนื่องกับกิจการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตน

2.6 การดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากจะได้ กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงแล้ว ยังมีกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ให้อำนาจหน้าที่แก่องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะราชการส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายควบคุมอาคารโดย ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เป็นราชการส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2538 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 27 ธันวาคม 2538 ซึ่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ได้ให้อำนาจหน้าที่แก่ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่น ดังนี้

1) พิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้ายใช้หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคาร ตามมาตรา 21 และ 22 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 รวมทั้งการรับแจ้งต่างๆ เกี่ยวกับอาคารตามมาตรา 39 ทวิ

2) กรณีที่มีการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวงหรือข้อบังคับท้องถิ่นที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจดำเนินการดังนี้

- (1) มีคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร ผู้ควบคุมงาน ผู้ดำเนินงาน ลูกจ้างหรือบริวารของบุคคลดังกล่าว ระงับการกระทำดังกล่าว
- (2) มีคำสั่งห้ามมิให้บุคคลใดใช้หรือเข้าไปในส่วนใดๆ ของอาคาร หรือบริเวณมีการกระทำดังกล่าว และจัดให้มีเครื่องหมายแสดงการห้ามนั้นไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย
- (3) ถ้าการกระทำฝ่าฝืนดังกล่าวเป็นกรณีที่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องได้ เจ้าพนักงานท้องถิ่น มีอำนาจสั่งให้เจ้าของอาคารดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่า 30 วัน
- (4) กรณีไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องได้ หรือเจ้าของอาคารมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร ผู้ควบคุมงานหรือผู้ดำเนินการรื้อถอนอาคารนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่า 30 วัน

3) เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร องค์การบริหาร
ส่วนตำบล มีอำนาจออกข้อบังคับตำบลในส่วนที่ยังมิได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดในเรื่องใด
เกี่ยวกับ

- (1) ลักษณะ แบบ รูปทรง ส่วนตัด เนื้อที่ และที่ตั้งของอาคาร
- (2) การรับน้ำหนัก ความต้านทาน และความมุงดงาม ตลอดจนลักษณะ
และสมบัติของวัสดุที่ใช้
- (3) การรับน้ำหนัก ความต้านทาน และความคงทนของอาคารหรือพื้นที่
รองรับอาคาร
- (4) แบบและวิธีการเกี่ยวกับการติดตั้งระบบการประปา ไฟฟ้า ก๊าซ
การป้องกันอัคคีภัย
- (5) แบบและจำนวนของห้องน้ำและห้องส้วม
- (6) ระบบการจัดแสงสว่าง การระบายอากาศ การระบายน้ำ และการ
กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (7) ลักษณะ ระดับ เนื้อที่ของที่ว่างภายนอกอาคาร หรือแนวอาคาร
- (8) ระยะหรือระดับระหว่างอาคารกับอาคาร หรือเขตที่ดินของผู้อื่นระหว่าง
อาคารกับถนน ตรอก ซอย ทางเท้า หรือที่สาธารณะ
- (9) พื้นหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่จอดรถ ที่กักเก็บรถ และทางเข้าออก
ของรถสำหรับอาคาร บางชนิดหรือบางประเภท ตลอดจนลักษณะ
และขนาดของพื้นที่หรือสิ่งก่อสร้างขึ้นดังกล่าว
- (10) บริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย และใช้หรือ
เปลี่ยนการใช้อาคารชนิดใดหรือประเภทใด
- (11) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน
เคลื่อนย้าย ใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคาร
- (12) หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการอนุญาต การอนุญาต การต่ออายุ
ใบอนุญาตการออกไปรับรอง และการออกไปแทนตามพระราชบัญญัตินี้

4) มีอำนาจในการแต่งตั้งนายช่างและนายตรวจ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราช
บัญญัติควบคุมอาคารตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (พ.ศ. 2524) ออกตามความในพระราชบัญญัติ
ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

2. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้ให้อำนาจแก่องค์การบริหารส่วนตำบล ใน
ฐานะราชการส่วนท้องถิ่น และประธานกรรมการบริหารในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ ดังนี้

2.1 การกำจัดสิ่งปฏิภูลมูลฝอย ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่น โดยให้อำนาจออกข้อบังคับ ดังต่อไปนี้

(1) ห้ามการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่หรือทางสาธารณะซึ่งสิ่งปฏิภูลหรือมูลฝอย นอกจากในที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้

(2) กำหนดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิภูลหรือมูลฝอยตามที่หรือทางสาธารณะและสถานที่เอกชน

(3) กำหนดวิธีการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิภูลหรือ มูลฝอยหรือให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ใด ๆ ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามสภาพ หรือลักษณะการใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ๆ

(4) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่นในการเก็บ และขนสิ่งปฏิภูลหรือมูลฝอยไม่เกินอัตราตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(5) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิภูลหรือมูลฝอย เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดอัตราค่าบริการขั้นสูงตามลักษณะการให้บริการที่ผู้รับใบอนุญาตจะพึงเรียกเก็บได้

(6) กำหนดการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะ

2.2 สุขลักษณะของอาคาร พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 21, 22 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับสุขลักษณะของอาคารไว้ดังนี้

(1) เมื่อปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าอาคาร หรือส่วนของอาคารใด หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งต่อเนื่องกับอาคาร มีสภาพชำรุดทรุดโทรม หรือปล่อยให้สภาพทรุดโทรม อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัย หรือมีลักษณะไม่ถูกต้องด้วยสุขลักษณะของการใช้เป็นที่อยู่อาศัย ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารนั้นจัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอนอาคารหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งต่อเนื่องกับอาคารทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจัดการอย่างอื่นตามความจำเป็น เพื่อมิให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะภายในเวลา ซึ่งกำหนดให้ตามสมควร

(2) เมื่อปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าอาคารใดมีสินค้าเครื่องเรือน หรือสัมภาระสะสมไว้มากเกินไปจนสมควร หรือจัดสิ่งของเหล่านั้นซับซ้อนกันเกินไปจนอาจเป็นเหตุให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ให้โทษใด ๆ หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัย หรือไม่ถูกต้องด้วยสุขลักษณะของการใช้เป็นที่อยู่อาศัย ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารย้ายสินค้า เครื่องเรือนหรือสัมภาระออกจากอาคารนั้น หรือให้จัดสิ่งของเหล่านั้นเสียใหม่เพื่อมิให้เป็นอันตราย ต่อสุขภาพหรือให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะ หรือให้กำจัดสัตว์ซึ่งเป็นพาหะของโรคภายในเวลาที่กำหนดให้ตามสมควร

2.3 เหตุรำคาญ

(1) มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นในการห้ามผู้ใดผู้หนึ่ง มิให้ก่อเหตุรำคาญในที่ หรือทางสาธารณะ หรือสถานที่เอกชน รวมทั้งการระงับเหตุรำคาญด้วย ตลอดจนการดูแล ปรับปรุง บำรุงรักษาบรรดาถนน ทางบก ทางน้ำ ทางระบายน้ำ คู คลอง และสถานที่ต่างๆ ในเขตของตนให้ปราศจากเหตุรำคาญ ในการนี้ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเพื่อระงับ กำจัด และควบคุมเหตุรำคาญต่างๆ ได้

(2) ในกรณีที่มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในสถานที่เอกชนให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองสถานที่นั้นระงับเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรตามที่ระบุไว้ในคำสั่ง และถ้าเห็นว่าสมควรจะให้กระทำโดยวิธีใดเพื่อระงับเหตุรำคาญนั้น หรือสมควรกำหนดวิธีการ เพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในอนาคตให้ระบุไว้ในคำสั่งได้

ในกรณีที่ไม่มี การปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจระงับเหตุรำคาญนั้น และอาจจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกัน มิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีกและถ้าเหตุรำคาญเกิดขึ้นจากการกระทำ การละเลย หรือการยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้นเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ ดังกล่าว ต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการนั้น

ในกรณีที่ปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่า เหตุรำคาญที่เกิดขึ้นในสถานที่เอกชน อาจเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ หรือมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะออกคำสั่งเป็นหนังสือห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองใช้หรือยินยอมให้บุคคลใด ใช้สถานที่นั้นทั้งหมดหรือบางส่วน จนกว่าจะเป็นที่พอใจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าได้มีการระงับเหตุรำคาญนั้นแล้วก็ได้

2.4 การควบคุมการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์

มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่น ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพบสัตว์ในที่ หรือทางสาธารณะโดยไม่ปรากฏเจ้าของ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจกักสัตว์ดังกล่าว ไว้เป็นเวลาอย่างน้อยสามสิบวัน เมื่อพ้นกำหนดแล้วยังไม่มีผู้ใดมาแสดงหลักฐานการเป็นเจ้าของ เพื่อรับสัตว์คืน ให้สัตว์นั้นตกเป็นของราชการส่วนท้องถิ่น แต่ถ้าการกักสัตว์ไว้ อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สัตว์นั้นหรือสัตว์อื่น หรือต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินสมควร เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะจัดการขายหรือขายทอดตลาดสัตว์นั้น ตามควรแก่กรณีก่อนถึงกำหนดเวลาดังกล่าวก็ได้ เงินที่ได้จากการขาย หรือขายทอดตลาด เมื่อได้หักค่าใช้จ่ายในการขายหรือขายทอดตลาดและค่าเลี้ยงดูสัตว์แล้ว ให้เก็บรักษาไว้แทนสัตว์

ในกรณีที่มีได้มีการขาย หรือขายทอดตลาดสัตว์ตามวรรคหนึ่ง และเจ้าของ สัตว์มาขอรับสัตว์คืน ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง เจ้าของสัตว์ต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย สำหรับการเลี้ยงดูสัตว์ให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นตามจำนวนที่ได้จ่ายจริงด้วย

ในกรณีที่ปรากฏว่ามีสัตว์ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพบนั้น เป็นโรคติดต่อ อันอาจเป็นอันตรายต่อประชาชนให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจทำลาย หรือจัดการตามที่ เห็นสมควรได้

2.5 กิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่นออกข้อบังคับตำบล

(1) กำหนดประเภทของกิจการตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กิจกรรม ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพบางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่น

(2) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขสำหรับผู้ดำเนินกิจการตาม (1) ปฏิบัติ เกี่ยวกับการดูแลสภาพ หรือสุขลักษณะของสถานที่ ที่ใช้ดำเนินกิจการและมาตรการป้องกัน อันตรายต่อสุขภาพ

นอกจากนั้น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ยังได้กำหนดอำนาจ หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะราชการส่วนท้องถิ่นในเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ ตลาด สถานที่จำหน่ายอาหาร และสถานที่สะสมอาหาร การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะไว้ ด้วยและเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 44 ยังได้กำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือแจ้งข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจง เป็นหนังสือ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานใดเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) เข้าไปในอาคาร หรือสถานที่ใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้น และ พระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการเพื่อตรวจสอบ หรือควบคุมให้เป็นไปตามข้อกำหนดของท้องถิ่น หรือตามพระราชบัญญัตินี้ ในการนี้ ให้มีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริง หรือเรียกหนังสือรับรองการ แจ้ง หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้น

(3) แนะนำให้ผู้ได้รับใบอนุญาตหรือหนังสือรับรองการแจ้งปฏิบัติให้ถูกต้องตาม เงื่อนไขในใบอนุญาตหรือหนังสือรับรองการแจ้ง หรือตามข้อกำหนดของท้องถิ่น หรือตามพระราช บัญญัตินี้

(4) ยึดหรืออายัดสิ่งของใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีหรือเพื่อนำไปทำลายในกรณีจำเป็น

(5) เก็บหรือนำสินค้าหรือสิ่งของใดๆที่สงสัยว่าจะไม่ถูกสุขลักษณะ หรือจะก่อให้เกิดเหตุรำคาญจากอาคารหรือสถานที่ใดๆเป็นปริมาณตามสมควร เพื่อเป็นตัวอย่างในการตรวจสอบตามความจำเป็นได้โดยไม่ต้องชำระค่า

ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวในเขตอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นในเรื่องใดหรือทุกเรื่องก็ได้

3. พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508

พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังมีได้ให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีรายได้จากภาษีบำรุงท้องที่ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างดำเนินการแก้ไข ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บและให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง ในระหว่างที่ยังไม่มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว กระทรวง-มหาดไทยได้มีหนังสือสั่งการให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ที่เก็บจากที่ดินในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล แล้วจัดสรรให้องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ๆ แล้ว

4. พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475

พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 ก็เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 คืออยู่ในระหว่างแก้ไขปรับปรุงให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินโดยตรง ในระหว่างที่ยังมิได้แก้ไขกฎหมายนี้ กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือสั่งการให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดทำหน้าที่จัดเก็บภาษีโรงเรือน และที่ดินในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล แล้วจัดสรรให้องค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว

5. พระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510

ตามพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 “ ราชการส่วนท้องถิ่น หมายความว่า เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์การปกครองท้องถิ่นอื่น ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัตินี้ ” ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องให้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นราชการส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจจัดเก็บภาษีป้าย ลงวันที่ 2 มิถุนายน 2538 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจจัดเก็บภาษีป้ายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้ และประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจในการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนั้นพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 กำหนดว่าภาษีป้ายที่เก็บในราชการส่วนท้องถิ่นใด ให้เป็นรายได้ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย

6. พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 กำหนดให้หัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การปกครองท้องถิ่นที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าพนักงานท้องถิ่นสำหรับในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ดังนั้น ประชานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ.2535 สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

สำหรับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า มาตรา 9 กำหนดว่า ในที่สาธารณะ ถ้าปรากฏว่าสุนัขใดไม่มีเครื่องหมายประจำตัว สัตว์ หรือมีแค่เป็นเครื่องหมายประจำตัวปลอม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจจับสุนัขนั้นเพื่อกักขัง ถ้าไม่มีเจ้าของมาขอรับคืนภายในห้าวันให้พนักงาน เจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจทำลายสุนัขนั้นได้

มาตรา 10 กำหนดว่า เมื่อปรากฏว่าสุนัขใด มีอาการของโรคพิษสุนัขบ้า ให้เจ้าของสุนัขนั้นแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่พบว่าสุนัขนั้นมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้า

มาตรา 15 กำหนดว่าในที่สาธารณะ ถ้าปรากฏว่าสุนัขใดมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจทำลายสัตว์ควบคุมนั้นได้

2.7 บทบาทความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล

อบต. เป็นรูปแบบการปกครองที่สะท้อนการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองพื้นฐานของประเทศโดยแท้จริงอันเป็นการสนองตอบนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาลที่จะให้อำนาจการบริหารงานแก่หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถบริหารงานที่แก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเองตามอำนาจหน้าที่ และมีอิสระในการตัดสินใจ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในท้องถิ่นนั้นตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เหตุผลที่สนับสนุนว่า อบต. เป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นนั้น อาจพิจารณาได้จากกรณีที่ อบต. มีการดำเนินการที่ส่งผลให้เกิดการกระจายอำนาจคือ

1. อบต. มีฐานะเป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจในการทำนิติกรรมและสัญญาทางกฎหมายได้เองโดยไม่ต้องผ่านทางราชการเหมือนอดีตทำให้อบต. มีความคล่องตัวในการดำเนินการบริหารตำบลให้มีความเจริญก้าวหน้าและตรงต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบลได้

2. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน หมู่บ้านละ 2 คน แต่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมี 2 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกหมู่บ้านละ 3 คน และองค์การบริหารส่วนตำบลใดมี 1 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิก 6 คน และให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นประชานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเลขานุการ คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

3. อำนาจอิสระของผู้บริหาร มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ และกิจกรรมมากขึ้นจากเดิมที่กำหนดไว้ในประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 และยังมีอำนาจในพื้นที่ตำบลเพิ่มขึ้น โดยที่หากหน่วยราชการที่ดำเนินการใดๆ ที่เป็นประโยชน์ในตำบลจะต้องแจ้งองค์การบริหารส่วนตำบลให้ทราบเสียก่อน

4. อำนาจทางการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถจัดเก็บภาษีได้เหมือนกับหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบอื่น เช่น เทศบาล เป็นต้น โดยเป็นรายได้จากภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้ายการฆ่าสัตว์ และผลประโยชน์อันเกิดจากการฆ่าสัตว์ และยังได้รับการจัดสรรภาษีโดยตรง จากหน่วยราชการที่เก็บภาษีในเขตตำบลนั้น จากภาษีประเภทต่างๆ เช่น ค่าธรรมเนียมรถยนต์ และล้อเลื่อน ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีสุรา ภาษีสรรพสามิต เป็นต้น ซึ่งเมื่อหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดเก็บได้จัดเก็บแล้ว ก็จะจัดสรรภาษีเหล่านี้ให้องค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักเกณฑ์และวิธีการทางกฎหมาย ตามลำดับและที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้ที่นอกเหนือมากไปกว่าท้องถิ่น ก็คือรายได้จากการได้รับผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นด้วยจากอกรังนกอีแอ่น ค่าธรรมเนียมน้ำบาดาล ประทานบัตรการประมง ค่าภาคหลวงไม้ ค่าภาคหลวงแร่ ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมในที่ดิน เป็นต้น

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรที่สะท้อนถึงความพยายามของรัฐบาลที่จะกระจายอำนาจลงสู่หน่วยการบริหารระดับตำบล ซึ่งส่งผลให้

1. องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นจุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจการบริหารการปกครองสู่องค์กรพื้นฐานในระดับตำบล

2. ประชาชนจะได้รับประโยชน์จากองค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านการพัฒนาตำบล ซึ่งตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมแนวความคิดและกระแสประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบันที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานส่วนตำบล จะมีมากขึ้นโดยผ่านผู้แทนของตนในองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้เป็นที่เชื่อได้ว่าความเจริญและการพัฒนาในทิศทางที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบล จะส่งผลให้เกิดความเจริญและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในภาพรวมของประเทศต่อไป

ในการนี้ มีบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะปฏิบัติหน้าที่ 3 กลุ่ม คือ

1. **พนักงานส่วนตำบล** เป็นบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือน ที่ตั้งทางองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานส่วนตำบลเกิดขึ้นตามพระราชกฤษฎีการะเบียบพนักงานส่วนตำบล พ.ศ. 2539 ได้กำหนดตำแหน่งพนักงานส่วนตำบลไว้จำนวน 21 ตำแหน่ง ดังนี้

1. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3-7)
2. รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3-6)
3. หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3-5)
4. หัวหน้างานธุรการ (เจ้าพนักงานธุรการ 2-5)
5. เจ้าหน้าที่ธุรการระดับ 1-4
6. เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ระดับ 1-4
7. หัวหน้างานนิติการ (นิติกร 3-5)
8. หัวหน้าส่วนการคลัง (เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี 2-6)
9. หัวหน้างานงบประมาณ (เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี 2-5)
10. หัวหน้างานจัดเก็บรายได้ (เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี 2-5)
11. เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ ระดับ 1-4
12. หัวหน้างานการเงินและบัญชี (เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี 2-5)
13. เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ระดับ 1-4
14. หัวหน้าส่วนโยธา (เจ้าหน้าที่บริหารงานช่าง 2-6)
15. หัวหน้างานโยธา (วิศวกรโยธา 3-6)
16. นายช่างโยธา ระดับ 2-5
17. ช่างโยธา ระดับ 1-4
18. หัวหน้าส่วนสาธารณสุข (นักบริหารงานสาธารณสุข 3-6)
19. หัวหน้างานสุขาภิบาล (นักวิชาการสุขาภิบาล 3-5)
20. หัวหน้างานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (พยาบาลวิชาชีพ 3-5)
21. เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน ระดับ 2-4

จำนวนของพนักงานส่วนตำบลจะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับชั้นและรายได้ ไม่รวมเงินอุดหนุนของ อบต. ดังนี้

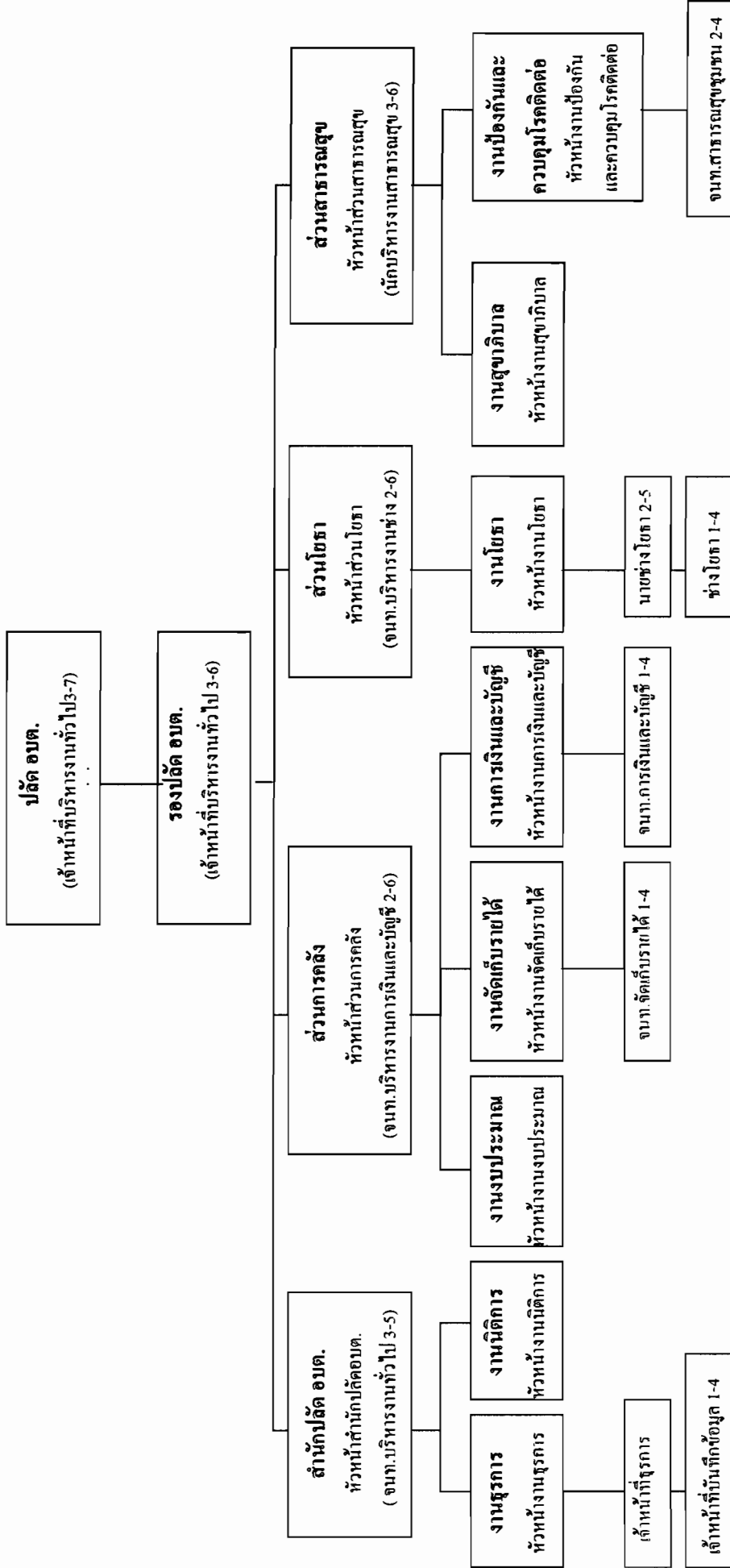
ชั้น อบต.	เกณฑ์รายได้	จำนวนพนักงานส่วนตำบล
1	20 ล้านบาทขึ้นไป	21
2	12-20 ล้านบาท	12
3	6-12 ล้านบาท	6
4	3-6 ล้านบาท	4
5	ไม่เกิน 3 ล้านบาท	3

ดังแผนภูมิที่ 3 ถึงแผนภูมิที่ 7

2. ลูกจ้าง องค์กรบริหารส่วนตำบลที่ปริมาณงานมาก และมีรายได้เพียงพอที่สามารถจ้างลูกจ้างเพื่อช่วยปฏิบัติงานได้ โดยถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ้างลูกจ้าง ของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2536 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2538

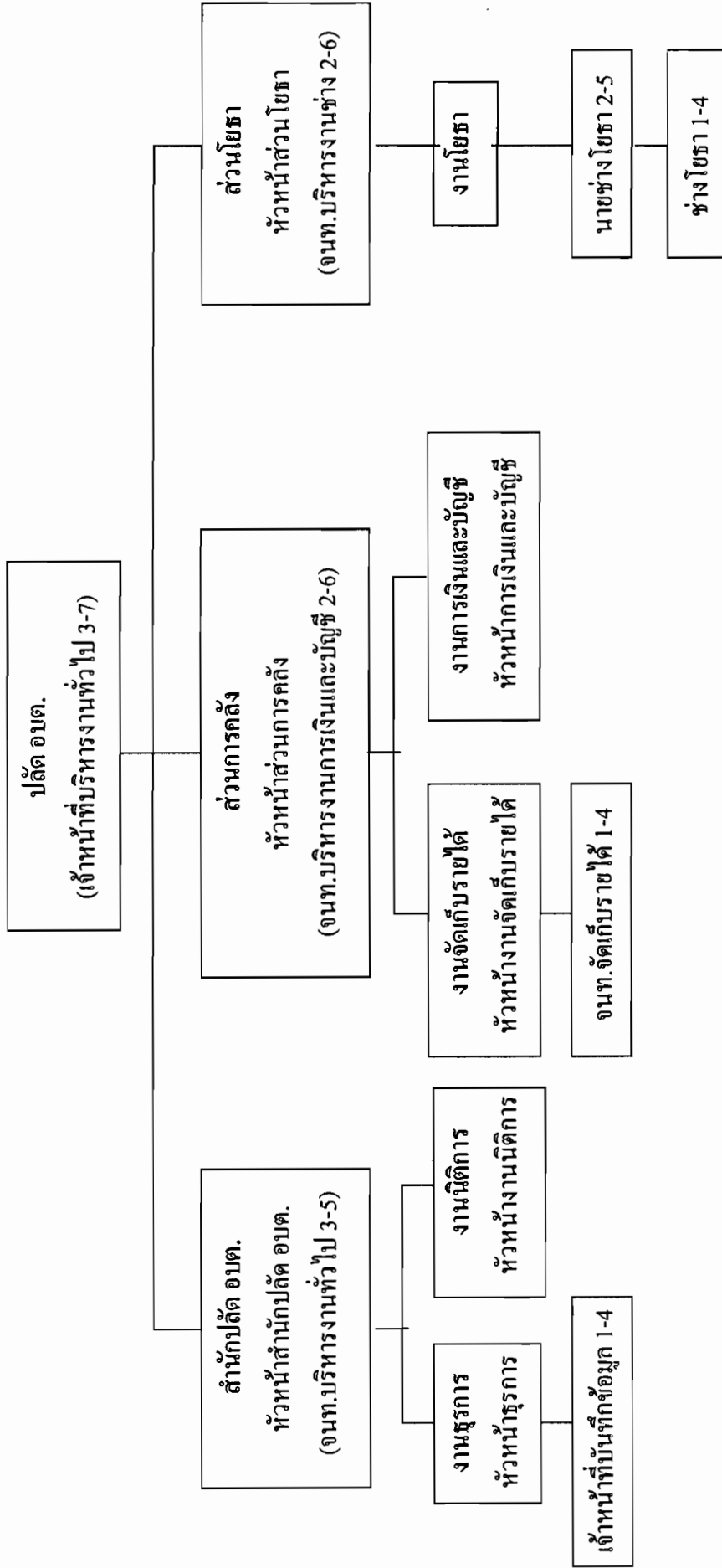
3. ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ที่องค์กรบริหารส่วนตำบล ร้องขอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดให้ไปดำรงตำแหน่ง หรือปฏิบัติงานในองค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นการชั่วคราว ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติสภาพตำบล และองค์กรบริหารส่วนตำบลมาตรา 72 วรรค 3

โครงสร้างองค์กรของ อบต. ชั้น 1

** พนักงานส่วนตำบลของ อบต. ชั้น 1 ไม่เกิน 21 ตำแหน่ง
ที่มา : คู่มือสอบปลัด อบต. พนักงานส่วนตำบล โดยทีมนักปกครอง

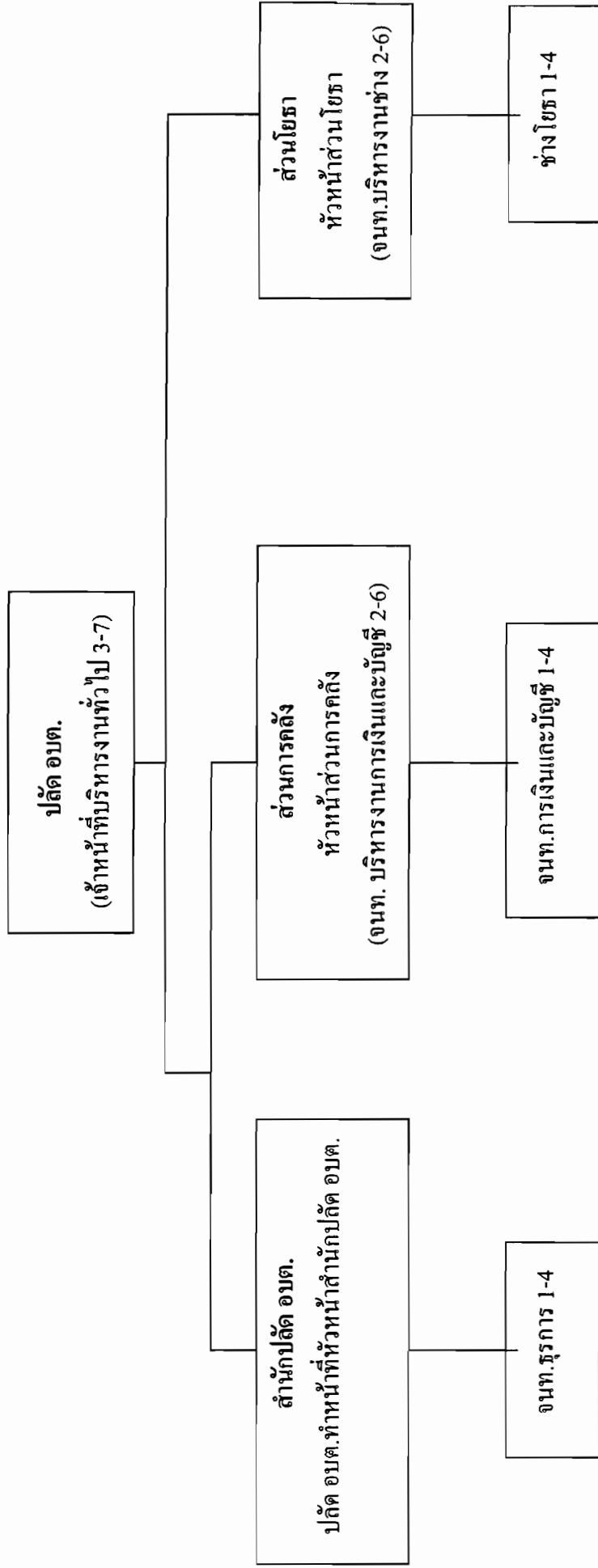
แผนภูมิที่ 4
โครงสร้างองค์กรของ อบต. ชั้น 2

** พนักงานส่วนตำบลของ อบต.ชั้น 2 ไม่นเกิน 12 ตำแหน่ง
ที่มา : คู่มือสออปต อบต. พนักงานส่วนตำบล โดยทีมนักปกครอง

แผนภูมิที่ 5

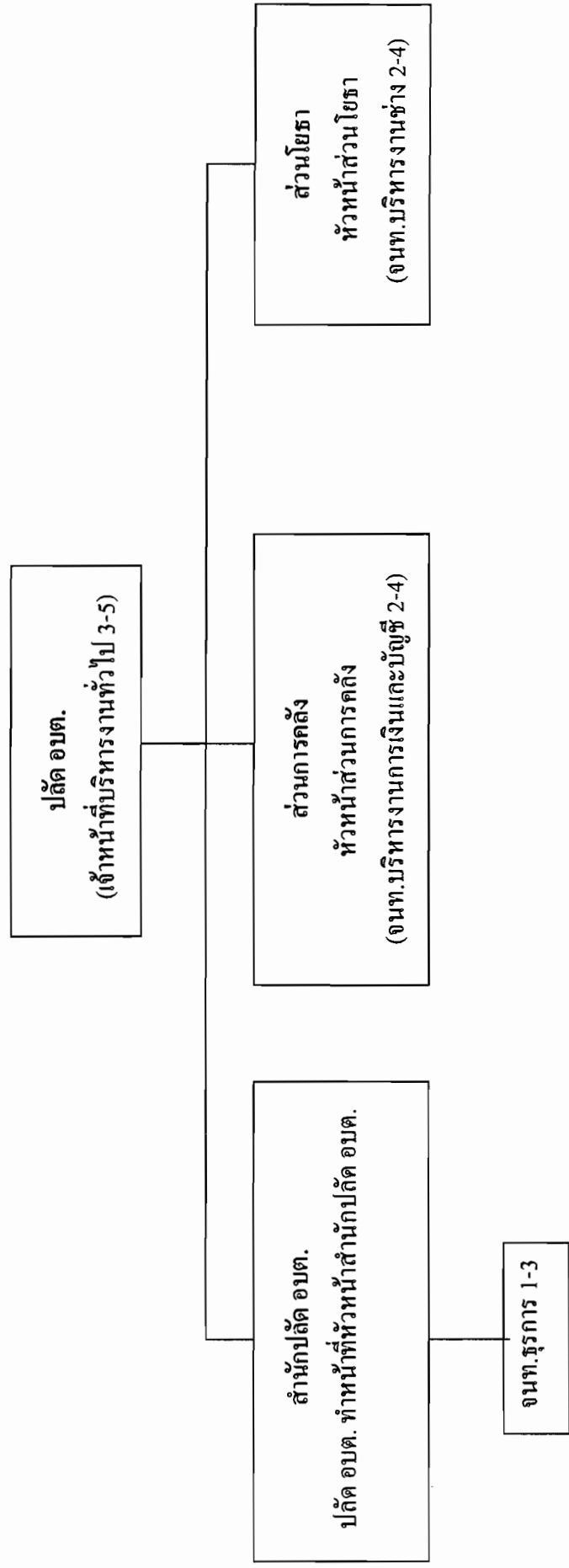
โครงสร้างองค์กรของ อบต. ชั้น 3

** พนักงานส่วนตำบลของ อบต. ชั้น 3 ไม่เกิน 6 ตำแหน่ง

ที่มา : คู่มือสอบปลัด อบต. พนักงานส่วนตำบล โดยทีมนักปกครอง

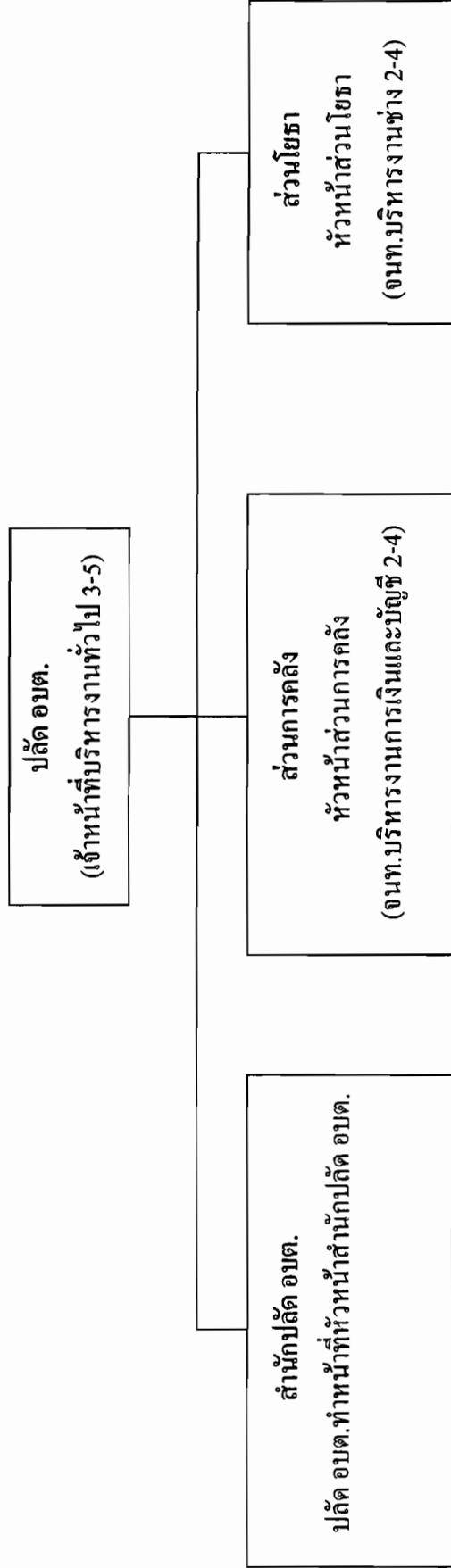
แผนภูมิที่ 6
โครงสร้างองค์กรของ อบต. ชั้น 4

** พนักงานส่วนตำบลของ อบต. ชั้น 4 ไม่เกิน 4 ตำแหน่ง
ที่มา : คู่มือสออบต.อบต. พนักงานส่วนตำบล โดยทีมนักปกครอง

แผนภูมิที่ 7

โครงสร้างองค์กรของ อบต. ชั้น 5

** พนักงานส่วนตำบล อบต. ชั้น 5 1ไม่เกิน 3 ตำแหน่ง

ที่มา : คู่มือสอบปลัด อบต. พนักงานส่วนตำบล โดยทีมนักปกครอง

บทที่ 3

สภาพการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชน ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว

3.1 ประวัติความเป็นมา

พระนครศรีอยุธยา เป็นราชธานีและเป็นที่พักประทับของพระมหากษัตริย์ บรรดาขุนนาง ข้าราชการ เจ้านายทั้งหลายทั้งปวงก็อยู่ที่พระนครศรีอยุธยา โดยกรุงศรีอยุธยาสถาปนาขึ้นใน พ.ศ. 1893 และสิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2310 ช่วงเวลาดังกล่าวเรียกอย่างสั้นว่า สมัยอยุธยา และเมืองเมืองนี้ตั้งอยู่บนเกาะเล็กๆ ในแม่น้ำเจ้าพระยา ท้องที่รอบนอกเป็นที่ราบไปทั่วทุกทิศ รอบกรุงศรีอยุธยามีกำแพงหิน สร้างอย่างหนาแน่นแข็งแรงรอบกำแพงวัดได้ 2 ไมล์ฮอลันดา จึงเป็นนครหลวงที่กว้างขวางใหญ่มาก ภายในพระนครมีโบสถ์ วิหาร วัดวาอาราม สร้างขึ้นอยู่ติดๆ กัน ประชาชนพลเมืองผู้อยู่อาศัยก็มีอยู่หนาแน่น ภายในกำแพงเมืองมีถนนกว้างตัดตรงและยาวมาก และมีคลองขุดจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาในพระนคร จึงสะดวกแก่การสัญจรไปมาได้ทั่วถึงกัน นอกจากถนนและคลองยังมีคูเล็กๆ และตรอกซอยอีกเป็นอันมาก ด้วยเหตุนี้ในฤดูน้ำ เรือพายทั้งหลายทั้งปวง จึงสามารถที่จะผ่านเข้าออกติดต่อกันได้ บ้านที่อยู่อาศัยนั้นปลูกขึ้นตามแบบบ้านแขกทรงอินเดีย แต่มุ่งหลังคาด้วยกระเบื้อง พระนครศรีอยุธยา นี้จึงเป็นนครที่โอ้อ่า เต็มไปด้วยโบสถ์วิหาร ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 300 และก่อสร้างอย่างวิจิตรพิสดาร โบสถ์วิหารเหล่านี้มีปราสาท เจดีย์ และรูปปั้น รูปหล่อมากมายใช้ทองฉาบอยู่ภายนอกสีเหลืองอร่ามทั่วไป (สมบัติ พลายน้อยและปาริชาติ เรื่องวิเศษ, 2538: 41-42)

เมื่อกรุงศรีอยุธยาแตก ครั้งที่ 2 เหมือนกรุงศรีอยุธยาจะสูญสิ้นไปไม่ว่าคน หรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ซึ่งตั้งสมมาเป็นเวลายาวนาน ดูเหมือนเราจะรับรู้เรื่องราวกันมาอย่างนี้ จึงได้เกิดข้อสงสัยว่าแล้วคนอยุธยาหลังกรุงแตกเป็นใคร มาจากไหน

เมื่อคราวกรุงแตก ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมากก็จริง แต่ที่รอดชีวิตหนีเข้าป่าพงไปก็มีอยู่ และที่ถูกกวาดต้อนไปก็มีอีกไม่น้อย เหลยศึกชาวไทยที่ถูกกวาดต้อนไปเมืองพม่าตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งคลองชะเวตาของ หรือคลองทองคำ ห่างจากเมืองมัณฑลเย์ประมาณ 13 กิโลเมตร โดยมีวัดระไพเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ทุกวันนี้ยังคงมีตลาดโยเดีย (โยเดีย เป็นคำที่ชาวพม่าเรียกคนอยุธยา) และรำโยเดียที่มีท่าพรหมสีหน้าแบบไทย ปรากฏให้เห็นเป็นหลักฐานอยู่ คนไทยที่ไม่ได้ถูกกวาดต้อนไป บางส่วนก็สมัครใจติดตามพระเจ้ากรุงธนบุรีมาตั้งบ้านเรือนใหม่ดังกล่าวกันว่า “คนฝั่งธนคือคนกรุงเก่าเท่านั้นเอง”

หลังสงคราม คนกรุงเก่าที่ยังซ่อนตัวค้างอยู่ ก็กลับมาทำมาหากินตามถิ่นที่อยู่ในชุมชนเดิมที่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ทั้งในตัวเกาะเมือง และนอกเกาะเมือง ในการนี้จากคำบอกเล่าของคุณป้าอุทัย จันทรบรรพ กล่าวว่า คนพื้นเพเดิมของตำบลคลองสระบัวคือคนไทย ซึ่งเป็นพวกขุนนาง

ข้าราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในพระราชวัง จะสังเกตเห็นได้จากวัดในพื้นที่ของตำบลนี้มีมาก และที่ร้างไปแล้วก็เป็นจำนวนไม่น้อยประมาณ 15 วัด เพราะมีจำนวนมากเช่นนี้ จึงเกิดคำกล่าวที่ว่า “สร้างวัดให้ลูกเล่น” และในครั้งนั้นได้มีการแบ่งการปกครองออกเป็น 4 แขวง คือ แขวงรอบกรุง แขวงนคร แขวงอุทัย และแขวงเสนา ต่อมาในรัชกาลที่ 5 เมื่อสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงเห็นว่าแต่ละแขวงมีพื้นที่กว้างขวาง ทั้งจำนวนประชาชนก็มากเกินกว่าที่ทางแขวงจะรับผิดชอบได้อย่างทั่วถึง จึงได้ทรงแบ่งแยกแขวงเดิมออกไป แขวงอุทัย ทรงแบ่งออกเป็นแขวงอุทัยใหญ่ และแขวงอุทัยน้อย แขวงเสนาแบ่งออกเป็นแขวงเสนาใหญ่และแขวงเสนาน้อย มีแต่แขวงรอบกรุงที่คงอยู่ตามเดิม ไม่ได้แบ่งแยกรวมเป็น 7 แขวง

เมื่อครั้งที่มีการจัดการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล เมื่อ พ.ศ. 2438 จำนวนประชากรในแต่ละแขวงหนาแน่นขึ้น จึงขยายจาก 7 แขวงเดิม เพิ่มเป็น 11 แขวง ต่อมาในรัชกาลที่ 6 พ.ศ. 2459 ได้ขยายขึ้นถึง 12 แขวง และเปลี่ยนชื่อเรียกจากแขวงเป็นอำเภอต่างๆ ดังที่รู้จักในปัจจุบัน เช่น แขวงนครใหญ่เปลี่ยนเป็นอำเภอมหาราช และแขวงเสนาใหญ่เปลี่ยนเป็นอำเภอผักไห่ เป็นต้น

3.2 ลักษณะทั่วไปในปัจจุบันของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 76 กิโลเมตร ในอดีตเคยเป็นเมืองหลวงเก่าอยู่มาจนถึง 417 ปี จึงเป็นแหล่งสะสมวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เป็นแบบฉบับของคนไทยไว้มากมาย โดยจังหวัดมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,556.640 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,597,900 ไร่ มีประชากรทั้งหมดประมาณ 733,489 คน เป็นชาย 357,326 คน หญิง 376,163 คน (ประจำเดือนมกราคม - มีนาคม 2543) สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่อำเภอพระนครศรีอยุธยา มีจำนวน 75,202 คน รองลงมาได้แก่อำเภอบางปะอิน มีจำนวน 71,137 คน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 199 ตำบล 1,449 หมู่บ้าน 27 เทศบาล 133 องค์การบริหารส่วนตำบล (www.dola.go.th : กรมการปกครอง)

อำเภอต่างๆ ประกอบด้วย

1. อำเภอพระนครศรีอยุธยา
2. อำเภออุทัย
3. อำเภอวังน้อย
4. อำเภอบางปะอิน
5. อำเภอบางไทร
6. อำเภอลาดบัวหลวง

7. อำเภอบางซ้าย
8. อำเภอเสนา
9. อำเภอบางบาล
10. อำเภอผักไห่
11. อำเภอบ้านแพรก
12. อำเภอท่าเรือ
13. อำเภอภาชี
14. อำเภอนครหลวง
15. อำเภอมหาราช
16. อำเภอบางปะหัน

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดอ่างทอง จังหวัดลพบุรี และจังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดนครปฐม
รายละเอียดตามแผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนองค์กรการปกครองของจังหวัด

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.
1. อำเภอพระนครศรีอยุธยา	16	120	2	14
2. อำเภอกำแพงแสน	9	84	2	9
3. อำเภอนครหลวง	12	74	2	6
4. อำเภอบางซ้าย	6	53	1	5
5. อำเภอบางไทร	23	136	2	9
6. อำเภอบางบาล	16	111	2	4
7. อำเภอบางปะหัน	17	94	1	12
8. อำเภอบางปะอิน	18	149	3	17
9. อำเภอบ้านแพรก	5	27	1	2
10. อำเภอผักไห่	16	128	2	8
11. อำเภอภาชี	8	72	1	7
12. อำเภอมหาราช	12	58	2	4
13. อำเภอลาดบัวหลวง	7	58	1	7
14. อำเภอวังน้อย	10	68	1	9
15. อำเภอเสนา	13	110	3	11
16. อำเภออุทัย	11	107	1	9
รวม	199	1,449	27	133

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากร

ที่	อำเภอ/เทศบาล	ชาย	หญิง	รวม
1	อำเภอพระนครศรีอยุธยา	36,124	39,078	75,202
2	เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา	29,994	30,181	60,175
3	อำเภอบางบาล	20,388	21,625	42,013
4	เทศบาลตำบลบางบาล	3,686	3,794	7,480
5	อำเภอมหาราช	11,105	12,189	23,294
6	อำเภอนครหลวง	16,322	17,719	34,041
7	อำเภออุทัย	19,735	20,522	40,257
8	อำเภอภาชี	15,203	15,789	30,992
9	อำเภอลำลูกกา	28,175	28,957	57,132
10	อำเภอบ้านแพรก	4,521	5,139	9,660
11	อำเภอเสนา	23,277	24,063	47,340
12	เทศบาลเมืองเสนา	2,569	2,641	5,210
13	เทศบาลตำบลเจ้าเจ็ด	5,546	5,677	11,223
14	อำเภอผักไห่	21,498	22,937	44,435
15	อำเภอบางปะหัน	18,955	20,576	39,531
16	อำเภอบางบาล	16,888	17,860	34,748
17	อำเภอบางซ้าย	9,837	9,912	19,749
18	อำเภอบางไทร	22,224	23,737	45,961
19	อำเภอบางปะอิน	34,313	36,824	71,137
20	อำเภอลาดบัวหลวง	16,966	16,943	33,909
	รวมทั้งจังหวัด	357,326	376,163	733,489

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำสำคัญ 4 สายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย นอกจากนั้น ยังมีลำคลองต่างๆ อีกมากมาย พื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความเหมาะสมอย่างมากในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อันได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ห่างจาก

กรุงเทพมหานคร เพียง 76 กิโลเมตร จึงเป็นจังหวัดที่เหมาะสมในการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ตามนโยบายกระจายความเจริญด้านอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคของรัฐบาล ทำให้ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นรวมทั้งสิ้นประมาณ 614 โรง บางส่วนตั้งอยู่ในเขตที่ประกาศเป็นนิคมอุตสาหกรรม เช่น นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน นิคมอุตสาหกรรมไฮเทค สวนอุตสาหกรรมโรจนะ นิคมอุตสาหกรรมบ้านแพน และนิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร เป็นต้น มีคนทำงานรวมทั้งสิ้น 60,819 คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากจะเป็นเมืองเกษตรกรรมแล้วยังเป็นเมืองท่องเที่ยว เพราะมีโบราณสถานเก่าแก่ และสถานที่สำคัญๆ ทางประวัติศาสตร์มากมาย และยังเป็นเมืองอุตสาหกรรมอีกด้วย

สำหรับอำเภอพระนครศรีอยุธยา มีความสำคัญต่อจังหวัดเพราะเป็นสถานที่ตั้งของศูนย์ราชการที่เป็นหลักเป็นหัวใจในการบริหารงานของจังหวัด เป็นสถานที่ตั้งของแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม และเป็นอำเภอที่มีประชากรอยู่อาศัยมากและหนาแน่นที่สุด โดยอำเภอพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยตำบล 16 ตำบล 120 หมู่บ้าน 2 เทศบาล และ 14 องค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนพื้นที่ 130.599 ตารางกิโลเมตร

จากการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เดิมเป็นหมู่บ้านรอบเกาะเมืองของกรุงศรีอยุธยา และสาเหตุที่เรียกคลองสระบัว เนื่องจากมีลำคลองไหลผ่านตำบล ซึ่งเดิมเป็นสระบัวไม่ใช้คลอง แต่ก่อนจะใช้สำหรับสรงนางกำนัลมาที่ขวมนเก็บดอกบัว ต่อมาเริ่มกลายเป็นคลองตั้งแต่สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ได้ทำการขุดเป็นคลองครั้งขยายกำแพงเมืองด้านทิศตะวันออก เพื่อใช้เป็นเส้นทางเสด็จทอดพระเนตรการคล้องช้างที่เพนียด ก็จะต้องเสด็จทางชลมารคจากท่าสับเบียมมาตามคลองสระบัว ซึ่งลักษณะของคลองสระบัวกว้างประมาณ 100 เมตร และยาวประมาณ 4 กิโลเมตร ในกรณีเรือที่ใช้สัญจรไปมา ได้แก่ เรืออีแต๋น เรือสองปั่น เรือหมู เรือบด ในปัจจุบันไม่หลงเหลือเลย เพราะส่วนมากชาวบ้านจะขายให้คนที่มารับซื้อของเก่า คลองนี้เลิกใช้ประมาณ พ.ศ. 2514 สาเหตุที่เลิกใช้คงเป็นเพราะคลองเริ่มแห้งขอลงจนไม่สามารถแล่นเรือได้ คลองสระบัว จะไปสิ้นสุดที่ตำบลลุมพลี จากการสอบถามจากชาวบ้านทราบว่า มีโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ท่านทรงให้มีการรื้อฟื้นคลองนี้ขึ้น ในอนาคต คลองสระบัวน่าจะมีสภาพเหมือนเดิม ในปัจจุบัน ตำบลคลองสระบัว ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ซึ่งอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 และปัจจุบันนี้ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 (บริเวณวัดศรีโพธิ์) ตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3 สภาพภูมิประเทศ

ตำบลคลองสระบัว มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีเนื้อที่ประมาณ 2,902 ไร่ หรือ 4.65 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลสวนพริก อำเภอพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลท่าवासูกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลสวนพริก, หัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลลุมพลี อำเภอพระนครศรีอยุธยา

3.4 การคมนาคม

การคมนาคมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว สามารถแบ่งออกเป็นทางบกและทางน้ำ ดังนี้

1. การคมนาคมทางบก มีถนนจำนวน 2 สาย คือ

(1) ถนนองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสายวัดหน้าพระเมรุ-เพนียด ซึ่งผ่านหมู่ที่ 2, หมู่ที่ 3, หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5

(2) ถนนของกรมเร่งรัดพัฒนาชนบท(รพช.)จังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สายวัดครุฑธาราม-หัวรอ ผ่านหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 6

2. การคมนาคมทางน้ำ มีลำคลอง 2 สาย คือ

(1) คลองสระบัว แต่เดิมสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ แห่งกรุงศรีอยุธยาใช้เป็นเส้นทางเสด็จทอดพระเนตรการคล้องช้างที่เพนียด ตำบลสวนพริก อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผ่านหมู่ที่ 2,3,4,5,6 ซึ่งปัจจุบันไม่สามารถใช้เป็นทางสัญจรได้ เนื่องจากได้สร้างถนนผ่านคลองโดยฝังท่อระบายน้ำให้ไหลผ่าน

(2) คลองบางขวด ผ่านหมู่ที่ 1,6 ตำบลคลองสระบัว ไปเชื่อมกับคลองเมือง

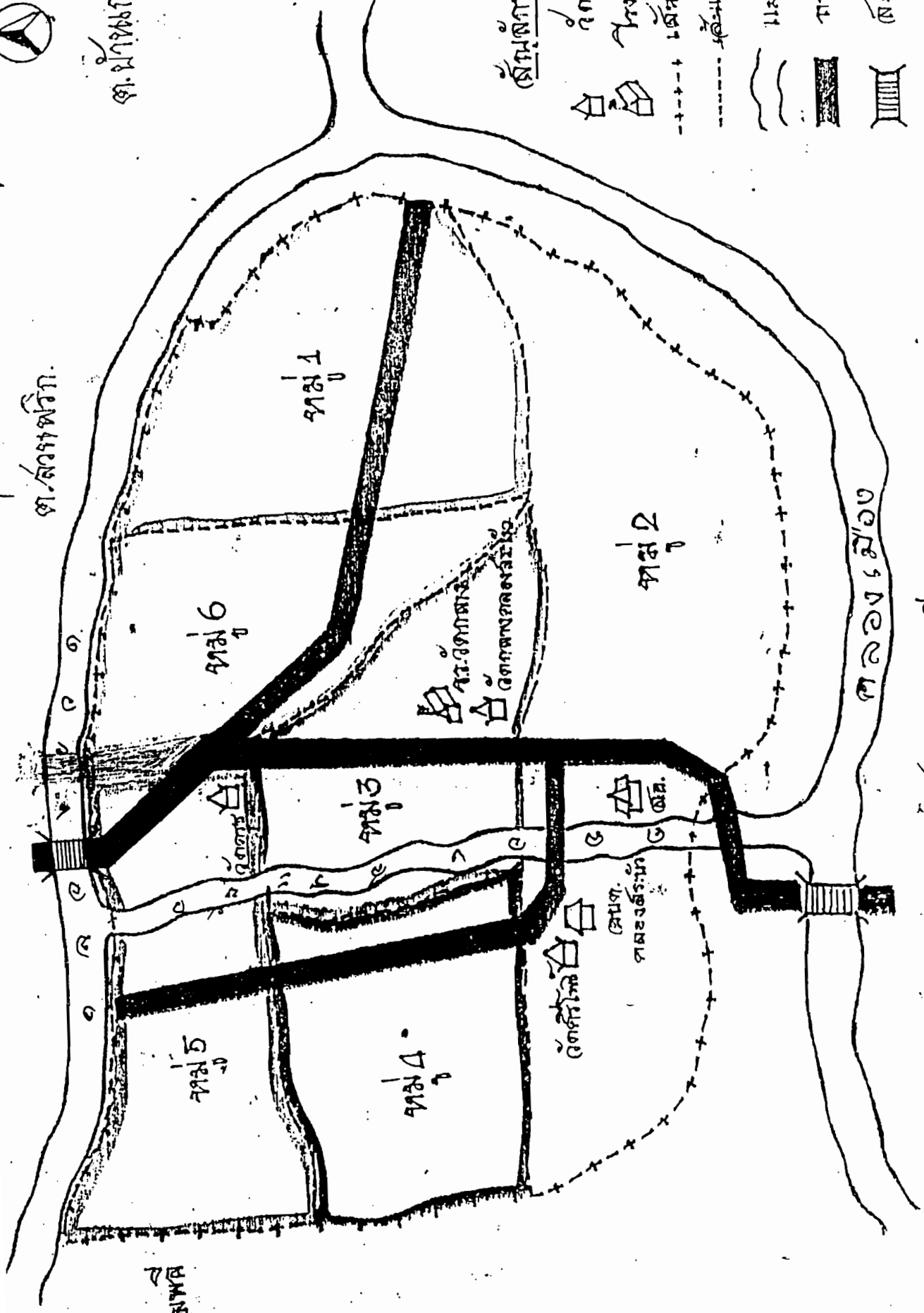

๓. ทุ่งนาป่า:

๓. ลานนาป่า

๓. ทุ่งนาป่า

- บ้าน
- บ้านที่มีหลังคา
- เส้นเขตแดน
- เส้นเขตแดน
- แม่น้ำ ลำธาร
- ถนน
- ไร่ นา
- ทุ่งนา
- ทุ่งนาป่า

๓. ทุ่งนาป่า

3.5 ประชากร

ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว มีจำนวนประชากรประมาณ 3,224 คน โดยแยกเป็นเพศชายจำนวน 1,536 คน และเป็นเพศหญิงจำนวน 1,688 คน มีจำนวนครัวเรือน 623 หลังคาเรือน และแยกเป็นรายหมู่บ้านดังนี้ (ข้อมูล จปฐ 2. มี 2543 สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา)

หมู่ที่ 1	บ้านวัดพร้าว มีประชากรจำนวน 629 คน เป็นเพศชาย 302 คน เพศหญิง 327 คน
หมู่ที่ 2	บ้านวัดป่าแดง มีประชากร จำนวน 1,381 คน เป็นเพศชาย 659 คน เพศหญิง 722 คน
หมู่ที่ 3	บ้านวัดกลาง มีประชากร จำนวน 363 คน เป็นเพศชาย 166 คน เพศหญิง 197 คน
หมู่ที่ 4	บ้านคลองสระบัว มีประชากร จำนวน 264 คน เป็นเพศชาย 121 คน เพศหญิง 143 คน
หมู่ที่ 5	บ้านวัดครุฑธาราม มีประชากรจำนวน 256 คน เป็นเพศชาย 125 คน เพศหญิง 131 คน
หมู่ที่ 6	บ้านวัดรางแค มีประชากรจำนวน 331 คน เป็นเพศชาย 163 คน เพศหญิง 168 คน

ประชากรในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 99 ส่วนที่เหลือร้อยละ 1 จะนับถือศาสนาอิสลาม

3.6 สภาพการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชน

จากการศึกษาโดยเข้าไปสังเกตการณ์ พูดคุยสัมภาษณ์ชาวบ้าน และค้นหาข้อมูลท้องถิ่น ซึ่งการสัมภาษณ์นั้นใช้ทั้งอย่างเป็นทางการ และมีใช้แบบเป็นทางการเกี่ยวกับสภาพการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของประชาชน สามารถเรียบเรียง รวบรวม แยกออกเป็นประเด็นดังนี้

3.6.1 ลักษณะการถือครองที่ดิน

ตำบลคลองสระบัว เป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับเทศบาลพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีความเจริญทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น หมู่บ้าน ตำบลนี้ จึงมีลักษณะของความเป็นเมืองเทียบเท่าเขตของเทศบาล และประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลนี้ จะสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยในพื้นที่ดินของตนเอง ซึ่งได้รับมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยมีโฉนดที่ดิน นอกจากนี้ก็จะมีการทำสวนผลไม้บ้าง สวนผักบ้าง

แต่ส่วนใหญ่จะไม่มีที่ดินเป็นพื้นที่นา เนื่องจากพื้นที่เดิมในเขตของตำบลคลองสระบัว จะเป็นป่า ซึ่งประชาชนได้เข้ามาถากถางป่าเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยแต่ทว่าก็ยังมิมีประชาชนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนน้อยที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง แต่ได้อาศัยที่ดินของวัดที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อขอเช่าเป็นที่อยู่อาศัย หรืออาศัยที่ดินของญาติพี่น้องโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าก็มีเช่นกัน และสามารถจำแนกสิทธิในที่ดินทำกินของประชาชนในเขตตำบลคลองสระบัวเป็นรายหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านวัดพร้าว เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 700 ไร่ ซึ่งแยกตามประเภทเอกสารสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน น.ส.3 น.ส.3 ก. น.ส.3 ข. ใบจอง ส.ค. 1 ส.ค. 2 ส.ค. 3 น.ค. 3 กสน.5 เป็นต้น โดยในจำนวนนี้เป็นที่ดินที่ทำการเกษตร (เพาะปลูก/เลี้ยงสัตว์) ประมาณ 34 ไร่ และมีครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และไม่ต้องเช่า มีจำนวน 7 ครัวเรือน

หมู่ที่ 2 บ้านวัดป่าแดง เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 810 ไร่ ซึ่งแยกตามประเภทเอกสารสิทธิ์เช่น โฉนดที่ดิน น.ส. 3 น.ส. 3 ก. น.ส. 3 ข. ใบจอง ส.ค. 1 ส.ค. 2 ส.ค. 3 น.ค. 3 กสน. 5 เป็นต้น

หมู่ที่ 3 บ้านวัดกลาง เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 610 ไร่ ซึ่งแยกตามประเภทเอกสารสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน น.ส. 3 น.ส. 3 ก. น.ส. 3 ข ใบจอง ส.ค. 1 ส.ค. 2 ส.ค.3 น.ค. 3 กสน. 5 เป็นต้น

หมู่ที่ 4 บ้านคลองสระบัว เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 400 ไร่ ซึ่งแยกตามประเภทเอกสารสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน น.ส. 3 น.ส.3ก น.ส. 3 ข ใบจอง ส.ค.1 ส.ค.2 ส.ค.3 น.ค. 3 กสน.5 เป็นต้น

หมู่ที่ 5 บ้านวัดครุฑธาราม เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 310 ไร่ ซึ่งแยกตามประเภทเอกสารสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน น.ส. 3 น.ส.3 ก. น.ส.3ข. ใบจอง ส.ค. 1 ส.ค. 2 ส.ค. 3 น.ค. 3 กสน. 5 เป็นต้น

หมู่ที่ 6 บ้านวัดรางแค เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 72 ไร่ ซึ่งแยกตามประเภทเอกสารสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน น.ส.3 น.ส.3 ก. น.ส.3ข. ใบจอง ส.ค. 1 ส.ค.2 ส.ค.3 กสน.5 เป็นต้น โดยมีที่ดินทำการเกษตรประมาณ 16 ไร่

ในการนี้ ลักษณะหรือสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของประชาชน ในพื้นที่ตำบลคลองสระบัว จะมีทั้งบ้านไม้และบ้านตึกซึ่งสร้างแบบสมัยใหม่ที่เลียนแบบกรุงเทพฯ ผสมผสานกัน บ้านแบบเรือนไทยมีน้อยหรือแทบจะไม่หลงเหลืออยู่เลยเป็นเพราะเจ้าของบ้านได้รื้อแล้วนำไปถวายวัด นอกจากนี้มีทาวเฮ้าส์ 2 ชั้น หรือเป็นบ้านให้เช่าหรือเช่าซื้อด้วย ซึ่งจะมีมากในเขตพื้นที่ของหมู่ที่ 3 ส่วนบางพื้นที่ก็เป็นห้องแถวชั้นเดียวก็มี จึงทำให้มีบุคคลจากภายนอกพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัย เพื่อทำงาน

ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสะดวกด้านคมนาคม หรือเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรืองานก่อสร้าง จึงมาเช่าพักอาศัยอยู่ทำให้มีคนแปลกหน้าอยู่ในหมู่บ้าน เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

3.6.2 การปกครองและการบริหาร

ตำบลคลองสระบัว ได้รับการยกฐานะให้เป็นองค์การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ให้มีการดำเนินการบริหารปกครองกันเองตามที่ได้กล่าวมาแล้ว และถึงแม้ว่ากฎหมายหรือพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 จะกำหนดให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พ้นจากตำแหน่งและหน้าที่เฉพาะในเขตท้องถิ่น แต่โดยพฤตินัยแล้ว ถ้าขีดความสามารถขององค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่พร้อมที่จะรับช่วงงานไปก็มีการขยายเวลาให้นักปกครองท้องถิ่นเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป แต่ทว่าในเขตพื้นที่ตำบลคลองสระบัวแล้วได้ลดบทบาทของพนักงานปกครองท้องถิ่น โดยเป็นตำบลนี้ได้มีประชาคมหมู่บ้าน ตำบลขึ้นมาทำหน้าที่เปิดเวทีแสดงความคิดเห็น หรือระดมสมองในการสำรวจปัญหา ค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นของหมู่บ้าน พร้อมทั้งหาข้อสรุปและเป็นมติร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล ได้อย่างแท้จริง ซึ่งประชาคมหมู่บ้าน จะมีตัวแทนที่ประชาชนเชื่อถือ ศรัทธา ไว้วางใจ เลือกลงเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้นำ ส่วนใหญ่จะมีจำนวน 5 คน ซึ่งก็เป็นประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ นั้นเอง บางคนก็เป็นข้าราชการที่ยังไม่เกษียณอายุราชการ บางคนก็เป็นข้าราชการที่เกษียณอายุราชการแล้ว มีประสบการณ์การทำงาน ก็เสียสละเข้ามาช่วยทำงานเพื่อส่วนรวม โดยไม่มีวาระการดำรงตำแหน่ง ซึ่งประชาคมหมู่บ้าน ตำบล จะมีการประชุมกัน เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อรวบรวมประเด็นปัญหาความต้องการของชาวบ้าน รวบรวมจัดทำเป็นแผนงาน โครงการเพื่อเสนอประชาคมตำบล พิจารณากลับกรองก่อนนำเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ซึ่งประชาคมหมู่บ้าน 5 คน ก็จะเข้าร่วมประชุมประชาคมตำบลด้วย โดยมีรายชื่อประชาคมหมู่บ้าน และประชุมคมตำบล ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านวัดพร้าว ประกอบด้วย

1. นายถมยา พิณโง
2. นางสอิ่ง เปี่ยมสมุทร
3. นางเสนาะ นิลศิริ
4. นายกำพริ้ว เรืองสว่าง
5. นายบุญเหลือ อิมไพบูลย์

หมู่ที่ 2 บ้านวัดป่าแดง ประกอบด้วย

1. พตท. ดำรงธรรม ไชยศิริ
2. นายสุนทร แผงเกษร
3. นางอัมพร นิลกล้า
4. นายวิทยา ทองสีเนียม
5. นายเฉลิม ฐนุศิลป์

หมู่ที่ 3 บ้านวัดกลาง

1. นางสาวนิสา เหมศิริ
2. นายสมศักดิ์ โมหะพันธ์
3. นางสาวสุรรัตน์ สารณ์
4. นางศภัทร์พร ตำภาคสัยมีศิลป์
5. นางสาวสุนิสา ผลกาย
6. นางลัดดา ปิ่นสุวรรณ
7. นางนุชนารถ โฮอิน

หมู่ที่ 4 บ้านคลองสระบัว

1. นายพยุง ตาลอ่อน
2. นางเพียว โสวาปี
3. นายสุนทร โสวาปี
4. นายเสาว ศรีแก้ว

หมู่ที่ 5 บ้านวัดครุฑธาราม

1. พต.ปณิธาน สุขุมาลจันทร์
2. นายรัชชัย อริยเกษมมงคล
3. พอ.ฉลอง ศรีประทุม
4. พอ.วิทยา อุทัยพันธ์
5. พอ.คูสิต อุทัยพันธ์

หมู่ที่ 6 บ้านวัดรางแค

1. นายสุขสันต์ บุญชากร
2. นายวรรัตน์ กิจจาร์ภัย
3. นายสุชิน พันธุ์จันทร์
4. นายสายันต์ สุพิมล
5. นายนิศย์ น้อยรัมย์

ในการนี้ ได้มีการเลือกประธานประชาคมตำบล รองประธานประชาคมตำบล และ เลขานุการประชาคมตำบล ซึ่งก็มีวาระการดำรงตำแหน่งเช่นเดียวกับประชาคมหมู่บ้าน คือ

- น.ต.ฉลวย มีสมศักดิ์ ร.น. ประธานประชาคมตำบล
 พ.อ.อ.วิทยา อุ่ทรัพย์ รองประธานประชาคมตำบล
 นายประสาร รุ่งเรืองวงศ์ เลขานุการประชาคมตำบล

ซึ่งเป็นลักษณะของการปกครองที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทุกข์สุขของ ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบลที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน

3.6.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชาชนในตำบลคลองสระบัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ และรับจ้าง ประมาณร้อยละ 90 ส่วนที่เหลือร้อยละ 10 จะประกอบอาชีพค้าขายและกลุ่มอาชีพต่างๆ

- ทำการเกษตร	จำนวน	5	หลังคาเรือน
	ประมาณ	35	คน
- ทำเครื่องปั้นดินเผา	จำนวน	9	หลังคาเรือน
	ประมาณ	35	คน
- ทำอิฐมอญ	จำนวน	5	หลังคาเรือน
	ประมาณ	25	คน
- เสาถ่าน	จำนวน	6	หลังคาเรือน
	ประมาณ	20	คน
- เลี้ยงปลาในกระชัง	จำนวน	10	หลังคาเรือน
	ประมาณ	35	คน
- เลี้ยงไก่	จำนวน	12	หลังคาเรือน
	ประมาณ	50	คน

- อาชีพค้าขาย จำนวน 25 หลังคาเรือน
- ด้านอุตสาหกรรมหรือธุรกิจเกี่ยวกับปืมน้ำมันและก๊าซ
จำนวน 3 แห่ง

ในการนี้ การประกอบอาชีพของประชาชนในตำบลคลองสระบัว จะมีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ จะมีจำนวน 405 ครัวเรือน ส่วนมากมีรายได้ครัวเรือนละ 60,000-80,000 บาทต่อปี และมีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว จำนวน 218 ครัวเรือน ส่วนมากมีรายได้ครัวเรือนละ 40,000-70,000 บาทต่อปี โดยประชาชนส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งอัตราค่าจ้างต่างๆไป สำหรับงานที่คนส่วนมากไปรับจ้างทำประมาณวันละ 200 บาท

การทำสวนผลไม้ จะมีในหมู่ที่ 1,2,4 และหมู่ที่ 6 โดยส่วนใหญ่จะเป็นไม้ผลและไม้ยืนต้นประเภทมะม่วง มะพร้าว และกล้วย นอกจากนี้ก็จะมีการเลี้ยงเป็ด และไก่ไว้เพื่อขายประมาณ 1,500-5,000 ตัว

สำหรับอาชีพการปั้นหม้อดินเผา จากการสัมภาษณ์ครอบครัวของผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาโดยตรง พบว่าในปัจจุบันคงเหลือผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาน้อยเต็มทีประมาณ 9 หลังคาเรือน ในการนี้ ผู้มีอาชีพดังกล่าวจะมีไม่กี่หลังคาเรือนที่ทำเองทุกขั้นตอน บางครอบครัวก็เป็นผู้ลงทุนจ้างผู้อื่นมาปั้นโดยมิได้ทำเอง หรืออาจจะทำเองบางขั้นตอนและจ้างบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นการจ้างขึ้นรูปหม้อดิน และเผาหม้อซึ่งทำยากเพราะต้องอาศัยทักษะและความชำนาญจากประสบการณ์ที่สะสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน บางครอบครัวทำแล้วก็ไปจ้างเขาเผาหม้อดินก็มี เนื่องจากที่บ้านไม่มีเตาเผา โดยอาชีพดังกล่าวมีขั้นตอนมากนับตั้งแต่การเลือกดิน หมักดิน นำดินผสมกับทราย โดยใช้เท้าเหยียบให้เข้ากันเป็นเนื้อเดียวกัน เพื่อนำดินดังกล่าวมาปั้นขึ้นรูป โดยใช้เป็นหมุนแต่ทว่าในปัจจุบันได้ใช้เครื่องผ่อนแรงเป็นมอเตอร์ไฟฟ้าเพื่อให้เป็นหมุนแทนแรงงานคนที่ชักเป็นแบบเดิม โดยคุณป้าบุญล้อม นอมมาเล่าให้ฟังว่าเป็นบ้านแรกที่ทำ เพราะหาคนช่วยไม่ได้ ซึ่งเมื่อก่อนถ้าทำปั้นหม้อจะมีลูกๆ มาช่วยหมุนเป็นให้หลังจากกลับจากโรงเรียน จึงคิดหาวิธีการที่จะผ่อนแรงโดยไม่ต้องสิ้นเปลืองแรงงานคน ไปคุยกับช่างเครื่องยนต์ในหมู่บ้านและจ้างทำ เมื่อเห็นว่าได้ผลจึงกระจายความคิดนี้ให้กับบ้านผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาบ้านอื่นๆ เมื่อมีการขึ้นรูปหม้อดินแล้วก็นำไปฝั่งแดดพอลุมๆ อย่าให้แห้งแล้วนำมาปะกันหม้อพร้อมดี โดยใช้ก้อนหินหน้าเกลี้ยงอยู่ภายในแล้วใช้ไม้พายตี เสร็จแล้วนำไปฝั่ง ทาสีด้วยดินขุขุย ฝั่งให้แห้งแล้วนำเอาหินหน้าเกลี้ยงที่ไปเก็บมาจากแควน้ำตกนำมาขัดให้ขึ้นเงามันและเรียบทุกขั้นตอนทำด้วยมือ และขั้นตอนสุดท้ายนำไปเผา ซึ่งที่นี้ต่างจากที่อื่นก็คือ จะใช้ฟืนเผา และต้องอาศัยความชำนาญ มีเทคนิคของการวางเรียงฟืนด้วย เมื่อเผาออกมาแล้วหม้อจะได้มีสีแดงสวยงาม ดังนั้น การผลิตหม้อดินเผาจะยุ่งยากขึ้นตอนมาก ใช้ระยะเวลายาวนานกว่าจะได้ผลผลิต และมีภาวะ

ความเสี่ยงมากเนื่องจากไม่ทราบว่าเมื่อเขาออกมาแล้วจะได้ผลผลิตตามจำนวนที่ต้องการหรือไม่ ประกอบกับราคาถูก เช่น

- หม้อคั้น (ปัจจุบันเรียกว่าหม้อเบอร์ 1) ราคาประมาณ 22 บาท
- หม้อกลาง (ปัจจุบันเรียกว่า หม้อเบอร์ 2) ราคาประมาณ 20 บาท
- หม้อจอก (ปัจจุบันเรียกว่าหม้อเบอร์ 3) ราคาประมาณ 18 บาท
- หม้ออม (ปัจจุบันเรียกว่าหม้อเบอร์ 4) ราคาประมาณ 10 บาท

สำหรับหม้อหู หรือ หม้อกาน้ำ ราคาประมาณ 25-30 บาท โดยหม้อประเภทนี้ จะทำ ยากตรงหูหม้อ ถ้าหากทำไม่ดี จะแตกหักง่าย ในปัจจุบัน ผู้ที่มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาส่วนใหญ่ จะ เป็นผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้ทำอาชีพการปั้นหม้อมาตั้งแต่ อายุ 6 ปี บ้าง 11 ถึง 12 ปี บ้าง เพื่อมาช่วยครอบครัวทำอาชีพนี้ โดยไม่ได้เรียนหนังสือหรือจบ ป.4 ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ หญิง ผู้ชายจะมีน้อย ขณะนี้แทบจะไม่มีเลย ซึ่งเป็นสมบัติตกทอดมาถึงปัจจุบัน รายได้อาชีพนี้เฉลี่ย 3,000-4,000 บาท ต่อเดือน หรือประมาณ 10,000 บาทต่อปี แต่ทว่าอาชีพการปั้นหม้อดินเผาที่คลอง สระบัวเริ่มเหลือน้อยลงเนื่องจากผู้ที่ทำอาชีพนี้มีอายุมาก คุกๆ ไปทำงานราชการ ทำธุรกิจส่วนตัว หรือรับจ้างที่โรงงานอุตสาหกรรม โดยมีความประสงค์ให้พ่อแม่เลิก เพราะเป็นอาชีพที่เหนื่อย รายได้น้อยไม่ต้องการให้พ่อแม่ลำบาก อีกประการหนึ่งเมื่ออายุมากสุขภาพไม่ค่อยดี ไม่ว่าจะเป็นที่ที่ต้อง ใช้ย่ำดินไม่มีแรง แขน มือและนิ้วมือที่กำลังเริ่มลดน้อยลงไป ทำให้ไม่สามารถปั้นหม้อขนาดใหญ่ได้ จึงทำเฉพาะหม้ออมเท่านั้น ซึ่งเป็นหม้อขนาดเล็กราคาถูกด้วย เหตุผลที่ทำบางคนถูกไม่ได้เลี้ยง ต้องหา เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของตนเอง บางคนก็มีเหตุผลว่าถ้าไม่ได้ทำ จะมีความรู้สึกไม่สบาย และอีกอย่าง หนึ่งงานปั้นหม้อดินเผาเป็นงานที่ทำอยู่กับบ้าน ผู้ที่มีอายุมากแล้วไม่รู้จะไปไหน สำหรับคนวัยหนุ่ม สาว จะออกไปทำงานนอกบ้านไม่สนใจจะรับการถ่ายทอด หรือเรียนหนังสืออย่างเดียว จะไม่ชอบการ ปั้นหม้อดินเผา เพราะเห็นวิธีการทำมาตั้งแต่เด็กๆ ถึงขั้นตอนที่มาก ยุ่งยากและใช้เวลาการทำค่อนข้าง ยาวนาน ประกอบกับสกปรกและเหนื่อย จึงทำให้ไม่ค่อยสนใจ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งตลาดไม่ค่อย แน่นอน บางช่วงผลิตออกมาแล้วไม่มีตลาดรองรับ ผลผลิตต้องวางกองไว้ที่บ้านและต้องหยุดการผลิต ทำให้ขาดรายได้ไปขณะเดียวกันวัตถุประสงค์ของการใช้หม้อดินเผาในปัจจุบัน ก็เปลี่ยนแปลงไปจาก เดิมในการใช้หุงต้มอาหาร มาเป็นใช้ต้มยา ใต้อาหารตามร้านอาหารหรือภัตตาคารบางแห่ง หรือใส่ ขนมน เป็นต้น คนรุ่นใหม่จึงไม่สนใจอาชีพนี้และหันไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมภายในจังหวัด พระนครศรีอยุธยาหรืออำเภอใกล้เคียงแทน ซึ่งมีรายได้ที่แน่นอนเป็นประจำเดือน และในปัจจุบันมี ครัวเรือนที่ยังยึดอาชีพการปั้นหม้อดินเผาอยู่ ดังนี้

1. นางบุญช่วย สีอุ
2. นางอุไร ปุระณะวิบุรณ์
3. นางลัดดา ธาราพงษ์
4. นางทองเจือ ไพศาล
5. นางเพ็ญม เจริญขำ
6. นางสมศรี มีธรรมยุทธ
7. นางบุญล้อม นอมมา
8. นางกิ่งแก้ว กลั่นใสสุก
9. นางลิ้นจี่ น้อยรังสี

สำหรับผู้มีฝีมือ และรับจ้างทำ ได้แก่ นางทองพูน ปันนิกร นางแจ่ม น้อยรังสี นางศรีนารถ สุขสวัสดิ์ นางแสวง สุทธิศรี และยังมีอีกหลายท่านด้วยกันล้วนแต่เป็นผู้สูงอายุ โดยอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว และเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา

3.6.4 สังคม การศึกษาและสถาบันศาสนา

ความสัมพันธ์ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว จากเดิมที่เคยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะแบบปฐมภูมิ ที่คนภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงจะรู้จักกันหมด แม้แต่คนที่อยู่ในตำบลเดียวกันก็รู้จักกันเป็นอย่างดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีเมตตาที่ให้ต่อกัน และความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันของคนภายในครอบครัวเหนียวแน่น เป็นเพราะมีอาชีพที่เป็นลักษณะแบบเดียวกันโดยการถ่ายทอดของบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน ความแตกต่างของครอบครัวมีไม่มากนัก ที่เป็นเช่นนี้ก็คงเป็นเพราะมีสังคมแบบชนบท แต่ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวมีความเจริญมากในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาประเทศในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ในสมัยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายกระจายความเจริญหรือรายได้ไปสู่ภูมิภาคโดยเน้นในด้านภาคอุตสาหกรรม ทำให้พื้นที่จังหวัดต่างๆ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐ เพื่อจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานไปรองรับความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น พื้นที่ตำบลต่างๆ จึงได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบท มาสู่การเป็นสังคมเมือง ประชาชนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเอง โดยเลียนแบบวิถีชีวิตคนเมือง คนรุ่นหนุ่มสาว เริ่มเรียนหนังสือในระดับสูงขึ้น การแต่งกาย ชายที่คินและสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยตลอดไชยานพาหนะแบบสังคมเมือง ทำให้ความสัมพันธ์ของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวเริ่มที่จะอยู่แบบต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยรู้จักกันมีคนแปลกหน้ามากขึ้น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันเริ่มลด

น้อยลงไป หรือเสื่อมคลายไป ประกอบกับในหมู่บ้านจะมีแต่ผู้สูงอายุกับเด็กโดยหนุ่มสาวจะออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบ้าง รับราชการภายในจังหวัด ต่างอำเภอ และต่างจังหวัดบ้าง หรือรับการศึกษาภายในจังหวัดและกรุงเทพมหานคร จึงทำให้ไม่ค่อยสนใจในอาชีพการปั้นหม้อดินเผาที่มีขั้นตอนยุ่งยาก และราคาถูก ดังนั้น งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจึงอาจจะเสื่อมสลายไป

สำหรับสถาบันการศึกษา ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 และศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนประจำตำบล ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 โดยมีประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว เป็นผู้บริหาร สำหรับประชาชนในตำบลคลองสระบัว ที่ได้รับการศึกษาแยกออกเป็น

(1) ประชาชนในหมู่บ้านตำบลที่กำลังศึกษาอยู่

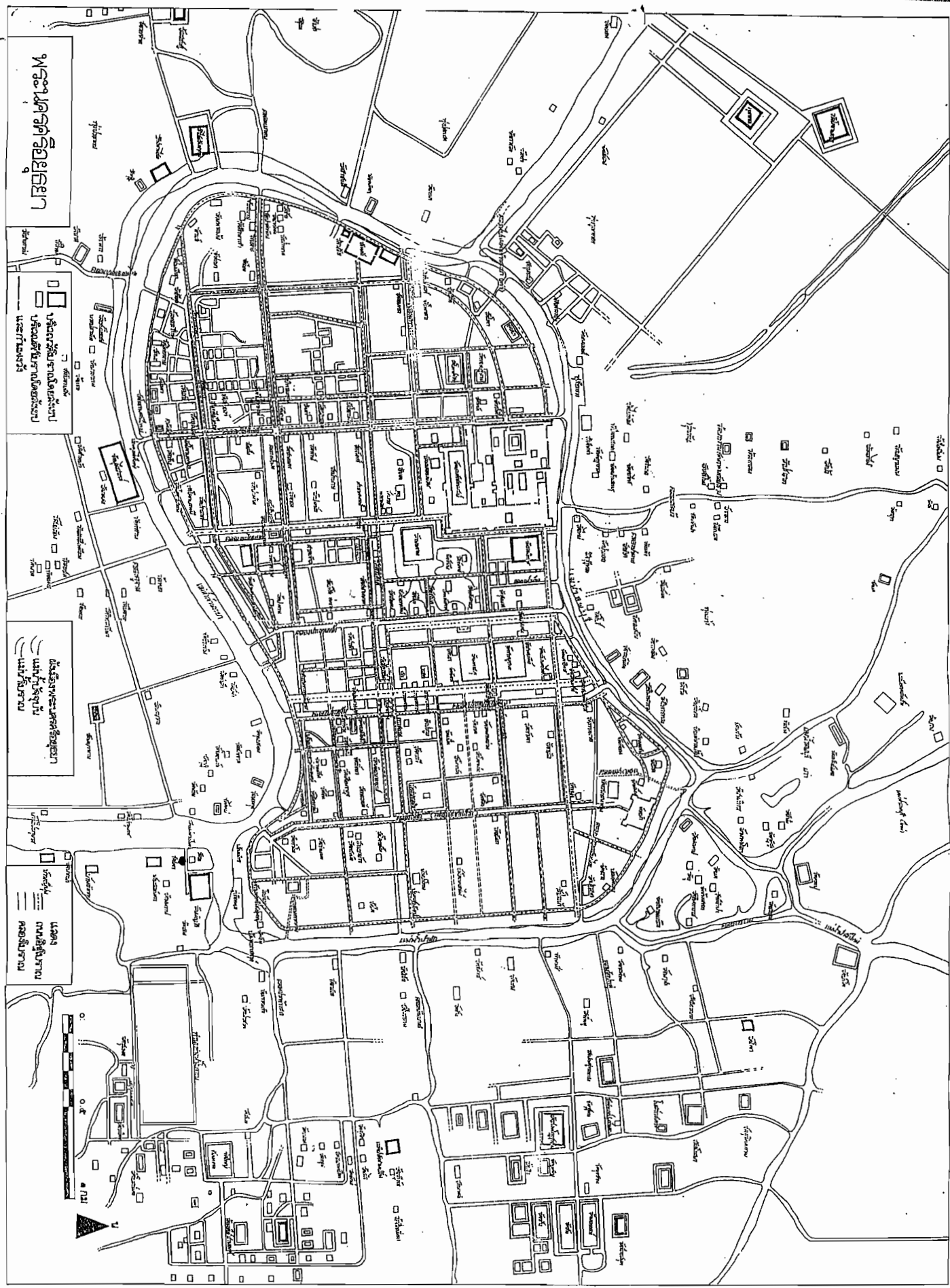
- ระดับก่อนประถมศึกษา	จำนวน	122	คน
- ระดับชั้น ป.1 - ป. 6	จำนวน	304	คน
- จบชั้น ป.6 ปีการศึกษาที่ผ่านมา	จำนวน	55	คน
- ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษาปัจจุบัน	จำนวน	54	คน
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า (ม.1-ม.3)	จำนวน	116	คน
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ม.4-ม.6 ปวช, ปกศ.)	จำนวน	69	คน
- ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	จำนวน	51	คน
- ระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า	จำนวน	25	คน

(2) ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบลที่จบการศึกษาภาคบังคับหรือสูงกว่าและไม่ได้เรียนต่อแล้ว

- ผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ	จำนวน	1,220	คน
- ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	จำนวน	487	คน
- ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า (เช่น ปวช. , ปกศ.)	จำนวน	230	คน
- ผู้ที่จบอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	จำนวน	86	คน
- ผู้ที่จบปริญญาตรีหรือสูงกว่า	จำนวน	34	คน

นอกจากนี้ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ประมาณร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 1 นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีวัดที่ประชาชนในตำบลนี้ใช้ประกอบกิจกรรมทางศาสนา จำนวน 3 วัด ได้แก่ วัดศรีโพธิ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 วัดกลางคลองสระบัว ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 และวัดครุฑธาราม ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ประกอบกับมีวัดร้างอีกประมาณ 15 วัด ซึ่งบางวัดกรมศิลปากรได้บูรณะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ แต่บางวัดก็หมดสภาพไป และเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล เช่น

1. วัดตะไกร
2. วัดแคหรือวัดร้างแค
3. วัดป่าแดง
4. วัดเจ้าย่า
5. วัดจงกลม
6. วัดพระยาแมน
7. วัดโลกพระยา
8. วัดกำแพง
9. วัดไผ่ล้อม
10. วัดใบล่อ
11. วัดพระราม
12. วัดสี่เหลี่ยม
13. วัดขวิด
14. วัดเสลียง
15. วัดสายสอ

คณะวิศวกรรมศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

คณะเกษตรศาสตร์

คณะศิลปกรรมศาสตร์

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

0.5 กม.

บทที่ 4

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว

ตำบลคลองสระบัว ได้รับการยกฐานะเป็นสภาตำบล ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ที่ 222/2499 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2499 เรื่อง ระเบียบบริหารราชการตำบลและหมู่บ้านและได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ซึ่งอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล 2537 และปัจจุบันที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 บริเวณวัดศรีโพธิ์ ตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.1 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ถือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นในระดับตำบลที่จะเป็นกลไกในการทำหน้าที่บริหารงานพัฒนาตำบล ที่มีโครงสร้างและองค์ประกอบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ได้ส่งเสริมคนในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารจัดการในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2540 โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดยองค์การบริหารส่วนตำบล แห่งนี้มีโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นระดับชั้น 5 และสำหรับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมี 2 ประเภท คือ

4.1.1 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน 12 คน ประกอบด้วย

(1) นายขยงยศ เปี่ยมสมุทร	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 1
(2) นายคณิตสรณ์ การฤกษ์	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 1
(3) นายสมชาย ทองสีเนียม	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 2
(4) นายบุญเลิศ เจริญราศรี	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 2
(5) นายจิรศักดิ์ ใจอุ่น	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 3
(6) นางน้อย เหมศิริ	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 3
(7) นางกฤตยพร โสวามี	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 4
(8) นายสุชาติ พรหมสิน	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 4
(9) นางสุستی เจริญสุข	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 5
(10) พ.อ.อ.คูสิต อุทร์พัย	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 5
(11) นายสมบัติ แสงน้ารักษ์	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 6
(12) นายไม้ มากมี	สมาชิกสภาฯ หมู่ที่ 6

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยตำแหน่งจำนวน 1 คน ได้แก่ นายอุตร นิลศิริ แพทย์ประจำตำบล

4.1.2 คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

จากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว จำนวน 13 คน ได้คัดเลือกให้เป็น คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อทำหน้าที่ฝ่ายบริหารกิจการขององค์การบริหาร ส่วนตำบล โดยเสนอให้นายอำเภอแต่งตั้ง ดังนี้

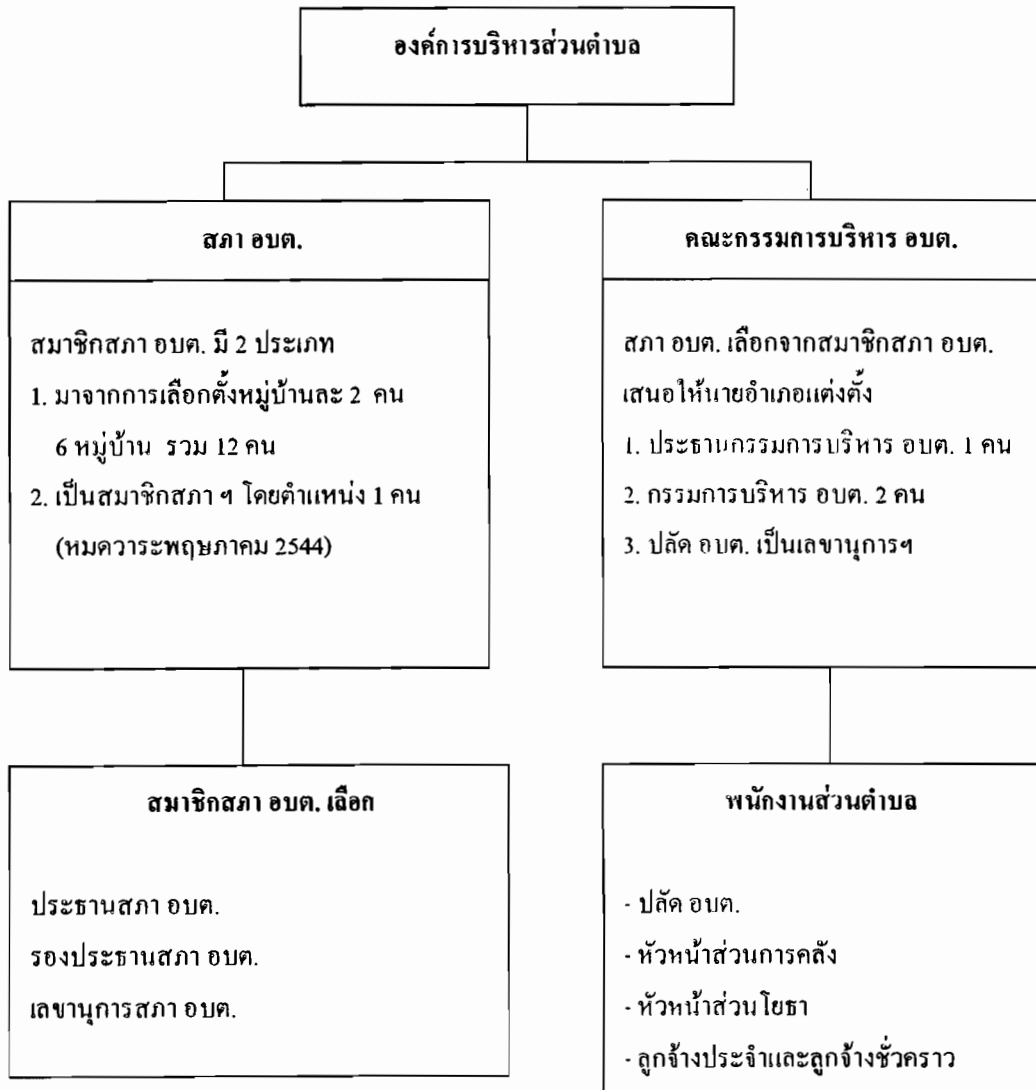
(1) นายสมชาย ทองสีเนียม	ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
(2) นางศุสดี เจริญสุข	กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
(3) นายสมบัติ แสงน้ำรักษ์	กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
(4) สิบตรี กมลภพ ธรรมพงศกร	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเลขานุการ คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

สำหรับสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ก็ให้มีการเลือกประธานสภา รอง ประธานสภา และเลขานุการ โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ประกอบด้วย

(1) นายขงยศ เปี่ยมสมุทร	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
(2) นางกฤตยพร โสวาปี	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
(3) นายสุชาติ พรหมสิน	เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

นอกจากนี้ ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ยังมีบุคลากรที่ ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นกลไกของฝ่ายประจำที่จะช่วยให้การทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ดำเนินงานไปได้ ซึ่งประกอบด้วยจำนวนบุคลากร 12 คน เป็นตำแหน่งในสำนักปลัดองค์การบริหาร ส่วนตำบล 5 คน ตำแหน่งในส่วนการคลัง 5 คน และตำแหน่งในส่วนโยธา 2 คน

แผนภูมิที่ 8 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว

(3) สมาชิกสภา อบต. ที่สภา อบต. คัดเลือกไม่เกิน 3 คน	กรรมการ
(4) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำองค์กรเอกชน หรือ องค์กรประชาชนที่คณะกรรมการบริหาร อบต. คัดเลือกไม่เกิน 5 คน	กรรมการ
(5) กำนันในพื้นที่	กรรมการ
(6) ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบล	กรรมการ
(7) ปลัด อบต.	กรรมการและเลขานุการ
(8) หัวหน้าสำนักงานปลัด อบต. หรือ ผู้ที่ประธานกรรมการบริหารมอบหมาย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

โดยมีหน้าที่กำหนดแนวทางการพัฒนา อบต. ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ และการผังเมือง

2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของ อบต. ประกอบด้วย

(1) ปลัด อบต.	ประธานกรรมการ
(2) รองปลัด อบต. หัวหน้าสำนักงานปลัด อบต. และหัวหน้าส่วนการบริหารของ อบต.ทุกส่วน	กรรมการ
(3) ผู้มีความรู้ด้านการวางแผนพัฒนาที่คณะกรรมการ พัฒนาคัดเลือกไม่เกิน 3 คน	กรรมการ
(4) พนักงานส่วนตำบลที่ได้รับมอบหมาย	กรรมการและเลขานุการ

จะทำหน้าที่กำหนดแผนงาน โครงการให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของ อบต. รวมทั้งวิเคราะห์โครงการและประกอบร่างแผน

ทั้งนี้ จะมีประชาคม เป็นกระบวนการภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอปัญหาความต้องการและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และการพัฒนา จึงมีทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล โดยจัดทำแผนพัฒนาตำบลดังกล่าวจะต้องทำล่วงหน้าซึ่งในปี พ.ศ. 2544 องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวได้สำรวจสภาพปัญหาของพื้นที่ในตำบล เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล 5 ปี พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2549 โดยแยกออกเป็นประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

- ประชาชนในตำบลมีรายได้ต่ำ
- ขาดสถานที่รองรับผลผลิต

(จากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำทำให้เกิดปัญหาการว่างงานในหมู่ที่ 1-6 จำนวน 145 ครัวเรือน)

2. ปัญหาด้านสังคม

- ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด
- การแพร่ระบาดของยาเสพติดในตำบล

(หมู่บ้านต่างๆ มีการระบาดของยาเสพติด จำนวน 6 หมู่บ้าน)

3. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- ถนนเชื่อมภายในหมู่บ้านมีขนาดเล็กเป็นหลุมเป็นบ่อ
- ขาดไฟทางสาธารณะภายในหมู่บ้าน
- น้ำท่วมขังบางพื้นที่

(หมู่ที่ 2 , 3 ,4)

4. ปัญหาด้านแหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำมีฝักตบชวา และน้ำเน่าเสีย ทำให้เกิดปัญหามลพิษ

(บริเวณคลองสระบัว และคลองหงษ์)

5. ปัญหาด้านสาธารณสุข

- ประชาชนโดยทั่วไปขาดความรู้ความเข้าใจด้านสุขศึกษา
- การให้บริการสาธารณสุขไม่ทั่วถึง

6. ปัญหาด้านการเมือง การบริหาร

- ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารและการเลือกตั้ง
- ประชาชนตั้งชำระค่าสาธารณูปโภคกับองค์การบริหารส่วนตำบล และภาษีต่างๆ

(ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ)

7. ปัญหาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

- ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

8. ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอย เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่มีที่ทิ้งขยะ
- ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษา

9. ปัญหาด้านอื่นๆ

- โทรศัพท์สาธารณะมีจำนวนน้อย
- ขาดอุปกรณ์ในการบรรเทาสาธารณภัย

และจากปัญหาดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวได้รวบรวม และนำมาพิจารณากำหนด จัดทำเป็นแผนพัฒนาตำบล 5 ปี ซึ่งประกอบด้วย 9 แผนงาน 36 โครงการ/กิจกรรม คือ

1. แผนงานด้านเศรษฐกิจ

- 1.1 โครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน
- 1.2 โครงการเงินกองทุนเพื่อส่งเสริมกลุ่มอาชีพ
- 1.3 โครงการรณรงค์ให้ประชาชนเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2. แผนงานด้านสังคม

- 2.1 โครงการรณรงค์ให้ประชาชนรู้ถึงพิษภัยของยาเสพติด
- 2.2 โครงการกีฬาต่อต้านยาเสพติด
- 2.3 โครงการก่อสร้างสนามกีฬา 4 แห่ง

3. แผนงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- 3.1 โครงการก่อสร้างถนนลูกรัง จำนวน 2 แห่ง
- 3.2 โครงการก่อสร้างถนน คสล. จำนวน 10 แห่ง
- 3.3 ก่อสร้างถนนดิน จำนวน 3 แห่ง
- 3.4 ก่อสร้างถนนภายในหมู่บ้าน จำนวน 6 แห่ง
- 3.5 ก่อสร้างทางเข้าบริเวณหน้าวัดครุฑธารคาม จำนวน 6 แห่ง
- 3.6 โครงการขยายเขตไฟฟ้าทุกหมู่บ้าน

4. แผนงานด้านแหล่งน้ำ

- 4.1 โครงการก่อสร้างสถานที่ผลิตน้ำสะอาดพร้อมอุปกรณ์ จำนวน 1 แห่ง
- 4.2 โครงการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล จำนวน 2 แห่ง
- 4.3 โครงการติดตั้งแท็งก์น้ำพร้อมอุปกรณ์เครื่องสูบน้ำ จำนวน 2 แห่ง

- 4.4 โครงการขยายเขตท่อประปาขนาด ๑3" ยาว 200 ม. จำนวน 1 แห่ง
  - 4.5 โครงการขยายเขตและปรับปรุงท่อส่งน้ำประปาและรองรับส่วนที่เกิดขึ้นใหม่ จำนวน 6 แห่ง
  - 4.6 โครงการก่อสร้างภาชนะเก็บน้ำสะอาดไว้ใช้อุปโภคและบริโภค จำนวน 6 แห่ง
  - 4.7 โครงการขุดลอกคลองห้วยและคลองผ้าลาย 2 แห่ง
  - 4.8 โครงการขุดลอกคลองหรือลำรางสาธารณะเพื่อใช้เป็นทางสัญจรและทางระบายน้ำ จำนวน 6 แห่ง
  - 4.9 โครงการซ่อมแซมประตูระบายน้ำบริเวณคลองขวด 1 แห่ง
  - 4.10 โครงการก่อสร้างรางระบายน้ำขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 400 เมตร บริเวณคลองผ้าลายลงสู่คลองสระบัว จำนวน 1 แห่ง
  - 4.10 โครงการก่อสร้างทางระบายน้ำ จำนวน 6 แห่ง
5. แผนงานด้านสาธารณสุข
- 5.1 โครงการฝึกอบรมให้มีความรู้ด้านสาธารณสุข
  - 5.2 โครงการส่งเสริมการให้บริการสาธารณสุข
6. แผนงานด้านการเมืองการบริหาร
- 6.1 โครงการฝึกอบรมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการเมืองการบริหาร
  - 6.2 โครงการองค์การบริหารส่วนตำบลเคลื่อนที่รับชำระภาษีค่าธรรมเนียมต่างๆ
7. แผนงานด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 7.1 โครงการฝึกอบรมและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
  - 7.2 โครงการสนับสนุนอุปกรณ์ด้านการศึกษาให้นักเรียนจัดกิจกรรมและส่งเสริม ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี
8. แผนงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8.1 โครงการจัดซื้อสถานที่ทิ้งขยะพร้อมก่อสร้างสถานที่คัดแยกขยะและอุปกรณ์ในการกำจัดขยะและอุปกรณ์ในการกำจัดขยะฯลฯ
  - 8.2 โครงการฝึกอบรมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา สาธารณะสมบัติของแผ่นดินและการพัฒนาอื่นๆ
  - 8.3 โครงการปลูกต้นไม้เพื่อกันที่หรือทางสาธารณะสมบัติ

9. แผนงานด้านการสื่อสารและการท่องเที่ยว

- 9.1 โครงการขยายเขตโทรศัพท์สาธารณะ
- 9.2 โครงการพัฒนาวัดร้างแค หมู่ที่ 1
- 9.3 โครงการพัฒนาคลองสระบัว
- 9.4 โครงการจัดทำป้ายชี้ทางบริเวณแยกวัดครุฑธาราม และทุกหมู่บ้าน

นอกจากนี้ การจัดทำแผนพัฒนาตำบลประจำปีจะต้องทำก่อนล่วงหน้า 1 ปี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวได้จัดทำแผนพัฒนาตำบลคลองสระบัว ประจำปี 2545 ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบล 5 ปี ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในแต่ละด้านและจากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย 9 แผนงาน 32 โครงการ ดังนี้

1. แผนงานพัฒนาเศรษฐกิจ

- 1.1 โครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน
- 1.2 โครงการเงินกองทุนเพื่อส่งเสริมกลุ่มอาชีพ
- 1.3 โครงการรณรงค์ให้ประชาชนเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2. แผนงานพัฒนาสังคม

- 2.1 โครงการรณรงค์ให้ประชาชนรู้ถึงพิษภัยของยาเสพติด
- 2.2 โครงการกีฬาต่อต้านยาเสพติด
- 2.3 โครงการก่อสร้างสนามกีฬา

3. แผนงานโครงสร้างพื้นฐาน

- 3.1 โครงการก่อสร้างถนนลูกรัง
- 3.2 โครงการก่อสร้างถนน คสล.
- 3.3 โครงการขยายเขตไฟฟ้า ทุกหมู่บ้าน

4. แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ

- 4.1 โครงการก่อสร้างสถานที่ผลิตน้ำสะอาดพร้อมอุปกรณ์
- 4.2 โครงการขุดเจาะบาดาล
- 4.3 โครงการติดตั้งแท่งค้ำน้ำ พร้อมอุปกรณ์เครื่องสูบน้ำ
- 4.4 โครงการขยายเขตท่อประปา
- 4.5 โครงการขยายและปรับปรุงท่อส่งน้ำประปา และรองรับส่วนที่เกิดขึ้นใหม่

- 4.6 โครงการก่อสร้างภาชนะเก็บน้ำสะอาดไว้ใช้อุปโภค บริโภค
  - 4.7 โครงการขุดลอกคลองห้วยและคลองฝ้าลาย
  - 4.8 โครงการขุดลอกคลองหรือลำรางสาธารณะเพื่อใช้เป็นทางสัญจรและทางระบายน้ำ
  - 4.9 โครงการซ่อมแซมประตูระบายน้ำ
  - 4.10 โครงการก่อสร้างทางระบายน้ำ
5. แผนงานพัฒนาสาธารณสุข
    - 5.1 โครงการฝึกอบรมให้มีความรู้ด้านสาธารณสุข
    - 5.2 โครงการส่งเสริมให้บริการสาธารณสุข
  6. แผนงานพัฒนาการเมืองการบริหาร
    - 6.1 โครงการฝึกอบรมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการเมืองการบริหาร
    - 6.2 โครงการองค์การบริหารส่วนตำบลเคลื่อนที่เพื่อรับชำระค่าภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ
  7. แผนงานพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
    - 7.1 โครงการฝึกอบรม และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม
    - 7.2 โครงการสนับสนุนอุปกรณ์ด้านการศึกษาให้นักเรียนจัดกิจกรรมและส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี
  8. แผนงานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
    - 8.1 โครงการจัดซื้อสถานที่ทิ้งขยะพร้อมก่อสร้างสถานที่คัดแยกขยะพร้อมอุปกรณ์ในการกำจัดขยะ ฯลฯ
    - 8.2 โครงการฝึกอบรมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน
    - 8.3 โครงการปลูกต้นไม้เพื่อกันที่หรือทางสาธารณะสมบัติ
  9. แผนงานพัฒนาการสื่อสารและการท่องเที่ยว
    - 9.1 โครงการพัฒนาวัดร้างแค (ร้าง) เป็นสวนสาธารณะและแหล่งท่องเที่ยว
    - 9.2 โครงการพัฒนาคลองสระบัวเป็นแหล่งท่องเที่ยว
    - 9.3 โครงการจัดทำป้ายชี้ทาง
    - 9.4 โครงการขยายเขตโทรศัพท์สาธารณะ

โครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่จะดำเนินการในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องพิจารณาจัดสรรงบประมาณรายจ่ายอีกครั้งหนึ่ง ตามงบประมาณที่จัดเก็บเองและเงินอุดหนุนจากรัฐบาล โดยใช้งบประมาณที่จัดเก็บได้ในปี 2544 จำนวน 5,729,818 บาท แยกออกเป็น

1. รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	1,087,718 บาท
2. รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้	942,100 บาท
3. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	3,700,000 บาท

ในปี พ.ศ. 2543 องค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการกำหนดแผนพัฒนาตำบลประจำปี 2544 ซึ่งมีนโยบายการดำเนินงานที่สำคัญ 5 ประการ จำนวน 9 โครงการ 44 กิจกรรม ได้แก่

1. โครงการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภค	จำนวน 22	กิจกรรม
2. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค	จำนวน 9	กิจกรรม
3. โครงการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับประชาชน	จำนวน 1	กิจกรรม
4. โครงการป้องกันรักษาและส่งเสริมสุขภาพและอนามัยของประชาชน	จำนวน 1	กิจกรรม
5. โครงการส่งเสริมการศึกษาวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน	จำนวน 1	กิจกรรม
6. โครงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	จำนวน 2	กิจกรรม
7. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน	จำนวน 6	กิจกรรม
8. โครงการพัฒนาสถานที่พักผ่อนและแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน 1	กิจกรรม
9. โครงการพัฒนาการประชาสัมพันธ์	จำนวน 1	กิจกรรม

สำหรับในปีงบประมาณ 2544 ได้มีการพิจารณาจัดสรรเงินทุนส่งเสริมอาชีพตามโครงการหมู่บ้านละ 100,000 บาท ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ใน 6 หมู่บ้าน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล ได้พิจารณาอนุมัติในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 จำนวน 8 โครงการ คือ

1. โครงการส่งเสริมอาชีพคอกไม้ประดิษฐ์ หมู่ที่ 1 เป็นเงิน 50,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 15,000 บาท
2. โครงการส่งเสริมอาชีพเพาะเห็ดฟาง หมู่ที่ 1 เป็นเงิน 50,000 บาท สมทบ 30 % เป็นเงิน 15,000 บาท

3. โครงการเศรษฐกิจชุมชน กลุ่มเลี้ยงสัตว์ หมู่ที่ 3 เป็นเงิน 100,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 30,000 บาท
4. โครงการเศรษฐกิจชุมชน กลุ่มสหกรณ์ หมู่ที่ 4 เป็นเงิน 100,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 30,000 บาท
5. โครงการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงเป็ด หมู่ที่ 5 เป็นเงิน 25,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 7,500 บาท
6. โครงการส่งเสริมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา หมู่ที่ 5 เป็นเงิน 25,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 7,500 บาท
7. โครงการส่งเสริมอาชีพกลุ่มเลี้ยงไก่ หมู่ที่ 5 เป็นเงิน 25,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 7,500 บาท
8. โครงการส่งเสริมอาชีพกลุ่มเลี้ยงปลา หมู่ที่ 5 เป็นเงิน 25,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 7,500 บาท

แต่ยังมีหมู่บ้านอีก 2 หมู่บ้านที่ยังไม่ได้รับอนุมัติโครงการ คือหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 6 เป็นโครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินการจำนวน 6 โครงการ ดังนี้

1. โครงการส่งเสริมอาชีพกลุ่มเลี้ยงกระต่าย หมู่ที่ 2 เป็นเงิน 25,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 7,500 บาท
2. โครงการส่งเสริมอาชีพค้าของเก่า หมู่ที่ 2 เป็นเงิน 25,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 7,500 บาท
3. โครงการส่งเสริมอาชีพย่อยกรดพลาสติก หมู่ที่ 2 เป็นเงิน 25,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 7,500 บาท
4. โครงการส่งเสริมอาชีพทำอิฐมอญ หมู่ที่ 6 เป็นเงิน 50,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 15,000 บาท
5. โครงการส่งเสริมอาชีพปลูกไม้ตาล หมู่ที่ 6 เป็นเงิน 50,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 15,000 บาท
6. โครงการส่งเสริมอาชีพค้ำนมพลาสติกเจอร์ไรท์ หมู่ที่ 2 เป็นเงิน 25,000 บาท สมทบ 30% เป็นเงิน 7,500 บาท

การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวในการพัฒนาตำบล หมู่บ้าน นั้น จะมีประชาคมหมู่บ้านและประชาคมตำบล ซึ่งเป็นสถาบันตัวแทนประชาชนที่จะดึงประชาชน กลุ่มหรือพลังองค์กรชุมชนต่างๆ ฝ่าฝาย มาช่วยผลักดันการพัฒนาตำบลให้เกิดประสิทธิผล ซึ่งประชาชน ในแต่ละหมู่บ้านจากจำนวน 6 หมู่บ้าน จะเลือกประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ หมู่บ้านละ 5 คน หรือมากกว่านั้นแล้วแต่ความเหมาะสม เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำและดำเนินการเปิดเวทีประชาคมให้ ประชาชนในหมู่บ้านได้แสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา สาเหตุของการเกิดปัญหาและแนวทางการแก้ ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนเอง ซึ่งทุกคนต่างก็เป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกันทั้งนี้ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการอำเภอ และพนักงานส่วนตำบล จะเป็นพี่เลี้ยง ผู้สังเกตการณ์ หรือให้คำปรึกษา ไม่ใช่เป็น ผู้ดำเนินการ โดยจะให้ประชาชนและประชาคมหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการในการประชุมพร้อมทั้งสรุปมติ ที่ประชุม เพื่อตัวแทนประชาคมหมู่บ้านจะได้นำเสนอในที่ประชาคมตำบล ซึ่งจะมีการประชุมทุกวันที่ 23 ของเดือน เพื่อพิจารณากลับกรอง และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เพื่อนำเสนอองค์การบริหารส่วนตำบล ของงบประมาณสนับสนุนโครงการ กิจกรรม โดยบรรจุไว้ใน แผนพัฒนาตำบล 5 ปี และแผนพัฒนาตำบลประจำปี ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

จะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว จะให้ความสำคัญกับแผนงานด้าน โครงสร้างพื้นฐานและแผนงานพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่าแผนงานด้านอื่นๆ เป็นเพราะความเคยชินต่อ การปฏิบัติที่เคยนำกันมาแต่ในอดีต ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนกว่าแผนงานด้านอื่น จึงไม่ ค่อยได้ให้ความสนใจต่ออาชีพการป็นหม้อดินเผาทำได้นัก และได้มีการหยิบยกปัญหาของอาชีพนี้มา ดำเนินการอย่างจริงจังที่เป็นรูปธรรม

บทที่ 5 ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล คลองสระบัว กับการมีส่วนร่วมของประชาชน : การสืบทอดวัฒนธรรมการปั้นหม้อดินเผา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธี Snow Ball เข้าไปสังเกตการณ์ พูดคุย และใช้วิธีการสัมภาษณ์ บุคคล ซึ่งเป็นผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ผู้อาวุโส กลุ่มผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา พร้อมทั้งเอกสารอ้างอิง จึงได้ข้อมูลสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ ผลการวิเคราะห์และวิจัยได้นำเสนอ แยกเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้ คือ

5.1 ปัจจัยที่มีผลมากน้อยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานของ อบต. ในการอนุรักษ์ และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

5.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วน ตำบล เกี่ยวกับการค้นหามรดกทางวัฒนธรรม สืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

5.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการ บริหารงานของ อบต. ในการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

5.1 ปัจจัยที่มีผลมากน้อยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของ อบต. ในการอนุรักษ์ และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

การศึกษาในส่วนนี้ จากการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์และแบบสอบถาม พบว่ามีปัจจัย ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา เช่น ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ความคาดหวังในผลประโยชน์ตอบแทน การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการมีกิจกรรมร่วมกันในตำบล

5.1.1 ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่

ตามหลักของการกระจายอำนาจการปกครอง มีเจตนารมณ์ ถือเป็นหลักการ ปกครองที่มีเสถียรภาพที่ราษฎรจะปกครองตนเองเป็นสาระสำคัญ ทั้งนี้ เพราะการกระจายอำนาจการ ปกครองเน้นการบริหารงานเป็นรูปแบบการกระจายอำนาจการปกครองโดยที่เน้นให้ท้องถิ่นมีอิสระใน การทำงานหรือการบริหารงานของตน ในกรณี ลักษณะสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครอง กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรเป็นนิติบุคคลเพิ่มขึ้นจากส่วนกลางองค์กรส่วนท้องถิ่นเหล่านี้มีเจ้าหน้าที่ มิงงบประมาณ และทรัพย์สินของตนเองต่างหาก และไม่ขึ้นตรงต่อการบริหารงานของส่วนกลาง โดย มีการเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมด เพื่อเปิดโอกาสให้ ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองดูแลตนเองและสังคมของตนเอง ซึ่งก็มีอิสระ ในการปกครองตนเองและบริหารจัดการได้เองตามสมควร

ประชาชนผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการ บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในฐานะที่เป็นสมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ค่อนข้างน้อย ใน มาตรา 46 และ มาตรา 59 และมาตรา 66 และมาตรา 67 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การ

บริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ถึง พ.ศ. 2542 ซึ่งจะเห็นได้จากการประชุมและการปฏิบัติงานในการพัฒนาชนบท ซึ่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นตัวแทนหรือผู้แทนของประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล ยังมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ค่อนข้างน้อยในเรื่องการออกไปเยี่ยมเยียน พบปะพูดคุยกับประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล เพื่อรับฟังปัญหาหรือความต้องการ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูล การร่วมประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในนโยบายการพัฒนาหรือสืบทอดอาชีพการป้อนหม้อดินเผา หรือเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ประชาชน หรือประชาคมหมู่บ้าน ตำบล

ประชาชนผู้มีอาชีพการป้อนหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโสและประชาชนทั่วไป จากการสัมภาษณ์ พบว่า ประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดตั้งประชาคมหมู่บ้าน เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน และเป็นเวทีสำหรับประชาชนในการแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยหาแนวทางแก้ไขร่วมกันที่จะสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง เพื่อนำเสนอต่อประชาคมตำบลต่อไป แต่เมื่อดำเนินการจัดตั้งแล้ว ประชาชนก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญปล่อยให้เป็นที่มาของผู้แทนที่จะดำเนินการเองเสียส่วนใหญ่ และผู้แทนประชาคมหมู่บ้านจะเป็นข้าราชการที่ออกไปทำงานภายในจังหวัดและต่างจังหวัด จะอยู่อาศัยในพื้นที่เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ สำหรับผู้มีอาชีพการป้อนหม้อดินเผาจะเข้าใจเฉพาะในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่มีต่ออาชีพของตน แต่ยังไม่เข้าใจในงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานส่วนท้องถิ่น ยังคิดว่าเป็นหน่วยงานของรัฐ มีบางคนเข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น หรือเสนอปัญหาอาชีพการป้อนหม้อดินเผา แต่ไม่ได้รับความสนใจ หรือใส่ใจจากส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดความไม่สนใจที่จะเข้าร่วมประชุมกับทางราชการ หรือส่วนท้องถิ่น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ที่ประชาชนขาดจิตสำนึกในการอยากเข้ามามีส่วนร่วมนั้นหมายความว่า การที่ประชาชนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน มีความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้นมิได้หมายความว่าประชาชนจะมีจิตสำนึกในการอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดอาชีพการป้อนหม้อดินเผา

นอกจากนี้ ยังมีข้อความสนับสนุน จากการสัมภาษณ์คุณป้าบุญมา (นามสมมติ) เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2544 เวลา 13.00 น.

ดิฉันขอยืนยันว่าประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลเพราะเป็นคนพื้นที่อยู่มาตั้งแต่เกิด เพียงแต่ขาดจิตสำนึกและแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดอาชีพการป้อนหม้อดินเผา แม้แต่ประชาชนที่เข้ามาบริหารงานใน อบต. ซึ่งก็เป็นผู้ที่มีความรู้ บางคนก็เป็นข้าราชการที่เกษียณอายุแล้ว แต่ก็ยังขาดความเข้าใจในการอนุรักษ์ หรือศึกษาประวัติความเป็นมาของอาชีพดังกล่าว หรือแนวทางในการสืบทอดต่อแต่อย่างใด ในขณะที่อาชีพการป้อนหม้อดินเผาเป็นงานหัตถกรรม และภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งในปัจจุบันนับวันคงจะเหลือน้อยเต็มที

5.1.2 ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

ด้วยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 59 กำหนดให้คณะกรรมการบริหาร อบต. มีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาและบริหารกิจการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาที่สภา อบต. ได้ให้ความเห็นชอบ และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย การวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 กำหนดให้ อบต. จัดทำแผนพัฒนาตำบล ระยะ 5 ปี และแผนพัฒนาตำบลประจำปี โดยมีคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดแนวทางการพัฒนา อบต. ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอและการตั้งเมือง ซึ่งมีคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา อบต. เป็นผู้กำหนดแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของ อบต. รวมทั้งวิเคราะห์โครงการ และประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล เป็นกระบวนการภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอปัญหาความต้องการ และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนา ซึ่งมีทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล นับตั้งแต่ขั้นเตรียมการ การกำหนดปัญหาและแนวทางพัฒนาของหมู่บ้าน การกำหนดและจัดลำดับความสำคัญปัญหาในระดับตำบล และกำหนดแนวทางการพัฒนาของ อบต.

ประชาชนผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหาร อบต. ส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าการจัดทำแผนพัฒนาตำบลเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการวางแผนพัฒนา คือ การค้นหาปัญหา ศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในตำบล ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหามารูปของแผนงาน โครงการ และกิจกรรมของแผนพัฒนาตำบล 5 ปี และแผนพัฒนาตำบลประจำปี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน แต่ก็มิได้อยู่ประเด็นหนึ่งที่ผู้แทนประชาชนยังไม่เข้าใจ นั่นก็คือ การดำเนินการจัดทำแผนฯ ดังกล่าว ยังไม่ค่อยมีการประสานงานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในด้านข้อมูล และไม่ได้ใช้ข้อมูลของท้องถิ่น ประกอบการพิจารณาโครงการ อาทิเช่น ข้อมูล กชช.2ค. ข้อมูล จปฐ ข้อมูลแหล่งน้ำระดับหมู่บ้าน และข้อมูลอื่นๆ ของ อบต. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ความเหมาะสม ตลอดจนเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาก็ถูกต้องความคุ้มค่าคุ้มทุนของการพัฒนาที่จะเกิดประโยชน์แก่ตำบล หมู่บ้านอย่างแท้จริง และส่วนใหญ่การพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล จะเน้นให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐาน งานนโยบายของรัฐ ซึ่งจะเป็นโครงการในลักษณะเดิมๆ

สำหรับประชาชนผู้มีอาชีพปั้นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการของการจัดทำแผนพัฒนาตำบลที่ชัดเจน ในการค้นหาปัญหาข้อมูล และการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ถึงแม้ว่าจะมีประชาคมตำบล ประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งเป็นองค์กรตัวแทนประชาชนที่ดำเนินการเปิดเวทีแสดงความคิดเห็น รวบรวมปัญหาจากการพูดคุย ซึ่งมีได้มีการใช้ข้อมูลมาเป็นตัวชี้วัดสำคัญ ประกอบการพิจารณาหรือดำเนินการจัดประชุมในกลุ่มผู้แทนประชาคมโดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

แสดงความคิดเห็นน้อยในกระบวนการของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่รับราชการ และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้น ผู้ที่อยู่บ้านจึงเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งสุขภาพไม่ค่อยดีและไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือกระบวนการหรือขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล จึงปล่อยให้เป็นการหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดำเนินการ ดังคำกล่าวของคุณป้าเรียม (นามสมมติ) ว่า “ดิฉันเต็มใจที่จะลงทุนเองต่ออาชีพการปั้นหม้อดินเผา ซึ่งสบายใจกว่า ไม่ค่อยอยากไปประชุม ให้ลูกสาวดิฉันไปแต่เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะให้เงิน 1 คันรถ และทราย 3 คิว โดยให้ออกเงินไปก่อน ซึ่งขณะนี้ก็ยังไม่เห็นเลขพูดถึงเรื่องนี้รู้สึกเครียดมาก”

คุณป้ากิ่งดาว (นามสมมติ) กล่าวว่า “ไม่อยากร่วมประชุม ไม่เห็นมีอะไร ฉันเป็นคนพูดตรงๆ ทำไม่ได้หรอกที่จะมีการรวมกลุ่มกัน 10 คน งานอาชีพการปั้นหม้อดินเผาเป็นงานที่ทำอยู่กับบ้าน ซึ่งเป็นการทำของใครของมัน ตลาดก็ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับผู้ซื้อ”

คุณป้าบุญมา (นามสมมติ) กล่าวว่า “การประชุมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ค่อยได้ร่วมประชุมเท่าไร เพราะเขาไม่ค่อยให้ความสำคัญกับอาชีพนี้ ประชาคมหมู่บ้านก็เช่นเดียวกัน เมื่อเลือกประธานหรือตัวแทนประชาคมแล้ว ก็ไม่เห็นเขาจะให้ความสนใจ หรือความสำคัญเกี่ยวกับอาชีพนี้”

5.1.3 ความคาดหวังในผลประโยชน์ตอบแทน

ในเรื่องความคาดหวังในผลประโยชน์ตอบแทนจากการศึกษาพบว่า ประชาชนผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล คาดหวังว่าจะได้รับการยอมรับ ความเชื่อถือ ศรัทธาจากประชาชนในหมู่บ้านตำบล และจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน มีโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนสมาชิกด้วยกัน ทั้งในหน้าที่การงานและความสัมพันธ์ส่วนตัว บางท่านก็เป็นข้าราชการที่ปลดเกษียณมาแล้ว กลับมาอยู่ที่บ้าน ซึ่งก็มองเห็นว่าควรใช้เวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คือบ้านของตนเอง และคาดว่าแผนพัฒนาตำบลจะสร้างความเจริญให้กับหมู่บ้าน และตำบลของตน เพราะจะสามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน ถ้าหากประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผน นอกจากนี้จะได้นำเอาความรู้ และประสบการณ์ที่มีอยู่มาเสนอความคิดเห็นหรือให้คำปรึกษาแก่ประชาคมหมู่บ้าน และตำบล โดยเข้าร่วมพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลกับองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างถูกต้อง ประกอบกับจะทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ก้าวหน้าขึ้น และรายได้เพิ่มขึ้นด้วย แต่ทว่าในปัจจุบันค่าตอบแทนของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ขึ้นอยู่กับระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล และขณะนี้อยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยนระเบียบในเรื่องนี้อยู่เพื่อจะให้เป็นแนวทางปฏิบัติเดียวกัน

ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโสและประชาชนทั่วไป คาดว่า การจัดทำแผนพัฒนาตำบล สามารถสร้างความเจริญให้กับหมู่บ้านตำบล ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาในปัจจุบันมีเหลืออยู่น้อยมาก จะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือจากประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในด้านงบประมาณ การตลาดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล จะเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผากับพ่อค้ารับซื้อ นอกจากนี้ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา หรือประชาชนทั่วไป ควรจะได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็น หรือร่วมงานแผนแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ก้าวหน้าขึ้น ตลอดจนมีรายได้เพิ่มขึ้นและแน่นอน ก็จะทำให้คนหันมาทำอาชีพที่เพิ่มขึ้น และจะได้รับการยอมรับจากองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวต่ออาชีพนี้ ในการอนุรักษ์มิให้มีการสูญสลายไป จากคำกล่าวของป้าบุญมา (นามสมมติ) ว่า “อยากจะให้ห้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้รับหม้อดินเผา จากผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา โดยหาตลาดให้กว้างขวางขึ้น และควรจะได้มีการส่งเสริมอย่างจริงจังและจริงจัง เพราะขณะนี้ผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผายังมีรายได้ไม่มากนัก และไม่ค่อยแน่นอนด้วย บางทีก็ต้องไปเอาเงินจากผู้รับซื้อมาก่อน และเขาก็จะมารับหม้อดินเผาที่หั่ง จึงเป็นการเอาเงินเขามาและก็ทำให้เขาไป ไม่มีเงินเหลือเก็บ ราคาถูกลง แต่ถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลได้เข้ามาช่วยเหลืออย่างเป็นทางการแล้ว และสามารถทำให้อาชีพดังกล่าวเป็นอาชีพที่ถาวร มีรายได้แน่นอน ประชาชนก็ยินดีที่จะเสียภาษีให้ แต่ตอนนี้แยกอยู่อย่างนี้ไม่มีใครช่วย ประชาชนต้องช่วยตนเอง บางทีผู้รับซื้อหม้อดินเผาไม่มารับของก็ต้องกองทิ้งไว้ที่บ้าน ไม่รู้จะเอาเงินที่ไหนไปจ่ายภาษี” และคุณป้าทอง (นามสมมติ) กล่าวว่า “อยากจะให้ห้องค์กรท้องถิ่นหรือรัฐให้ความสนใจ สนับสนุนส่งเสริมอาชีพนี้ เมื่อไม่ค่อยได้ช่วยตรงนี้ เวลาประชุมจึงไม่อยากไป” ซึ่งเป็นผลที่ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือ ขาดความศรัทธาต่อสมาชิกสภา อบต. และคณะกรรมการบริหาร อบต.

5.1.4 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

การสื่อสารนับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งของมนุษย์ที่รู้จักกัน โดยทั่วไปจะเริ่มจากการเกิดจนกระทั่งวินาทีสุดท้ายของชีวิต ซึ่งมนุษย์ใช้สมองในการคิดกรรมวิธีการสื่อสารต่างๆ ทางการพูด การเขียน กิริยา ท่าทาง การสัมผัส ฯลฯ เพื่อให้การสื่อสารในตัวมนุษย์และบุคคลอื่นได้เข้าใจความหมาย จึงจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ของตนเอง และเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้นการสื่อสารถือว่าเป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่ง ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนพฤติกรรม ตลอดจนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม หรือเปรียบเทียบการสื่อสารเสมือนสายใยของสังคม

การสื่อสาร (Communication) คือ กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ความคิด เจตนคติ หรือการติดต่อสัมพันธ์กัน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน รวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆ

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับเอกสารในการแจ้งข่าวสาร หรือการส่งข่าวสารด้วยคำพูดจากองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว จากอำเภอหรือจากส่วนกลาง ได้ฟังวิทยุ คูโทรทัศน์ ฟังจากหอกระจายเสียง แต่ทว่ายังขาดการอบรมสัมมนาที่สามารถสร้างจิตสำนึกของนักการเมืองท้องถิ่น ในการที่จะทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือท้องถิ่นอย่างจริงจัง และไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพการปั้นหม้อดินเผา การจัดการ การพัฒนารูปแบบและการตลาด ถึงแม้ว่าจะมีการเข้ารับการอบรมด้านการพัฒนาชนบท แต่ก็ยังไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงได้เท่าที่ควร

ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโสและประชาชนทั่วไป จะได้รับข้อมูลข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบลน้อย หรือได้รับข่าวสารข้อมูลที่ไม่ชัดเจน ทั้งจากที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือคำพูด เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลประมาณร้อยละ 90 สามารถรับรู้ข่าวสารจากภายนอกได้เร็ว หรือปฏิบัติงานในหน่วยงานลักษณะใกล้เคียงกัน ทำให้สามารถรับรู้และเข้าใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทได้ดี แต่ทว่าประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาจะเป็นผู้สูงอายุ จะเป็นกลุ่มที่อยู่อย่างอิสระ โดดเดี่ยว ไม่ค่อยทราบข้อมูลจากภายนอกหรือข้อเท็จจริง จะรับทราบจากคำบอกเล่าต่อๆ กันมา จึงทำให้เกิดความคิดที่ขัดแย้ง และไม่ค่อยได้ไปเข้าร่วมประชุม ดังคำกล่าวของคุณชายทอง (นามสมมติ) ว่า “ไม่ค่อยรู้เรื่อง ฉันก็ทำของฉันอยู่ที่บ้าน ไม่เคยร่วมประชุม ได้ยินแต่เขาพูดกัน ทุนของรัฐบาลไม่ยอมได้ เกรงจะลำบาก เพราะอายุมากแล้ว ไม่อยากจะเป็นหนี้” หรือคุณป้าส้มกิม (นามสมมติ) กล่าวว่า “น้องเขยฉันก็เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ก็ไม่เคยเห็นเขาพูดถึงอะไรเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพนี้ หรือมีงบประมาณ ฉันไม่ค่อยรู้เรื่อง ฉันก็ทำของฉันอยู่ที่บ้าน และกึ่งลงทุนเอง พออยู่ได้ และเฝ้าบ้านไปด้วย ปัจจุบันขโมยมีเยอะ ดิฉันเสียดิฉันะ ฉันจึงไม่ค่อยได้ไปร่วมประชุมกับเขาหรอกไม่ค่อยรู้เรื่อง”

5.1.5 การมีกิจกรรมร่วมกันในตำบล

ในเรื่องกิจกรรมร่วมกันในตำบลนั้น กิจกรรมร่วมกันในตำบล หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ได้กำหนดเป้าหมาย และวางแผนในการปฏิบัติร่วมกัน เช่น การฝึกอบรมกลุ่มต่างๆ ในตำบล หมู่บ้าน การสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ กชช 2 ค. จปฐ. และข้อมูลเฉพาะด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม กิจกรรมตามจารีต ประเพณี และงานพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น

ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโสและประชาชนทั่วไป พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของตำบล อยู่ในระดับปานกลาง เพราะประชาชนจะมีทั้งคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมซึ่งก็ประกอบอาชีพรับราชการ หรือรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 90 ก็จะหยุดงาน

เฉพาะวันเสาร์ วันอาทิตย์ และคนจากที่อื่นที่เข้ามารับจ้างและเช่าบ้านพักเพื่ออยู่อาศัยในระหว่างปฏิบัติงาน ดังนั้น คนที่ร่วมกิจกรรมจริงๆ จะเป็นคนในพื้นที่เดิม โดยส่วนใหญ่จะร่วมกิจกรรมทางด้านศาสนา พิธีกรรม และการรณรงค์นำคำหว่าผู้ใหญ่ เป็นต้น สำหรับประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา จะเป็นผู้สูงอายุ และไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมในตำบล นอกจากกิจกรรมที่สำคัญๆ ทางด้านศาสนา หรือพิธีกรรมที่สำคัญ

ดังนั้น จึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่าความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ความคาดหวังในผลประโยชน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีกิจกรรมร่วมกันในตำบล ของประชาชนที่ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโสและประชาชนทั่วไป จะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

5.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับการค้นหามรดกทางวัฒนธรรมสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับการค้นหามรดกทางวัฒนธรรม สืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมเสนอความเห็นและค้นหาสาเหตุ
3. การมีส่วนร่วมกำหนดปัญหา และวางแผน
4. การร่วมปฏิบัติกิจกรรมอนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผา
5. การมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงาน

5.2.1 การมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา

ประชาชนได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จากการสัมภาษณ์ หุดคุษ พบว่า ส่วนใหญ่จะยังไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในการสำรวจสภาพครัวเรือนที่มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ร่วมการจัดเก็บข้อมูล งบฐ กชช. 2 ค. กับส่วนราชการอำเภอ หรือผู้นำหมู่บ้าน ตำบล การสำรวจก็เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับจัดทำแผนพัฒนาตำบล หรือ รายงานบรรยายสรุปการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้น ซึ่งข้าราชการตำบลจะเป็นผู้จัดทำ ตลอดจนยังไม่มีแบบสำรวจข้อมูล และร่วมสำรวจความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับอาชีพเสริมรายได้แต่อย่างใด

ประชาชนผู้มีอาชีพการป็นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโสและประชาชนทั่วไป ไม่เคยมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมในการสำรวจสภาพครัวเรือนที่มีอาชีพการป็นหม้อดินเผา การจัดเก็บข้อมูลจปฐ ข้อมูล กชช. 2 ค. หรือการสำรวจความต้องการของชาวบ้านเกี่ยวกับอาชีพเสริมรายได้ ส่วนใหญ่การจัดเก็บข้อมูลจะเป็นการกระทำระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบลมากกว่า

5.2.2 การมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นและค้นหาสาเหตุ

ประชาชนผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จะร่วมเสนอสาเหตุปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านจากการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ในหมู่บ้านของตนมากกว่า หรืออาจเป็นตัวแทนชาวบ้านรับปัญหาขึ้นสู่สภา โดยจะใช้ความรู้สึกมากกว่าที่จะใช้เหตุผลและข้อมูลมาเป็นตัวชี้วัดในการนำไปแก้ไขปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้น โดยขาดการมองถึงรายละเอียดที่ส่งขึ้นมาจากเบื้องล่าง คือประชาคมตำบล ในกรณีนี้ ยังไม่เคยมีการประชุมที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา กลุ่มอาชีพการป็นหม้อดินเผา ซึ่งเป็นอาชีพที่มีมาแต่ครั้งตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ทั้งเรื่อง ดิน บุคคล งบประมาณ การจัดการ เครื่องมือ และการตลาด และคงเป็นเพราะความเคยชินประกอบกับวัตถุประสงค์ของการใช้ในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากการใช้หุงต้มประกอบอาหาร มาเป็นคัมยบ้าง ใใส่ขนมบ้าง หรือตามร้านอาหาร การนิยมใช้ของคนทั่วไปลดน้อยลงและราคาถูก กลุ่มนี้จะสนใจปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า จากสิ่งที่เคยทำหรือปฏิบัติกันมา เพราะมองเห็นเป็นรูปธรรม

สำหรับประชาชนผู้มีอาชีพการป็นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป ไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นหรือสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเสนอขึ้นมาก็ไม่ค่อยได้รับการยอมรับเท่าที่ควร คงปล่อยให้ผู้ใหญ่บ้าน ประชาคมหมู่บ้าน และประชาคมตำบล เป็นผู้เสนอสาเหตุของปัญหาภายในหมู่บ้าน ตำบล และแนะนำวิธีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

5.2.3 การมีส่วนร่วมกำหนดปัญหาและวางแผน

ประชาชนที่ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จะมีส่วนร่วมกำหนดปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยพิจารณาถึงความจำเป็นเร่งด่วน และความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อประชาชน และพื้นที่น้อย ส่วนใหญ่ข้าราชการตำบลจะเป็นผู้ดำเนินการดังกล่าว ซึ่งไม่ใช่เป็นการกำหนดปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์อาชีพการป็นหม้อดินเผา แต่จะให้ความสำคัญกับปัญหาโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่า

สำหรับประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ผู้นำผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป ซึ่งจะมีผู้แทน คือ ประชาคมหมู่บ้าน เมื่อได้รับการจัดตั้งแล้ว จะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นต่อการวางแผน ได้แก่ ข้อมูล จปฐ กชช 2 ค. และข้อมูลเฉพาะด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยจัดการประชุมชาวบ้านเพื่อรับทราบปัญหาในหมู่บ้าน ตำบล แต่ก็ให้ความสำคัญต่อการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผาน้อย และไม่เห็นเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหา ได้แก่ สภาพ ลักษณะของปัญหา จำนวนพื้นที่ ครัวเรือนที่ประสบปัญหาและได้รับความเดือดร้อนจากปัญหา และจัดลำดับความสำคัญปัญหา ตามความจำเป็นเร่งด่วนก่อนหลัง โดยจัดส่งปัญหาและแนวทางการพัฒนาให้กับคณะกรรมการบริหาร อบต. ใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล อบต. 5 ปี จากนั้นประชาคมตำบล จะร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาตำบลและคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา อบต. รวบรวมและวิเคราะห์ปัญหาของแต่ละหมู่บ้านที่เสนอขึ้นมา โดยดำเนินการแยกกลุ่มปัญหาออกเป็น 9 ด้าน คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ
2. ด้านสังคม
3. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
4. ด้านแหล่งน้ำ
5. ด้านการเมืองการบริหาร
6. ด้านสาธารณสุข
7. ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
8. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. ด้านสื่อสารและการท่องเที่ยว

โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและจัดสรรงบประมาณให้กับปัญหาของโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่าปัญหาด้านอื่นๆ เป็นเพราะความเคยชินที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา จากที่เคยมีการปกครองแบบภูมิภาค และการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และในระยะแรกนี้ประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล ยังขาดความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการก็รัดขั้นตอนการดำเนินงานโดยจัดทำเอง ไม่มีการประชาสัมพันธ์ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในการกำหนดปัญหา และวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล เพราะเกรงจะทำให้ไม่เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดให้จัดส่งกับคณะกรรมการบริหาร อบต. หรือความเข้าใจของผู้เป็นตัวแทนที่สรุปเองว่าประชาชนทั่วไปไม่เข้าใจกระบวนการ หรือขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เหมือนกับคนที่ได้รับการประชุมเพื่อทราบบทบาทหน้าที่ และแนวทางการจัดทำแผนฯ มาแล้ว เป็นต้น

5.2.4 การร่วมปฏิบัติกิจกรรมการอนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผา

ประชาชนที่ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ร่วมพิจารณาจัดสรรงบประมาณจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมอาชีพ แต่ก็ยังเป็นจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือครอบคลุมของผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา โดยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านและประชาคมหมู่บ้าน แต่ยังไม่เคยให้ข้อเสนอแนะในการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผาแก่ผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาอย่างใด และร่วมแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่ได้เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา เนื่องจากยังไม่ได้มีการสนับสนุนหรืออนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผาอย่างจริงจัง

ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาที่ยังคงทำกิจกรรมของตนเองเนื่องจากเป็นอาชีพหลัก และเป็นผู้สูงอายุ ประกอบกับเป็นผู้ลงทุนดำเนินการเองทุกขั้นตอนและปัจจุบันยังไม่เคยมีการร่วมมือกันอย่างจริงจังในการที่จะอนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผา ระหว่างประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล ขณะที่ประชาชนกลุ่มหนึ่งที่เป็นกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล มีการประสานงานกับกลุ่มผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา และโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ที่เจอนุรักษ์อาชีพดังกล่าว แต่คงจะมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจุบัน โดยให้คงรูปลักษณะเดิมหรือรากฐานเดิมจากที่เคยทำกันมา เช่น ของชำร่วยและเพนส์ส้วาเคลวกลาย เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนก็จะมีพิพิธภัณฑ์หม้อดินเผาโบราณ หรือตั้งเดิม เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาและมีหลักสูตรท้องถิ่นหัตถกรรมพื้นบ้าน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) เครื่องปั้นดินเผาเพื่อให้นักเรียนได้เรียน 1 ภาคการศึกษา โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องดินที่ใช้การปั้นเครื่องปั้นดินเผา ขั้นตอนการเผาหม้อดิน ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาแบบต่างๆ การตกแต่งวัสดุหม้อดินด้วยการเขียนลวดลายและการตลาด เนื่องจากเยาวชนจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะรับการถ่ายทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ซึ่งต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์ ตลอดจนจินตสำนึกซึ่งจะต้องทราบถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของต้นกำเนิดหม้อดินเผาของคลองสระบัว เพื่อให้เกิดความรักและหวงแหน โดยสถานศึกษาจะเป็นแหล่งที่จะให้ในสิ่งเหล่านี้ แต่ทว่าในปัจจุบันยังไม่มียุทธศาสตร์เกิดขึ้น คงจะดำเนินการต่อไปในอนาคต พร้อมทั้งจะมีการประยุกต์เรื่องเครื่องปั้นดินเผาสอดแทรกในทุกสาขาวิชา เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ฯลฯ เป็นต้น

5.2.5 การมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงาน

ประชาชนที่ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินงานเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาแหล่งน้ำเป็นอันดับแรก สำหรับอาชีพการปั้นหม้อดินเผา มีการอนุมัติงบประมาณในปี 2544 เพียง 1 หมู่บ้าน ซึ่งยังไม่มีการดำเนินงานแต่ผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ได้มีการทำอยู่แล้ว จึงยังไม่เคยมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติแต่อย่างใด

สำหรับประชาชนผู้มีอาชีพการป็นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมสังเกตการณ์ ติดตามและประเมินผลการสืบทอดอาชีพการ ป็นหม้อดินเผา เนื่องจากรับราชการ หรือทำงานอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม คงปล่อยให้เป็นการระหว่า ที่ความรับผิดชอบของผู้นำ ผู้แทนประชาชน คือประชาคมหมู่บ้าน แต่ก็เหมือนกับประชาชนผู้ได้รับ เลือกเป็นสมาชิกสภา อบต. และคณะกรรมการบริหาร อบต. ยังไม่เคยมีการติดตามผลและประเมินผล แต่อย่างใด คงเป็นการระของกลุ่มผู้มีอาชีพการป็นหม้อดินเผาที่จะดูแลกันเอง และสามารถรับรู้ปัญหา ต่างๆ ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องแหล่งดิน คุณสมบัติของดิน สภาพและราคา พร้อมทั้งเสนอข้อบก พร่องให้ผู้นำชุมชน และอบต. ได้ทราบแต่ก็ได้รับความสนใจน้อย

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการค้นหาสาเหตุ ของปัญหา การเสนอความเห็น และค้นหาสาเหตุ กำหนดปัญหาและวางแผน ร่วมปฏิบัติกิจกรรม อนุรักษ์อาชีพการป็นหม้อดินเผา และร่วมติดตามผลการดำเนินงาน สำหรับประชาชนผู้ได้รับเลือกให้ เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประชา คมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เป็นไปตามเกณฑ์ระดับ การมีส่วนร่วมระดับ 3 ระดับ 4 และระดับ 5 ในเรื่องต่างๆ ไป แต่เรื่องการสืบทอดอาชีพการป็นหม้อดิน เผาได้แต่คิดริเริ่ม แต่ยังไม่มีการปฏิบัติ จึงไม่มีส่วนร่วมในเรื่องนี้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ระดับ 1 และ ระดับ 2 สำหรับประชาชนทั่วไป และประชาชนผู้ประกอบการป็นหม้อดินเผา จะไม่มีส่วนร่วม เลย ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ระดับการมีส่วนร่วมระดับ 1 และระดับ 2

5.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของ อบต. ในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพการป็นหม้อดินเผา

การศึกษาในส่วนนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงปัญหาและข้อเสนอแนะจากการมีส่วนร่วมของ ประชาชน กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒน ธรรมอาชีพการป็นหม้อดินเผา โดยให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ซึ่งผลจากการศึกษา สามารถแยกให้เห็นถึงปัญหาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ปัญหา อุปสรรค

ก. ประชาชนผู้ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ของอาชีพการ ป็นหม้อดินเผา ดังต่อไปนี้

1. ผู้ประกอบอาชีพการปั้นหม้อดินเผา มีจำนวนน้อยมาก และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งวิธีการ รูปแบบของการปั้นหม้อดินเผาที่เป็นรูปแบบเก่าดั้งเดิม ไม่มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เนื่องจากว่าในปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องปั้นดินเผา ของประชาชนเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยใช้เป็นเครื่องประกอบอาหาร มาใช้เป็นหม้อต้มยา หม้อขนม หรืออื่นๆ เป็นต้น

2. เยาวชน หรือประชาชนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจ ที่จะเรียนรู้อาชีพการปั้นหม้อดินเผา เนื่องจากไปเรียนหนังสือ หรือทำงานรับราชการ หรือทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

3. รายได้จากผลผลิตอาชีพการปั้นหม้อดินเผา น้อย ไม่คุ้มทุน

4. แหล่งตลาดรับซื้อผลผลิตเครื่องปั้นดินเผามีน้อย

ข. ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ดังต่อไปนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการส่งเสริมอาชีพ จะเน้นด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาแหล่งน้ำ

2. ขาดบุคคลที่จะเข้ามารับการถ่ายทอดอาชีพ การปั้นหม้อดินเผา เนื่องจากเยาวชน หรือประชาชนในตำบลคลองสระบัว จะเรียนหนังสือ รับราชการและทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

3. ขั้นตอนการพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการต่างๆ ไม่ทันต่อความต้องการ นอกจากนี้ยังขาดข้อมูลที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ ในการพิจารณาอนุมัติโครงการ

4. ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ความสำคัญกับการพัฒนาส่งเสริมอาชีพการปั้นหม้อดินเผาค่อนข้างน้อย

5. ประชาชนขาดความศรัทธา ความเชื่อถือและไว้วางใจต่อผู้นำและองค์การบริหารส่วนตำบล

6. องค์การบริหารงานส่วนตำบล ขาดความใกล้ชิดกับประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล และไม่ค่อยมีการประสานงานกับหน่วยงานใกล้เคียงที่เกี่ยวข้อง หรือผู้นำการปกครองท้องถิ่น

5.3.2 ข้อเสนอแนะ

ก. ประชาชนผู้ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ควรมีการปลูกจิตสำนึกของเยาวชนให้รักและหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน

2) การปั้นหม้อดินเผา ควรมีการจัดทำในรูปของโครงการ โดยจัดตั้งเป็นกลุ่ม และมีคณะกรรมการดำเนินการ

- 3) องค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมมือกับสภาวัฒนธรรมตำบล เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน กับผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นตัวกลางรับผลผลิตจากประชาชนและหาแหล่งตลาดส่งให้ หรือเป็นตัวกลางติดต่อประสานงาน กับพ่อค้า
- 5) จัดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ โดยให้ในรูปของเงินทุนหมุนเวียนที่ไม่เสียดอกเบี้ย
- 6) ประสานงานกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม หรือสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มาฝึกอบรมพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังคงรากฐานเดิม แต่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การใช้ในปัจจุบัน
- 7) ควรจะมีการบรรจุเครื่องปั้นหม้อดินเผา ไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนในหมู่บ้าน ตำบล

ข. กลุ่มประชาชนทั่วไป ผู้นำ ผู้อาวุโส และผู้ประกอบการปั้นหม้อดินเผา

ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม หรือชมรมเครื่องปั้นดินเผา โดยการถ่ายทอดให้กับผู้สนใจ หรือบรรจุไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนท้องถิ่น หรือบุคคลอายุ 40 ปีขึ้นไป ที่ว่างงานและกลับมาอยู่บ้านหลังจากออกจากโรงงานอุตสาหกรรม
- 2) ควรจะมีการรวมกลุ่มโดยตั้งผู้นำ และคณะกรรมการ โดยให้สมาชิกผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาทำที่บ้านของตน และให้ไปส่ง ณ จุดหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางที่จะเป็นองค์กรหรือตัวกลางจำหน่ายให้กับกลุ่ม เช่น สภาวัฒนธรรมตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะให้การสนับสนุนงบประมาณ เกี่ยวกับเงินทุนหมุนเวียน
- 4) ควรจะมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ โดยจัดการแสดงและสาธิตการปั้นหม้อดินเผาในหมู่บ้าน ตำบล

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ จะเป็นการสรุปผลการวิจัยที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้นจนกระทั่งทราบผลการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน หรือเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

6.1 สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน : การสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำรงชีวิตในด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว
2. เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับการค้นหา อนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา
3. เพื่อศึกษาว่าปัจจัยใดมีผลมากน้อยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการค้นหา อนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป โดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยการสังเกต ใช้เครื่องบันทึกเทปและกล้องถ่ายรูป

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

- ประชาชนผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

- ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป

ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะเป็นลักษณะทั่วไป และเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การดำเนินชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่องค์กรการบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว

จากการศึกษา พบว่า สภาพการดำรงชีวิตหรือความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรการบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว จะมีลักษณะเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบท มาสู่การเป็นสังคมเมือง หรือสังคมอุตสาหกรรม โดยประชาชนจะใช้ชีวิตเลียนแบบคนในสังคมเมือง หรือกรุงเทพมหานคร ทั้งในเรื่องการกินอยู่ การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ฯลฯ จากเดิมที่เคยทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก็เปลี่ยนมาเป็นการจ้างโดยจ่ายเป็นค่าตอบแทน หรือแม้แต่เป็นญาติใกล้ชิด ก็ยังต้องจ่ายค่าตอบแทนแรงงานเช่นเดียวกัน สำหรับสภาพทางเศรษฐกิจครอบครัวของประชาชนก็มีความแตกต่างกันเห็นได้อย่างชัดเจน จากสภาพบ้านเรือน และประชาชนก็มีการศึกษามากขึ้น เพราะเป็นตำบลที่อยู่ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ที่มีความเจริญทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นผลจากนโยบายของรัฐบาลที่กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครที่เป็นศูนย์กลางการส่งออก ทำให้นักลงทุนสนใจเข้าไปตั้งนิคมอุตสาหกรรม และโรงงานในพื้นที่จังหวัดนี้ ประกอบกับประชาชนตำบลคลองสระบัวมีความรู้ ความสามารถ และปรารถนาที่จะออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น โดยมีค่านิยมที่จะรับราชการ หรือไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะคนรุ่นหนุ่มสาว จึงทำให้เกิดการละทิ้งงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่เคยทำสืบทอดกันมา หรือแม้กระทั่งผู้มีอาชีพนี้บางคนก็หันไปทำอาชีพอื่น เนื่องจากรายได้อาชีพนี้หม้อดินเผาไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับตลาด ขั้นตอนการทำก็ยุ่งยาก ผลผลิตที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานไม่เหมือนกับมารับราชการ หรือทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่มีรายได้เป็นเงินเดือนประจำแน่นอน หรือค้าขาย หรืออาชีพอื่นๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในปัจจุบัน ดังนั้น ประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองสระบัวจะประกอบอาชีพรับราชการ หรือรับจ้างประมาณร้อยละ 90 ที่เหลือประมาณร้อยละ 10 จะประกอบอาชีพค้าขายและกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มแกะสลักหิน กลุ่มทำอิฐมอญ กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มเลี้ยงกบ กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง และกลุ่มอาชีพเผ่าถ่าน เป็นต้น

สภาพอาคารบ้านเรือนของประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองสระบัว จะมีทั้งบ้านไม้ บ้านตึก ทาวน์เฮาส์ ทั้งอาศัยอยู่เองและให้เช่า ซึ่งประชาชนก็ต่างคนต่างอยู่ไม่ค่อยมีการพึ่งพาอาศัยกันขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกันประกอบกับมีคนนอกพื้นที่เข้ามาอาศัยอยู่ชั่วคราวในฐานะผู้เช่า หรือเช่าซื้อ นอกจากนี้ ภายในหมู่บ้านมีถนนลาดยางและถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก เพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกันระหว่างหมู่บ้านภายในเขตตำบลคลองสระบัว ซึ่งมีความสะดวกมาก จากคำกล่าวของคุณยายท่านหนึ่ง ซึ่งเดินทางมาเยี่ยมญาติ กล่าวว่า “ที่นี่เจริญมาก จำไม่ค่อยได้ ฉันมาเยี่ยมญาตินะเดี๋ยวนี้ฉัน ไม่ได้อยู่ที่นี้แล้ว ได้ไปอาศัยอยู่กับลูก แต่เมื่อก่อนฉันก็เป็นคนตำบลคลองสระบัวนี่แหละ ซึ่ง

พื้นที่ที่นี้เป็นป่า และ 2 ฝั่งคลองสระบัว จะมีแต่บ้านไม้ และส่วนใหญ่ก็ประกอบอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ถนนนี้ไม่มีทรอก เขาจะอาศัยการเดินทางทางน้ำกันเป็นหลัก ก็คลองนี้แหละ เดี่ยวนี้ไม่เห็นแล้ว เจริญไปมาก ผิดหูผิดตาเชียวแหละ ฉันทก็ไม่ค่อยมาที่นี้นานแล้วนะ 'ไม่เหมือนเมื่อก่อนเลย'

ปัจจุบันประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ตำบลในช่วงกลางวันจะเป็นผู้สูงอายุ หรือข้าราชการบำนาญเป็นส่วนใหญ่ ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็จะยึดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ตามที่เคยทำกันมา หรือบางคนที่ทำก็เพราะไม่รู้จะไปไหน และอายุก็มากแล้ว ประกอบกับเคยทำมาตั้งแต่เด็กจนเป็นอาชีพที่มีรายได้ ซึ่งสามารถส่งลูกหลานเรียนหนังสือได้ หรือบางคนที่ทำก็เพราะลูกหลานไม่ได้เลี้ยงดู ต้องช่วยเหลือตนเอง ซึ่งก็มีรายได้พอใช้พอกิน แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ แต่ก็มึทรัพย์สินที่ดินเป็นของตนเองอยู่บ้าง จากคำกล่าวของคุณชายทองแท้ (นามสมมติ) ว่า "งานปั้นหม้อดินเผา เป็นงานที่ทำอยู่กับบ้าน ดิฉันทำมาตั้งแต่อายุ 6 ขวบ ดิฉันกำพร้าแม่ พยมักรรยาใหม่ ฉันทต้องปั้นหม้อดินเผาเลี้ยงพี่น้อง ทำมาตั้งแต่เด็ก และหม้อดินเผาที่แหละที่ส่งเสียให้ลูกหลานได้เรียนหนังสือ เมื่อสมัยก่อนสองฝั่งคลองสระบัว ทุกบ้านจะมีอาชีพ การปั้นหม้อดินเผา และจะแข่งกันทำ เข้าชิ้นมาก็จะได้ยินเสียงตีหม้อดินดังทั้ง 2 ฝั่งคลองเชียวแหละ สนุกมาก แต่เดี๋ยวนี้เด็กรุ่นใหม่เขาจะเรียนแต่หนังสือ เรียนจบเขาก็รับราชการ ศักดิ์ศรีมันดีกว่า มันมีเกียรติกว่างานแบบนี้ ปั้นหม้อดินมันสกปรก เลอะเทอะ ไม่มีศักดิ์ศรี ขั้นตอนมากยุ่งยาก พวกเขาเห็นกันมาตั้งแต่เด็ก 'ไม่คิดที่จะทำทรอก แต่เดี๋ยวนี้ สังขารฉันทก็แย่ง ทำได้แต่หม้อเล็กๆ อายุก็ 86 แล้วนะ แขนไม่ค่อยดีไม่มีกำลัง หม้อที่ทำก็ปั้นไปเรื่อยๆ รอหลานเขามาช่วยใส่เตาเผา ดิฉันไม่มีกำลังแล้ว ดิฉันต้องทำอาชีพนี้เลี้ยงตัวเอง เพราะ'ไม่มีใครเลี้ยงฉันท และอาชีพนี้ฉันทเลิกไม่ได้ใจมันรักทำมาตั้งแต่ ปู่ ย่า ตา ยายแล้ว และหม้อดินที่ทำนั้น คนทำไม่ได้ใช้ทรอก ขายเขาหมดจะใช้แต่หม้อดินที่ปากบิ่นๆ แดกๆ นะลูก"

สำหรับคุณป้าบุญมา (นามสมมติ) มีความคิดที่ต้องการจะอนุรักษ์เอาไว้เพราะเป็นงานหัตถกรรม หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่มีมาแต่ดั้งเดิม และต้องการจะช่วยเหลือผู้สูงอายุด้วยกันที่ไม่มีงานทำ หรือปลดเกษียณแล้ว แต่ไม่มีทุนดำเนินการก็มารับจ้างทำ เนื่องจากมีฝีมือการปั้นหม้อดินเผา

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับการค้นหาหมรรถทางวัฒนธรรม สืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของ อบต. เกี่ยวกับการค้นหาหมรรถทางวัฒนธรรมสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ในเรื่องของการค้นหาสาเหตุของปัญหา การเสนอความคิดเห็น การร่วมกำหนดปัญหาและวางแผน ช่วยปฏิบัติกิจกรรมอนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผา และติดตามผลการดำเนินงาน สำหรับประชาชนผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางในเรื่องอื่นๆ เช่น การวางแผนพัฒนาตำบล กิจกรรมในตำบล หมู่บ้าน แต่เรื่องอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ได้แต่มีความคิดที่จะอนุรักษ์ แต่ทว่ายังมีได้มีการดำเนินการแต่อย่างใด จึงไม่มีส่วน

ร่วมที่จะสืบทอดหรืออนุรักษ์ในเรื่องอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ประกอบกับประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ซึ่งก็ทำเป็นอาชีพหลักของตนเอง ผู้นำ ผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป ก็ไม่มีส่วนร่วมเลย ซึ่งได้แต่รอคำสั่ง และเป็นผู้ที่รับบริการเท่านั้น

3. ปัจจัยที่มีผลมากน้อยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลมากน้อยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา พบข้อมูล เช่น ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหาร อบต. และประชาชน ที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการอนุรักษ์อาชีพดังกล่าว ซึ่งแต่ละฝ่ายจะต้องแสดงบทบาทของตนเองอย่างจริงจัง ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ซึ่งทุกขั้นตอนต้องโปร่งใส และให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมของแต่ละระดับการจัดทำแผน นับตั้งแต่ค้นหาสาเหตุของปัญหา จนกระทั่งการติดตามผลการดำเนินงาน ความคาดหวังในผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นเกียรติยศ ชื่อเสียง ความเชื่อถือ ศรัทธา ใจกว้างใจ การได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และคาดว่าแผนพัฒนาตำบลสามารถที่จะสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ให้กับอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีผลทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น การได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นเอกสาร คำพูด หอกระจายข่าว การฝึกอบรม สัมมนา ทัศนศึกษาดูงาน รวมทั้ง การมีกิจกรรมร่วมกันในตำบล หมู่บ้าน ซึ่งนำมาสู่การก่อให้เกิดความสามัคคี เช่น การประชุม พิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี และพิธีการของทางราชการ จากที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานของ อบต. ในการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผาให้คงมีอยู่คู่กับตำบลคลองสระบัวต่อไป

6.2. อภิปรายผล

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า

1. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว เป็นองค์กรที่มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรงเป็นครั้งแรก ฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ โครงสร้าง ภารกิจหน้าที่ กิจกรรม และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ยังเป็นเรื่องใหม่ ประชาชนทั่วไปหรือ แม้แต่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง บางครั้งปล่อยให้กิจกรรมหรือบทบาทบางอย่างไปตกกับพนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงานแทน ซึ่งนำไปสู่การก่อให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องได้

2. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชน ส่วนใหญ่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนค่อนข้างน้อย จะเห็นได้จากการประชุมหรือปฏิบัติงานในชนบท จะมีการสับสนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองว่าอยู่ในฐานะสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับการพิจารณา กลั่นกรอง อนุมัติ สำหรับคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ค่อยได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ ยังคงปล่อยให้เลขานุการคณะกรรมการบริหาร อบต. ก็คือพนักงานส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทมากในทุกๆ เรื่อง ดังที่เคยปฏิบัติกันมาตามระบบของทางราชการ นอกจากนี้ ความเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงาน แผนงาน โครงการ ยังมีการลัดขั้นตอนบ้างขึ้นอยู่กับพนักงานส่วนท้องถิ่น ทำให้ขาดหลักเกณฑ์ของการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง ขาดการเป็นแกนนำหรือพลังในการที่จะดึงประชาชนทั่วไปให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เนื่องจากขาดความสามัคคี และการพัฒนาที่จะเอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง การออกเยี่ยมเยียนประชาชนหลังจากได้รับเลือกตั้งค่อนข้างน้อย การพบปะพูดคุยกับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาไม่มี เนื่องจากเห็นเป็นผู้สูงอายุ หรือไม่ชอบกันเป็นการส่วนตัว

การจัดทำแผนงาน โครงการต่างๆยังไม่ค่อยมีการประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ในด้านของข้อมูลที่ใช้ประกอบในการจัดทำ หรือประกอบการพิจารณา อนุมัติโครงการ แผนงานของหมู่บ้าน ที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง และคุ้มค่า คุ้มทุนของการพัฒนาที่จะเป็นประโยชน์ต่อตำบล แต่จะเห็นได้ว่าการพิจารณาอนุมัติแต่ละครั้งจะเน้นด้านโครงสร้างพื้นฐาน งานนโยบายของรัฐ ซึ่งเป็นโครงการในลักษณะแบบเดิมๆ ตลอดจนการพิจารณาอนุมัติโครงการก็ยังขาดข้อมูลที่ประกอบ การพิจารณา แต่จะใช้การพิจารณาตามความเคยชินหรือปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่

ในการนี้ ยังมีความคาดหวังในผลประโยชน์ว่าตนจะได้รับการยอมรับ เชื่อถือ ศรัทธา จากประชาชนในหมู่บ้าน ตำบลและจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หรือบางคนก็เป็นข้าราชการปลดเกษียณแล้ว ที่มีความต้องการจะนำความรู้มาทำประโยชน์ให้กับหมู่บ้าน ตำบลของตนใน บั้นปลายของชีวิต

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ยังขาดการอบรมสัมมนาที่สามารถสร้างจิตสำนึกของนักการเมืองท้องถิ่นที่จะทำงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ประกอบกับไม่เคยมีการอบรมเกี่ยวกับการจัดการ พัฒนารูปแบบและการตลาดของอาชีพการปั้นหม้อดินเผาหรือการรับข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

3. ประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ผู้นำ ผู้อาวุโส และประชาชนทั่วไป มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง แต่ไม่เข้าใจการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อได้มีการจัดตั้งผู้แทนของตนเองแล้ว ก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญที่จะร่วมกันในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา คงปล่อยให้เป็นที่ของผู้แทนที่จะดำเนินการเสียเองมากกว่า และส่วนใหญ่ยังคิดว่าองค์การบริหาร

ส่วนตำบลเป็นหน่วยงานของภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อบริการประชาชน เป็นหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นที่จะบริหารหรือทำงานพัฒนาท้องถิ่น ประกอบกับประชาชนยังขาดความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาหรือไม่ทราบเลย นับตั้งแต่กระบวนการ การค้นหาปัญหา ข้อมูลและการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น แม้จะมีประชามคมหมู่บ้าน ประชาชนก็ปล่อยให้คนกลุ่มนี้เป็นผู้ดำเนินการ และไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือเมื่อไม่ได้รับประโยชน์ก็จะไม่เข้าร่วมด้วย นอกจากนี้ ประชาชนยังขาดความเชื่อถือศรัทธาต่อพนักงานส่วนท้องถิ่น ในเรื่องของความจริงใจ ผลประโยชน์ ความเข้าใจซึ่งกันและกันและเกิดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในระหว่างประชาชนผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา กับผู้แทนประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบางคนและพนักงานส่วนท้องถิ่น

การได้รับข่าวสารข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะแจ้งให้ประชาชนได้ทราบก็มีน้อยและไม่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษร หรือคำพูด โดยเฉพาะผู้มีอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ในตำบลคลองสระบัวจะเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่อย่างอิสระ โดดเดี่ยว และส่วนใหญ่ก็จะไม่ค่อยทราบข้อมูลความเป็นไปต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือข้อเท็จจริง ถ้าจะทราบก็จะเป็นคำบอกเล่าที่บอกต่อๆ กันมา ทำให้เกิดความคิดที่ขัดแย้ง และไม่เข้าร่วมประชุมหรือร่วมมือในการพัฒนา ประกอบกับสุขภาพร่างกายไม่อำนวย ทำให้ไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น

ประชาชนในตำบลคลองสระบัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ หรือรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ประมาณร้อยละ 90 โดยจะหยุดงานเฉพาะวันเสาร์-วันอาทิตย์ ทำให้เข้าร่วมกิจกรรมของตำบลค่อนข้างปานกลาง ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าวมีความเป็นสังคมเมืองมาก ประชาชนจะใช้ชีวิตคล้ายคนกรุงเทพมหานครหรือในเมืองคือต่างคนต่างอยู่ และคนบ้านเรือนใกล้เคียงกันจะไม่ค่อยรู้จักกันเพราะจะมีคนจากที่อื่นเข้ามารับจ้างบ้าง เช่าบ้านเพื่ออยู่อาศัยสำหรับทำงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบ้าง หรือเช่าซื้อทาวน์เฮาส์เพื่ออยู่อาศัย ดังนั้นประชาชนที่ร่วมทำกิจกรรมจริงๆ ก็จะเป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิม ซึ่งเป็นกิจกรรมทางด้านศาสนา พิธีกรรมและการรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสืบทอดวัฒนธรรมการปั้นหม้อดินเผา สำหรับประชาชนผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลประชามคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล ผู้ใหญ่บ้าน กำนันจะเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ไป แต่เรื่องอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ได้แต่คิดริเริ่มที่จะพัฒนาหรือสนับสนุน แต่ยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม และกลุ่มประชาชนทั่วไป ประชาชนผู้ประกอบอาชีพการปั้นหม้อดินเผาจะเข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยกับองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว แต่ทว่าจะมีศูนย์วัฒนธรรมตำบลและโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัวที่ได้อนุรักษ์และหาแนวทางการพัฒนา ตลอดจนสืบสานต่อด้านวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผาให้มีอยู่คู่กับตำบลคลองสระบัวต่อไป โดยมีการบรรจุอาชีพการปั้นหม้อดินเผาไว้ในหลักสูตรสำหรับถ่ายทอดให้กับเยาวชนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งการพัฒนารูปแบบโดยยึดพื้นฐานแบบเดิม การจัดการ และการตลาดด้วย

6.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

1. ปัญหา อุปสรรค ของการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานของ อบต. ในการค้นหาอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

- 1.1 ผู้ประกอบอาชีพการปั้นหม้อดินเผา มีจำนวนน้อย เป็นผู้สูงอายุ และบางคนก็หันไปประกอบอาชีพอื่น
- 1.2 เยาวชน หรือประชาชนรุ่นใหม่ ไม่สนใจอาชีพนี้ เนื่องจากขั้นตอนยุ่งยาก ใช้ระยะเวลาผลิตยาวนาน ราคาถูก จะเขียนหนังสือ รับราชการ หรือทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
- 1.3 ประชาชนขาดความศรัทธา ความเชื่อถือและไว้วางใจต่อผู้นำ และองค์การบริหารส่วนตำบล
- 1.4 ขั้นตอนการพิจารณาจัดทำแผนงาน โครงการล่าช้าไม่ทันต่อความต้องการ นอกจากนี้ยังขาดข้อมูลที่จะใช้ประกอบการวิเคราะห์ในการพิจารณาอนุมัติโครงการ และอบต. ให้ความสำคัญกับอาชีพการปั้นหม้อดินเผาค่อนข้างน้อย
- 1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลขาดความใกล้ชิดกับประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล และไม่ค่อยมีการประสานงานกับหน่วยงานใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องหรือ ผู้นำการปกครองท้องถิ่น
- 1.6 องค์การบริหารส่วนตำบล จะเน้นแต่การพัฒนาด้าน โครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่าแผนงานด้านอื่นๆ
- 1.7 แหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต เครื่องปั้นดินเผา มีน้อย

2. ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการค้นหา อนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

- 2.1 ควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนให้รักและหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 2.2 องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นตัวกลางรับผลผลิตจากประชาชน และหาแหล่งตลาดส่งให้หรือเป็นตัวกลางติดต่อกับพ่อค้า
- 2.3 มีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเครื่องปั้นดินเผา โดยถ่ายทอดให้กับผู้สนใจ หรือบรรจุไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนท้องถิ่น หรือบุคคลที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ที่ว่างงานและกลับมาอยู่บ้าน หลังจากออกจากโรงงานอุตสาหกรรม
- 2.4 จัดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับอาชีพการปั้นหม้อดินเผา โดยให้ในรูปของเงินทุนหมุนเวียนที่ไม่เสียดอกเบี้ย

2.5 ประสานงานกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม หรือสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มาฝึกอบรมพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังรักษารากฐานเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การใช้ในปัจจุบัน

การศึกษาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน : การสืบทอดวัฒนธรรมการปั้นหม้อดินเผาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น เนื่องจากงานส่งเสริมเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นบทบาทหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นองค์กรท้องถิ่นที่ได้รับการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้ปกครองดูแลตนเอง โดยให้ออกาสประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ และทราบสาเหตุของปัญหาเป็นอย่างดี ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาและสนองตอบตรงต่อความต้องการของประชาชน แต่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวก็ยังมีข้อจำกัดต่อการดำเนินงานอย่างยิ่ง ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ฉะนั้นการสืบทอดวัฒนธรรมการปั้นหม้อดินเผา จึงเป็นหน้าที่ของทุกคน ที่จะต้องช่วยกันผดุงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีของชาติ และเพื่อให้มีการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผาของตำบลคลองสระบัวให้คงอยู่ต่อไป ผู้ศึกษาใคร่ขอเสนอความเห็นดังต่อไปนี้

1. การจัดระบบข้อมูลระดับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในกระบวนการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล เพราะเป็นฐานการตัดสินใจแก้ปัญหาของชุมชน ดังนั้น ควรเป็นข้อมูลที่แท้จริงและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบความถูกต้อง ตั้งแต่การเก็บข้อมูล การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล การแสดงและการใช้ประโยชน์ข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาตำบล เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะที่เป็นองค์กรสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาองค์กรประชาชน ให้เห็นความสำคัญของการจัดเก็บข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในเบื้องต้น

2. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะประสานงานกับโรงเรียนในหมู่บ้าน ตำบล โดยบรรจุอาชีพการปั้นหม้อดินเผา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านไว้ในหลักสูตร โดยเป็นรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญเท่ากับรายวิชาอื่นๆ และควรจะมีการสอนประวัติความเป็นมาของตำบล หมู่บ้านและอาชีพการปั้นหม้อดินเผาที่มีมาตั้งแต่ครั้งตั้งกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานี เพื่อให้เยาวชนรู้และเกิดจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของร่วมกันทำให้เกิดความรัก และหวงแหนวัฒนธรรมอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

3. องค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับอำเภอ หรือสถาบันการศึกษาในจังหวัด จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ให้กับผู้แทนประชาคมหมู่บ้าน ผู้แทนประชาคมตำบล เพื่อให้มีความเข้าใจถึงขั้นตอนและแนวทางการจัดทำกิจกรรม แผนงาน โครงการ ที่จะสนองตอบความต้องการของประชาชน

4. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะร่วมมือร่วมใจ ประสานงานกันอย่างจริงจังกับประชาชนในการสืบทอดอาชีพการป้อนหม้อดินเผา โดยการกระตุ้นให้ประชาชนที่ว่างงานหรือออกจากโรงงานอุตสาหกรรม และกลับมาอยู่บ้าน หันมาผลิตอาชีพการป้อนหม้อดินเผา โดยจัดการฝึกอบรมอาชีพให้

5. จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมตำบลขึ้นเพื่อรองรับสภาวัฒนธรรมตำบล ซึ่งจะเป็ศูนย์กลางการเรียนรู้และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน นอกจากนี้ยังเป็นองค์กรที่จะร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมและอนุรักษ์อาชีพการป้อนหม้อดินเผา

6. องค์การบริหารส่วนตำบล ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมการพัฒนาชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา สภาวัฒนธรรมจังหวัด สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ฯลฯ ในการสนับสนุนอาชีพการป้อนหม้อดินเผา เพื่อหารูปแบบ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่หรือเทคนิคใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การใช้ในปัจจุบัน

7. จัดตั้งกลุ่มอาชีพการป้อนหม้อดินเผาประจำตำบลขึ้น โดยมีสภาวัฒนธรรมตำบลเป็นที่ปรึกษา และส่งเสริมบทบาทของสภาวัฒนธรรมตำบล ซึ่งจะเน้นเป็นพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษา โดยให้ทำหน้าที่อย่างจริงจังและเคร่งครัด

8. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาตำบล ให้ประชาชนในตำบลได้ทราบ ทั้งจากเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร และหอกระจายข่าว อย่างสม่ำเสมอและเปิดเผย

9. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดโครงการสัมมนากลุ่มอาชีพต่างๆ ในตำบลเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อองค์การบริหารส่วนตำบล จะได้รวบรวมปัญหา และหาแนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรมต่อไป พร้อมทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการประสานงานด้วย

10. องค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องเป็นศูนย์กลางจัดหาตลาดรองรับผลผลิตเครื่องปั้นดินเผา พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณด้านเงินทุนหมุนเวียน ให้กับกลุ่มอาชีพนี้ หรือผู้มีอาชีพการป้อนหม้อดินเผาเป็นรายบุคคล ตลอดจนมีการติดตาม ประเมินผลอย่างใกล้ชิด

11. ส่วนกลางโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับสถาบันการศึกษา ดำเนินการจัดอบรมระหว่างปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล บทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหรือจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติการ

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษามีความเห็นว่ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร สำนักงานการประถมศึกษา สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ จังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล และสภาวัฒนธรรม

ตำบล ตลอดจนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรที่จะให้ความสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนและ
อนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผาของชาวตำบลคลองสระบัว ให้คงมีอยู่ตลอดไป เพราะเป็นวัฒนธรรม
อย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอยุธยาและลักษณะอุปนิสัยของคนไทยด้วย

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2532). ศิลปหัตถกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร
- กรรณิกา ชมดี. (2524). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารกักตักข้างอ.วารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กองส่วนราชการตำบล. (2534). ข้อมูลจำนวนสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น
- กลุ่มนักปกครองท้องถิ่น 40. คู่มือปฏิบัติงานและสอบแข่งขันข้าราชการตำแหน่งปลัด อบต. พนักงานท้องถิ่นและนักพัฒนาชุมชน : กรุงเทพมหานคร
- คณิน บุญสุวรรณ. (2540). คู่มืออ่านรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ : โครงสร้างและหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ
- คณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น (กนท.) (2541). แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ปี 2541. พระนครศรีอยุธยา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ
- นายศิลป์ เชี่ยวชาญพัฒนาและคณะ. (2527). การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชลีพร วิมุกตานนท์. (2532). กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท: กรณีศึกษาร้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชวงศ์ ฉายะบุตร.(2539). การปกครองท้องถิ่นไทย กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์แอนด์พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด.
- จิตยา สุวรรณะชฎ และคณะ. (2523). สังคมและวัฒนธรรมไทย : ข้อสังเกตในการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร : รายงานการวิจัย.

- ณัฐประวีณ ศรีทรัพย์. (2537). การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม และการขำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : ศึกษากรณีชุมชนมอญบ้านลัดกระดี่ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยนิพนธ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). “องค์การและการจัดการ” ทันสมัยยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวช. (2537). กลวิธี แนวทาง วิธีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- นิธิกรณ บุญญพานิช. (2541). การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสันตินิมิต : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดศรีสะเกษ. ภาคนิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- นรินทร์ กาญจนฤกษ์. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการอนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่อำเภออมก๋อยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. วิทยาลัยนิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญเทียน ทองประสาน. (2531). แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ: เอเชียคอมพิวกราฟฟิค.
- บำรุง สุขพรรณ. (2534). รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน. รายงานวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2528). เครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของสยาม. กรุงเทพมหานคร.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2535). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

- ปธาน สุวรรณมงคล. (2526). การจัดองค์การเพื่อการพัฒนาการบริหารการพัฒนาในชนบทของระบบราชการไทย. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร
- ประสาตร์ สิทธิเลิศ. (2541). บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังขององค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานส่วนตำบล ในจังหวัดสมุทรปราการ. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2520). การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แพทยา แก้วพวง. (2531). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- พิรุณ เสงี่ยมานนท์. (2539). การกระจายอำนาจ: ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการกระจายอำนาจในรูปองค์การบริหารส่วนตำบล. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- พัชรีย์ สาริกบุตร. (2523). เทคโนโลยีสมัยโบราณ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพฑูริย์ ช่างเขียน. (2527). สังคม การเมือง และการปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2527). นโยบาย กลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2538). การบริหารและการพัฒนาองค์การ หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- เรืองยศ ปรีดี. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขต
ชนบท จังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ. (2539). การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัดแสงจันทร์การพิมพ์.
- วิรัตน์ พงษ์ทอง. (2538). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อกระทบต่อการดำรง
อยู่และการเสื่อมสลายของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทย : กรณีศึกษาหมู่บ้านไทยวนตำบล
ดอนแร่ จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศลิษา พึ่งแสงแก้ว. (2537). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณี
ป่าชุมชนบ้านห้วยแก้ว อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศักดิ์ชัย เกรียรตินาคินทร์. (2537). การออกแบบเครื่องปั้นดินเผา, อุบลราชธานี.
วิทยาลัยครูอุบลราชธานี
- สนธิ สมัครการ. (2538). วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์กับควมแบบสำหรับศึกษาสังคมไทย. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สันทัด เสริมศรี. (2533). การติดตามและประเมินผลโครงการมีศิลปหัตถกรรมไทย 2531-2532.
กรุงเทพมหานคร: รายงานการวิจัย คณะสังคมศาสตร์และมานุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สาวิตรี เจริญพงศ์. (2538). วิวัฒนาการศิลปหัตถกรรมในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ : เครื่องปั้น
ดินเผา เครื่องจักสาน ดอกไม้ประดิษฐ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสวง รัตนมงคลมาส. (2540). การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชน การจัดตั้งองค์การ
นำและการตัดสินใจทางสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมบัติ พลายน้อย และปาริชาติ เรื่องพิเศษ. (2538:41-42). อยุธยา. กรุงเทพมหานคร: สารคดี.

สมพงษ์ เกษมสิน. (2516). อภิธานศัพท์การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2543). องค์การบริหารส่วนตำบลในอุดมคติ. ขอนแก่น :
โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

สมยศ นาวิการ. (2538). การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สามัคคีสาร (ดอกหญ้า) จำกัด.

สุพัตรา สุภาพ และคณะ. (2535). สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุรัสวดี หุ่นพยนต์. (2528). ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของประชาชนชาวกจน
: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านเขาคิน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุวิทย์ ชัยวรพันธ์. (2542). ยุทธศาสตร์การบริหารงานของสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล.
กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด

สุนิตย์ มะลิวัลย์. (2540). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านตามโครงการแก้ไขปัญหาความ
ยากจน : ศึกษาเปรียบเทียบจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดยะลา. กรุงเทพมหานคร:
ภาคินพันธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สำนักงานพัฒนาชุมชนพระนครศรีอยุธยา. (2543). ข้อมูล งบจ2. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.

“หัตถกรรมกรุงเก่า” (2538). ในอยุธยา. หน้า 189-201. กรุงเทพมหานคร: สารคดี.

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว. (2544). แผนพัฒนาตำบล. ประจำปี2545. พระนครศรีอยุธยา.

อคิน รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์.

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. (2522). คำบรรยายลักษณะวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน 2. ภาคการศึกษาที่ 2/2522.

อานนท์ อากาศิรม. (2525). สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

อุทัย หิรัญโต. (2523). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

อุทัย หิรัญโต. (2525). เทคนิคการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษรการพิมพ์.

Daniel Wit, (1958) A Comparative Survey For Local Government And Administration. Bangkok : Institute of Public Administrational.

Haris G. Montagu, (1948) Comparative Local Government (Great Britain: William Brendon and son.)

John. J. Clarke, (1957) Outline of Local Government of the united Kingdom, London
Sir Isaac Pitman & Sons

Robson, William A. (1953) 'Local Government' Encyclopedia of Social Science, Vol. 10
edited by Macmillan N.Y.

ภาคผนวก ก.
แบบสัมภาษณ์

เลขที่แบบสอบถาม.....

แบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว

1.วันที่สัมภาษณ์.....

2.ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

3.อายุ.....ปี (นับเต็มปี)

4.บ้านเลขที่.....

5.ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน.....

6.ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน.....

7.ท่านเข้าสู่ตำแหน่ง ข้อ 6.โดย.....

8.ท่านคิดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวควรจะอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผาหรือไม่

( ) ควร เพราะ.....

( ) ไม่ควร เพราะ.....

9.ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน และอนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผา ได้ให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) 9.1.มีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นคว้า และหาสาเหตุของปัญหา รวมตลอดจนความต้องการของชาวบ้าน

( ) 9.2.มีส่วนร่วมเสนอความคิด และค้นหาสาเหตุ

( ) 9.3.มีส่วนร่วมกำหนดปัญหาและวางแผน

( ) 9.4.การร่วมปฏิบัติกิจกรรมการอนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผา

( ) 9.5.มีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงาน

10.ท่านคิดว่าอาชีพการปั้นหม้อดินเผาในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวในปัจจุบันมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง.....

11. ท่านคิดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวจะมีแนวทาง และวิธีการในการส่งเสริม สนับสนุนและอนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผาอย่างไร

.....
.....
.....

12. ท่านคิดว่าประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนและอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผาอย่างไร

.....
.....
.....

13. ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของ อบต.ในการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

.....
.....
.....

14. ท่านคิดว่าการบริหารงานของ อบต.กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผามีปัญหา และอุปสรรคอะไรบ้าง.....

.....
.....
.....

15. ท่านมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา

อย่างไร
ไร.....
.....
.....

เลขที่แบบสอบถาม.....

แบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์

ชื่อบ้าน..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บ้านเลขที่.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

เพศ..... อายุ..... ปี

วันที่สัมภาษณ์.....

5.ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ.....

6.รายได้เฉลี่ยต่อปี.....

7.ความพอใจรายได้ ( ) พอใช้และมีเหลือเก็บ

( ) พอใช้และไม่เหลือเก็บ

( ) ไม่พอใช้ แต่พออยู่ได้

( ) ไม่พอใช้ ขัดสนมาก

( ) อื่นๆ .....

8.ท่านเคยกู้เงินหรือไม่

( ) เคย เพราะ.....

( ) ไม่เคย เพราะ.....(ถ้าไม่เคย

ข้ามไปตอบข้อ 12)

9.ถ้ากู้ทำนุกู้จากแหล่งใด

( ) ญาติพี่น้อง

( ) สหกรณ์

( ) ธนาคาร

( ) เพื่อนสนิท

( ) อื่นๆ (ระบุ).....

10.ท่านเสียดอกเบี้ย

( ) ไม่เสีย

( ) เสีย ร้อยละ.....

11.ท่านนำเงินกู้ไปใช้ในเรื่อง

ใด.....

.....

.....

12.ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม

12.1.ผู้ที่ท่านให้ความเคารพมากคือ.....

เพราะ.....

12.2.ท่านคิดว่าผู้ที่ชาวบ้านเชื่อฟังและทำตาม คือ.....

เพราะ.....

13. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง

กลุ่ม.....ตำแหน่ง.....

กลุ่ม.....ตำแหน่ง.....

กลุ่ม.....ตำแหน่ง.....

14. ท่านเคยมีอาชีพการปั้นหม้อดินเผาหรือไม่

( ) เคย ตั้งแต่ปี พ.ศ.....ถึงปี พ.ศ.....

( ) ไม่เคย เพราะ.....

15. ท่านเคยเข้าร่วมในกิจกรรมการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนการปั้นหม้อดินเผาหรือไม่ในเรื่องดังต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) 15.1.มีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นคว้า และหาสาเหตุของปัญหา รวมตลอดจนความต้องการของชาวบ้าน

( ) 15.2.มีส่วนร่วมเสนอความคิด และค้นหาสาเหตุ

( ) 15.3.มีส่วนร่วมกำหนดปัญหาและวางแผน

( ) 15.4.การร่วมปฏิบัติกิจกรรมการอนุรักษ์อาชีพการปั้นหม้อดินเผา

( ) 15.5.มีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงาน

16. ท่านคิดว่าอาชีพการปั้นหม้อดินเผามีปัญหา อุปสรรค อะไรบ้าง.....

.....

.....

17. ท่านคิดว่าประชาชนในพื้นที่ของ อบต.คลองสระบัวเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานเกี่ยวกับการสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผาอย่างไร.....

.....

.....

.....

.....

18.ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของ อบต.ในการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดิน

เผา.....
.....
.....

19.ท่านคิดว่าการบริหารงานของ อบต.กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผามีปัญหา และอุปสรรคอะไรบ้าง.....

.....
.....
.....

20.ท่านมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพการปั้นหม้อดินเผา
อย่าง

ไร.....
.....
.....

ภาคผนวก ข.

(ตำนาน)

พระราชบัญญัติ

สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. ๒๕๓๗

(รวมทั้งที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ถึง พ.ศ. ๒๕๔๒)

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๗

เป็นปีที่ ๔๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารของตำบล
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา
ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล
พ.ศ. ๒๕๓๗”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราช
กิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ.
๒๕๑๕

บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัด
หรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า เทศบาล สุขาบาลและราชการส่วนท้องถิ่น
อื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น แต่ไม่รวมถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัด

“นายอำเภอ” หมายความว่า ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอด้วย

“ตำบล” หมายความว่า ตำบลตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ที่อยู่นอกเขตหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และในกรณี que ตำบลใดมีพื้นที่อยู่ทั้งในและนอกเขตหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นให้หมายความถึงเฉพาะพื้นที่ที่อยู่นอกเขตหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

“คณะกรรมการบริหาร” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

“กรรมการบริหาร” หมายความว่า กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศที่มีผลเป็นการทั่วไปเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

สภาตำบล

มาตรา ๖ ในตำบลหนึ่งให้มีสภาตำบลสภาหนึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สภาตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล

ส่วนที่ ๑

สมาชิกสภาตำบล

มาตรา ๗ สภาตำบลประกอบด้วยสมาชิกโดยตำแหน่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในตำบล และแพทย์ประจำตำบล และสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งจากราษฎรในแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้นเป็นสมาชิกสภาตำบลหมู่บ้านละหนึ่งคน

มาตรา ๘ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบล ซึ่งได้รับเลือกตั้งต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตาม (๑) และ (๒) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (๓) และ (๔) ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง

(๒) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านในตำบลนั้นเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามเดือนจนถึงวันเลือกตั้ง

(๓) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๔) เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(ความเดิมในมาตรา ๘ (๑) ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยมาตรา ๓ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๘)

มาตรา ๘ ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตาม (๑) และ (๒) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (๓) ถึง (๑๑) ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่าห้าสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้งแต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านในตำบลนั้นเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหกเดือนจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(๓) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๔) เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดิคาเสพตคิให้โทษหรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดไว้สำหรับคุณสมบัติของผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

(๕) เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานองค์การของรัฐ

(๖) เป็นผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือสารวัตรกำนัน

(๗) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่าทุจริตต่อหน้าที่

(๘) เคยถูกผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบลตามพระราชบัญญัตินี้

(๙) เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยพันโทษมาแล้วไม่ถึงสามปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๑๐) เป็นผู้มีความผิดในทางทุจริตหรือเสื่อมเสียทางศีลธรรม

(๑๑) เคยถูกผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งหรือสภาตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้ง เว้นแต่จะพ้นห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ความเดิมในมาตรา ๙ (๑) ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยมาตรา ๔ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๘)

มาตรา ๑๐ ให้นายอำเภอจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

มาตรา ๑๑ สมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

ในกรณีที่สมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งดำรงตำแหน่งครบวาระแล้วแต่ยังมีได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งใหม่ให้สมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อไป

มาตรา ๑๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ สมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ตาย

(๒) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกต่อนายอำเภอ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันลาออก

(๓) มีการยุบสภาตำบล

(๔) เป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญา กับสภาตำบลที่ตนดำรงตำแหน่งหรือในกิจการที่กระทำให้แก่สภาตำบลนั้น

(๕) สภาตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งโดยเห็นว่ามี ความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียประโยชน์ของตำบล มติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(๖) นายอำเภอสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนแล้วปรากฏว่าเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๕ หรือมิได้อยู่ประจำในหมู่บ้านที่ได้รับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันเกินหกเดือน หรือขาดการประชุมสภาตำบลติดต่อกันสามครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(๗) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนแล้วปรากฏว่าบกพร่องในทางความประพฤติ

(ความเดิมในมาตรา ๑๒ (๔) และมาตรา ๑๒ วรรคสอง ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๓ และมาตรา ๔ สำหรับความเดิมในมาตรา ๑๒ (๔) ใช้ความใหม่แล้วโดยมาตรา ๓ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๑๓ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งว่างลงเพราะครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือมีการยุบสภาตำบล ให้มีการเลือกตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ครบวาระหรือวันที่ยุบสภาตำบลแล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๔ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากครบวาระหรือมีการยุบสภาตำบล ให้มีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งที่เหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่ดำเนินการเลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้

ให้สมาชิกสภาตำบลผู้ซึ่งได้รับเลือกตั้งแทนนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๕ เมื่อมีการยุบและรวมเขตหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ให้สมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งของหมู่บ้านเดิมที่ถูกยุบหรือถูกรวมยังคงเป็นสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งอยู่ต่อไปจนกว่าสมาชิกภาพจะสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๒

เมื่อมีการแยกพื้นที่บางส่วนของหมู่บ้านใดขึ้นเป็นหมู่บ้านใหม่ ให้สมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งของหมู่บ้านเดิมยังคงเป็นสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งอยู่ต่อไปจนกว่าสมาชิกภาพจะสิ้นสุดลง

ตามมาตรา ๑๒ และให้นายอำเภอจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบล ซึ่งได้รับเลือกตั้งสำหรับหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อเป็นสมาชิกสภาตำบลที่หมู่บ้านนั้นอยู่ในเขตภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ประกาศตั้งหมู่บ้านใหม่ และให้ผู้ได้รับเลือกตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับระยะเวลาที่เหลืออยู่ของสมาชิกอื่นในตำบลนั้น เว้นแต่ว่าการดำรงตำแหน่งที่เหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่ดำเนินการเลือกตั้งก็ได้

มาตรา ๑๖ สภาตำบลมีกำนันเป็นประธานสภาตำบล และมีรองประธานสภาตำบลคนหนึ่งซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากสมาชิกสภาตำบลตามมติของสภาตำบล

รองประธานสภาตำบลมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี

รองประธานสภาตำบลพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระการดำรงตำแหน่งตามวรรคสองเมื่อ

(๑) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกก่อนนายอำเภอ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันลาออก

(๒) พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลตามมาตรา ๑๒

มาตรา ๑๗ ประธานสภาตำบลเป็นผู้เรียกประชุมสภาตำบล และมีหน้าที่ดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

รองประธานสภาตำบลมีหน้าที่กระทำการแทนประธานสภาตำบลเมื่อประธานสภาตำบลไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือตามที่ประธานสภาตำบลมอบหมาย

เมื่อประธานสภาตำบลและรองประธานสภาตำบลไม่อยู่ในที่ประชุมให้สมาชิกสภาตำบลที่มาประชุมเลือกกันเองเป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

มาตรา ๑๘ ให้มีการประชุมสภาตำบลไม่น้อยกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง การประชุมต้องมีสมาชิกสภาตำบลมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม

การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้ สมาชิกสภาตำบลคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๙ สภาตำบลมีเลขานุการสภาตำบลคนหนึ่งซึ่งแต่งตั้งจากข้าราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลนั้นหรือจากบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘

ให้นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนเลขานุการสภาตำบลตามมติของสภาตำบล

มาตรา ๒๐ เลขานุการสภาตำบลมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการและการจัดการประชุมและงานอื่นใดตามที่สภาตำบลมอบหมาย

มาตรา ๒๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สมาชิกสภาตำบลและเลขานุการสภาตำบลเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ส่วนที่ ๒

อำนาจหน้าที่ของสภาตำบล

มาตรา ๒๒ สภาตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลตามแผนงานโครงการและงบประมาณของสภาตำบล เสนอแนะส่วนราชการในการบริหารราชการและพัฒนาตำบล ปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตำบลตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๒๓ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย สภาตำบลอาจดำเนินกิจการภายในตำบล ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- (๒) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- (๓) จัดให้มีและรักษาทางระบายน้ำ และรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (๔) คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๕) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (๖) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

มาตรา ๒๔ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญากับสภาตำบลที่ตนดำรงตำแหน่งหรือในกิจการที่กระทำให้แก่สภาตำบลนั้น

ในกรณีที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบลกระทำการฝ่าฝืนตามที่บัญญัติในวรรคหนึ่ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบลแล้วแต่กรณี โดยให้ถือว่าเป็นการให้ออกจากตำแหน่งเพราะบกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

(ความเดิมในมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้ว โดยมาตรา ๕ แห่ง พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๒๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจการใดที่กำหนดไว้แล้วในแผนพัฒนาตำบล ให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบล

มาตรา ๒๖ ในการจัดทำโครงการหรือแผนงานของส่วนราชการหรือหน่วยงานใดในพื้นที่ตำบลใด ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานนั้นคำนึงถึงแผนพัฒนาตำบลนั้นด้วย

มาตรา ๒๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบล ให้ประธานสภาตำบลเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินกิจการตามมติของสภาตำบล แต่สภาตำบลอาจมอบหมายให้สมาชิกสภาตำบลอื่นดำเนินกิจการแทนเฉพาะกรณีได้

ในการทำนิติกรรมของสภาตำบล ให้ประธานสภาตำบล เลขานุการสภาตำบลและสมาชิกสภาตำบลอีกหนึ่งคนร่วมกันมีอำนาจกระทำการแทนสภาตำบล ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

มาตรา ๒๘ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด สภาตำบลอาจทำกิจการนอกเขตสภาตำบล หรือร่วมกับสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่นเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันได้เมื่อได้รับความยินยอมจากสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและกิจการนั้นเป็นกิจการที่จำเป็นต้องทำและเป็นการเกี่ยวเนื่องกับกิจการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตน

ส่วนที่ 3

รายได้และรายจ่ายของสภาตำบล

มาตรา ๒๙ สภาตำบลมีรายได้ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดสรรให้ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ดังต่อไปนี้

(๑) ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย อากรการฆ่าสัตว์และผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์ที่จัดเก็บได้ในตำบลนั้น

(๒) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ ตามที่จะมีกฎหมายกำหนดไว้ที่จัดเก็บได้ในตำบลนั้น

(๓) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนันที่เก็บเพิ่มขึ้นตามข้อบัญญัติจังหวัดในเขตตำบลนั้น

(๔) ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้รับจัดสรร

(๕) ภาษีสุรา และภาษีสรรพสามิต ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้รับจัดสรร

(๖) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้รับจัดสรร

มาตรา ๓๐ ทุกปีงบประมาณให้รัฐบาลจัดสรรเงินให้แก่สภาตำบลเป็นเงินอุดหนุน

มาตรา ๓๑ สภาตำบลอาจมีรายได้ ดังต่อไปนี้

(๑) รายได้จากทรัพย์สินของสภาตำบล

(๒) รายได้จากสาธารณูปโภคของสภาตำบล

(๓) เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้

(๔) เงินอุดหนุนและรายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้

(๕) รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นของสภาตำบล

มาตรา ๓๒ รายได้ของสภาตำบล ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษี โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามประมวลรัษฎากร และไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๓๓ สภาตำบลอาจมีรายจ่าย ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินเดือน
- (๒) ค่าจ้าง
- (๓) เงินค่าตอบแทนอื่นๆ
- (๔) ค่าใช้สอย
- (๕) ค่าวัสดุ
- (๖) ค่าครุภัณฑ์
- (๗) ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่นๆ
- (๘) ค่าสาธารณูปโภค
- (๙) เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น
- (๑๐) รายจ่ายอันใดตามข้อผูกพัน หรือตามที่มิกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

กำหนดไว้

มาตรา ๓๔ เงินค่าตอบแทนประธานของสภาตำบล รองประธานสภาตำบล สมาชิกสภาตำบล และเลขานุการสภาตำบล ให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

มาตรา ๓๕ งบประมาณรายจ่ายประจำปีและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของสภาตำบลให้จัดทำเป็นข้อบังคับตามระเบียบและวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ถ้าในระหว่างปีงบประมาณใด รายจ่ายซึ่งกำหนดไว้ในงบประมาณไม่พอใช้จ่ายประจำปีนั้น หรือมีความจำเป็นต้องตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่ระหว่างปีงบประมาณให้จัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

เมื่อสภาตำบลจัดทำร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมเสร็จแล้ว ให้เสนอนายอำเภอเพื่ออนุมัติ

ถ้าข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีออกไม่ทันปีใหม่ ให้ใช้ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีก่อนนั้นไปพลางก่อน

มาตรา ๓๖ ให้กระทรวงมหาดไทยออกระเบียบว่าด้วยการคลัง การงบประมาณ การรักษาทรัพย์สิน การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน การจัดหาพัสดุและการจ้างเหมา

กระทรวงมหาดไทยจะออกระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานอื่นๆ ของสภาตำบลให้สภาตำบลต้องปฏิบัติด้วยก็ได้

ในการออกระเบียบตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้คำนึงถึงลักษณะของพื้นที่ จำนวนประชากร รายได้ ความคล่องตัว และความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของสภาตำบลด้วย

มาตรา ๓๗ ให้กระทรวงมหาดไทยจัดให้มีการตรวจสอบการคลัง การบัญชี หรือการเงินอื่นๆ ของสภาตำบล

ส่วนที่ ๔

การกำกับดูแลสภาตำบล

มาตรา ๓๘ นายอำเภอมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของทางราชการ

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าการดำเนินการของสภาตำบลไม่ชอบด้วยกฎหมายก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการนายอำเภอมีอำนาจยับยั้งการดำเนินการดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราวได้และรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อวินิจฉัย

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าการดำเนินการของสภาตำบลไม่ชอบด้วยกฎหมายก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งการให้สภาตำบลระงับการดำเนินการดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าการดำเนินการของสภาตำบลเป็นไปโดยชอบแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งเพิกถอนการยับยั้งของนายอำเภอ แต่ถ้านายอำเภอไม่รายงานผู้ว่าราชการจังหวัดภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ยับยั้ง หรือผู้ว่าราชการจังหวัดไม่วินิจฉัยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องให้การยับยั้งของนายอำเภอและอำนาจสั่งการของผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นอันสิ้นสุดลงตั้งแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว

มาตรา ๓๙ หากปรากฏว่าสภาตำบลกระทำการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจสั่งยุบสภาตำบลได้ตามคำเสนอแนะของนายอำเภอ และเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งยุบสภาตำบลแล้วให้สภาตำบลยังคงประกอบด้วยสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่งทั้งหมดจนกว่าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งใหม่

ในกรณีที่การยุบสภาตำบลตามวรรคหนึ่งเป็นผลจากการกระทำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบล ซึ่งเป็นสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่ง หรือบุคคลดังกล่าวได้ร่วมกระทำการด้วยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบลแล้วแต่กรณี โดยให้ถือว่าเป็นการให้ออกจากตำแหน่ง เพราะบกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และถ้าสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่งเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่งทั้งหมด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งบุคคลตามจำนวนที่เห็นสมควรเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่กับสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่งที่เหลืออยู่ จนกว่าจะมีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบลและสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งใหม่

หมวดที่ ๒

องค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๔๐ สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท หรือตามเกณฑ์รายได้เฉลี่ยในวรรคสอง อาจจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาในประกาศนั้นให้ระบุชื่อและเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงเกณฑ์รายได้เฉลี่ยของสภาตำบลตามวรรคหนึ่งให้ทำประกาศของกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๑ สภาตำบลที่ได้จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา ๔๐ ให้พ้นจากสภาพแห่งสภาตำบลนับแต่วันที่ได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นต้นไป

บรรดางบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ สิทธิเรียกร้อง หนี้ และเจ้าหน้าที่ของสภาตำบล ตามวรรคหนึ่งให้ออนไปเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๔๑ ทวิ สภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลอาจรวมกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอเดียวกันได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตตำบลนั้น โดยให้นำมาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๑ ตริ สภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลอาจรวมกับหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอเดียวกันได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตตำบลนั้น โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและให้กำหนดคิใหม่ของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ไว้ในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

ให้นำมาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับกับการรวมตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

มาตรา ๔๑ จัตวา องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีจำนวนประชากรทั้งหมดไม่ถึงสองพันคน ทั้งเป็นเหตุทำให้ไม่สามารถที่จะดำเนินการบริหารงานพื้นที่นั้นให้มีประสิทธิภาพในลักษณะขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศยุบองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว โดยให้รวมพื้นที่เข้ากับองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวโดยให้รวมพื้นที่เข้ากับหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอเดียวกันตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตตำบลนั้น ทั้งนี้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุดังกล่าว

ให้นำมาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับกับการยุบและรวมองค์การบริหารส่วนตำบล หรือการยุบและรวมองค์การบริหารส่วนตำบลกับหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

(มาตรา ๔๑ ทวิ มาตรา ๔๑ ตริ และมาตรา ๔๑ จัตวา เพิ่มเติมโดยมาตรา ๖ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๔๒ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการเทศบาล อาจจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นเป็นเทศบาลได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

องค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้จัดตั้งเป็นเทศบาลตามวรรคหนึ่ง ให้พ้นจากสภาพแห่งองค์การบริหารส่วนตำบลนับแต่วันที่ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นเทศบาลเป็นต้นไป

บรรดาขบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ สิทธิเรียกร้อง หนี้ พนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคหนึ่ง ให้โอนไปเป็นของเทศบาลที่จัดตั้งขึ้นนั้น

บรรดาข้อบังคับตำบลที่ได้ใช้บังคับในเรื่องใดอยู่ก่อนแล้ว ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้มีการตราเทศบัญญัติในเรื่องนั้นขึ้นใหม่

มาตรา ๔๓ องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

มาตรา ๔๔ องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

ส่วนที่ ๑

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๔๕ สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละสองคน ซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

ในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงหนึ่งหมู่บ้านให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหกคนและในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงสองหมู่บ้านให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละสามคน

หลักเกณฑ์และวิธีการสมัครรับเลือกตั้งและการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

อายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

(ความเดิมในมาตรา ๔๕ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยมาตรา ๗ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๔๖ สภาก่อการบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

(๒) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

(๓) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตาม (๑) และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

มาตรา ๔๗ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ มาใช้บังคับกับผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลด้วยโดยอนุโลม

(ความเดิมในมาตรา ๔๗ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยมาตรา ๘ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๔๗ ทวิ ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ต้อง

(๑) มีคุณสมบัติตามมาตรา ๘ (๑) และ (๒)

(๒) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐)

(๓) ไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาทำขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ตนสมัครรับเลือกตั้งหรือในกิจการที่กระทำให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

(๔) ไม่เคยถูกผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบล เว้นแต่จะพ้นห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(๕) ไม่เคยถูกสภาตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาตำบล หรือไม่เคยถูกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เว้นแต่จะพ้นห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

มาตรา ๔๗ ตริ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

(๒) ตาย

(๓) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกต่อนายอำเภอ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันลาออก

(๔) เป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาทำขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ตนดำรงตำแหน่งหรือในกิจการที่กระทำให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ทวิ

(๖) มิได้อยู่ประจำในหมู่บ้านที่ได้รับเลือกตั้งเป็นระยะเวลาติดต่อกันเกินหกเดือน

(๗) ขาดประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลติดต่อกันสามครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(๘) สภากงศ์การบริหารส่วนตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งเพราะมีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียหรือก่อความไม่สงบเรียบร้อยแก่กงศ์การบริหารส่วนตำบลหรือกระทำการอันเสื่อมเสียประโยชน์ของสภากงศ์การบริหารส่วนตำบล โดยมีสมาชิกสภากงศ์การบริหารส่วนตำบลจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอให้สภากงศ์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาและมติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกสภากงศ์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(๙) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตกงศ์การบริหารส่วนตำบลได้ลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งเมื่อมีกรณีสงสัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภากงศ์การบริหารส่วนตำบลผู้ใดสิ้นสุดลงตาม

(๔)(๕)(๖) หรือ (๗) ให้นำอำเภอสอบสวนและวินิจฉัยโดยเร็ว คำวินิจฉัยของนายอำเภอให้เป็นที่สิ้นสุด

ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภากงศ์การบริหารส่วนตำบลผู้ใดสิ้นสุดลงตาม (๘) ผู้ นั้นอาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งมติของสภากงศ์การบริหารส่วนตำบลไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดได้ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่สภากงศ์การบริหารส่วนตำบลมีมติ โดยระบุข้อโต้แย้งและข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายประกอบ ด้วย ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสอบสวนและวินิจฉัยโดยเร็ว ในกรณีดังกล่าวยังไม่ต้องดำเนินการตามมาตรา ๑๔ ซึ่งได้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามมาตรา ๔๗ จนกว่าผู้ว่าราชการจังหวัดจะได้มีคำวินิจฉัยแล้ว

ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภากงศ์การบริหารส่วนตำบลสิ้นสุดลงตาม (๙) พร้อม กัน ให้ถือว่าเป็นการยุบสภากงศ์การบริหารส่วนตำบล

(มาตรา ๔๗ ทวิ และมาตรา ๔๗ ทริ เพิ่มเติมโดยมาตรา ๕ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและ กงศ์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๔๘ สภากงศ์การบริหารส่วนตำบลมีประธานสภาและรองประธานสภาคนหนึ่งซึ่ง เลือกจากสมาชิกสภากงศ์การบริหารส่วนตำบล ให้นำอำเภอแต่งตั้งประธานและรองประธานสภากงศ์การ บริหารส่วนตำบลตามมติของสภากงศ์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๔๙ ประธานและรองประธานสภากงศ์การบริหารส่วนตำบลมีวาระการดำรง ตำแหน่งคราวละสองปีนับแต่วันที่ได้รับเลือกเป็นประธานหรือรองประธานสภากงศ์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๕๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานและรองประธานสภากงศ์การ บริหารส่วนตำบลพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกต่อนายอำเภอ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งนับ แต่วันลาออก

(๒) พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภากงศ์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา ๑๒ ซึ่งได้นำมาใช้ บังคับโดยอนุโลมตามมาตรา ๔๗

(๓) ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหาร

มาตรา ๕๑ เมื่อตำแหน่งประธานหรือรองประธานกงศ์การบริหารส่วนตำบลว่างลงเพราะ เหตุอื่นใดนอกจากครบวาระ ให้มีการเลือกประธานหรือรองประธานสภากงศ์การบริหารส่วนตำบลแทน

ตำแหน่งที่ว่างภายในสัปดาห์วันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลงและให้ผู้ซึ่งได้รับเลือกแทนนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งคนแทน

มาตรา ๕๒ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่กระทำการแทนประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้หรือตามที่ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย

เมื่อประธานและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่อยู่ในที่ประชุมให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาประชุมเลือกกันเองเป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

มาตรา ๕๓ ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญสองสมัย หรือหลายสมัยแล้วแต่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะกำหนด แต่ต้องไม่เกินสี่สมัย วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลกำหนด

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลครั้งแรก ต้องกำหนดให้สมาชิกได้มาประชุมภายในสี่สัปดาห์วันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งๆ ให้มีกำหนดไม่เกินสัปดาห์วัน แต่ถ้าจะขยายเวลาออกไปอีก จะต้องได้รับอนุญาตจากนายอำเภอ

มาตรา ๕๔ ให้ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้เรียกประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามสมัยประชุม และเป็นผู้เปิดหรือปิดประชุม

ในกรณีที่ยังไม่มีประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่เรียกประชุมตามกฎหมายให้นายอำเภอเป็นผู้เรียกประชุมและเป็นผู้เปิดหรือปิดประชุม

มาตรา ๕๕ นอกจากสมัยประชุมสามัญแล้ว เมื่อเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกรรมการบริหารหรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีจำนวนไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ อาจทำคำร้องยื่นต่อนายอำเภอขอให้เปิดประชุมวิสามัญ ให้นายอำเภอพิจารณาถ้าเห็นสมควรก็ให้นายอำเภอเรียกประชุมวิสามัญได้

สมัยประชุมวิสามัญให้กำหนดไม่เกินสัปดาห์วัน แต่ถ้าจะขยายเวลาออกไปอีกจะต้องได้รับอนุญาตจากนายอำเภอ

มาตรา ๕๖ การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้นำบทบัญญัติตามมาตรา ๑๘ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับกับการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๕๑ ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่งเป็นเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับเลือกเป็นเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารในขณะเดียวกันอีกมิได้

เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการและการจัดการประชุมและงานอื่นใดตามที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย

ส่วนที่ ๒

คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๕๒ คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยประธานกรรมการบริหารคนหนึ่งและกรรมการบริหารจำนวนสองคน ซึ่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วเสนอให้นายอำเภอแต่งตั้ง

ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเลขานุการคณะกรรมการบริหารการประชุมและการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

(ความเดิมในมาตรา ๕๒ ถูกยกเลิกและให้ใช้ความใหม่แทนแล้ว โดยมาตรา ๑๐ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๕๓ คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติ ข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบล และรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

(๒) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(๓) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละสองครั้ง

(๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

มาตรา ๖๐ ให้ประธานกรรมการบริหารเป็นผู้แทนขององค์การบริหารส่วนตำบล

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะกรรมการบริหารแต่งตั้งกรรมการบริหารคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน

ในกรณีที่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ หรือคำสั่งใด แต่งตั้งให้ประธานกรรมการบริหารเป็นกรรมการหรือให้มีอำนาจหน้าที่อย่างใด ให้ผู้รักษาราชการแทนทำหน้าที่กรรมการหรือมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับประธานกรรมการบริหารในระหว่างรักษาราชการแทนด้วย

(ความในมาตรา ๖๑ มาตรา ๖๒ และมาตรา ๖๓ ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๑๑ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๖๔ คณะกรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- (๒) มีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- (๓) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสิ้นสุดลงพร้อมกันตามมาตรา

๔๗ ตรี (๕)

(๔) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้คณะกรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๕๒

(๕) คณะกรรมการบริหารลาออก และในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่คณะกรรมการบริหารมีมติลาออก

(๖) ความเป็นกรรมการบริหารของประธานกรรมการบริหารสิ้นสุดลง

(๗) สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(๘) สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติไม่รับหลักการแห่งร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมที่คณะกรรมการบริหารเสนอและผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยกับสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่รับหลักการแห่งร่างข้อบังคับงบประมาณดังกล่าวด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่คณะกรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่งตาม (๑) (๒) (๓) (๕) (๖) (๗) หรือ (๘) คณะกรรมการบริหารนั้นต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินกิจการต่อไปจนกว่าคณะกรรมการบริหารที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

เมื่อคณะกรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่งตาม (๔) (๕) (๖) (๗) หรือ (๘) ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นคณะกรรมการบริหารขึ้นใหม่แล้วเสนอให้นายอำเภอแต่งตั้งภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง และถ้าพ้นกำหนดเวลาสิบห้าวันแล้ว ไม่อาจแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารดังกล่าวได้โดยมีสาเหตุสำคัญจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้นายอำเภอเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณาตั้งยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคสามหรือกรณีที่คณะกรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่งตาม (๒) หรือ (๓) และนายอำเภอเห็นว่าทำให้คณะกรรมการบริหารที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามวรรคสองดำเนินกิจการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ ราชการ นายอำเภอจะสั่งให้คณะกรรมการบริหารนั้นพ้นจากหน้าที่และแต่งตั้งบุคคลที่เห็นสมควรเป็นประธาน

กรรมการบริหารคนหนึ่งและกรรมการบริหารจำนวน 2 คน ประกอบเป็นคณะกรรมการบริหารเพื่อดำเนินกิจการชั่วคราวจนกว่าคณะกรรมการบริหารที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ก็ได้

ในระหว่างที่ไม่มีคณะกรรมการบริหาร ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่ของประธานกรรมการบริหารเท่าที่จำเป็นได้เป็นการชั่วคราว จนกว่าคณะกรรมการบริหารที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ (ความเดิมในมาตรา ๖๔ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยมาตรา ๑๒ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๖๔ ทวิ นอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๔ แล้ว ความเป็นกรรมการบริหารสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อ

(๑) พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

(๒) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกก่อนายอำเภอ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งนับตั้งแต่วันลาออก

(๓) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้กรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๕๒

(๔) สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(๕) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้ลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่สมาชิกภาพของกรรมการบริหารผู้ใดสิ้นสุดลงตาม (๔) ผู้นั้นอาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติ โดยระบุข้อโต้แย้งและข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายประกอบด้วยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสอบสวนและวินิจฉัยโดยเร็ว ในกรณีดังกล่าวยังไม่ต้องดำเนินการเลือกกรรมการบริหารแทนตำแหน่งที่ว่างจนกว่าผู้ว่าราชการจังหวัดจะได้ออกคำสั่งแล้ว

(มาตรา ๖๔ ทวิ เพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๓ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๖๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและกรรมการบริหารเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ส่วนที่ ๓

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๖๖ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

มาตรา ๖๗ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- (๒) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและ

สิ่งปฏิกูล

- (๓) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- (๔) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (๕) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (๖) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (๗) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๘) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตาม

ความจำเป็นและสมควร

(ความเดิมในมาตรา ๖๗) (๘) ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้ว โดยมาตรา ๑๔ และมาตรา ๖๗ (๙) เพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๕ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๖๘ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- (๒) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (๓) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- (๔) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
- (๕) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- (๖) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- (๗) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (๘) การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- (๙) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล

(๑๐) ให้มีตลาด ทำเทียบเรือ และท่าข้าม

(๑๑) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

(๑๒) การท่องเที่ยว

(๑๓) การผังเมือง

(มาตรา ๖๘ (๑๒) และ (๑๓) เพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๖ ของ พ.ร.บ. สถาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๖๕ อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา ๖๖ มาตรา ๖๗ และมาตรา ๖๘ นั้น ไม่เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม หรือองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ ในอันที่จะดำเนินกิจการใดๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในตำบล แต่ต้องแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบล่วงหน้าตามสมควร ในกรณีนี้หากองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการดังกล่าวให้กระทรวง ทบวง กรม หรือองค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ นำความเห็นขององค์การบริหารส่วนตำบลไปประกอบการพิจารณาดำเนินกิจการนั้นด้วย

มาตรา ๗๐ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการของทางราชการในตำบล เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ

มาตรา ๗๑ องค์การบริหารส่วนตำบล อาจออกข้อบังคับตำบล เพื่อใช้บังคับในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บ และกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกินห้าร้อยบาท

ร่างข้อบังคับตำบลจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะกรรมการบริหารหรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าชื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น

เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายอำเภอให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ประธานคณะกรรมการบริหารลงชื่อและประกาศเป็นข้อบังคับตำบลต่อไป

ในกรณีที่นายอำเภอไม่เห็นชอบด้วยกับร่างข้อบังคับตำบลใด ให้ส่งคืนสภาองค์การบริหารส่วนตำบลภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่นายอำเภอได้รับร่างข้อบังคับตำบลดังกล่าว เพื่อให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาทบทวนร่างข้อบังคับตำบลนั้นใหม่ แต่ถ้าเป็นร่างข้อบังคับตำบลที่กำหนดให้มีโทษปรับตามวรรคหนึ่ง เมื่อนายอำเภอไม่เห็นชอบด้วยกับร่างข้อบังคับตำบลนั้นเป็นอันตกไป

เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาทบทวนร่างข้อบังคับตำบลตามวรรคสี่แล้วมีมติยืนยันตามร่างข้อบังคับตำบลเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ประธานคณะกรรมการบริหารลงชื่อประกาศเป็นข้อบังคับตำบลได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากนายอำเภอ แต่ถ้าสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ยืนยันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบังคับตำบลคืนจากนายอำเภอ หรือยืนยันด้วยคะแนนเสียงน้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ร่างข้อบังคับตำบลนั้นเป็นอันตกไป

(ความเดิมในมาตรา ๗๑ วรรคสอง ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยมาตรา ๑๗ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๗๒ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีพนักงานส่วนตำบลและอาจจัดแบ่งการบริหารงานออกเป็น

(๑) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

(๒) ส่วนต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ตั้งขึ้น

ระเบียบพนักงานส่วนตำบลให้ตราขึ้นเป็นพระราชกฤษฎีกา

เพื่อประโยชน์แก่กิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลอาจขอให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราวได้โดยไม่ขาดจากต้นสังกัดเดิม ทั้งนี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจอนุญาตได้ตามความจำเป็นและในกรณีที่เป็นข้าราชการซึ่งไม่อยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด ให้กระทรวงมหาดไทยทำความตกลงกับหน่วยงานต้นสังกัดก่อนแต่งตั้ง

มาตรา ๗๓ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจการนอกเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือร่วมกับสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น เพื่อกระทำกิจการร่วมกันได้ ทั้งนี้ เมื่อได้รับความยินยอมจากสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและกิจการนั้นเป็นกิจการที่จำเป็นต้องทำและเป็นการเกี่ยวเนื่องกับกิจการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตน

ส่วนที่ ๔

รายได้และรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๗๔ ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย อากรการฆ่าสัตว์และค่าธรรมเนียมรวมถึงผลประโยชน์อันเกิดจากการฆ่าสัตว์ ทั้งนี้ ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลใดเมื่อได้มีการจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยภาษานั้นแล้วให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล นั้น

ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และภาษีโรงเรือนและที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานกรรมการบริหารมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับอำนาจและหน้าที่ของนายกเทศมนตรีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่และกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน และให้คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจพิจารณาชี้ขาดคำร้องขอให้พิจารณาการประเมินภาษีโรงเรือนและที่ดินใหม่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมอบอำนาจและหน้าที่ดังกล่าวให้หน่วยงานอื่นของรัฐดำเนินการแทนก็ได้ และให้หักค่าใช้จ่ายได้ตามที่กำหนดในมาตรา ๘๑

(ความเดิมในมาตรา ๑๔ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยมาตรา ๑๘ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๑๕ ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อนที่จัดเก็บได้ในจังหวัดใด ให้จัดสรรให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๖ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจออกข้อบังคับตำบลเพื่อเก็บภาษีอากร และค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละสิบของภาษีอากรและค่าธรรมเนียมประเภทใดประเภทหนึ่งหรือทุกประเภทดังต่อไปนี้

(๑) ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากรซึ่งสถานประกอบการตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

(๒) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุราซึ่งร้านขายสุราตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

(๓) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนันซึ่งสถานที่เล่นการพนันอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

การเสียภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามมาตรานี้ เศษของหนึ่งบาทให้ปัดทิ้ง

ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามมาตรานี้ ให้ถือเป็นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๗ รายได้จากค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล เงินอากร ประทานบัตรใบอนุญาตและอาชญาบัตรตามกฎหมายว่าด้วยการประมง ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ตามประมวลกฎหมายที่ดินที่เก็บในองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

(ความเดิมในมาตรา ๑๖ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยมาตรา ๑๘ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๑๘ ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม ตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม ทั้งนี้ ในองค์การบริหารส่วนตำบลใดเมื่อได้มีการจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นแล้วให้จัดสรรให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๙ เงินที่เก็บตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติในองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้แบ่งให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๐ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจออกข้อบังคับตำบลเพื่อเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยให้กำหนดเป็นอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากอัตราที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากรดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่ประมวลรัษฎากรเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละศูนย์ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเก็บในอัตราร้อยละศูนย์

(๒) ในกรณีที่ประมวลรัษฎากรเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราอื่นให้องค์การบริหารส่วนตำบลเก็บหนึ่งในเก้าของอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากร

ภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บเพิ่มขึ้นตามมาตรานี้ให้ถือเป็นภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากร

มาตรา ๘๑ องค์การบริหารส่วนตำบลลงมอบให้กระทรวง ทบวง กรม ซึ่งมีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมเรียกเก็บภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมเพื่อองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ ในกรณีเช่นนี้เมื่อได้หักค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแล้ว ให้กระทรวง ทบวง กรมนั้นส่งมอบให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๘๒ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้ ดังต่อไปนี้

- (๑) รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (๒) รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (๓) รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (๔) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ ตามที่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
- (๕) เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้
- (๖) รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
- (๗) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (๘) รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๘๓ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจกู้เงินจากกระทรวง ทบวง กรม องค์การ หรือนิติบุคคลต่างๆ ได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

การกู้เงินตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

มาตรา ๘๔ รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามประมวลรัษฎากร

มาตรา ๘๕ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายจ่าย ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินเดือน
- (๒) ค่าจ้าง
- (๓) เงินค่าตอบแทนอื่นๆ
- (๔) ค่าใช้สอย
- (๕) ค่าวัสดุ
- (๖) ค่าครุภัณฑ์
- (๗) ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่นๆ
- (๘) ค่าสาธารณูปโภค
- (๙) เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น
- (๑๐) รายจ่ายอื่นใดตามที่ผู้ยกพันหรือคนที่มีกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

มาตรา ๘๖ เงินค่าตอบแทนประธานกรรมการบริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการบริหาร และเลขานุการคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

มาตรา ๘๗ งบประมาณรายจ่ายประจำปีและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้จัดทำเป็นข้อบังคับ และจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะกรรมการบริหารตามระเบียบและวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ถ้าในระหว่างปีงบประมาณใด รายจ่ายซึ่งกำหนดไว้ในงบประมาณไม่พอใช้จ่ายประจำปีนั้น หรือมีความจำเป็นต้องตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่ระหว่างปีงบประมาณ ให้จัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นชอบด้วยกับร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมแล้วให้เสนอนายอำเภอเพื่อขออนุมัติ ถ้านายอำเภอไม่อนุมัติ ให้นายอำเภอส่งคืนให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพิจารณาทบทวนร่างข้อบังคับนั้นใหม่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบังคับดังกล่าว

ในกรณีที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติยืนยันตามร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ให้นายอำเภอส่งร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้งมติยืนยันถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยกับร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งไปยังนายอำเภอเพื่อลงชื่ออนุมัติ ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นชอบด้วยกับร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ให้ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมเป็นอันตกไป

ในการพิจารณาร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม สภาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบังคับนั้น เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วถ้าสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาไม่แล้วเสร็จให้ถือว่าสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความเห็นชอบตามที่คณะกรรมการบริหารเสนอและให้ดำเนินการตามวรรคสามต่อไป

ถ้าข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีออกไม่ทันปีใหม่ ให้ใช้ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีก่อนนั้นไปพลางก่อน

มาตรา ๘๘ ระเบียบว่าด้วยการคลัง การงบประมาณ การโอนการจัดการทรัพย์สิน การซื้อ การจ้าง ค่าตอบแทน และค่าจ้างให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

กระทรวงมหาดไทยจะออกระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานอื่นๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ องค์การบริหารส่วนตำบลต้องปฏิบัติตามก็ได้

ในการออกระเบียบตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้คำนึงถึงความเป็นอิสระความคล่องตัวและความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

มาตรา ๘๙ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๓๗ มาใช้บังคับกับการตรวจสอบการคลัง การบัญชี หรือการเงินอื่นๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๕

การกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๕๐ ให้นายอำเภอมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของทางราชการ

ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอตามวรรคหนึ่งให้นายอำเภอมีอำนาจเรียกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการบริหารพนักงานส่วนตำบล และลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลมาชี้แจงหรือสอบสวนตลอดจนเรียกรายงานและเอกสารใดๆ จากองค์การบริหารส่วนตำบลมาตรวจสอบได้

มาตรา ๕๑ เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล หรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม นายอำเภอจะรายงานเสนอความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่งหรือกรณีอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและให้แสดงเหตุผลไว้ในคำสั่งด้วย

เมื่อมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือถือว่ามี การยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นใหม่ภายในสี่สิบห้าวัน

(ความเดิมในมาตรา ๕๑ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดย มาตรา ๒๐ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๕๒ หากปรากฏว่าคณะกรรมการบริหารกระทำการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจสั่งให้คณะกรรมการบริหารทั้งคณะ หรือ กรรมการบริหารบางคนพ้นจากตำแหน่งได้ตามคำแนะนำของนายอำเภอ ในกรณีนี้ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นเป็นกรรมการบริหารใหม่ ภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่กรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่ง

(ความเดิมในมาตร ๕๒ วรรคสองถูกยกเลิกโดยมาตรา ๒๑ ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒)

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๓ ให้ถือว่าบรรดากรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เฉพาะที่อยู่ในเขตตำบลตามพระราชบัญญัตินี้เป็นสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ หรือพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๒ ของพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๔ บรรดากฎหมายใดที่ยังถึงกรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิให้หมายถึงสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๕ สภาตำบลตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ใด มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศรายชื่อสภาตำบลที่จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างดำเนินการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคหนึ่งมีให้นำมาตรา ๖ มาใช้บังคับแก่ตำบลดังกล่าว และให้สภาตำบลตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปตามประกาศของคณะปฏิวัตินี้ดังกล่าวจนถึงวันที่มีการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลครั้งแรก

เมื่อจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้โอนบรรดาสถิธิในงบประมาณหรือเงินอุดหนุน ทรัพย์สิน สิทธิ สิทธิเรียกร้อง หนี้ และเจ้าหน้าที่ของสภาตำบลตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ไปเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งขึ้นนั้น

ในวาระเริ่มแรกเป็นเวลาสี่ปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมิให้นำความในมาตรา ๕๘ วรรคสอง มาใช้บังคับกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งขึ้นตามวรรคหนึ่งหรือตามพระราชบัญญัตินี้และให้กำนันเป็นประธานกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

บัญญัติ บรรทัดฐาน

รองนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่สภาตำบลซึ่งจัดตั้งขึ้นตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้การบริหารงานไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความคล่องตัวในการบริหารงาน สมควรปรับปรุงฐานะของสภาตำบล และการบริหารงานของสภาตำบลเสียใหม่ให้สามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้มีการยกฐานะสภาตำบลซึ่งมีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นราชการส่วนท้องถิ่น ได้จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บทเฉพาะกาล

ของ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๓)

พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๒๒ ในวาระเริ่มแรกเป็นเวลาสี่ปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๗ ทวิ (๒) เฉพาะลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕ (๖) แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับกับผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและถ้าผู้ดำรงตำแหน่งมาตรา ๕ (๖) ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ก็ให้พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๕ (๖) นับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๒๓ บรรดาสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและกรรมการบริหารซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะครบวาระตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคหนึ่งว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ไม่ต้องดำเนินการเลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างและให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งว่างลงตามวรรคสองและเป็นประธานกรรมการบริหารหรือกรรมการบริหารด้วย ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอยู่เป็นประธานกรรมการบริหารหรือกรรมการบริหารแล้วแต่กรณี ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง

ให้ประธานกรรมการบริหารหรือกรรมการบริหารซึ่งได้รับการเลือกตั้งขึ้นแทนนั้นดำรงตำแหน่งได้เท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ที่ตนแทน

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นสมาชิกโดยคดหนึ่งพ้นจากสมาชิกภาพไปก่อนวันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับ ให้ถือว่าสภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่ และบรรดากิจการที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวได้ กระทำไปในอำนาจหน้าที่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้มีผลใช้บังคับได้

มาตร ๒๕ ในระหว่างที่ไม่มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้อำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ และยกเว้นไม่ต้องเรียกเก็บเงินประกันการสมัคร

การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา ๔๕ ให้ถือเขตหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเขตเลือกตั้ง

ใบสมัครและบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

มาตรา ๒๖ องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเหตุจะต้องยุบและรวมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยการบริหารราชการท้องถิ่นตามมาตรา ๔๑ จัตวา แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการตามมาตรา ๔๑ จัตวา ดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๒๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ประวัติความเป็นมาของชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากองค์การด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ครอบคลุมพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาบางส่วน จำนวน 1810 ไร่ ในตำบลประตูชัย และตำบลท่าวาสุกรี เทศบาลนครนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประชากรอาศัยอยู่จำนวน 7,335 คน หรือ 27,003 คน (พ.ศ. 2542) ซ่อนทับอยู่กับเมืองโบราณซึ่งมีโบราณสถาน จำนวน 95 แห่ง และมีประวัติความเป็นมาเก่ากว่า 650 ปี (พ.ศ. 1893-ปัจจุบัน) สามารถจำแนกได้เป็น 4 ยุค คือยุคแห่งความรุ่งเรืองทางอารยธรรม 417 ปี (พ.ศ. 1893 - พ.ศ. 2310) ยุคเมืองร้าง 140 ปี (พ.ศ. 2310-2450) ยุคอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณ 83 ปี (พ.ศ.2451- พ.ศ.2534) และยุคมรดกโลกทางวัฒนธรรม นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (พ.ศ.2534-ปัจจุบัน)

ยุครุ่งเรืองแห่งอารยธรรม 417 ปี (พ.ศ.1893- พ.ศ.2310)

พระเจ้าอู่ทอง (สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1) ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์เชียงราย ได้สถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีไทย เมื่อ พ.ศ. 1893 ณ บริเวณบึงซีชัน หรือหนองโสน หรือบึงพระรามปัจจุบัน จากนั้นก็ปราบดาภิเษกตนเองเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองอยุธยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1893- พ.ศ. 1912 รวม 19 ปี ต่อมาก็มีพระมหากษัตริย์ราชวงศ์ต่างๆ เช่น ราชวงศ์เชียงราย ราชวงศ์สุพรรณภูมิ ราชวงศ์สุโขทัย ราชวงศ์ปราสาททอง และราชวงศ์บ้านพลูหลวงสืบราชสมบัติติดต่อกันมา รวม 33 พระองค์ ทั้งนี้กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีไทย 417 ปี เสียกรุงแก่พม่า 2 ครั้ง ได้แก่ ครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา พ.ศ. 2112 เป็นประเทศราชของพม่า 15 ปี สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจึงสามารถกอบกู้เอกราชมาได้ในปี พ.ศ. 2127 และครั้งที่สองในสมัยพระเจ้าเอกทัศ พ.ศ. 2310 พระเจ้าตากสินทรงใช้เวลา 7 เดือน ก็สามารถกอบกู้เอกราชได้สำเร็จ อย่างไรก็ตามการดำรงอยู่แห่งอารยธรรมอันรุ่งเรืองของอาณาจักรศรีอยุธยา อาจจำแนกออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะแห่งการสร้างเมือง 98 ปี (พ.ศ. 1893- พ.ศ. 1991) ระยะแห่งการศึกษาสงคราม 180 ปี (พ.ศ. 1991 - พ.ศ. 2171) ระยะแห่งการติดต่อกับชาติตะวันตก 105 ปี (พ.ศ. 2171- พ.ศ. 2275) และระยะแห่งการเสื่อมโทรมทางอารยธรรม 34 ปี (พ.ศ.2276-พ.ศ. 2310) ทั้งนี้พระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ได้ประกอบพระราชกรณียกิจสำคัญ ดังนี้

ระยะที่ 1 ช่วงแห่งการสร้างเมือง 98 ปี (พ.ศ. 18893- พ.ศ.1991)

ช่วงแห่งการสร้างเมือง 98 ปี ระหว่าง พ.ศ. 1893- พ.ศ.1991 ศิลปอารยธรรมในยุคนี้แม้จะแสดงออกถึงลักษณะท้องถิ่น แต่ยังคงอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยค่อนข้างสูง รวมทั้งมีพระมหากษัตริย์ปกครอง 8 พระองค์ ดังนี้

1. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทอง ทรงครองราชสมบัติ 19 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 1893-พ.ศ.1912 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น การสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี การจัดระเบียบการปกครองแบบจตุสดมภ์ การประกาศใช้กฎหมายการจัดระบบการศาล การขยายอำนาจไปยังอาณาจักรสุโขทัยและเขมร รวมทั้งการติดต่อค้าขายกับจีน เป็นต้น

2. สมเด็จพระรามศวร

สมเด็จพระรามศวร เป็นโอรสของพระเจ้าอู่ทอง ทรงครองราชสมบัติครั้งแรกได้ไม่ถึงปี ในช่วง พ.ศ. 1912- พ.ศ.1913 ก็ถูกขุนหลวงพะงั่วซึ่งมีศักดิ์เป็นลุงแย่งชิงราชสมบัติ ดังนั้นจึงไม่มีพระราชกรณียกิจสำคัญในสมัยนี้

3. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 หรือขุนหลวงพะงั่วเป็นพี่เลี้ยงของพระเจ้าอู่ทองทรงครองราชสมบัติ 17 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 1913- พ.ศ.1931 สวรรคตขณะยกทัพไปตีเมืองซาแกว (กำแพงเพชร) ในพ.ศ. 1931 พระราชกรณียกิจที่สำคัญ เช่น การขยายเขตอิทธิพลไปถึงสุโขทัยและล้านนา เป็นต้น

4. สมเด็จพระเจ้าทองลัน (เจ้าทองจันทร์)

สมเด็จพระเจ้าทองลัน หรือเจ้าทองจันทร์ เป็นโอรสของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) ครองราชสมบัติเมื่ออายุ 15 ปี และครองราชย์ได้เพียง 7 วันเท่านั้น ก็ถูกสมเด็จพระรามศวรยกทัพมาจากลพบุรีจับพระเจ้าทองลันสำเร็จโทษ จากนั้นสมเด็จพระรามศวรก็ทรงขึ้นครองราชสมบัติเป็นครั้งที่สอง

5. สมเด็จพระรามศวร

สมเด็จพระรามศวรเป็นโอรสของพระเจ้าอู่ทองดังกล่าวแล้ว ครั้งที่สองนี้ทรงครองราชสมบัติ 7 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 1931-พ.ศ.1938 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น ทรงสร้างวัดพระรามนครบริเวณพระราชทานเพลิงศพพระราชบิดา (พระเจ้าอู่ทอง) การขยายอำนาจไปยังอาณาจักรล้านนา การยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ และการขยายอำนาจไปอาณาจักรเขมร ทั้งนี้สามารถยึดนครธมซึ่งเป็นเมืองหลวงของเขมรได้สำเร็จ เป็นต้น

6. สมเด็จพระรามาธิบดีราชธิราช (พระรามาธิบดี)

สมเด็จพระรามาธิบดีราชธิราช หรือพระรามาธิบดีเป็นโอรสของพระรามเมศวร ทรงครองราชสมบัติ 14 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 1938-พ.ศ.1952 ต่อมาเจ้านครอินทร์ซึ่งเป็นพระราชนัดดาของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) แอ้งชิงราชสมบัติ มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น ความพยายามที่จะขยายอาณาจักรไปยังล้านนาแต่ไม่สำเร็จ เป็นต้น

7. สมเด็จพระอินทราชา (เจ้านครอินทร์)

สมเด็จพระอินทราชาหรือเจ้านครอินทร์เป็นพระราชนัดดาของสมเด็จพระบรมราชาที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) ทรงครองราชสมบัติ 15 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 1952- พ.ศ.1967 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น การมีอำนาจเหนืออาณาจักรสุโขทัยในปี พ.ศ. 1962 และสร้างสัมพันธไมตรีกับจีน การค้าระหว่างไทยกับจีนในสมัยนี้จึงรุ่งเรืองมาก เป็นต้น

8. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 หรือเจ้าสามพระยาเป็นโอรสองค์ที่ 3 ของสมเด็จพระอินทราชา (เจ้านครอินทร์) ได้ครองราชสมบัติเนื่องจากพระเชษฐาทั้ง 2 พระองค์คือ เจ้าอ้ายพระยา และเจ้ายี่พระยาทรงทำยุทธหัตถีแอ้งชิงราชสมบัติและสวรรคตทั้งคู่ เจ้าสามพระยาซึ่งเป็นโอรสองค์สุดท้ายต้องขึ้นครองราชย์แทน โดยครองราชสมบัติ 24 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 1967-พ.ศ. 1991 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น การขยายอำนาจไปยังอาณาจักรเขมรและยึดเมืองนครธมซึ่งเป็นเมืองหลวงของเขมรได้ใน พ.ศ. 1974 การรวมอาณาจักรสุโขทัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาใน พ.ศ. 1981 การขยายอำนาจไปยังล้านนา การยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่แต่ไม่สำเร็จ และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยการสร้างและบูรณะวัดต่างๆ เช่น วัดบูรณะ เป็นต้น

ระยะที่ 2 ช่วงเวลาแห่งการศึกสงคราม 180 ปี (พ.ศ.1991- พ.ศ.2171)

ช่วงเวลาแห่งการศึกสงครามระหว่างอาณาจักรอยุธยากับอาณาจักรอื่นใกล้เคียง เช่น พม่า เขมร และอาณาจักรล้านนา เป็นต้น ตั้งแต่ พ.ศ. 1991- พ.ศ.2171 รวม 180 ปี และอยู่ในช่วงการครองราชสมบัติของกษัตริย์ 15 พระองค์ ดังนี้

1. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เป็นโอรสของสมเด็จพระบรมราชาที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ทรงครองราชสมบัติ 40 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 1991- พ.ศ.2031 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น การปฏิรูปการปกครองโดยแยกการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ฝ่ายพลเรือน มีสมุหนายกเป็นหัวหน้าและฝ่ายทหารมีสมุหกลาโหมเป็นหัวหน้า การประกาศใช้กฎหมายทำเนียบศักดิ์นา ซึ่งกำหนดสิทธิหน้าที่ของขุนนางและไพร่ การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและอักษรศาสตร์ รวมทั้งการทำสงครามกับอาณาจักรล้านนาหลายครั้ง เป็นต้น

2. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 (พระอินทราชาที่ 2)

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 หรือพระอินทราชาที่ 2 เป็นโอรสของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงครองราชสมบัติ 3 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2031 – พ.ศ.2034 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น ยกทัพไปตีเมืองทวายแต่ไม่สำเร็จ และทรงปกครองกรุงศรีอยุธยาแทนพระราชบิดาเป็นเวลานานถึง 25 ปี ในช่วงเวลาที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถประทับที่เมืองพิษณุโลก เป็นต้น

3. สมเด็จพระรามาริบดีที่ 2 (พระเชษฐาธิราช)

สมเด็จพระรามาริบดีที่ 2 หรือพระเชษฐาธิราชเป็นโอรสของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาท ทรงครองราชสมบัติ 38 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2034- พ.ศ.2072 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น การทำนุบำรุงพุทธศาสนา โดยเฉพาะโปรดเกล้าฯ ให้หล่อพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งมีความสูงถึง 16 เมตร เป็นต้น การทำสงครามกับอาณาจักรล้านนาหลายครั้ง การเจริญสัมพันธไมตรีกับโปรตุเกส ซึ่งเป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่เข้ามามีสัมพันธไมตรีกับไทย รวมทั้งการทำสำมะโนประชากรและสัตว์เลี้ยง เป็นต้น

4. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 (พระอาทิตย์วงศ์หรือหน่อพุทธางกูร)

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 (พระอาทิตย์วงศ์หรือหน่อพุทธางกูร) เป็นโอรสของสมเด็จพระรามาริบดีที่ 2 (พระเชษฐาธิราช) ทรงครองราชสมบัติ 4 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2072-พ.ศ.2076 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น การแต่งตั้งพระไชยราชาซึ่งเป็นพระอนุชาต่างพระมารดาไปปกครองเมืองพิษณุโลก เพื่อป้องกันการขยายอำนาจของอาณาจักรล้านนา เป็นต้น

5. พระรัษฎาธิราช

พระรัษฎาธิราชเป็นโอรสของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 (พระอาทิตย์วงศ์หรือหน่อพุทธางกูร) ขณะขึ้นครองราชย์ทรงมีพระชนมายุเพียง 5 ขวบ เท่านั้น ทรงครองราชสมบัติเพียง 5 เดือน ตั้งแต่ พ.ศ. 2076-พ.ศ.2077 ก็ถูกพระไชยราชาธิราชซึ่งมีศักดิ์เป็นพระเจ้าอายกทัพจากเมืองพิษณุโลกมาแย่งราชสมบัติและสำเร็จไทยพระรัษฎาธิราช

6. สมเด็จพระไชยราชาธิราช

สมเด็จพระไชยราชาธิราช เป็นโอรสของสมเด็จพระรามาริบดีที่ 2 (พระเชษฐาธิราช) ทรงครองราชสมบัติ 12 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2077-พ.ศ.2089 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น การจ้างทหารโปรตุเกสเป็นทหารองครักษ์และสอนวิธีการใช้ปืนไฟแก่ทหารไทย การทำสงครามกับพม่าครั้งแรกใน พ.ศ. 2081 เนื่องจากพม่ายกทัพมาตีเมืองเชียงกรานของไทย และอาณาจักรล้านนายอมเป็นเมืองประเทศราชของอาณาจักรอยุธยา เป็นต้น

7. สมเด็จพระยอดฟ้า (พระแก้วฟ้า)

สมเด็จพระยอดฟ้าหรือพระแก้วฟ้า เป็นโอรสของสมเด็จพระไชยราชาธิราช กับท้าวศรีสุคติจันทร์ ขณะขึ้นครองราชย์ทรงมีพระชนมายุเพียง 11 ปี เท่านั้น ทรงครองราชสมบัติ 2 ปีระหว่าง พ.ศ. 2089-พ.ศ.2091 ก็ถูกขุนรวงศาธิราชปลงพระชนม์และตั้งตนเป็นกษัตริย์

8. ขุนรวงศาธิราช

ขุนรวงศาธิราช ขึ้นครองราชย์ได้เพียง 42 วัน ก็ถูกขุนนางกลุ่มหนึ่งจับประหารชีวิต

9. สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พระเจียรราชา)

สมเด็จพระมหาจักรพรรดิหรือพระเจียรราชาเป็นโอรสของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พระเชษฐาธิราช) และเป็นพระอนุชาของสมเด็จพระไชยราชาธิราช หลังจากขุนนางได้ประหารชีวิตขุนรวงศาธิราชแล้วก็อัญเชิญขึ้นครองราชย์ขณะที่ยังทรงผนวชอยู่ ทั้งนี้ทรงครองราชสมบัติ 20 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2091-พ.ศ.2111 มีเหตุการณ์สำคัญ เช่น ในพ.ศ. 2091 พระเจ้าหงสาวดี (บุเรงนอง) แห่งพม่ายกทัพมาตีไทย สมเด็จพระศรีสุริโยทัยซึ่งเป็นพระมเหสีผู้ประสพเคราะห์ชีวิตในสนามรบ และในพ.ศ. 2106 ไทยต้องเสียช้างเผือกและเงินแก่พม่าเพียงเพราะพระเจ้าหงสาวดี (บุเรงนอง) ทรงขอมารวมทั้งทรงสถาปนาขุนพิเรนทรเทพเป็นสมเด็จพระมหาธรรมราชาและส่งไปครองเมืองพิษณุโลก เป็นต้น

10. สมเด็จพระมหินทราธิราช

สมเด็จพระมหินทราธิราชทรงเป็นโอรสของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ทรงครองราชสมบัติเพียง 1 ปีตั้งแต่ พ.ศ. 2111-พ.ศ. 2112 ก็เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งแรกแก่พม่า ในปี พ.ศ. 2112

11. สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช

สมเด็จพระมหาธรรมราชา ทรงเป็นเชื้อสายของราชวงศ์พระร่วง และเป็นพระราชบุตรเขยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ทรงครองราชสมบัติ 21 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2112- พ.ศ. 2133 และทรงปกครองกรุงศรีอยุธยาในฐานะเป็นประเทศราชของพม่าเป็นเวลานานถึง 15 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2112-พ.ศ. 2127

12. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชหรือพระองค์คำ ทรงเป็นโอรสของสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช ทรงครองราชสมบัติ 15 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2133-พ.ศ. 2148 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น ทรงกอบกู้อิสรภาพของกรุงศรีอยุธยาและทรงทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาใน ปี พ.ศ. 2135 ทรงขยายเขตแดนของกรุงศรีอยุธยาครอบคลุมถึงล้านนา ล้านช้าง เขมร และพม่าบางส่วน รวมทั้งทรงส่งราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับจีนและติดต่อค้าขายกับสเปนซึ่งปกครองฟิลิปปินส์อยู่ขณะนั้น เป็นต้น

13. สมเด็จพระเอกาทศรถ

สมเด็จพระเอกาทศรถหรือพระองค์ขาว ทรงเป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระมหาธรรมราชาและเป็นพระอนุชาของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงครองราชสมบัติ 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2148-พ.ศ.2153 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น ทรงสร้างวัดวรเชษฐารามเพื่อบรรจุพระอัฐิของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช การฟื้นฟูประเทศภายหลังการทำสงครามกับพม่า ขณะที่ยังเป็นอุปราชได้ร่วมกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทำสงครามกับพม่าหลายครั้ง การส่งเสริมการค้ากับประเทศ จีน ญี่ปุ่น โปรตุเกส สเปน และฮอลันดา รวมถึงทรงส่งราชทูตไปยุโรปเป็นครั้งแรกที่กรุงอัมสเตอร์ดัมเมืองหลวงฮอลันดา เป็นต้น

14. สมเด็จพระศรีเสาวภาคย์ (เจ้าฟ้าเสาวภาคย์)

สมเด็จพระศรีเสาวภาคย์หรือเจ้าฟ้าศรีเสาวภาคย์ ทรงเป็นโอรสของสมเด็จพระเอกาทศรถ ครองราชสมบัติ 1 ปี 2 เดือน ระหว่างปี พ.ศ. 2148 –พ.ศ.2153 จึงถูกพระศรีศิลป์หรือพระพิมลธรรม ซึ่งขณะนั้นเป็นพระภิกษุสงฆ์ จำพรรษาอยู่ที่วัดระฆัง ได้ร่วมมือกับขุนนางบางคนแย่งชิงราชสมบัติและสำเร็จโทษสมเด็จพระศรีเสาวภาคย์

15. สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พระอินทราชา)

สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมหรือพระอินทราชา ทรงเป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระเอกาทศรถที่ประสูติจากพระสนม ครองราชสมบัติ 17 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2154- พ.ศ.2171 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น ทรงส่งเสริมพระพุทธศาสนา ทรงนิพนธ์กาพย์มหาชาติและสร้างพระไตรปิฎก ทรงส่งเสริมการค้ากับต่างประเทศอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองท่าที่สำคัญของชาติ ทรงรับทหารอาสาชาวญี่ปุ่นชื่อ ยามาตา นางามาซา มาช่วยในราชการ ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นออกญาเสนาภิมุข เป็นต้น

ระยะที่ 3 ช่วงเวลาแห่งการติดต่อกับชาวตะวันตก 105 ปี

(พ.ศ. 2171-พ.ศ.2275)

1. สมเด็จพระเชษฐาธิราช (พระอาทิตย์วงศ์)

สมเด็จพระเชษฐาธิราช ทรงเป็นโอรสของสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ครองราชสมบัติเพียง 28 วัน ในปี พ.ศ. 2172 ก็ถูกออกญากลาโหมสุริยวงศ์แย่งชิงราชสมบัติและสำเร็จโทษ

2. สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (ออกญากลาโหมสุริยวงศ์)

หลังจากสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (ออกญากลาโหมสุริยวงศ์) ได้สำเร็จโทษสมเด็จพระอาทิตย์วงศ์แล้ว ได้ปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ปราสาททอง ทรงครองราชสมบัติ 27 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2172- พ.ศ.2199 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น ทรงประกาศใช้กฎหมายลักษณะทาส กฎหมายพระธรรมนูญ ทรงสร้างวัดไชยวัฒนารามและปราสาทนครหลวง ทรงส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และเปิดเมืองมะริดให้เป็นเมืองท่าด้านอ่าวเบงกอล เป็นต้น

3. สมเด็จพระเจ้าฟ้าไชย

สมเด็จพระเจ้าฟ้าไชย ทรงเป็นโอรสของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ทรงครองราชสมบัติเพียง 3-4 วัน ในปี พ.ศ. 2199 ก็ถูกสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกับพระศรีสุธรรมราชาสำเร็จโทษ

4. สมเด็จพระศรีสุธรรมราชา

สมเด็จพระศรีสุธรรมราชา ทรงเป็นพระอนุชาของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ครองราชสมบัติเพียง 2 เดือน ในปี พ.ศ. 2199 ก็เกิดกรณีพิพาทกับสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ถึงขั้นต้องทำสงครามกันเองภายในเมืองและสมเด็จพระศรีสุธรรมราชาเป็นฝ่ายพ่ายแพ้

5. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงเป็นโอรสของพระเจ้าปราสาททอง ครองราชสมบัติ 32 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2199-พ.ศ.2231 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น ทรงสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่กรุงศรีอยุธยาหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้า ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ทรงเชิญชาวต่างประเทศมารับราชการในกรุงศรีอยุธยา เช่น คอนสแตนติน ปอนคอต ชาวกรีก ซึ่งต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็น ออกญาวิไชยเขนทร์ เป็น ทรงประกาศใช้กฎหมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายลักษณะรับฟ้องเพิ่มเติม และพระราชกำหนดว่าด้วยการฟ้องคดี เป็นต้น ยุคนี้ถือเป็นยุคทองทางวรรณคดี มีนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงกลางคน เช่น พระมหาราชครู และศรีปราชญ์ ส่วนวรรณกรรมสำคัญ ได้แก่ สมุทรโฆษคำฉันท์ เป็นต้น

6. สมเด็จพระเพทราชา

พระเพทราชาเป็นผู้นำขุนนางซึ่งดำเนินการขจัดอิทธิพลของออกญาวิไชยเขนทร์ ขุนนางชาวกรีกและฝรั่งเศสที่รับราชการอยู่ในกรุงศรีอยุธยาได้สำเร็จ ต่อมาได้สังหารพระปีย์ ซึ่งเป็นราชบุตรบุญธรรมของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และได้ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ระหว่าง พ.ศ. 2231-พ.ศ.2246 รวมระยะเวลาที่ครองราชสมบัติ 15 ปี

7. สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ)

สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 หรือพระเจ้าเสือ ครองราชสมบัติ 5 ปี ระหว่าง พ.ศ.2246- พ.ศ.2251 ทรงเป็นโอรสบุญธรรมของสมเด็จพระเพทราชา พระนามเดิมคือขุนหลวงสรศักดิ์ และเป็นอุปราชในสมัยพระเพทราชา เหตุการณ์สำคัญในสมัยนี้ เช่น เหตุการณ์เกี่ยวกับพันท้ายนรสิงห์ ส่วนบ้านเมืองสงบเรียบร้อยดี

8. สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 9 (พระเจ้าท้ายสระ)

สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 9 หรือพระเจ้าท้ายสระ ทรงเป็นโอรสของพระเจ้าเสือมีพระนามเดิมว่าเจ้าฟ้าเพชร ครองราชสมบัติ 24 ปี ระหว่าง พ.ศ.2251- พ.ศ.2275 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น การขุดคลองมหาไชยเชื่อมแม่น้ำแม่กลองกับแม่น้ำท่าจีน เขมรยอมเป็นเมืองประเทศราชของไทย และการค้าขายกับจีนรุ่งเรืองมาก เป็นต้น

ระยะที่ 4 ช่วงเวลาแห่งการเสื่อมลงของอารยธรรม 34 ปี

(พ.ศ.2276-พ.ศ.2310)

1. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 (พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ)

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 หรือพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงเป็นโอรสของพระเจ้าท้ายสระ ครองราชสมบัติ 26 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2275-พ.ศ.2301 มีพระราชกรณียกิจสำคัญ เช่น สงครามกลางเมืองเพื่อชิงราชสมบัติระหว่างเจ้าฟ้าพรกับเจ้าอภัย การเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การส่งสมณทูตไปช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนาที่ลังกา ความเจริญรุ่งเรืองด้านวรรณกรรม ทั้งนี้มีกวีที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ (เจ้าฟ้ากุ้ง) โดยมีวรรณกรรมสำคัญ เช่น กาพย์แม่เรือ และพระมาลัยคำหลวง เป็นต้น

2. สมเด็จพระเจ้าอุทุมพร (ขุนหลวงหาวัด)

สมเด็จพระเจ้าอุทุมพรหรือขุนหลวงหาวัด มีพระนามเดิมว่ากรมขุนพระพิณิจ เป็นโอรสของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงครองราชสมบัติในปี พ.ศ.2301 เพียง 2 เดือน ก็ถวายราชสมบัติแก่พระเชษฐาแล้วเสด็จออกผนวช

3. สมเด็จพระเจ้าสุริยาศน์อัมรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ)

สมเด็จพระเจ้าสุริยาศน์อัมรินทร์ หรือพระเจ้าเอกทัศ ทรงเป็นเชษฐาของสมเด็จพระเจ้าอุทุมพรครองราชสมบัติ 9 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2301-พ.ศ.2310 จากนั้นก็เสียดุสิตอยู่ชานแก่มมาเป็นครั้งที่ 2 และเหตุการณ์ครั้งนี้ถือเป็นการสิ้นสุดยุครุ่งเรืองทางอารยธรรมของกรุงศรีอยุธยา หลังจากเป็นราชธานีไทยนานถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ปกครองอย่างต่อเนื่อง 33 พระองค์จาก 5 ราชวงศ์ ดังตาราง 3

ตาราง 3 ราชานามพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยา พ.ศ. 1893-พ.ศ. 2310

ที่	พระมหากษัตริย์	ความสัมพันธ์	ระยะเวลาที่ครองราชสมบัติ		ราชวงศ์
			จำนวนปี	ระยะเวลา(พ.ศ.)	
1.	พระเจ้าอู่ทอง	ปฐมกษัตริย์	19	1893-1912	เจียงราช
2.	สมเด็จพระรามศวร	โอรส			
3.	ขุนหลวงพะงั่ว (สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1)	พี่มหีพระเจ้าอู่ทอง	17	1913-1931	สุพรรณภูมิ
4.	สมเด็จพระเจ้าทองล้น (เจ้าทองจันทร์)	โอรส	7 วัน	1931	สุพรรณภูมิ
5.	สมเด็จพระรามศวร	โอรสของพระเจ้าอู่ทอง	7	1931-1938	เจียงราช
6.	สมเด็จพระบรมราชาธิราช (พระบรมราชา)	โอรส	14	1938-1952	เจียงราช
7.	สมเด็จพระอินทร์ราชา (เจ้านครอินทร์)	ราชนัดดาของ ขุนหลวงพะงั่ว	15	1952-1967	สุพรรณภูมิ
8.	สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)	โอรส	24	1967-1991	สุพรรณภูมิ
9.	สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	โอรส	40	1991-2031	สุพรรณภูมิ
10.	สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 (พระกนิษฐาธิราชที่ 2)	โอรส	3	2031-2034	สุพรรณภูมิ
11.	สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พระเชษฐาธิราช)	โอรสของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	38	2034-2072	สุพรรณภูมิ
12.	สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 (พระกาฬดิยวงศ์หรือหน่อพุทธางกูร)	โอรส	4	2072-2076	สุพรรณภูมิ
13.	พระรพีภูษิตราช	โอรส	5 เดือน	2076-2077	สุพรรณภูมิ
14.	สมเด็จพระไชยราชาธิราช	โอรสของพระเชษฐาธิราช	12	2077-2089	สุพรรณภูมิ
15.	สมเด็จพระยอดฟ้า (พระแก้วฟ้า)	โอรส	2	2089-2091	สุพรรณภูมิ
16.	ขุนวรวงศาธิราช*	ขุนนาง	42 วัน	2091	-
17.	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พระเชียรราชา)	โอรสของพระเชษฐาธิราช และเป็นกษัตริย์ ของสมเด็จพระไชยราชา	20	2091-2111	สุพรรณภูมิ
18.	สมเด็จพระมหินทราธิราช	โอรส	1	2111-2112	สุพรรณภูมิ

ตาราง 3 ราชานามพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยา (ต่อ)

ที่	พระมหากษัตริย์	ความสัมพันธ์	ระยะเวลาที่ครองราชสมบัติ		ราชวงศ์
			จำนวนปี	ระยะเวลา(พ.ศ.)	
19.	สมเด็จพระมหาธรรมราชา	ราชบุตรเขยของ พระมหาจักรพรรดิ	21	2112-2135	พระร่วง
20.	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช	โอรส	15	2133-2148	พระร่วง
21.	สมเด็จพระเอกาทศรถ	อนุชา	5	2148-2153	พระร่วง
22.	สมเด็จพระศรีเสาวภาคย์ (เจ้าฟ้าเสาวภาคย์)	โอรส	14 เดือน	2153-2154	พระร่วง
23.	สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พระกนิษฐา)	โอรสของพระเอกา ทศรถซึ่งประสูติ จากพระสนม	17	2154-2171	พระร่วง
24.	สมเด็จพระเชษฐาธิราช	โอรส	28 วัน	2172	พระร่วง
25.	สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (ออกญาถลาโหมสุริยวงศ์)	ขุนนาง	27	2172-2199	ปราสาททอง
26.	สมเด็จพระเจ้าฟ้าไชย	โอรส	3-4 วัน	2199	ปราสาททอง
27.	พระศรีสุธรรมราชา	อนุชาของพระ เจ้าปราสาททอง	2 เดือน	2199	ปราสาททอง
28.	สมเด็จพระนารายณ์มหาราช	โอรสของพระเจ้า ปราสาททอง	32	2199-2231	ปราสาททอง
29.	สมเด็จพระเพทราชา	ขุนนาง	15	2231-2246	บ้านพลูหลวง
30.	สมเด็จพระเจ้าสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ)	โอรสบุญธรรม	5	2246-2251	บ้านพลูหลวง
31.	สมเด็จพระเจ้าสรรเพชญ์ที่ 9 (พระเจ้าท้ายสระ)	โอรส	24	2251-2275	บ้านพลูหลวง
32.	สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 (พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ)	โอรส	26	2275-2301	บ้านพลูหลวง
33.	สมเด็จพระเจ้าอุทุมพร (ขุนหลวงหาวัด)	โอรส	2 เดือน	2301	บ้านพลูหลวง
34.	สมเด็จพระเจ้าสุริยาศน์อมรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ)	เชษฐา	9	2301-2310	บ้านพลูหลวง

ยุคเมืองร้าง 140 ปี (พ.ศ.2310-พ.ศ.2450)

การเสียดินแดนกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าในปี พ.ศ.2310 ถือเป็นการสูญเสียดินแดนอย่างร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย ทั้งนี้คณะบาทหลวงที่เข้ามาในกรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าสุริยาศน์อมรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ) ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายของกรุงศรีอยุธยาได้บันทึกไว้ว่า “เมื่อกองทัพพม่าสามารถเข้ากรุงได้แล้ว ทหารพม่าได้จุดไฟเผาบ้านเมืองและทำลายทรัพย์สินอยู่ถึง 15 วัน ก่อนที่จะยกทัพออกจากกรุง เมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2310 จากนั้นกรุงศรีอยุธยาอันยิ่งใหญ่ก็กลายเป็นเมืองร้างตั้งแต่นั้นมา” ครั้นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ประกาศอิสรภาพและขับไล่พม่าออกไปจากแผ่นดินไทยแล้ว ก็ทรงย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่กรุงธนบุรี ทรงโปรดให้กวาดต้อนชาวอยุธยาไปเป็นกำลังสำคัญที่กรุงธนบุรี ต่อมาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก็โปรดให้มีการสำรวจจุดค้นทรัพย์สมบัติที่ชาวอยุธยาฝังไว้ก่อนกรุงแตก เป็นผลให้ชาวอยุธยาที่หลบซ่อนอยู่ในป่า ออกมาตั้งบ้านเรือนรอบๆ เกาะเมืองอยุธยา ขณะเดียวกันโบราณสถานก็เริ่มถูกรื้อทำลายเพื่อค้นหาทรัพย์สมบัติ เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงขึ้นครองราชสมบัติใน พ.ศ. 2325 ได้โปรดให้รื้ออิฐกำแพงเมือง เิงหินและป้อมปราการในกรุงเก่าไปสร้างเมืองใหม่ ทั้งนี้การรื้ออิฐจากกรุงเก่าครั้งนี้มีเหตุผล 2 ประการ ได้แก่ ประการแรกการนำอิฐไปสร้างเมืองใหม่และประการที่สองต้องการทำลายปราการเมืองเก่ามิให้เป็นประโยชน์แก่ข้าศึกที่อาจยกทัพมาตีราชธานีใหม่ ต่อมาในรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะก่อสร้างพระปรางค์ใหญ่วัดสระเกศ ก็มีการรื้อถอนพระราชวังโบราณ เช่น พระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ พระที่นั่งบรรยงค์รัตนาศน์และพระปรางค์บางองค์ในกรุงศรีอยุธยาเพื่อนำศิลาแลงไปใช้ในวัดอุประสงค์ดังกล่าวด้วย

ครั้นในปี พ.ศ. 2450 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะเสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพิธี “รัชมงคณ” ณ พระราชวังหลวงเก่ากรุงศรีอยุธยา จึงมีพระบรมราชโองการให้พระยาโบราณราชธานินทร์ สมุหเทศาภิบาลมณฑลอยุธยา จัดดำเนินการสร้างกำแพงและปราสาทจำลองบนพระที่นั่งวิหารสมเด็จ พระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท และดำเนินการขุดวังให้เห็นรากฐาน ครั้งนั้นได้ขุดพระที่นั่งวิหารสมเด็จ พระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท พระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ พระที่นั่งบรรยงค์รัตนาศน์ พระที่นั่งทรงปืน พระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์ และกำแพงพระราชวังชั้นนอก หลังจากนั้นทางราชการก็ได้ดำเนินการขุดแต่งต่อมาตราบเท่าทุกวันนี้

ยุคอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณ 83 ปี (พ.ศ.2451 – พ.ศ.2534)

การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มดำเนินการชัดเจนในปี พ.ศ. 2451 ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทั้งนี้พระองค์ทรงโปรดให้พระยาโบราณราชธานินทร์ ผู้สำเร็จราชการมณฑลกรุงเก่า ดำเนินการสำรวจและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ภายในพระราชวังโบราณ รวมทั้งสงวนที่ดินบริเวณเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย หลวงประดิษฐ์มนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ได้สนับสนุนให้ตราพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินและที่ดินวัดร้างให้กระทรวงการคลัง จากนั้นในปี พ.ศ. 2478 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานในพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นโบราณสถานของชาติ จำนวน 69 แห่งและอีก 3 ปี ต่อมาคือ พ.ศ. 2481 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากรที่ตกเป็นของกระทรวงการคลังตามพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงเมืองร้างให้เป็นศูนย์กลางการค้าและการปกครอง จนกระทั่งถึงยุคสมัยของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2499 ได้ให้กรมศิลปากรดำเนินการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาหลายแห่ง เช่น วัดมหาธาตุ วัดบูรณะและวัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นต้น แต่การดำเนินงานหยุดชะงักในปีถัดมา (พ.ศ. 2500) เนื่องจากเกิดเหตุการณ์ไม่สงบในบ้านเมืองและกระทรวงวัฒนธรรมถูกตั้งยุบ ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 ซึ่งเป็นปีครบรอบ 200 ปี ที่กรุงศรีอยุธยาถูกทำลายจากพม่า กระทรวงมหาดไทยได้เสนอให้กรมศิลปากรร่วมกับสำนักผังเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยาดำเนินการพัฒนาเกาะเมืองตามโครงการสำรวจขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียงจนกระทั่ง พ.ศ. 2519 กรมศิลปากรได้ประกาศเขตพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1,810 ไร่ เป็นเขตโบราณสถาน โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 ก็สามารถปรับปรุงเป็นโครงการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 ได้จัดทำแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาอนุสรณ์ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2530 จากนั้นแหล่งศิลปกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็ได้รับประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากองค์การด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534

ยุคมรดกโลกทางวัฒนธรรม (พ.ศ. 2534-ปัจจุบัน)

จากการศึกษาของกรมศิลปากรพบว่า มีโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 408 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่เกาะเมือง จำนวน 189 แห่ง และนอกเกาะเมืองจำนวน 204 แห่ง ทั้งนี้กรมศิลปากรได้จัดทำแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งพื้นที่แหล่งศิลปกรรมออกเป็น 7 เขต ดังนี้

- เขต 1. พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์
- เขต 2. พื้นที่ในเกาะเมืองนอกเขตอุทยานประวัติศาสตร์
- เขต 3. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านตะวันออก (ครอบคลุมเมืองอโยธยา)
- เขต 4. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านตะวันตก
- เขต 5. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านเหนือ (ครอบคลุมคลองกระบัง)
- เขต 6. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านใต้ (ครอบคลุมพื้นที่เมืองเวียงเหล็ก/ปทาคูจาม)
- เขต 7. พื้นที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้แล้วในเขตจังหวัดอยุธยา

คนอยุธยา

คนหลังกรุงแตก

เมื่อกรุงแตกครั้งที่ 2 เหมือนกรุงศรีอยุธยาจะสูญสิ้นไปไม่ว่าคนหรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ซึ่งตั้งสมมาเป็นเวลาชยาวนาน ดูเหมือนเราจะรับรู้เรื่องราวกันมาอย่างนี้ จึงได้เกิดมีข้อกังขาว่า แล้วคนอยุธยาหลังกรุงแตกเป็นใคร มาจากไหน?

เมื่อคราวกรุงแตก ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมากก็จริง แต่ที่รอดชีวิตหนีเข้าป่าพงไปก็มีอยู่ และที่ถูกกวาดต้อนไปก็มีอีกไม่น้อย เหลือศึกษาไทยที่ถูกกวาดต้อนไปเมืองพม่า ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งคลองชะเวตาของ หรือคลองทองคำ ห่างจากเมืองมันซาเลย์ประมาณ 13 กิโลเมตร โดยมีวัดระโห้เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ทุกวันนี้ยังคงมีตลาดโยเดีย (โยเดีย เป็นคำที่ชาวพม่าเรียกคนอยุธยา) และรำโยเดียที่มีท่าพรหมสีหน้าแบบไทย ปรากฏให้เห็นเป็นหลักฐานอยู่ คนไทยที่ไม่ได้ถูกกวาดต้อนไป บางส่วนก็สมัครใจติดตามพระเจ้ากรุงธนบุรีมาตั้งบ้านเมืองใหม่ ดังกล่าวกันว่า “คนฝั่งธนคือคนกรุงเก่านั่นเอง”

หลังสงคราม คนกรุงเก่าที่ยังซ่อนตัวค้ำจัญอยู่ ก็กลับมาทำมาหากินตามถิ่นที่อยู่ในชุมชนเดิมที่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ทั้งในหัวเกาะเมืองและนอกเกาะเมือง ครั้งนั้นแบ่งการปกครองเป็น 4 แขวง คือ แขวงรอบกรุง แขวงนคร แขวงอุทัย และแขวงเสนา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงเห็นว่าแต่ละแขวงมีพื้นที่กว้างขวาง ทั้งจำนวนประชาชนก็มีมากเกินกว่าที่ทางแขวงจะรับผิดชอบได้อย่างทั่วถึง จึงได้ทรงแบ่งแยกแขวงเดิมออกไป แขวงอุทัย ทรงแบ่งออกเป็นแขวงอุทัยใหญ่และแขวงอุทัยน้อย แขวงนคร ก็ทรงแบ่งออกเป็นแขวงนครใหญ่และแขวงนครน้อย แขวงเสนาแบ่งออกเป็นแขวงเสนาใหญ่และแขวงเสนาน้อย มีแต่แขวงรอบกรุงที่ตั้งอยู่ตามเดิม ไม่ได้แบ่งแยก รวมเป็น 7 แขวง

เมื่อครั้งที่มีการจัดการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล เมื่อ พ.ศ. 2483 จำนวนประชากรในแต่ละแขวงหนาแน่นขึ้นจึงขยายจาก 7 แขวงเดิม เพิ่มเป็น 11 แขวงต่อมาในรัชกาลที่ 6 พ.ศ.2459 ได้ขยายขึ้นถึง 12 แขวง และเปลี่ยนชื่อเรียกจาก “แขวง” เป็นอำเภอต่างๆ ดังที่รู้จักในปัจจุบัน เช่น แขวงนครใหญ่ เปลี่ยนเป็นอำเภอมหาราช แขวงเสนาใหญ่เปลี่ยนเป็นอำเภอผักไห่ เป็นต้น

พื้นเพคนท้องถิ่น

บ้านเรือนหรือพื้นเพของคนอยุธยา อาจไม่ต่างไปจากชาวจังหวัดต่างๆ ในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาอย่างอ่างทอง สุพรรณบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี เท่าไคนัก ผู้คนในจังหวัด แถบนี้ล้วนแต่มีวัฒนธรรมที่เกี่ยวพันกับสายน้ำ และท้องทุ่งอันกว้างใหญ่ที่แผ่ครอบคลุมเข้าไปในหลายเขตอำเภอหรือหลายจังหวัด ดังเช่น ทุ่งบางปะหัน บ้านแพรก คอนทุด (สระบุรี) และมหาราช ทั้งหมดนี้รวมกันเป็นทุ่งผืนเดียวกัน ชาวบ้านเรียกว่าทุ่งมหาราช เป็นต้น คนในแถบนี้ รวมทั้งคนอยุธยา มักถือคนเป็นชาวทุ่งใดทุ่งหนึ่งด้วยกันโดย ไม่แบ่งพวกตามเขตจังหวัด เช่น ชาวทุ่งมหาราช ชาวทุ่งบางบาล ชาวทุ่งบ้านแพรก ชาวทุ่งลุมพลี เป็นต้น ถ้าถูกถามเจาะจงว่าเป็นคนแถบไหน ชาวบ้านก็มักอ้างชื่อบุคคล ผู้เป็นที่เคารพนับถือของคนหมู่นั้น เป็นเครื่องระบุบอกถิ่นอาศัยของตน เช่น อยู่หมู่ตาโพ หมู่ตารอด (นามสมมุติ) เป็นต้น

ในอดีต ชาวบ้านนิยมปลูกบ้านเรือนเรียงกันไปตามแนวลำน้ำ หันหน้าเรือนออกริมแม่น้ำลำคลอง ส่วนหลังบ้านคือท้องทุ่งนาอันเป็นแหล่งทำมาหากิน คนบางท้องที่ก็ชอบอาศัยอยู่ในเรือนแพ บริเวณที่มีลำน้ำมาสบกันหลายสาย มักมีบ้านเรือนตั้งอยู่อย่างหนาแน่นและเป็นแหล่งทำมาค้าขาย เพราะเป็นศูนย์รวมของเรือที่สัญจรไปมาด้วยเหตุนี้ คนที่ยังตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณดังกล่าวจึงมักเป็นผู้มีอันจะกิน และเป็นคนเก่าแก่ในท้องถิ่นนั้น

ในตัวอำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยาชุมชนเก่าล้วนอยู่ริมน้ำ โดยเฉพาะบริเวณที่มีลำน้ำมาสบกัน เช่น ย่านหัวรออันเป็นบริเวณที่แม่น้ำเจ้าพระยามาสบกับคลองหันตรา และฝั่งตรงข้ามกับวัดพนัญเชิง บางกะจะที่เรียกว่าตำบลท่าเกว๋ม ก็เป็นบริเวณที่แม่น้ำเจ้าพระยามาสบกันแม่น้ำป่าสัก ในระยะแรกตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนลึกเข้าไปในตัวเกาะเมืองยังมีผู้คนอาศัยอยู่เบาบาง เพราะวัดวาถูกเผาทำลาย มีป่ารกปกคลุมเป็นที่เปลี่ยวและเป็นแหล่งซ่อนสมุขของนักเลงหัวไม้ทั้งหลาย

เมื่อครั้งที่ปรับปรุงการปกครองประเทศเป็นแบบเทศาภิบาลในรัชกาลที่ 5 แม้อยุธยาจะได้เป็นที่ตั้งของที่ทำการมณฑล แต่ภายในเกาะเมืองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเท่าไคนัก จนกระทั่งหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) หนึ่งในคณะราษฎรผู้ก่อการปฏิวัติใน พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นคนอยุธยาโดยกำเนิดได้กลับมาพัฒนาแผ่นดินเกิด ด้วยการสร้างถนนหนทางภายในเกาะเมืองเป็นอาทิ ความเจริญที่กระจุกอยู่เพียงบริเวณริมน้ำจึงได้แพร่ขยายไปทั่วบริเวณเกาะเมือง นับแต่นั้นมาจึงได้มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่นมากขึ้น และการเดินทางก็เริ่มเปลี่ยนจากเรือมาเป็นรถ

ก่อนที่จะมีถนน ชุมชนใหญ่ในอดีตก็ล้วนแต่ต้องอาศัยแม่น้ำลำคลองเป็นเส้นทางสัญจรหลัก อย่างอำเภอบางซ้าย อำเภอเสนาที่เราารู้จักกันว่าบ้านแพน เคยเป็นน้ำจืดเรือแม่เหล็กเรือแม่เหล็กแดง มีผู้คนคลาคล่ำอาศัยริมฝั่งแม่น้ำน้อย ซึ่งเชื่อมต่อกับคลองเจ้าเจ็ด และมีบ้านเจ้าเจ็ด

เป็นชุมชนเก่าอีกแห่งหนึ่งตั้งอยู่ริมฝั่ง ส่วนแถบอำเภอมหาราช อำเภอบางปะหัน อำเภอบ้านแพรก ก็มีแม่น้ำลพบุรีเป็นเส้นทางคมนาคมที่โยงต่อไปถึงจังหวัดลพบุรี

แถบอำเภอท่าเรือ อำเภอนครหลวง มีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางหลักมาแต่โบราณโบราณ เช่นเดียวกับหมู่บ้านต่างๆ แถบอำเภอบางปะอินและอำเภอบางไทร ที่มีคลองพระยาบรรลือเชื่อมต่อไปจนถึงอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดปทุมธานี และอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีได้อีก

ที่กล่าวมานี้คือแม่น้ำต่างๆ ที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมหลัก ยังไม่ได้รวมลำคลองซึ่งแยกย่อยออกไปเป็นร่างแหเชื่อมหมู่บ้านต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน แต่ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนและทางรถไฟ การสัญจรทางน้ำก็เริ่มลดความสำคัญลง ชุมชนที่เกิดใหม่มีได้ตั้งอยู่กับแม่น้ำลำคลองอีกต่อไป บริเวณอำเภอภาชีนั้น เดิมเป็นเพียงที่ตั้งของสถานที่ราชการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชาวอำเภอนครหลวงและอำเภออุทัยเท่านั้น ต่อมาเมื่อเป็นชุมทางรถไฟของทั้งสายเหนือและสายอีสาน บริเวณนี้จึงขยายเป็นชุมชนใหญ่ มีผู้คนจากหลายท้องที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก และที่สุดจึงตั้งขึ้นเป็นอำเภอภาชีในเวลาต่อมา

ส่วนอำเภอวังน้อย แต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของทุ่งหลวงรังสิต ซึ่งมีสัตว์ป่าชุกชุม และมีบึงกว้างใหญ่เรียกว่าบึงจุฬา เมื่อรัฐบาลขอมให้บุกเบิกเข้าทำนาในพื้นที่ดังกล่าว จึงได้มีผู้คนจากอำเภอหนองแค (สระบุรี) อำเภออุทัย และอำเภอบางปะอิน เข้ามาอยู่ทำกิน จนได้ตั้งขึ้นเป็นอำเภอวังน้อยในสมัยรัชกาลที่ 5

สำเนียงพูด

ถ้าหากได้มีโอกาสโอภาปราศรัยกับชาวบ้านร้านถิ่นชาวอยุธยาทั้งหลายแล้วจะรู้สึก ว่าสำเนียงที่ได้ยินละม้ายคล้ายคนในแถบจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม อ่างทอง สิงห์บุรี แต่ก็ “เหนือ” ต่างกันไปในแต่ละอำเภอ ชาวอำเภอบางซ้าย ผักไห่ เสนา ลาดบัวหลวง ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เมืองสุพรรณบุรีและนครปฐม จะมีสำเนียงพูดที่เหนือกว่า ชาวอำเภออื่นในอยุธยา อันที่จริงผู้คนในแถบนี้มีการติดต่อไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ ทุกคนอยุธยา สุพรรณบุรี นครปฐม ต่างก็ไม่ว่ากันว่าเขาเป็นคนต่างเมือง เรื่องเขตแดน นั้นเป็นการกำหนดขึ้นเพื่อให้สะดวกแก่การปกครอง แต่มิใช่สิ่งแบ่งแยกสายสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของคนละแวกนี้

อาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ได้เคยกล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า ที่คนกรุงเทพฯ เปรียบเปรยว่าคนแถบสุพรรณบุรี อ่างทอง อยุธยา พูดเหน่อ นั้น หากคิดดูให้ดีๆ บางทีคนกรุงเทพฯ อาจจะเหน่อไปเองก็ได้ สำเนียงอย่างสุพรรณบุรี อ่างทอง นครชัยศรี ที่ว่าเหน่อ นั้น มีพูดกันอย่างแพร่หลายในท้องที่หลายจังหวัด จึงอาจเป็นไปได้ว่าสำเนียงเช่นนั้นต่างหากที่เป็นสำเนียงไทยแท้แต่ดั้งเดิม อยุธยา ศูนย์กลางวัฒนธรรมเป็นราชธานีที่มีความรุ่งเรืองมากกว่า 400 ปี ก็ใช้

สำเนียงนั้น แต่คนบางกอกยุคหลังนั่นเองที่พูดเหนือคิดเพี้ยนไปเป็นสำเนียงไทยปนจีน ปนแขก หรือกระทั่งปนฝรั่งอย่างในปัจจุบัน

ในเรื่องนี้ยังมีคนตั้งข้อสังเกตเสริมอีกว่า “โชน” อันเป็นศิลปะชั้นสูงของไทยที่มีมาแต่โบราณโอบราณครั้งอยุธยา นั้น เสียงพยางค์ฟังแล้วรู้สึกเหนือเหมือนแถบอยุธยา สุพรรณบุรี ยังไงยังงั้นทีเดียว

กลุ่มคนในอยุธยา

ในอดีต อยุธยาเป็นราชธานีและเป็นเมืองท่านานาชาติที่สำคัญ, นอกจากคนพื้นเมืองอยุธยาแล้วยังมีคนต่างชาติต่างภาษาเข้ามาพักพิงอาศัยเป็นจำนวนมากไม่น้อย แม้ปัจจุบันร่องรอยของคนเหล่านั้นจะเหลือเพียงโบราณวัตถุสถานบางแห่งเท่านั้น แต่ศิลปะวิทยาการบางอย่างที่ชาวต่างชาตินับแต่ครั้งนั้นถ่ายทอดไว้ให้ก็ยังคงอยู่ อาทิ ขนมหอมหยิบ ฝอยทอง ของชาวโปรตุเกส เรือกำปั่น ที่คนไทยต่อได้โดยมีชาวเนเธอร์แลนด์เป็นครู และกล้องคูควาอันเป็นเครื่องบรรณาการจากฝรั่งเศส

คำพูดบางคำที่เราใช้มาจนถึงวันนี้ นั้น ก็เป็นสิ่งที่เราซึมมาจากแขกเมืองชาวมุสลิมเมื่อครั้งกระนั้น เช่น คำว่า กุหลาบ กั้นหยัน (มีคปลายแหลมมีคมสองข้าง) เช่นเดียวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมซุ้มโค้งแบบโดมและกรอบประตูหน้าต่างของวัดวาอารามพระราชวัง

แม้เมื่อสิ้นสภาพราชธานีแล้ว ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ อยุธยาก็ยังมีคนไทยเชื้อสายต่างชาติอาศัยอยู่หลายกลุ่มด้วยกัน อาทิ

ชาวมอญ ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านเสากระโคง อำเภอบางปะอิน มีวัดทองบ่อเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ตามประวัติศาสตร์ชาวมอญอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในไทย เป็นระลอกแรกเมื่อกว่า 300 ปีมาแล้ว ปี พ.ศ. 2317 ในรัชกาลพระเจ้ากรุงธนบุรี มีอพยพเข้ามาอีกระลอกหนึ่งประมาณกว่า 4 พันคน พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และอำเภสามโคก จังหวัดปทุมธานี ต่อมาในรัชกาลที่ 3 ชาวมอญได้เข้ามาอีกครั้งเป็นจำนวน 4 หมื่นคน จึงโปรดเกล้าฯ ให้เข้าไปอยู่ที่จังหวัดปทุมธานี นนทบุรี นครเขื่อนขันธ์ (พระประแดง) และกระจายมาอยู่ที่อยุธยาด้วย

ผู้ใหญ่ณิล ธรรมกาย อายุเกือบ 70 ปี ชาวมอญบ้านเสากระโคง เล่าให้ฟังว่า รุ่นพ่อแม่ปู่ย่าของณล สือสารกันด้วยภาษามอญ การสวดมนต์ไหว้พระก็ใช้ภาษามอญ แต่ถึงปัจจุบัน มีเพียงผู้สูงอายุเท่านั้นที่ยังพูดได้

ชาวมอญเหล่านี้เดิมมีอาชีพค้าขายทางเรือ ส่วนมากไปปรับซื้อใบจากที่ปากน้ำจังหวัดสมุทรปราการ บรรทุกมาขายที่อยุธยาและเลยขึ้นไปจนถึงนครสวรรค์ อาชีพดังกล่าวเพิ่งจะหมดไปเมื่อ 30 กว่าปีที่แล้ว ปัจจุบันลูกหลานมอญที่มีการศึกษาสูง ก็ทำงานในหน่วยงาน

ต่างๆ ทั่วไปทั้งราชการและเอกชน ส่วนที่มีโอกาสเรียนน้อย ก็เป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเกิดขึ้นมากมายในท้องที่อำเภอบางปะอิน 'ไม่ต่างจากคนไทยเชื้อสายอื่น

ชาวไทยมุสลิม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนประชากรไทยมุสลิมเป็นอัตราส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับกลุ่มชนอื่น และมักรวมอยู่กันเป็นกลุ่มใหญ่ ไม่แตกแยกเพราะมีวัฒนธรรมประเพณีและวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ นับแต่เรื่องอาหารการกิน การปฏิบัติศาสนกิจ และการแต่งงานซึ่งมักแต่งงานเองในกลุ่มชาวมุสลิมคนต่างศาสนาไม่ว่าชายหรือหญิง เมื่อมาแต่งงานกับชาวมุสลิมมักต้องหันมานับถือศาสนาอิสลามตามไปด้วย มิฉะนั้นก็จะถูกสังคมชาวมุสลิมในกำแพง (หมู่บ้าน) ดูแคลนจนทนไม่ได้เพราะความแปลกแยก จึงมักไม่มีใครกล้าฝืนประเพณีที่ปฏิบัติกันมา

มุสลิมที่เข้ามาอยู่อาศัยในอยุธยาตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นราชธานี มี 2 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน พวกที่มาจากหัวเมืองปัตตานี หรือแขกตานีตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มหนาแน่นบริเวณคลองตะเคียน ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของเกาะเมือง มีอาชีพขายเรือขายขนมและเครื่องใช้ทั่วไปตามท้องน้ำ อาชีพเสริมคือถักแห สวิง ส่งมาจำหน่ายที่หัวรอและกรุงเทพฯ มุสลิมคลองตะเคียนเคยมีชื่อเรื่องการทอผ้า เรียกว่าผ้าทอคลองตะเคียน ทว่าปัจจุบันเลิกทำมานานแล้ว

มุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากต่างชาติ หรือ "แขกเทศ" เช่น เปอร์เซีย อาหรับ และอินเดีย โดยมากอาศัยอยู่แถบคูมพลี ภูเขาทอง หัวแหลม บุคคลสำคัญคือ ท่านเจกอะหมัด จุฬาราชมนตรีคนแรกของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา ผู้เป็นต้นตระกูลขุนนาค ก็มีนิวาสสถานอยู่ในบริเวณดังกล่าว ที่สืบเชื้อสายมาจากสุลต่านสุลัยมานแห่งเมืองสงขลา ก็มีอีกกลุ่มหนึ่ง มีอาชีพขายเรือเร่ขายสินค้าที่มาจากต่างประเทศ เช่น ผ้า แพรพรรณ งานขาม เครื่องใช้ต่างๆ บางทีก็เรียกกลุ่มมุสลิมพวกนี้ว่า แขกแพหรือแขกเมือง เนื่องจากเดิมนั้นอยู่อาศัยกันที่แพริมคูเมืองในเมือง ตระกูลพุดตาล ก็สืบสายมาจากแขกเทศกลุ่มนี้ เมื่อครั้งกรุงแตก ชาวมุสลิมละแวกนี้บางครั้งครอบครัวอพยพหนีสงครามเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ถนนบุรีและธนบุรี (มัสยิดคันสน)

ปัจจุบันชาวไทยมุสลิมกระจายกันอยู่ตามท้องที่ต่างๆ ในอยุธยา เช่น อำเภอลาดบัวหลวง อำเภอบางไทร อำเภอบางปะอิน อำเภอวังน้อย อำเภอนครหลวง เป็นต้น

ชาวนวน โดยมากตั้งบ้านเรือนอยู่ในท้องที่ตำบลเสาเกาล่ม คนอยุธยามักเรียกบริเวณหมู่บ้านแห่งนี้ว่า บ้านฉนวน บ้านฉนวนเป็นชุมชนใหญ่กว่าร้อยหลังคาเรือน ส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมีวัดนักบุญยอแซฟเป็นศูนย์กลางของชุมชนตามประวัติ ฉนวนกลุ่มนี้อพยพเข้ามาในคอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา คราวเดียวกับฉนวนที่เมืองจันทบุรีครั้งหนึ่ง และอีกครั้งหนึ่งเมื่อคราวเกิดกบฏได้เงินที่เมืองฉนวนเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยเหตุที่

ถูกบีบคั้นในเรื่องศาสนา ปัจจุบัน กลุ่มชาวญวนเหล่านี้ยังมีสายสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติกับกลุ่มชาวญวนที่เมืองจันทบุรีอยู่บ้าง

ในอดีต ชาวญวนมีฝีมือในการต่อเรือและถักทอแห สวิง เช่นเดียวกับชาวมุสลิม และทำมาหากินในลำนน้ำเจ้าพระยาเช่นกัน

ปัจจุบัน ชาวญวนแพร่ขยายไปตั้งบ้านเรือนตามท้องที่ต่างๆ เช่น บ้านแพน เจ้าเจ็ดเสนา บ้านหน้าโคก (อำเภอผักไห่) โดยเฉพาะที่เกาะใหญ่ (บางไทร) มีชาวญวนอยู่กันอย่างหนาแน่น จนชาวบ้านละแวกนั้นเรียกว่า เกาะญวน ชาวญวนบริเวณดังกล่าวยังใช้ภาษาญวนในพิธีกรรมทางศาสนาอยู่บ้าง

ชาวลาวเวียงจันทน์ ในอำเภอนครหลวงนั้น กลุ่มชาวลาวเวียงจันทน์ตั้งบ้านเรือนเรียงกันไปริมแม่น้ำป่าสักที่บ้านสามไถ ดันโพธิ์ และไผ่หนอง นายเทา เป็นผู้นำช่างฝีมือชาวลาว ทั้งช่างทอง ช่างทอผ้า ช่างตีเหล็ก หนีความแห้งกันดารจาก แผ่นดินเกิดเข้ามาตั้งแต่เมื่อครั้งรัชกาลที่ 2 กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์เคยเสด็จทอดพระเนตรนายเทาตีมีดจนเป็นที่พอพระราชหฤทัย ภายหลังนายเทาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนนราบริรักษ์ เป็นต้นตระกูลพันธ์หนองซึ่งยังมีลูกหลานสืบทอดงานตีมีดมาจนถึงทุกวันนี้

ในอดีต ชาวไผ่หนองนิยมปลูกบ้านเรือนติดต่อกันไป เดินทอดคู้ได้หมู่บ้านถึงกันได้ตลอด ไม่มีรั้วรอบของซิดอย่างในปัจจุบันได้หมู่บ้านแต่ละหลังมักมีเครื่องมือตีมีด เช่น ทั้ง ค้อน ฆ้อน และมีลูกไว้ออกใช้เอง (ผู้หญิงนั้นมักจะนุ่งซิ่นตีนจก) เมื่อถึงช่วงงานนมัสการพระพุทธบาทสระบุรี ก็ตีมีดใส่เรือไปขายพร้อมกับพืชผัก

นอกจากนี้ ชาวบ้านดันโพธิ์และบ้านไผ่หนองยังนำมิดไปจำหน่ายที่บ้านอรัญญิก ซึ่งตั้งอยู่เหนือขึ้นไปตามลำน้ำป่าสัก ไม่ห่างกันมากนัก “มิดอรัญญิก” ที่เรารู้จักกันดีจึงเรียกตามชื่อแหล่งจำหน่าย ไม่ใช่แหล่งผลิต

ชาวจีน เดิมนั้นตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่นบริเวณวัดพนัญเชิง และริมฝั่งน้ำตรงกันข้ามกับวัด แต่ปัจจุบันชาวจีนอาศัยอยู่หนาแน่นที่บริเวณหัวรอ ตลาดเจ้าพรหม มีทั้งจีนแต้จิ๋วและไหหลำ ส่วนมากจะประกอบอาชีพทำธุรกิจโรงเลื่อยไม้ และยังมีฝีมือในการต่อเรือเช่นเดียวกับชาวญวนด้วย จีนตระกูลเก่าที่มีบทบาทในธุรกิจอยุธยาปัจจุบันคือ แซ่เบ๊ ซึ่งเป็นจีนแต้จิ๋ว ปัจจุบันใช้นามสกุลไทยว่า อัสวเอกะวานิช อัสวรารักษ์ อัสวไพฑูรย์ ฯลฯ ส่วนแซ่ค่านซึ่งเป็นจีนไหหลำนั้น ก็เปลี่ยนเป็น ค่านชัยวิจิตร ค่านชัยวิโรจน์ เป็นต้น ปัจจุบันชาวจีนในอยุธยาพร้อมตัวกันเป็นสมาคม ชมรม มูลนิธิ ถึง 14 สมาคม รวมทั้งมูลนิธิวัดพนัญเชิงซึ่งมีบทบาทช่วยเหลือสาธารณกุศลในอยุธยามากที่สุด

แหล่งอุตสาหกรรมในอดีตของกรุงศรีอยุธยา

จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นเอกสารหลักฐานของชาวต่างชาติ และของคนไทยสามารถเห็นภาพแหล่งอุตสาหกรรมในอดีตทั่วไปทั้งภายในและนอกกำแพงพระนคร กล่าวได้ว่าพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์รวมของช่างฝีมือจำนวนมาก มีการผลิต การทำมาค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า สิ่งของ ซึ่งกันและกันในหมู่คนไทยและกับชาวต่างประเทศ ในขณะที่ชนบทรอบนอกยังคงดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเกษตรกรรม

การทอผ้า มีอยู่แถบย่านพระภาพ วัดฝาง วัดจันทร์ มีร้านขายผ้าที่ย่านป่าตอง ชาวบ้านริ้ววัดขุนพรหมนำผ้าขาวเทศมาเขียนพิมพ์ สีพิมพ์ เป็นดอกผ้าลายน้ำจืดขาย แถบริมวัดลออช่องเป็นที่อยู่ของแขกจาม แขกตานี มีการทอผ้าพื้น ผ้าม่วงเกลี้ยง ผ้าม่วงดอก

เครื่องปั้นดินเผากระเบื้องและอิฐ

เครื่องลายครามเป็นสินค้าที่มีราคาสูง เป็นที่สนใจทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นของที่ไทยใช้เป็นเครื่องราชบรรณาการส่งไปถวายพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส นำมาจากเมืองเซียงสุโขทัย มีได้ผลิตในกรุงศรีอยุธยา ที่บริเวณทุ่งขวัญด้านตะวันตกของคลองสระบัวมีบ้านปั้น หม้อข้าว หม้อแกง เตาขนมครก ขนมเบื้อง เตาไฟ ตะคันดินไฟ กระเบื้องที่บ้านวัดครุฑ ปั้นตุ่มใส่น้ำ กระถางดิน ปั้นรูปช้าง รูปม้า ตุ๊กตาต่างๆ ขาย ชาวสยามรู้จักเผาอิฐ ทำปูนสอ ปูนฉิว อิฐของประเทศสยามนับว่าดีเยี่ยมกว่าที่ใดๆ ในโลก ปัจจุบันยังเห็นได้ที่ย่านคลองสระบัว สำหรับการปั้นอิฐที่เรียกว่า อิฐมอญ นั้น ปัจจุบันทำกันอยู่ทั่วไป

เครื่องจักสาน

การจักสานเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านจากพืชจำพวก หวาย ใบลาน ไม้ไผ่ ในอดีตทำเครื่องจักสานอยู่บริเวณย่านพราหมณ์หน้าวัดช้าง ที่บริเวณบ้านท้ายคูมีพวกแขกจามสานเสื่อถันไคขาย ปัจจุบันคนอยุธยาจากหลายแหล่ง เช่น ที่อำเภอบางปะหัน อำเภอบ้านแพรก อำเภอเสนา อำเภอบางไทร และอำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวนหนึ่งประกอบอาชีพจักสานเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม

การต่อเรือ

ไม่มีหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับการต่อเรือเพื่อใช้สอยของสามัญชน แต่สันนิษฐานว่าคงมีการต่อเรือเพื่อใช้กัน ย่านบ้านขนมตาลมีเรือเถาและเรือพ่วงขาย ส่วนการต่อเรือขนาดใหญ่พวกเรือสำเภา เรือกำปั่น เรือรบ เรือพระที่นั่ง จะอาศัยช่างชาวฮอลันดา ช่างชาวจีน

ชาวตะวันตก โดยอาจมีช่างชาวไทยบ้าง การต่อเรือใหญ่ๆ เพื่อค้าขายและการสงครามจะอยู่ในความควบคุมและผูกขาดโดยรัฐ โดยจะต้องได้รับพระบรมราชานุญาต โดยปกติมักใช้คนคุกต่อเรือ ประเภทเรือสำเภา เรือรบ บริเวณท้ายบ้านเสื่อข้ามมีต่อเรือกำปั่น

การสีข้าว

อุตสาหกรรมการสีข้าวมักมีแหล่งที่ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำ ลำคลอง แถบวัด สมอ วัดขาม วัดขนาน ชาวต่างจังหวัดจากอ่างทอง ลพบุรี เมืองอินทร์ เมืองพรหม เมืองสิงห์ เมืองสวรรคต เมืองสุพรรณ จะล่องเรื่อนำข้าวเปลือกมาขาย ปัจจุบันยังมีโรงสีข้าวอยู่ทั่วไป

เครื่องโลหะ

ย่านสัมปณี มีหมู่บ้านที่มีอาชีพหล่อเหล็กเพื่อทำเป็นครก สาก และตีมีดขาย บ้านท่าโขลงท่าตะลุง ตะปลิงขาย บ้านรามทะเลบุษบาครเหล็ก ย่านวังไชยในกำแพงเมืองทำขันทองเหลือง ช่างเงินอยู่บริเวณตะแลงแกง ช่างทำเงินบาท สกิง เพ็อง อยู่บริเวณหอมฉวีธรรม นอกจากนี้ช่างชาวอยุธยาซึ่งรู้จักทำทองรูปพรรณ ได้อย่างยอดเยี่ยมฝีมือไม่แพ้ชาวต่างชาติ

นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมตีกลั่นสุราอยู่หลายแห่งที่บ้านป่าข้าวสาร บ้านคลองสวนพลู บ้านหน้าวัดภูเขาทอง แถบหัวแหลม และบ้านเขาหลวง

อุตสาหกรรมปรุเรือและทำเครื่องเรือน ทั้งเครื่องผูกและเครื่องสับ ทำกันที่ย่านฉะไกรใหญ่ปากคลองท่อ ย่านสัมปณี ย่านคลองสระบัว และแถบบ้านนางเอียน

ย่านสำคัญในประวัติศาสตร์

หลักฐานที่บ่งบอกความเจริญมั่งคั่งครั้งของกรุงศรีอยุธยาอย่างหนึ่ง คือ มีย่านการผลิตสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคและตลาดทั่วไป บริเวณเกาะเมืองและรอบๆ เกาะเมือง

ด้านเหนือของเกาะเมือง มีย่านผลิตสินค้า 4 ย่าน คือ

1. บริเวณทุ่งขวัญ คือ ย่านสัมปณี ผลิตน้ำมันพืชต่างๆ เช่น ถั่ว งา กระเบา และตำโรง มีช่างทำเครื่องเรือนสำเร็จรูป คือ ฝาเรือน มีช่างหล่อเหล็ก เช่น ครกเหล็ก สากเหล็ก มีด พร้า มีย่านวัดหน้าพระเมรุ ผลิตเครื่องปั้นดินเผา เครื่องมุงหลังคา เช่น กระเบื้องเกล็ดเต่า กระเบื้องขอ กระเบื้องลูกฟูก

2. บริเวณทุ่งแก้ว มีย่านผลิตภาชนะเครื่องใช้ทองเหลือง เครื่องปั้นดินเผา เช่น โอ่งน้ำ ผลิตตะปู ผลิตเครื่องหอม เช่น แป้งหอม น้ำมันหอม น้ำมัน รูปหอม

3. ย่านหอแปลพระราชสาสน์ ซึ่งเป็นย่านผลิตกระดาษข่อยสำหรับทำสมุดคำขาว

4. ย่านเพนียด เป็นที่ตั้งเพนียดจับช้างหลวง ชาวบ้านผลิตเรือนแพไม้ไผ่และขายไม้ไผ่ป่า ไม้สีสุกและเสาไม้แก่น

ด้านตะวันออกของเกาะมีย่านผลิตสินค้า 2 ย่าน คือ

1. ย่านวัดพิชัย มีหมู่บ้านรามเทวะ ผลิตบาตรเหล็ก บ้านริมวัดพิชัยผลิตพานแว่นฟ้า
2. ย่านบางกะจะ มีโรงเหล็กของจีน ผลิตเครื่องใช้ เช่น หัวขวาน

ด้านใต้ของเกาะมีย่านผลิตสินค้าสำคัญ 2 ย่าน

1. ย่านวัดขุนพรหม ผลิตการเขียนสีหรือตีพิมพ์ลวดลายบนผ้าขาว บ้านท่าภาษี ผลิตเชือกมณีลา
2. ย่านวัดพุทธไสสวรรคย์ มีบ้านผลิตน้ำมันงา ช่างไม้ชำนาญการผลิต เสาไม้ตั้งรัง ไม้รอด

ด้านตะวันตกของเกาะมีย่านผลิตสินค้า 1 ย่านคือ

ย่านทุ่งประเชต มีบ้านวัดลอดช่อง บ้านแขกคานี ช่างนาญการผลิตผ้าไหม ผ้าด้าย บ้านวัดราชพลีกับวัดธรรมมาผลิตโถงใส่ศพและรับตั้งเครื่องประดับมรุ

ย่านผลิตสินค้าและตลาดภายในเมืองมี 31 ย่าน

1. ย่านป่าตะกั่ว อยู่ปลายถนนหน้าปางตรา ผลิตและขายเครื่องใช้ที่ทำด้วยตะกั่ว เครื่องมือจับปลาน้ำจืด
2. ย่านป่าโทน ขายเครื่องดนตรี เช่น ทับ โทน เรไร ปี่แก้ว ผลิตเครื่องศาลพระภูมิและผลิตเครื่องสาน
3. ย่านป่าผ้าเหลืองอยู่ใกล้วัดลับปลาไชย ผลิตและขายผ้าไตรจีวร
4. ย่านป่าเคียบ ผลิตตะกุ่ม เชื้อนหมาก
5. ย่านหน้าวัดมหาธาตุ ผลิตและขายเครื่องพิธีกรรมทางศาสนา เช่น เครื่องบวชเครื่องทอดกฐิน
6. ย่านป่าขันเงินอยู่หัวถนนป่าเคียบ ผลิตและขายเครื่องเงิน ทั้งเครื่องใช้และเครื่องประดับ
7. ย่านป่าทอง ผลิตและขายทองคำเปลว
8. ย่านสะพานชีกุณใกล้โบสถ์พราหมณ์ คือแหล่งขายเครื่องประดับจำพวกกำไล แหวน ปิ่นปักผม
9. ย่านป่าขมภู เป็นตลาดผ้า ขายผ้าทั้งในและนอกประเทศ
10. ย่านป่าไหมป่าเหล็ก อยู่บริเวณถนนหน้าวัดโคก ขายผ้าไหมและสินค้าป่า และผลิตเครื่องใช้ที่ทำจากเหล็ก

11. ย่านป่าหน้าเขี้ยว อยู่หลังคุก ผลิตและขายเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มและมีเสื้อผ้าต่าง
ประเทศ

12. ย่านป่าฟูก อยู่ใกล้วัดไตรรงค์ ผลิตและขายเครื่องนอนมีมุ้งเบาะหมอน

13. ย่านหน้าพระกาล อยู่ใกล้สี่แยกกลางพนะนคร ผลิตและขายเครื่องทอผ้า

14. ย่านบ้านช่างทำเงิน อยู่ใกล้ป่าขันเงิน ขายเครื่องมือเครื่องใช้ในการหีบฝ้ายและ
ขายดีเหล็กไฟ

15. ย่านป่าคินสอ อยู่ริมวัดพระงาม ผลิตและขายคินสอขาว คินสอดำ

16. ย่านบ้านแห อยู่ใกล้วัดอามะ ผลิตและขายเครื่องมือจับปลา และเป็นตลาด
ปลาสด

17. ย่านซีกุน อยู่ตรงข้ามโบสถ์พราหมณ์ ผลิตและขายดอกไม้เพลิง

18. ย่านพราหมณ์ อยู่หน้าวัดช้าง ผลิตและขายเครื่องจักรสาน เช่น เสื่อ

19. ย่านวัดกะชี อยู่ใกล้วัดกะชี หล่อพระพุทธรูป ทอง นาค เงิน และสำริด

20. ย่านบ้านวัดน้อย ผลิตและขายเครื่องทองเหลือง เครื่องเคลือบและปรอท

21. ย่านในไก่อ เป็นชุมชนชาวจีน มีสินค้าจากเมืองจีน เช่น ผ้าไหม ผ้าแพร ถ้วยโถ

22. ย่านสามม้า เป็นชุมชนชาวจีน ผลิตและขายเครื่องเรือน

23. ย่านหอรदनไชย ผลิตและขายเครื่องเรือน มีเตียง โต๊ะ เก้าอี้หวาย

24. ย่านวัดฝางวังจันทร์ ผลิตและขายเครื่องมือทอผ้า เช่น อุปกรณ์การหีบฝ้าย

25. ย่านท่าทราย อยู่ใกล้วัดท่าทรายผลิตและขายผ้าสอนปักผ้า

26. ย่านหลังวัดคนก เป็นชุมชนชาวมัญ ผลิตเครื่องใช้ทำด้วยทองเหลือง

27. ย่านป่าสมุก อยู่ใจกลางพระนครใกล้ตะแลงแกง ผลิตกระดาษและขายกระดาษ
สมุดขาวดำ

28. ย่านป่าเหล็ก ผลิตและขายเครื่องใช้ที่ทำด้วยเหล็ก เช่น มีดและพริ้ว

29. ย่านวัดไชย อยู่ริมกำแพงเมืองหลังป้อมละคอนไชย ผลิตและขายเครื่อง
ใช้ภาชนะทองเหลือง

30. ย่านฉะไกรใหญ่ ขายเครื่องปรุรงเรือนจากไม้ไผ่

31. ย่านป่าพิศ อยู่ระหว่างคลองแกลบกับคลองป่าหม้อ ผลิตและขายพิศที่ทำจาก
ใบตาล

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
คลองสระบัว กับการมีส่วนร่วมของประชาชน : การสืบทอดวัฒนธรรมการปั้นหม้อดินเผา

1. นายชยศ เปี่ยมสมุทร	อายุ	34	ปี	บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 1
2. นางกฤตยพร โสวาปี	อายุ	45	ปี	บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 4
3. นายสุชาติ พรหมสิน	อายุ	55	ปี	บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 4
4. นายคณิสสรณ์ การฤกษ์	อายุ	28	ปี	บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 1
5. นางน้อย เหมศิริ	อายุ	57	ปี	บ้านเลขที่ 20/4 หมู่ที่ 3
6. พ.อ.อ.ศุภิต อุทร์พัย	อายุ	59	ปี	บ้านเลขที่ 28/2 หมู่ที่ 5
7. นายไม้ มากมี	อายุ	62	ปี	บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 6
8. นายสมชาย ทองสีเนียม	อายุ	47	ปี	บ้านเลขที่ 60/9 หมู่ที่ 2
9. นางสุสดี เจริญสุข	อายุ	37	ปี	บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 5
10. สิบตรีกรมลภ ธรรมพงศกรอายุ	36	ปี	บ้านเลขที่ 70/73 หมู่บ้านรุ่งเจริญ หมู่ที่ 4 ตำบลวัดคูม	
11. นางทองพูน ปิ่นนิกร	อายุ	64	ปี	บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 4
12. นางสนาน เขื่อนฉวี	อายุ	70	ปี	บ้านเลขที่ 2/2 หมู่ที่ 4
13. นางปราณีดี สุทธิศรี	อายุ	64	ปี	บ้านเลขที่ 4 หมู่ที่ 4
14. นางสนอง อุบลสุวรรณ	อายุ	65	ปี	บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 4
15. นายสาขันธ์ สุพิมล	อายุ	46	ปี	บ้านเลขที่ 17/2 หมู่ที่ 6
16. นางประจบ เถลิงวงษ์วิจิตร	อายุ	58	ปี	บ้านเลขที่ 42 หมู่ที่ 6
17. นางสาวลักษณ์ แสงนารักษ์	อายุ	46	ปี	บ้านเลขที่ 6/1 หมู่ที่ 6
18. นางมณี กิจจาร์ักษ์	อายุ	65	ปี	บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 3
19. นายศิว มีชูจิตต์	อายุ	86	ปี	บ้านเลขที่ 36 หมู่ที่ 2
20. นางพยอม สุวิมล	อายุ	60	ปี	บ้านเลขที่ 12/2 หมู่ที่ 3
21. นางบุญนะ รุ่งเรือง	อายุ	65	ปี	บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 3
22. นางแลถัม นกไพร	อายุ	38	ปี	บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 1
23. นายสมส่วน แจ่มใส	อายุ	64	ปี	บ้านเลขที่ 8/2 หมู่ที่ 1
24. นางสาวเพ็ญศรี เกิดพร้อม	อายุ	33	ปี	บ้านเลขที่ 1/6 หมู่ที่ 1
25. นายทองหยิบ ทักษนกิจ	อายุ	65	ปี	บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 1
26. นายอำนาจ จอมคำสิงห์	อายุ	43	ปี	บ้านเลขที่ 8/3 หมู่ที่ 1
27. ส.อ.เสนห์ บังเกิดฤทธิ์	อายุ	48	ปี	บ้านเลขที่ 24/5 หมู่ที่ 1
28. นายประยงค์ ทักษนกิจ	อายุ	64	ปี	บ้านเลขที่ 3/1 หมู่ที่ 1
29. นายรัชชัช อริยเกษมมงคล	อายุ	46	ปี	บ้านเลขที่ 24/2 หมู่ที่ 5

30.นางสมปอง พันธุ์จันทร์	อายุ	47	ปี	บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 5
31.นางสมศรี มีธรรมยุติ	อายุ	63	ปี	บ้านเลขที่ 13/2 หมู่ที่ 5
32.พ.อ.อ.วิทยา อุทรัพย์	อายุ	57	ปี	บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5
33.นางเพ็ญมา เจริญจำ	อายุ	66	ปี	บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 5
34.นางอุไร ปุระณะวิบูรณ์	อายุ	75	ปี	บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 2
35.นางบุญช่วย สีอุ	อายุ	62	ปี	บ้านเลขที่ 29/1 หมู่ที่ 2
36.นางลัดดา ธาราพงษ์	อายุ	67	ปี	บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 5
37.นางลินจี่ น้อยรังสี	อายุ	62	ปี	บ้านเลขที่ 14/1 หมู่ที่ 6
38.นางกิ่งแก้ว กลั่นไสสุก	อายุ	47	ปี	บ้านเลขที่ 19/2 หมู่ที่ 2
39.นางแจกั่ม น้อยรังสี	อายุ	62	ปี	บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 5
40.นางแสง สุทธิศรี	อายุ	92	ปี	บ้านเลขที่ 4 หมู่ที่ 4
41.นางศรีนารถ สุขสวัสดิ์	อายุ	68	ปี	บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 3
42.นางบุญล้อม นอมมา	อายุ	65	ปี	บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 5
43.นางทองเจือ ไพศาล	อายุ	86	ปี	บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 4
44.นางสาวอุทัย ชันชรบรรพ	อายุ	67	ปี	บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 4
45.นางมยุรี ฤกษ์สันทัด	อายุ	60	ปี	บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 4
46.อาจารย์สุกัญญา บ่อสุวรรณ	อายุ	46	ปี	บ้านเลขที่ 27/2 หมู่ที่ 3

อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดกลาง
คลองสระบัว

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจาก
ประชาชน ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2544 ดังมีรายนามต่อไปนี้

- หมู่ที่ 1 นางฉัฐธดา มีชูทิพย์
นายมนัส ชาติจึงเขาว์
- หมู่ที่ 2 นายสมชาย ทองสีเนียม
นายสออด เกื้อหลง
- หมู่ที่ 3 นายสมศักดิ์ สำเภาคล้ายมีศิส์ปี
นายจිරศักดิ์ ใจอู่่น
- หมู่ที่ 4 นางมยุรี ฤกษ์สันทัด
นายสุชาติ พรหมสิน
- หมู่ที่ 5 นางสุสดี เจริญสุข
พ.อ.อ.คุดิต อุทร์พย์
- หมู่ที่ 6 นายสมบัติ แสงน้าร์ภักษ์
นางวันดี คำชัย

โดยมีการเลือกให้

1. นายจिरศักดิ์ ใจอู่่น	ประธานสภา อบต.
2. นางสุสดี เจริญสุข	รองประธานสภา อบต.
3. นายสุชาติ พรหมสิน	เลขานุการสภา อบต.

และจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้คัดเลือกให้เป็น

1. พ.อ.อ.คุดิต อุทร์พย์	ประธานกรรมการบริหาร อบต.
2. นายสมชาย ทองสีเนียม	กรรมการบริหาร อบต.
3. นายสออด เกื้อหลง	กรรมการบริหาร อบต.
4. สิบตรี กมลภพ ธรรมพงศกร	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเลขานุการฯ

รายชื่อประชาชนหมู่บ้านตำบลคลองสระบัว

- หมู่ที่ 1** บ้านวัดพร้าว
1. นายถมยา พิณโง
  2. นางสาวอิง เปี่ยมสุนทร
  3. นางสาวเสนาะ นิลศิริ
  4. นายกำพร้าว เรืองสว่าง
  5. นายบุญเหลือ อัมไพบุลย์
- หมู่ที่ 2** บ้านวัดป่าแดง
1. พตท. คำรงค์ธรรม ไชยศิริ
  2. นายสุนทร แผงเกษร
  3. นางอัมพร นิลกล้า
  4. นายวิทยา ทองสีเนียม
  5. นายเฉลิม รัตนศิลป์
- หมู่ที่ 3** บ้านวัดกลาง
1. นางสาวนิสา เหมศิริ
  2. นายสมศักดิ์ โมหะพันธ์
  3. นางสาวสุรีรัตน์ สาธารณ์
  4. นางศภัทรพร ลำเกาค้ายมีศิลป์
  5. นางสาวสุนิสา ผลกาย
  6. นางกัศดา ปิ่นสุวรรณ
  7. นางนุชนารถ ไธอิน
- หมู่ที่ 4** บ้านคลองสระบัว
1. นายพวง ตาลอ่อน
  2. นางเพชร โสวาปี
  3. นายสุนทร โสวาปี
  4. นายเสาร์ ศรีแก้ว

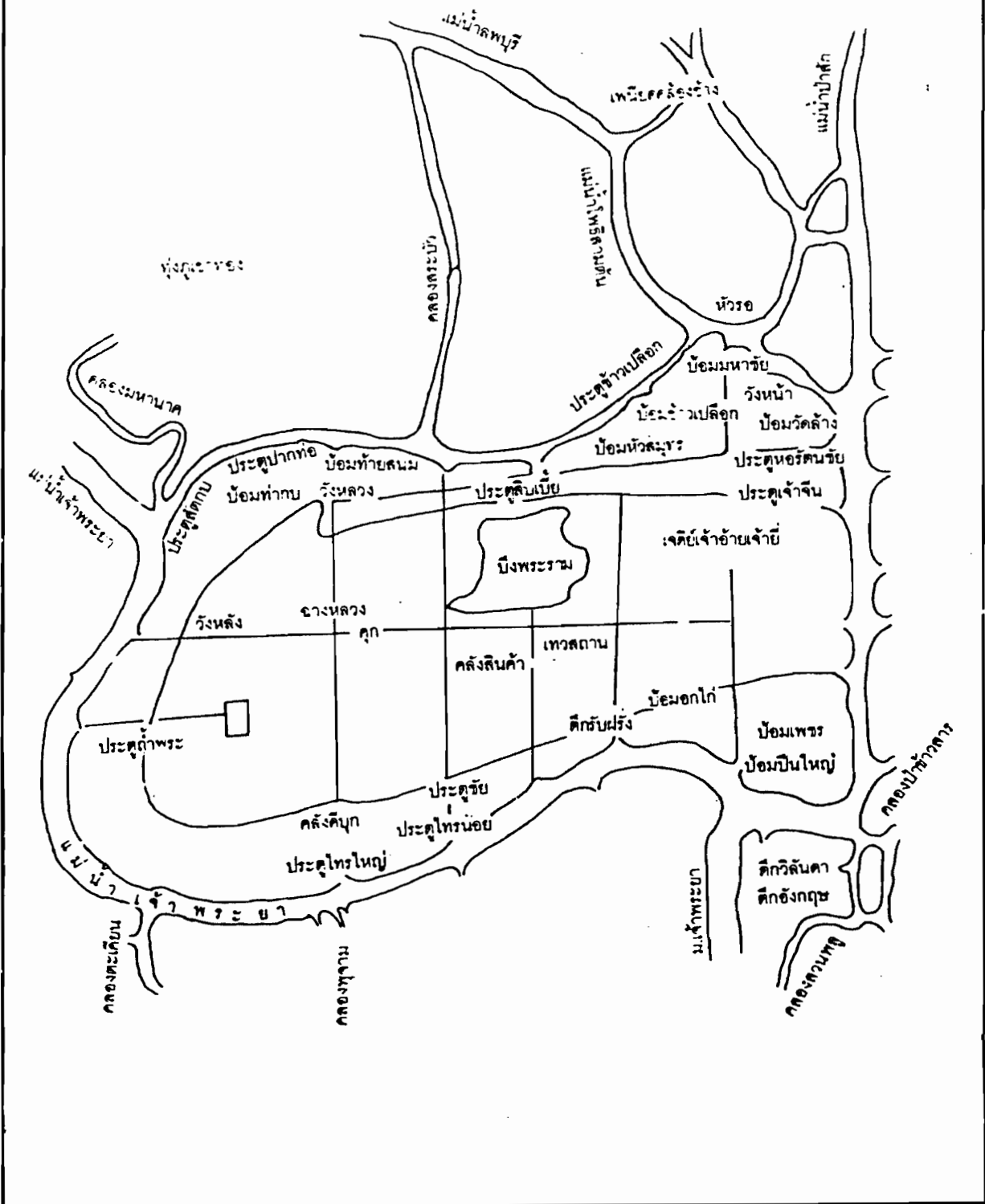
- หมู่ที่ 5** บ้านวัดครุฑธาราม
1. พต.ปณิธาน สุขุมาลจันทร์
  2. นายธวัชชัย อริยเกษตรมงคล
  3. พอ.ฉลอง ศรีประทุม
  4. พอ.วิทยา อุ่ทรัพย์

- หมู่ที่ 6** บ้านวัดรางแค
1. นายสุขสันต์ บุญชากร
  2. นายวรวัฒน์ กิจจารักษ์
  3. นายสุชิน พันธุ์จันทร์
  4. นายสายันต์ สุพิมล
  5. นายนิคย์ น้อยรัมย์

สำหรับประชาคมตำบลของตำบลคลองสระบัว ได้แก่

1. น.ค.ฉกวย มีสมศักดิ์ ร.น. ประธานประชาคมตำบล
2. พ.อ.อ.วิทยา อุ่ทรัพย์ รองประธานประชาคมตำบล
3. นายประสาร รุ่งเรืองวงศ์ เลขานุการประชาคมตำบล

แผนที่เกาะเมืองอยุธยา

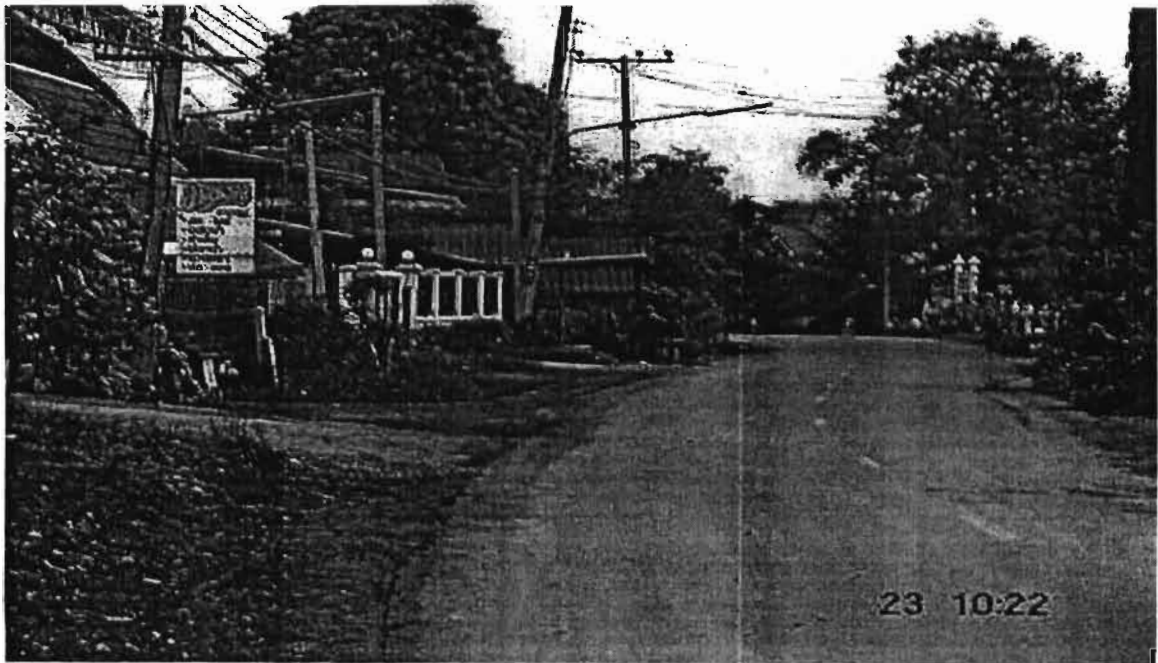

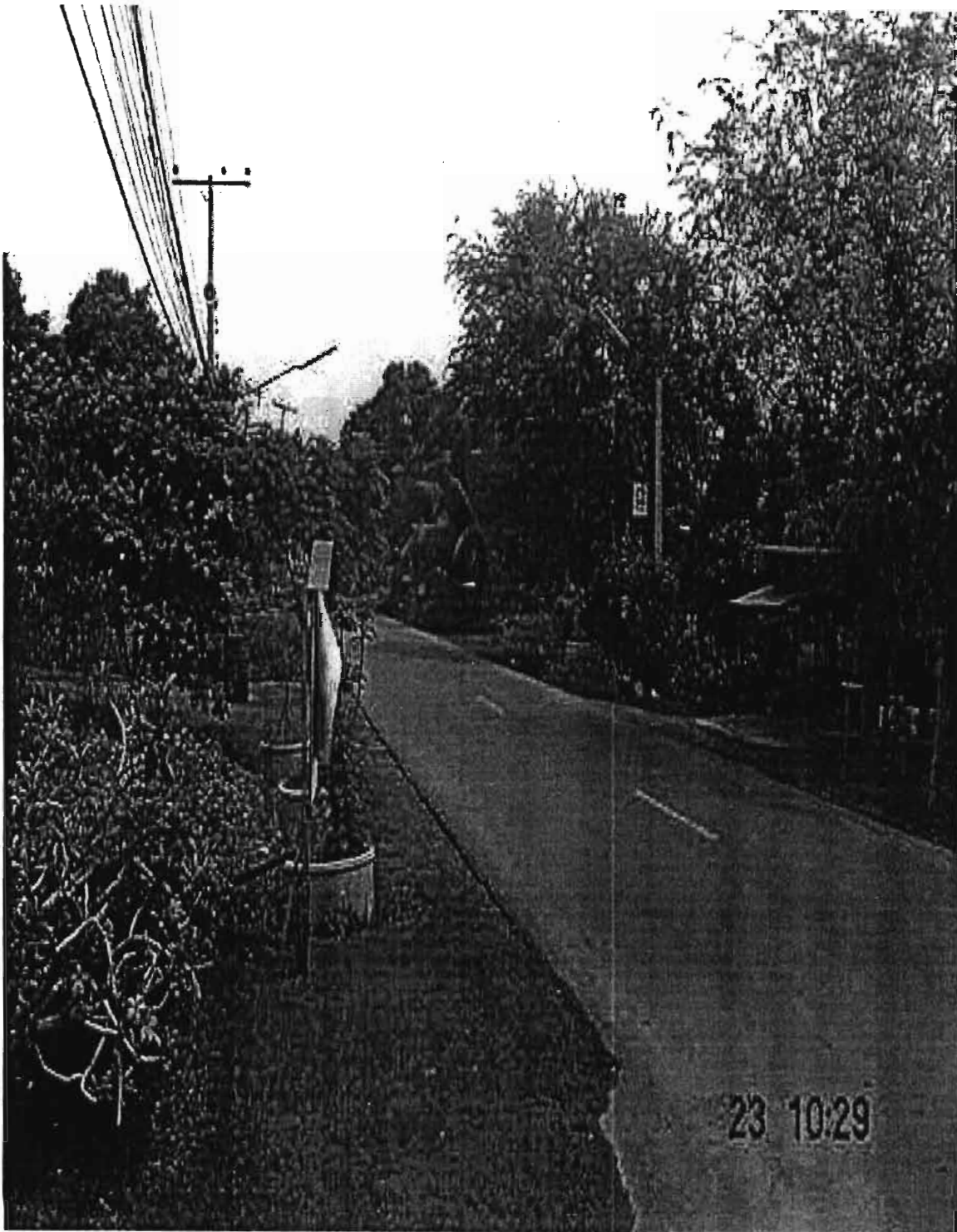
ภาคผนวก ง
ภาพถ่ายกิจกรรม

คลองสระบัว ตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา

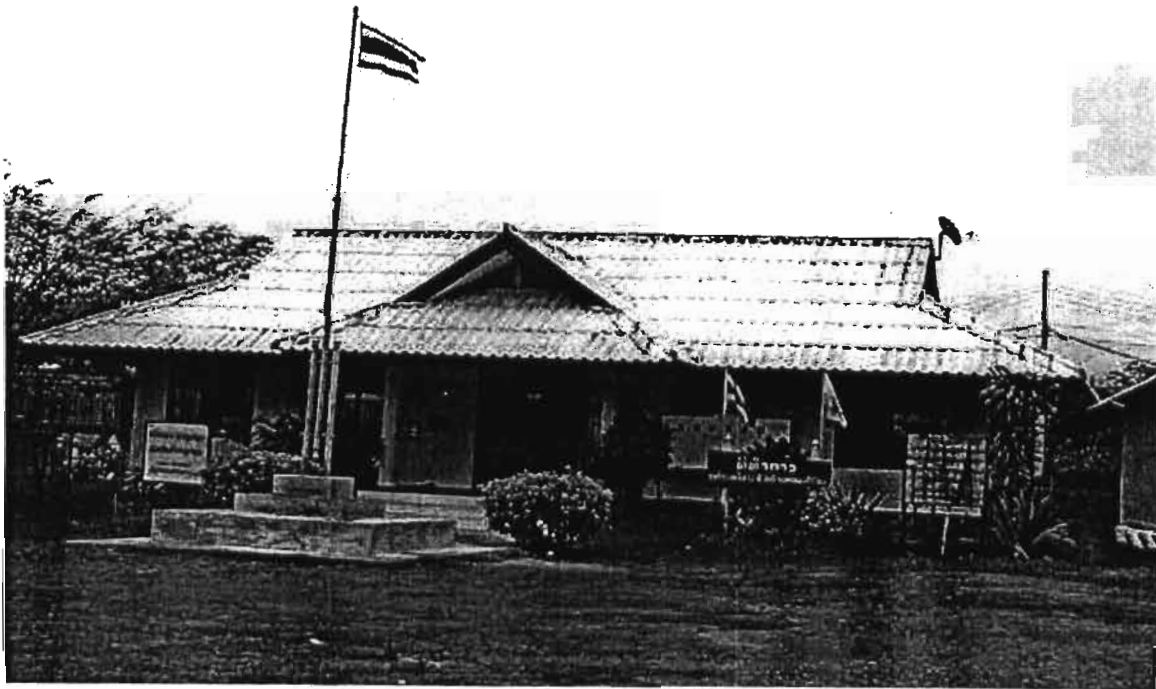

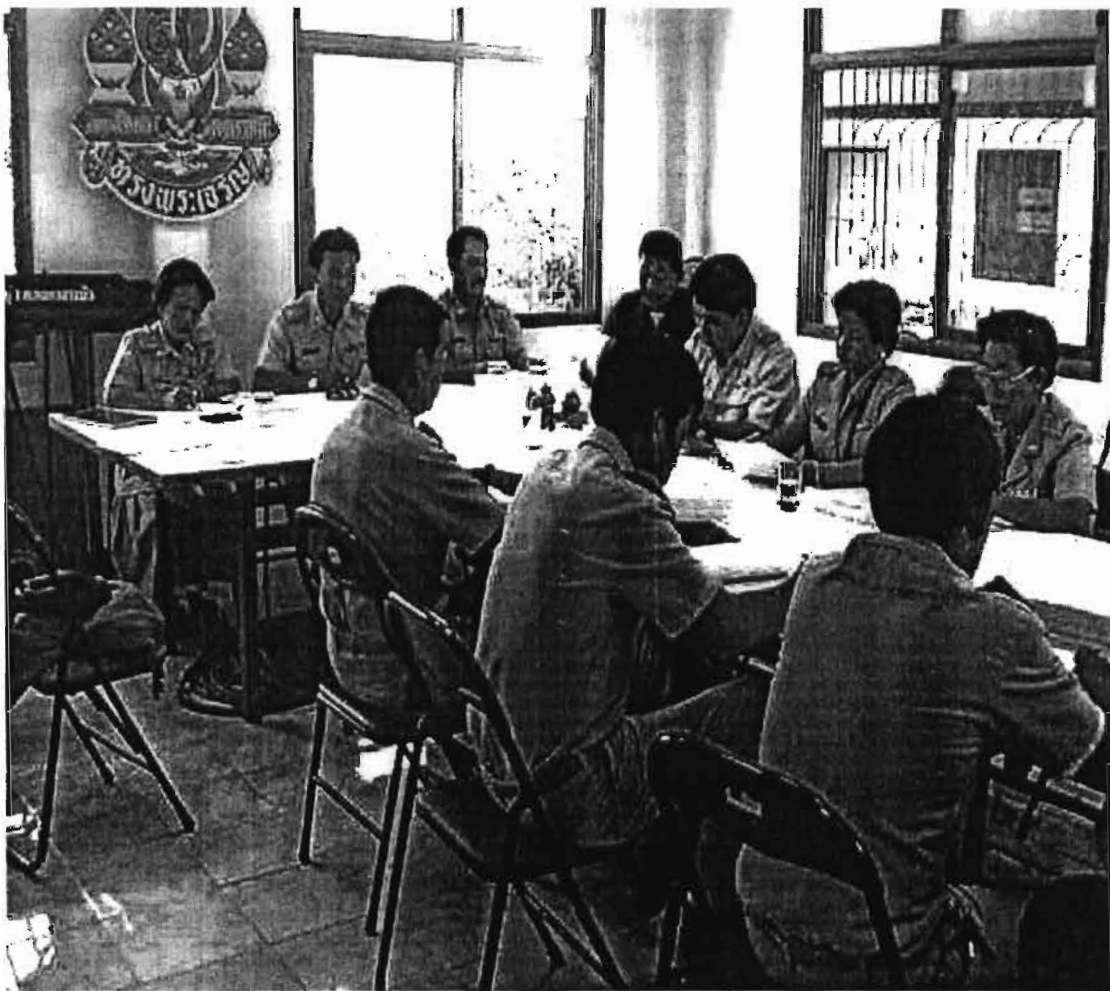

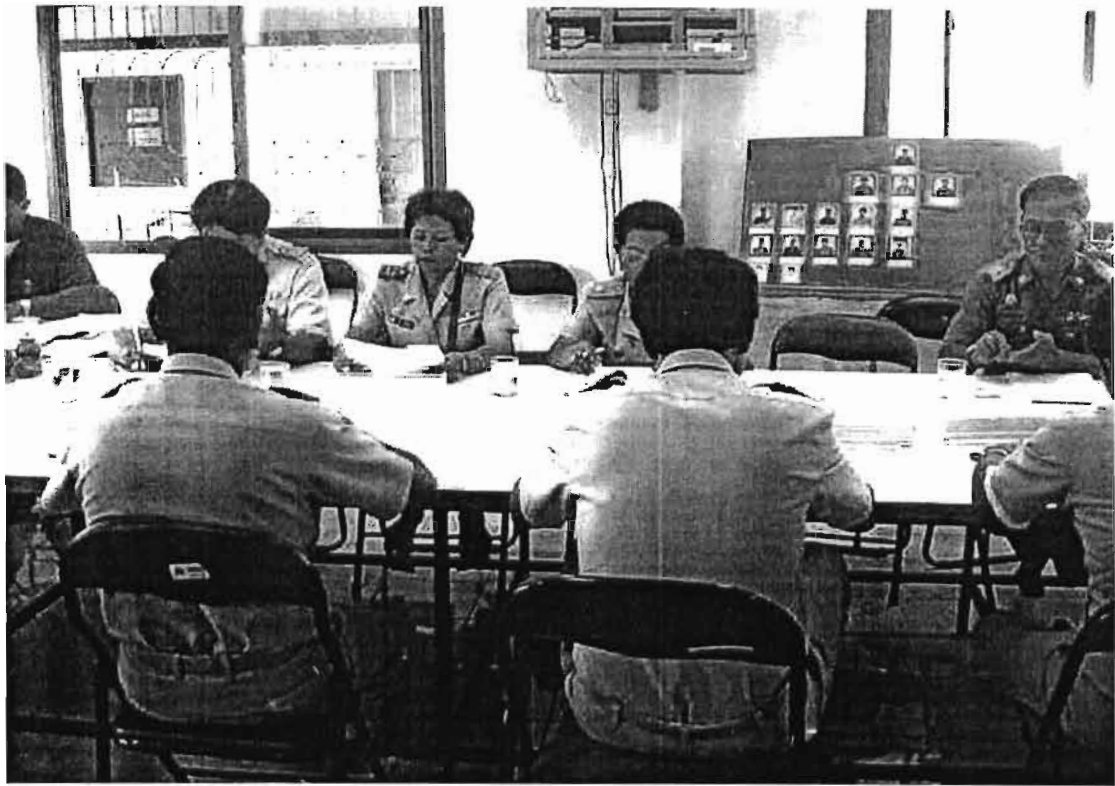

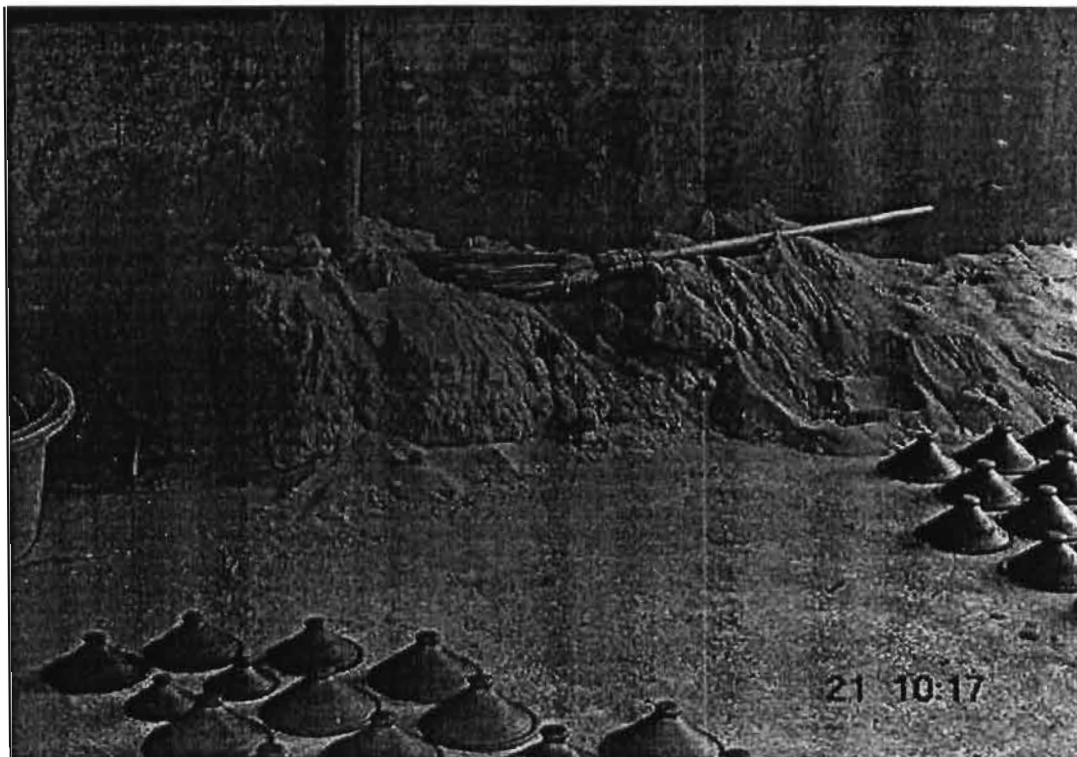

การประชุมเสวนาเพื่อระดมสมอง และหาแนวทางการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม
วันพฤหัสบดีที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2544
ณ.ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระบัว

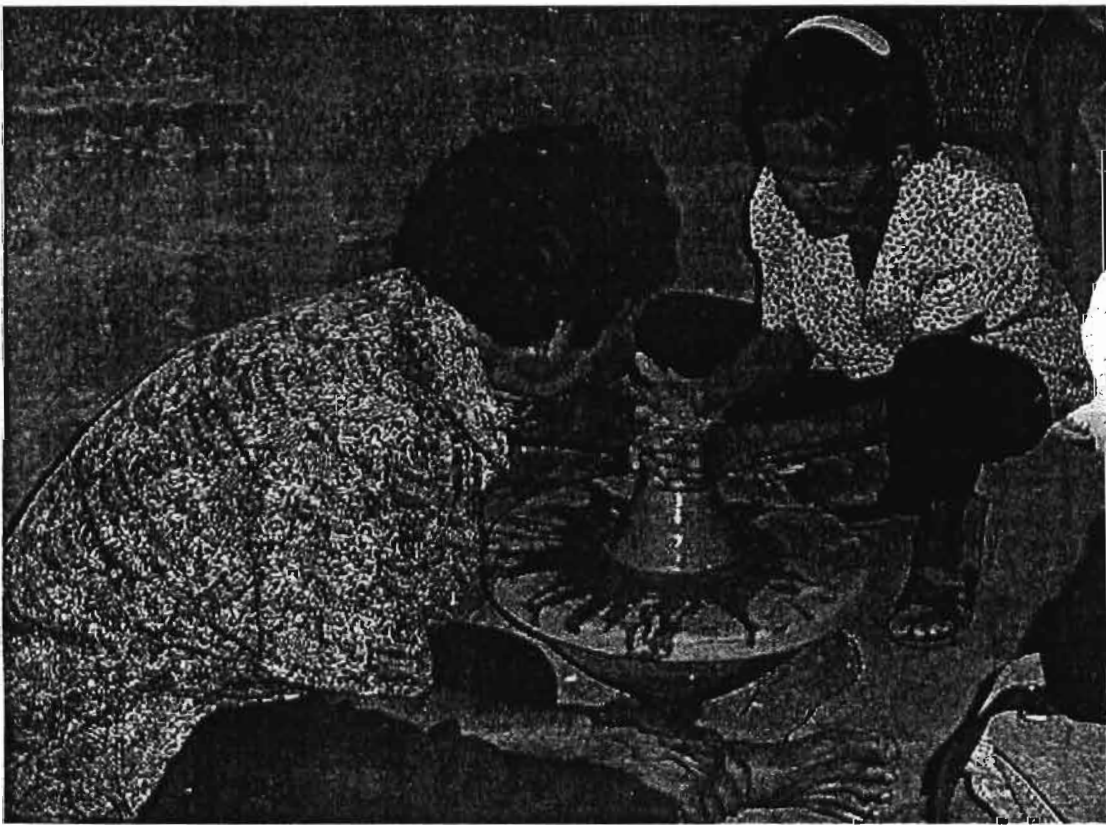
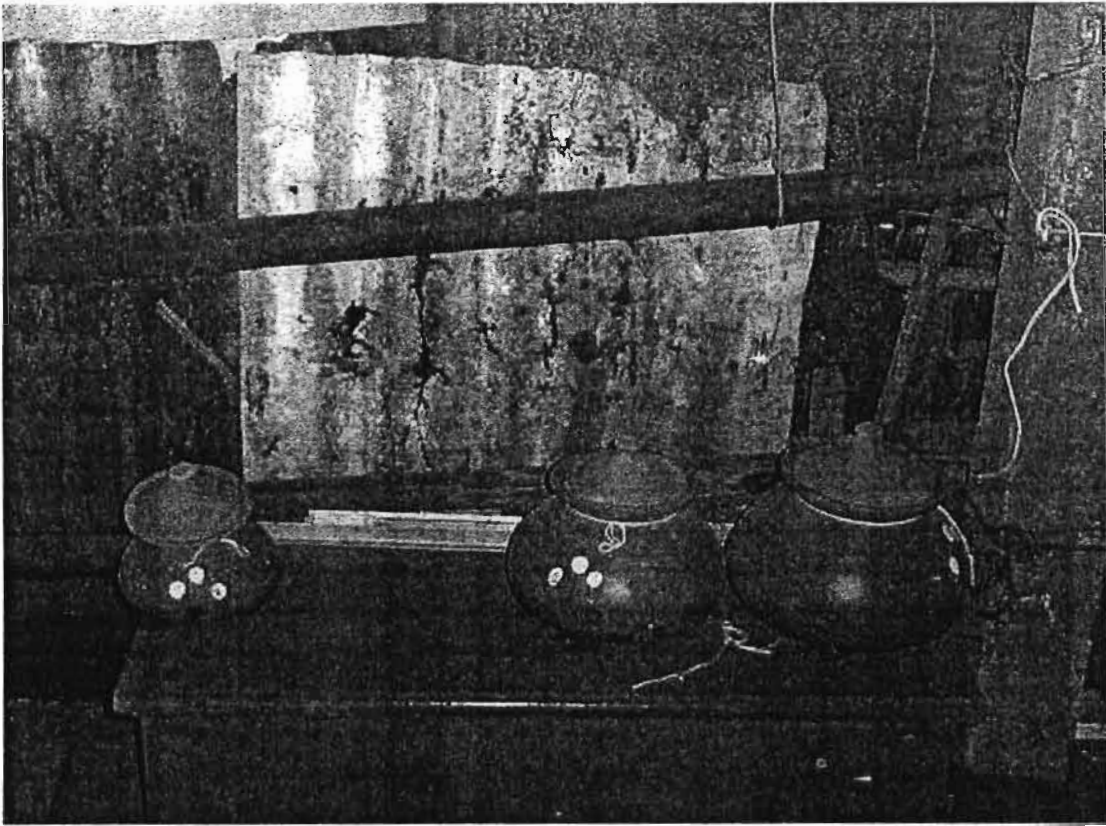

กองดินและทรายเป็นวัตถุดิบสำหรับทำหม้อดินเผา

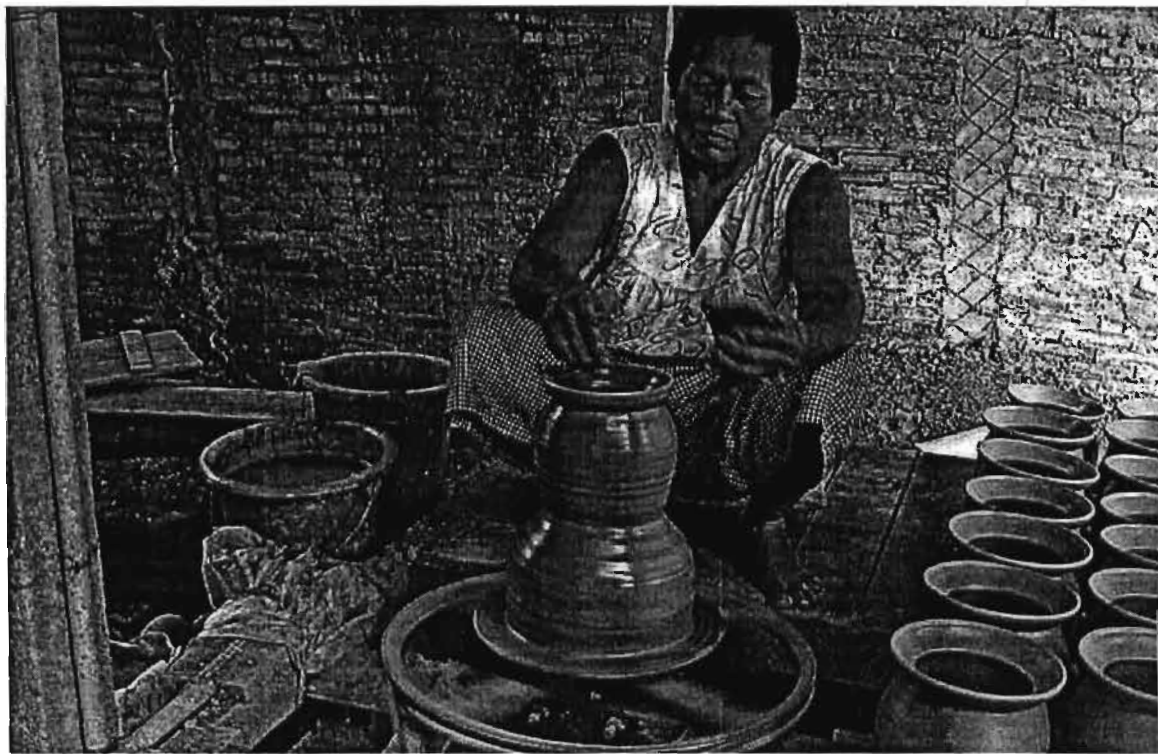
ดินหมักผสมทรายแล้วเตรียมขึ้นรูปหม้อดิน

คุณป้าทองพูน ปิ่นนิกร ขึ้นรูปการปั้นหม้อดินเผา

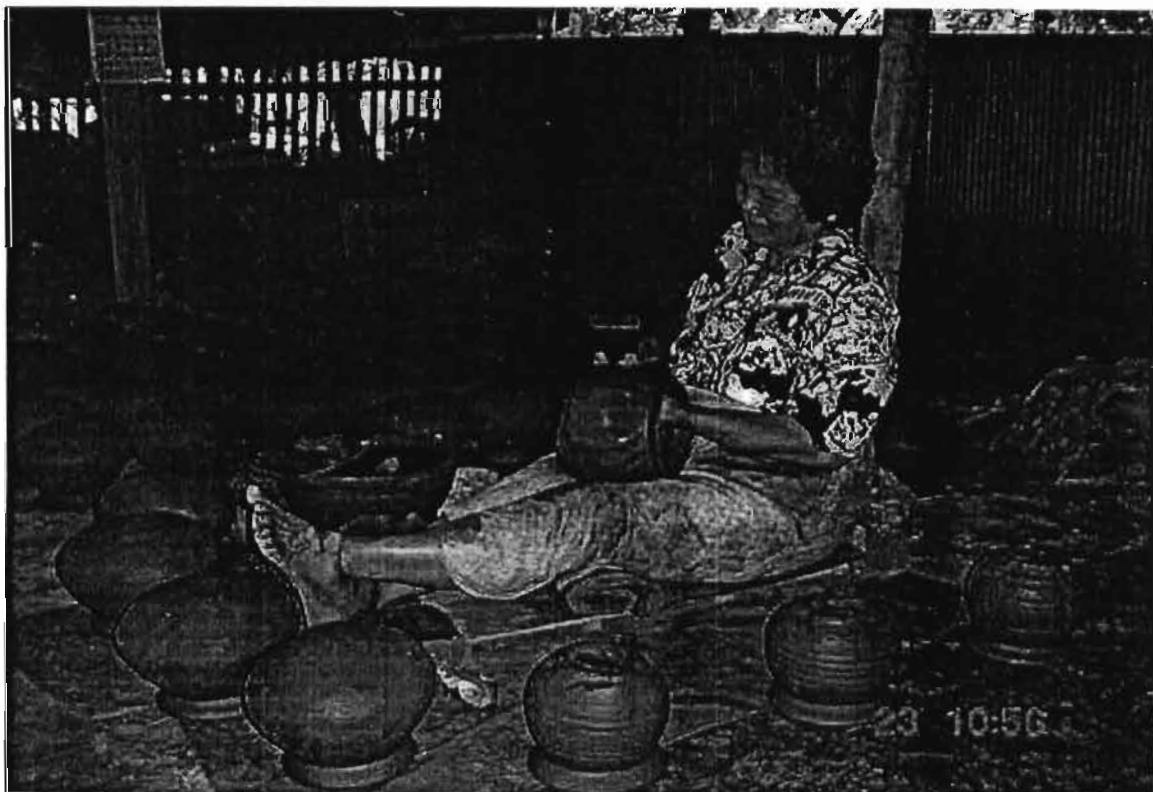

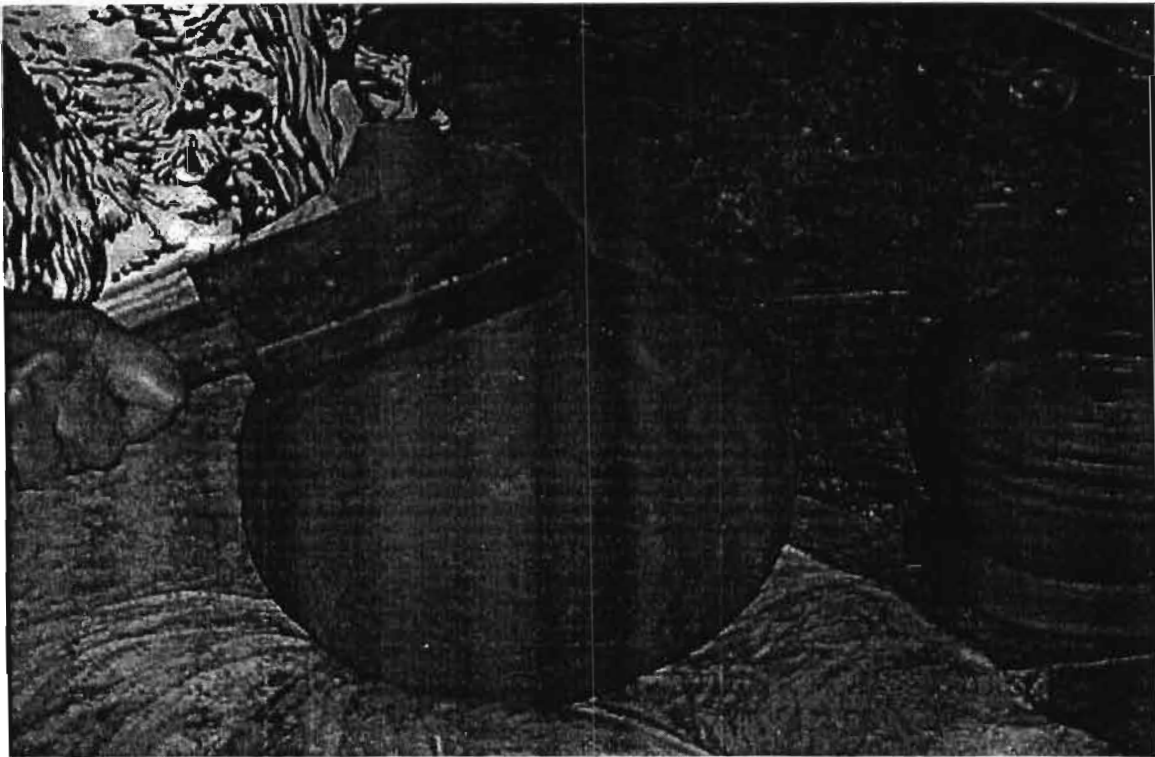
การขึ้นรูปการปั้นหม้อดินเผา

คุณป้าบุญช่วย สีอุ๋ และคุณป้าลิ้นจี่ น้อยรังสี

คุณป้าลิ้นจี่ น้อยรังสี ปะก้นหม้อดินและตีหม้อดิน

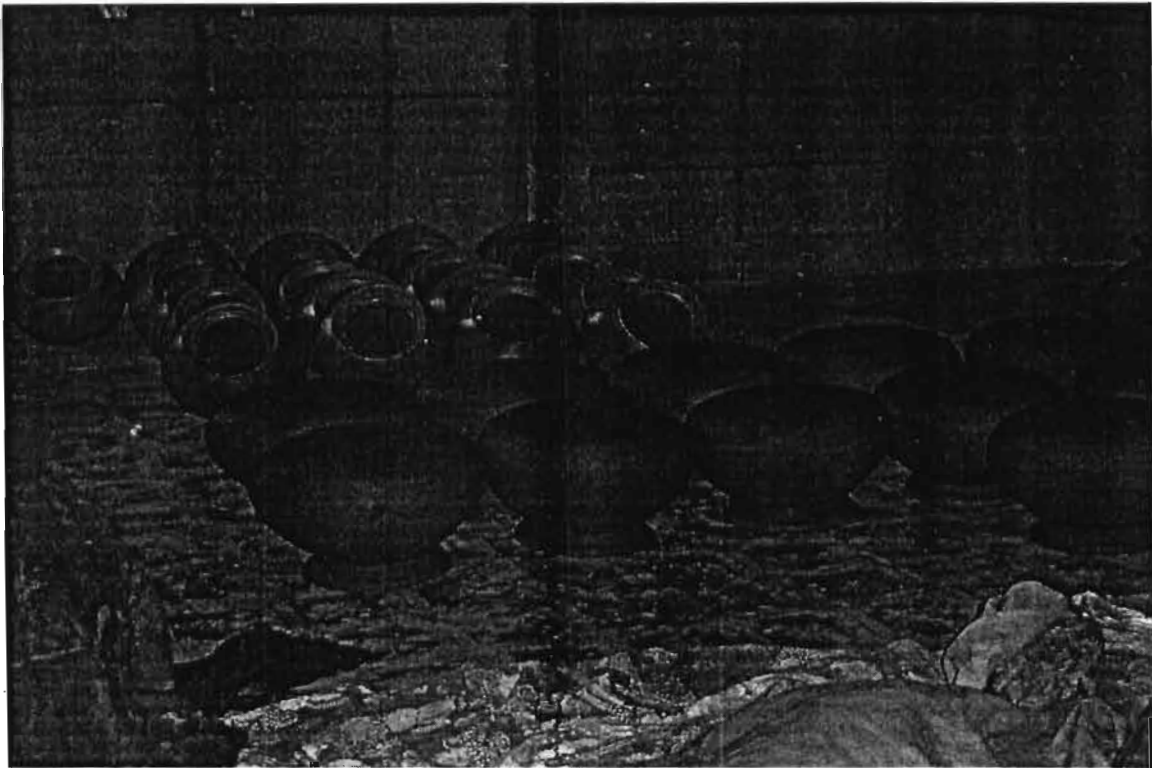
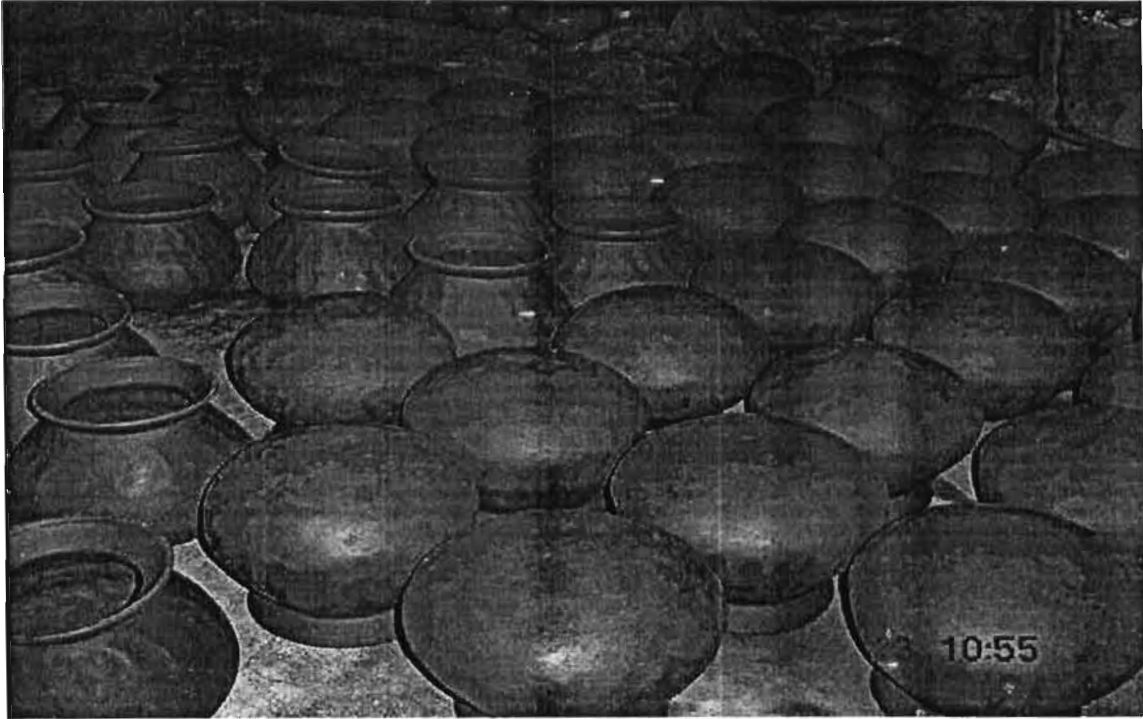
คุณป้าศรีนารถ สุขสวัสดิ์ และคุณป้าเฟี่ยม เจริญท่า กำลังปักหม้อดินและตีหม้อดิน

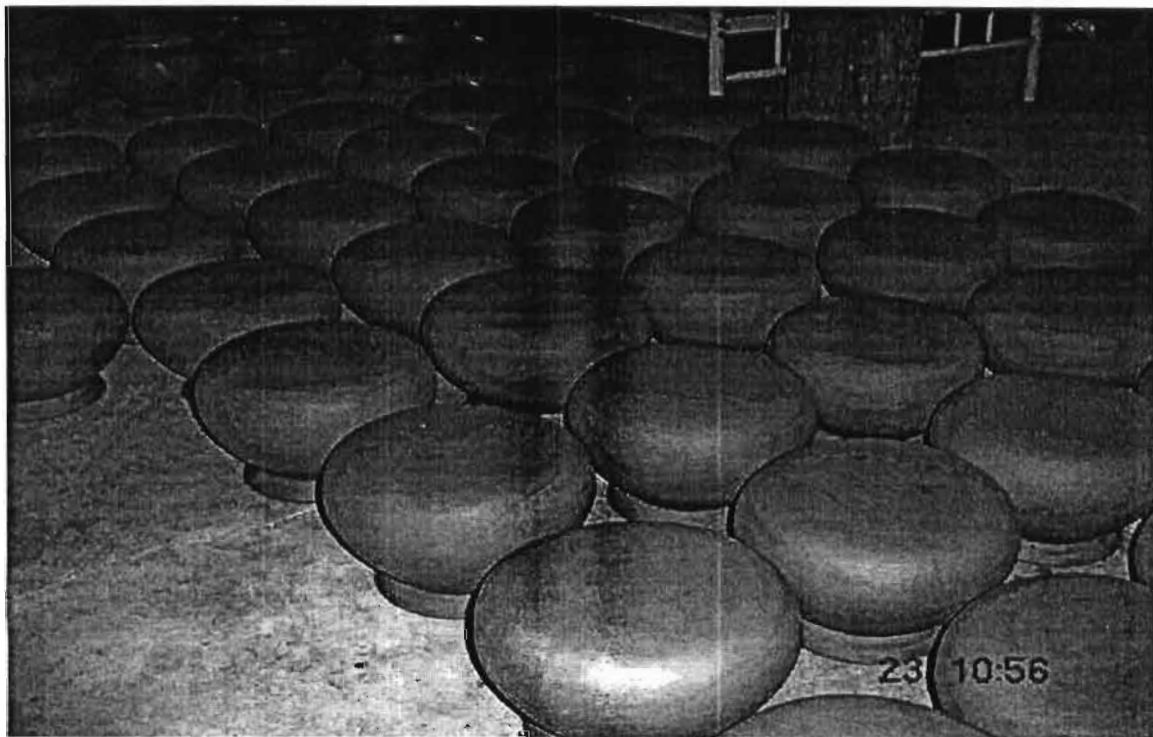
คุณป้าอุไร ปุระณะวิบูลย์ ปะกัณห้อดินและตีหม้อดิน

หม้อดินที่ตีแล้ววางเรียงเพื่อเตรียมทาดินชุบปู

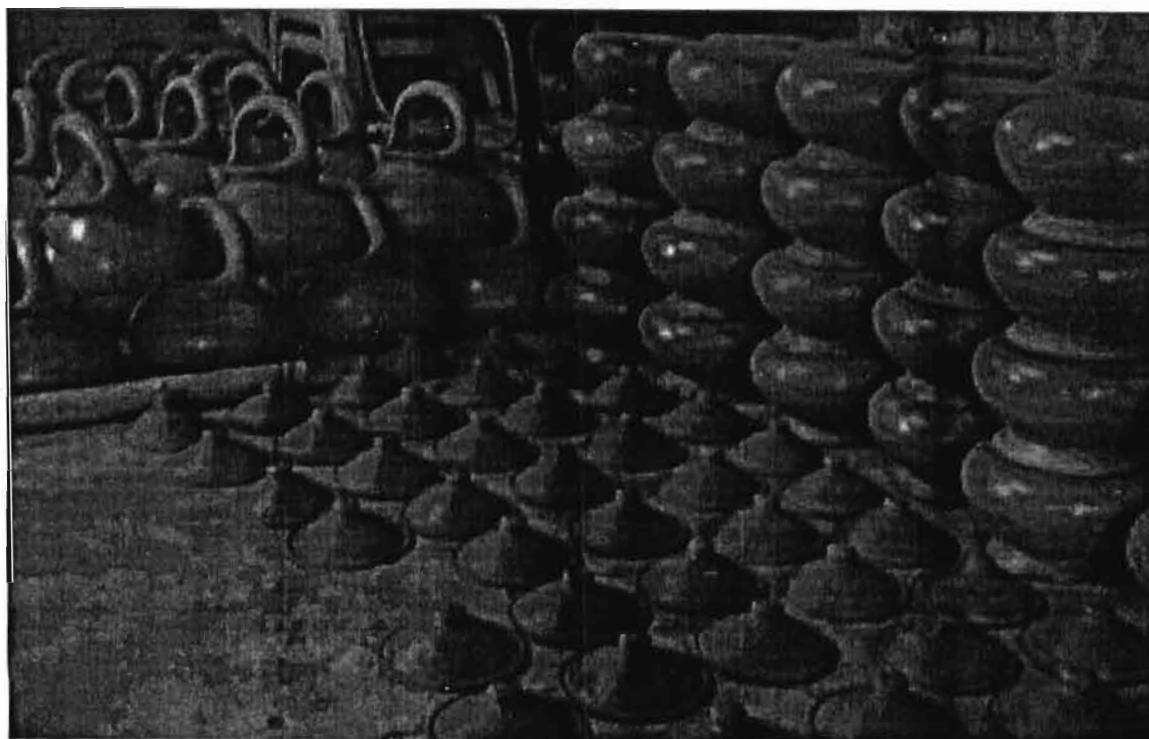
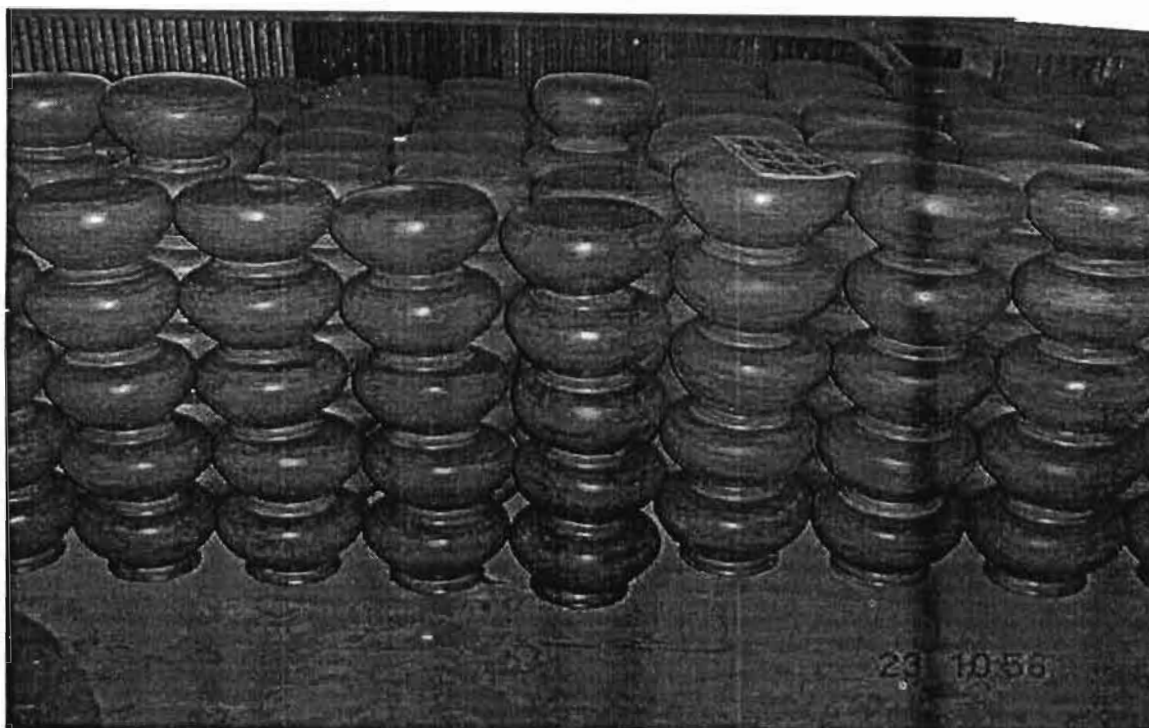
คุณยายทองเจือ ไพศาล ทาสีหม้อดินด้วยดินขุยปู

คุณยายแสง สุทธิศรี และคุณป้าแฉล้ม น้อยรังสี กำลังขัดหม้อดิน

หม้อดินที่ขัดด้วยหินน้ำเกลี้ยงเพื่อเตรียมเข้าเตาเผา

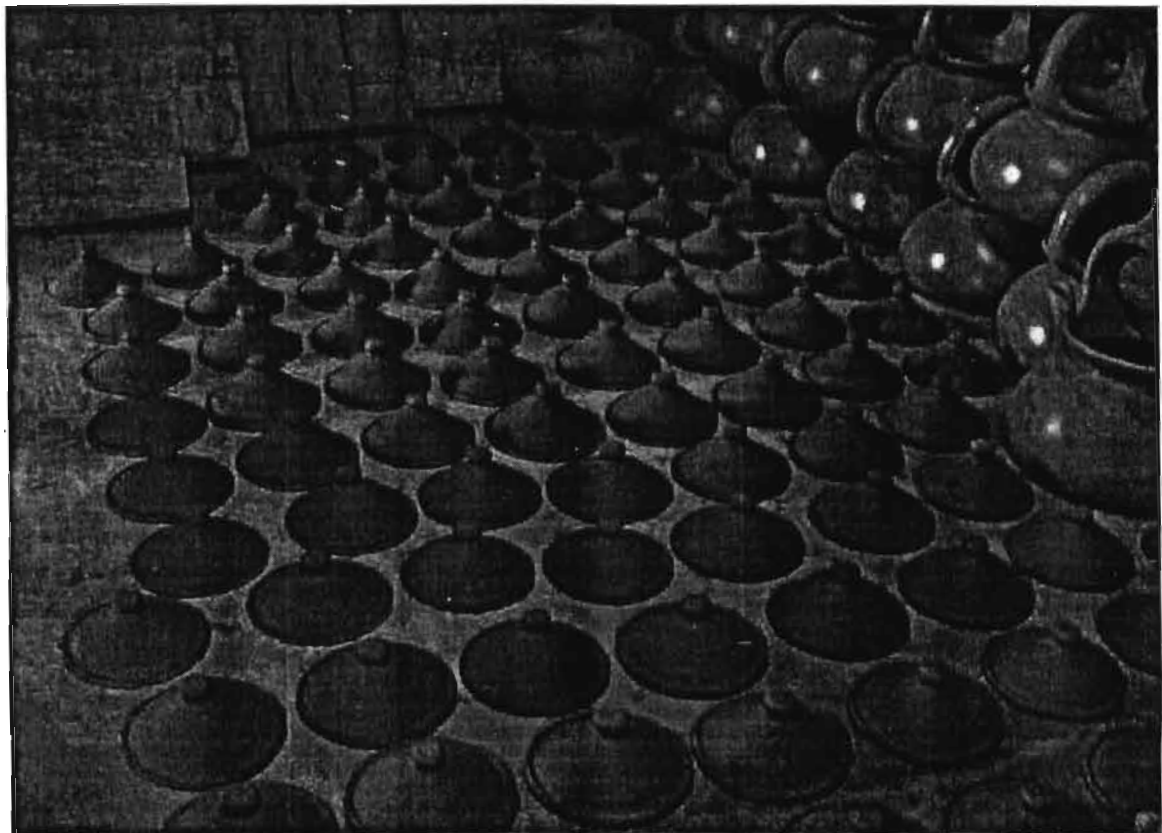
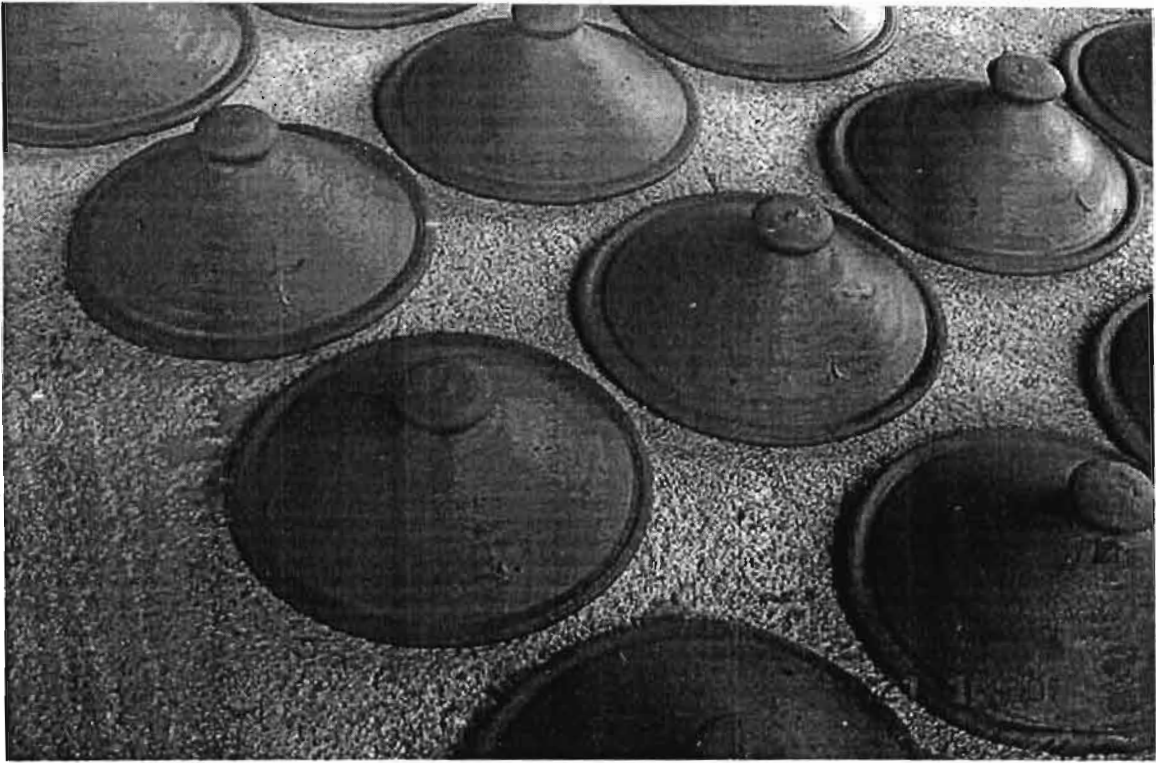

คุณป้าทองใบ สุขสำราญ ทำฝาม้อดินเผา

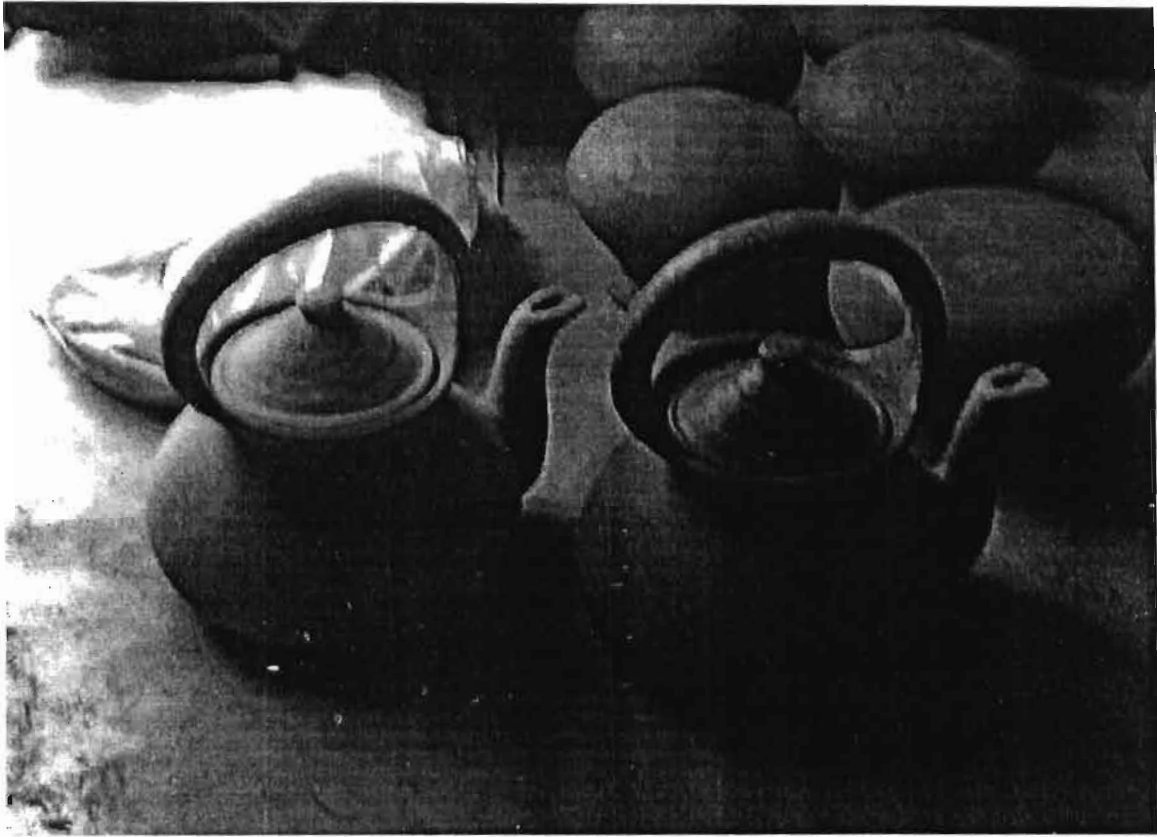

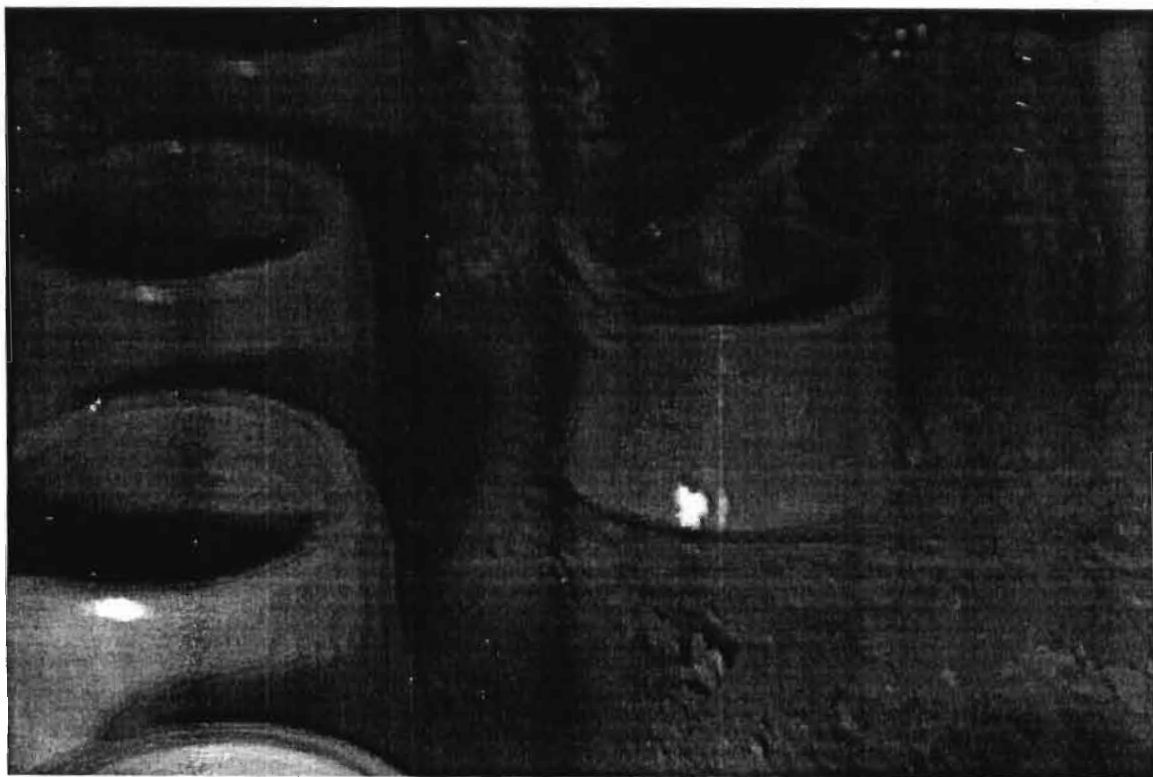
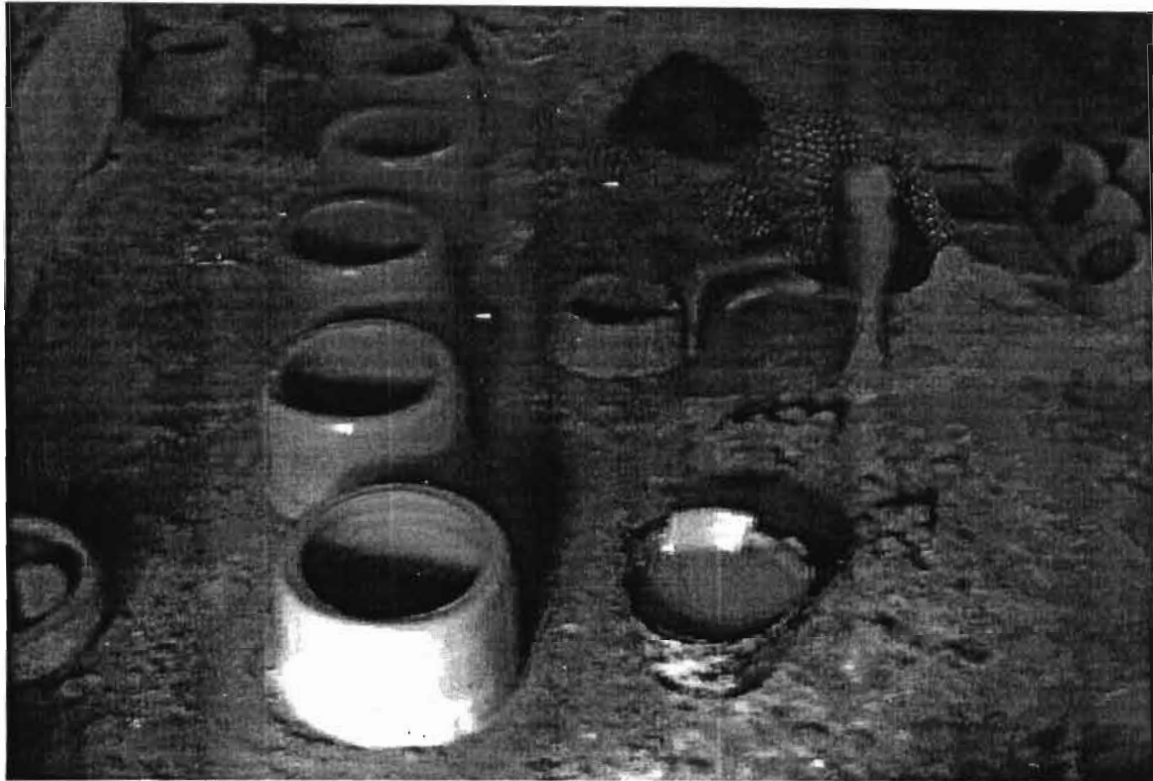

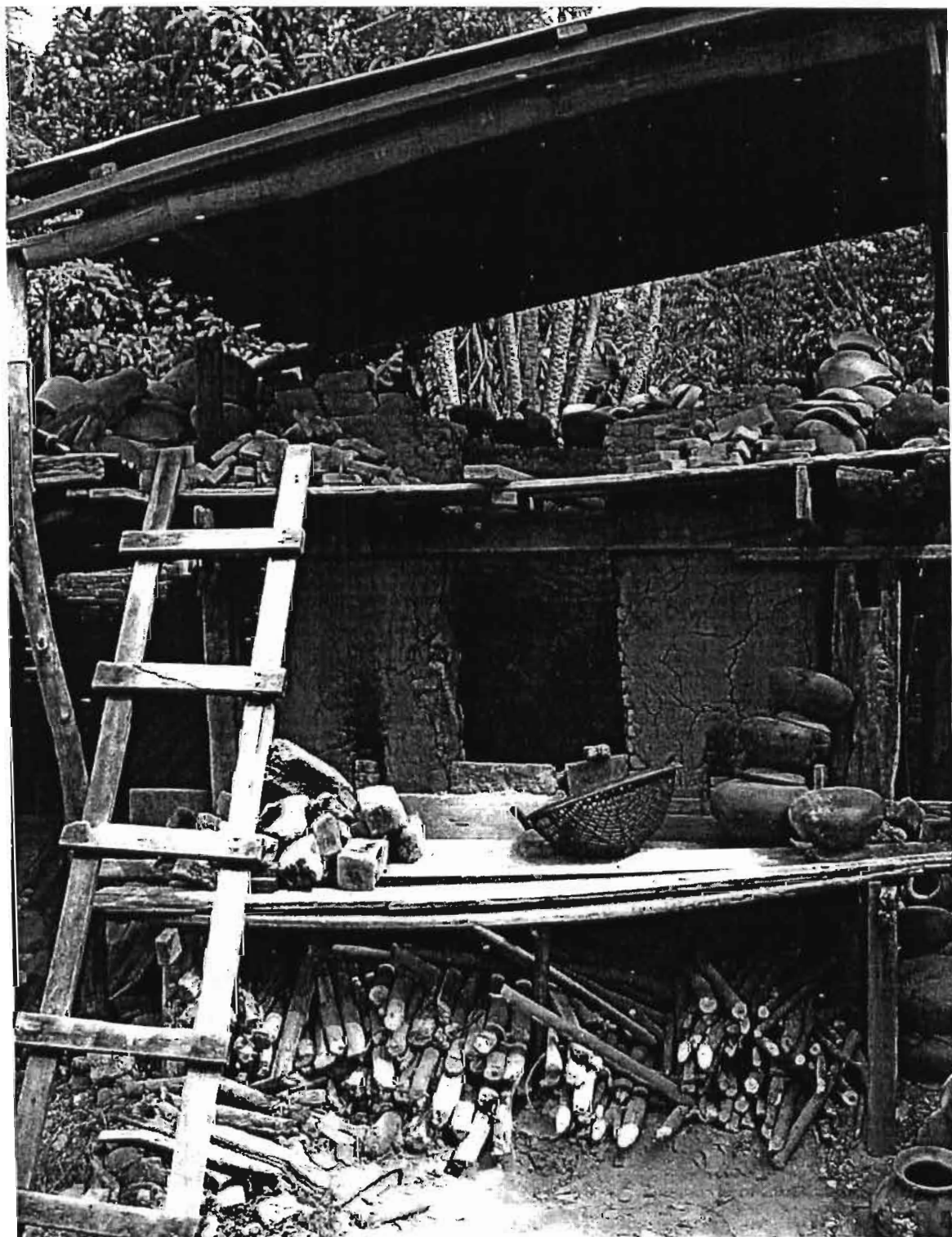
หม้อกาน้ำ

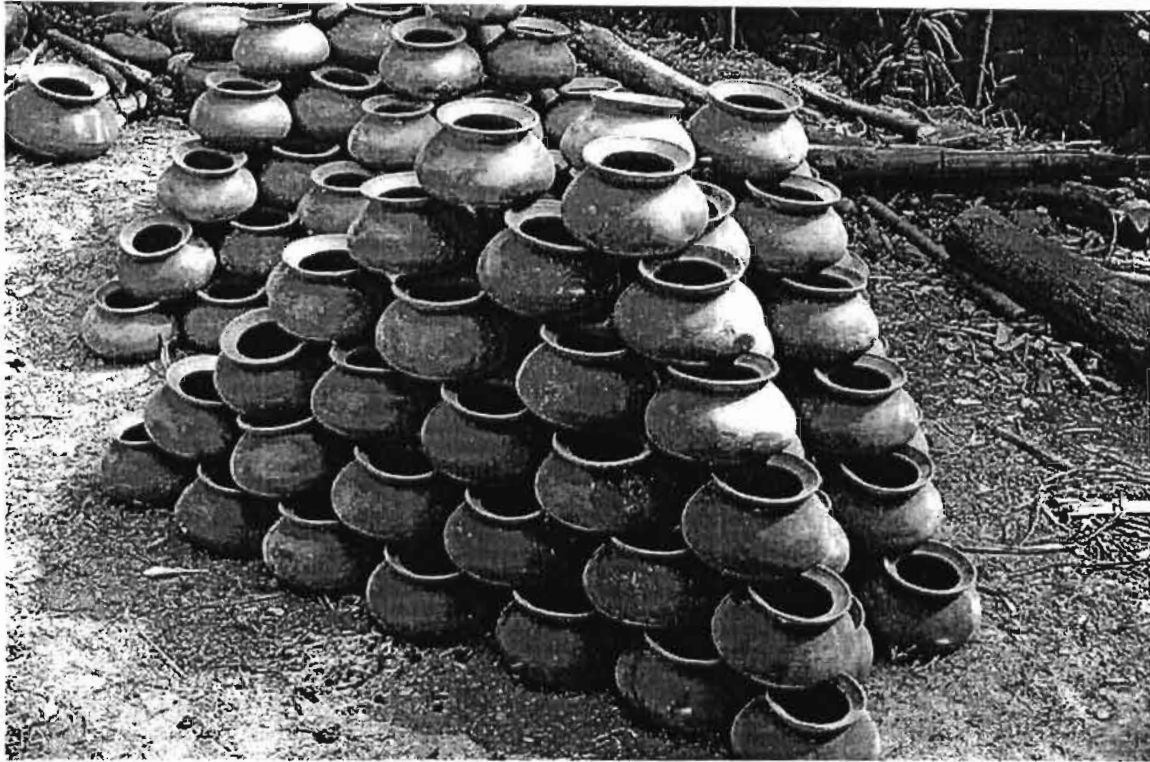
คุณป้าเพ็ญม เจริญขำ สาริตการปั้นเตาดินเผาโบราณ

เตาเผาหม้อดินเผาแบบดั้งเดิมของตำบลคลองสระบัว

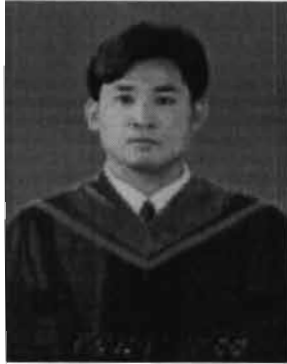
หม้อดินที่เผาเสร็จเรียบร้อยแล้ว เตรียมส่งจำหน่าย

ฝ่าหม้อดินเผาที่ผ่านการเผาเรียบร้อยแล้ว

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล

นายประสาร สัทธเลิศ

ประวัติการศึกษา

ศศบ. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พบ.ม. (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สถานที่ติดต่อ

สาขาวิชาศิลปศาสตร์พื้นฐาน
คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
โทร. 02-3126300-73 ต่อ 1176